

Állíts útmutató oszlopokat,
vigyázz az útra,
amelyen mentél
(Jeremiás 32, 21.)

A pannonhalmi gimnázium és diákokthon
története
II. kötet

A könyv megjelenése
a pannonhalmi öregdiákok összefogásának
köszönhető

Szalai Béla

Oszlopok

A pannonhalmi
gimnázium és diákothon története

II. kötet

A második negyedszázad 1964-1989

Budapest, 2016

Lektorálta

Gereben Ferenc

Műszaki szerkesztő

Veress Péter

© Szalai Béla,2016.

ISBN 978-963-12-3858-7

Felelős kiadó

Szalai Béla

Bevezetés

A pannonthalmi gimnázium és diákotthon létezésének első 25 évében, 1939-1964 között több tulajdonos fenntartásában, és többféle jelleggel működött: volt olasz tannyelvű bencés gimnázium, majd 1945 után a Szent Benedek-rend helyi tanrendű Pannonthalmi Gimnáziuma, az egyházi iskolák államosítása után Állami Általános Gimnázium, végül 1950-től újra a bencések fenntartásában, az első években koedukált, Katolikus Általános Gimnázium. Ezt az időszakot, a gimnázium életének első negyedszázadát dolgozta fel történetírásunk első kötete

A következő 25 évben, 1964-1989 között az intézménynek sem a fenntartója, sem a jellege nem változott. Ez utóbbit, a tagozatos gimnáziummá való átminősítést a diákok érdekében a bencések ugyan szerették volna elérni, ám a kommunista hatalom ennek lehetőségét neveltséges indokolással elutasította.

Ebben a 25 évben a gimnázium életére egyfajta állandóság volt a jellemző. Ez az állandóság azonban nem társult az intézményt fenntartó bencés szerzetesrend biztonságérzetével. De hogyan is lehetne biztonságról beszélni akkor, ha a tanári kar névre szóló működését is évente kellett újra meg újra engedélyeztetni, a bencésekkel szemben ellenséges államhatalom pedig bármikor megszüntethette a gimnáziumot és a diákotthont?

Véletlen, de szerencsés véletlen, hogy az 1964-1989 közötti „negyedszázad” pont egy zártnak tekinthető történelmi korszakkal esik egybe. Az 1956-os forradalom utáni véres megtorlások kora lezárult, a Kádár rendszernek is nevezett kommunista diktatúra megszilárdult, nemzetközileg részben szalonképessé vált és a hidegháborús feszültség pedig érezhetően csökkent. A Vatikán nemzetközi politikájában megjelent a sokak szemében kétes értékűnek mondott „keleti politika”. Mindezek együtt vezettek a magyar állam és a Vatikán között 1964. szeptember 15-én megkötött részleges megállapodáshoz, amely hivatalosan az állam és az egyház „békés egymás mellett élését” volt hivatott szolgálni. Az egyezmény azonban csak a látványos vallásüldözésnek vetett véget, az államhatalmi szervek vallásellenessége, annak hivatali megnyilvánulásai nem változtak.

A kommunista államhatalom azonban az évek múlásával egyre jobban „puhult”, a feltornyosuló gazdasági gondok és a nemzetközi politika erőviszonyainak változásával folyamatosan gyengült, és tárgyalt korszakunk végére, 1989-re gyakorlatilag életképtelenné vált.

A korábban említett állandóság viszont nem jelentette azt, hogy társadalom változásai nem éreztették hatásukat Pannonhalmán. Törvényszerű és elkerülhetetlen volt, hogy az intézmény a társadalmi változások hatására egyes dolgokban idővel megváltozott. Munkánkban igyekeztünk bemutatni, hogy ez a folyamatos politikai környezetváltozás milyen hatásokkal járt, és azok mikor, milyen formában mutatkoztak meg a gimnázium életében.

Még egy jelentős tényező volt, ami szintén törvényszerű következményekkel járt, mégpedig az idő. Huszonöt év emberi léptékben már akár tekintélyesnek is mondható, és ha tanári pályafutásokra gondolunk, akkor ez különösen igaz. Ez az oka, hogy egyetlen bencés tanár volt, aki korszakunk kezdetekor és végekor, vagyis a teljes időszakban végig tanított a gimnáziumban.

Mindezek miatt nem mondható meglepőnek, hogy Pannonhalma 1989-ben már más volt, mint 1964-ben.

Történetírásunk jelen, második köteténél eltérünk az első kötet szerkezeti felépítésétől. A történések évenkénti tárgyalása helyett önálló részekben tárgyaljuk az oktatás és a nevelés kérdéseit. Talán kevesebbet foglalkozunk a diákélet hétköznapijainak emlékké alakuló történéseivel, viszont jóval többet a mindennapokat kitöltő, a gimnázium nyújtotta többlettanulás, önképzés és egyéb hasznos időtöltések lehetőségeivel. Önálló egységekben foglaltuk össze mindazt, ami „szellemi, testi fejlődést”, ami a nevelést szolgálta, és azokat az ismérveket, amelyek a diákokra, a diákéletre voltak jellemzők. Ezt követően a 25 év rövid krónikáját állítottuk össze olyan tartalommal, amely összességében bemutatja a minden évben rendszeresen visszatérő eseményeket, és az adott év pár jellemzőnek tekintett történéseit.

Az összefoglaló és bizonyos értelemben a véleményünket tükröző Epilógus után a források és ahhoz fűzött jegyzetek, majd a felhasznált irodalomjegyzék található. A könyv az Adattárral zárul, amely bemutatja a pannonhalmi gimnázium igazgatóit, majd a gimnázium és diákotthon munkájának, életének adatait, a diákok teljesítményei következnek.

Már a korábbi korszak történetírásánál is szembe kerültünk azzal a gonddal, hogy a gimnázium és diákotthon történetében egyes események, kérdéskörök több helyhez is szervesen illeszthetők, illetve több esemény szükségszerűségéből rendszeresen ismétlődik. Ez a szükségszerűség most is fennáll, annak ellenére, hogy más a történetírásunk szerkezeti felépítése. Az ismétléseket nem is lehetne elkerülni. Ezért az ismétlődéseknél arra

törekedtünk, hogy azok az egyik helyen csak említés jelleggel, a másik helyen pedig részletesebb kifejtéssel szerepeljenek.

Történetírásunk során két meghatározó forrásunk volt. Ezek közül az elsőt a pannonhalmi gimnázium minden tanévről kiadott évkönyvei jelentették. Ezek az évkönyvek akár az egyes tanévek „bizonyítványaiként” is felfoghatók. Az ehhez a forráshoz fűződő észrevételeinkről elsősorban a forrásaink ismertetéséről szóló részben írunk bővebben.

Másik fő forrásunk az ebben az időszakban diákéveiket Pannonhalmán töltő diákok emlékezete volt. A mai kor történetírása egyre kevésbé idegenkedik történeti forrásnak tekinteni az emlékezetet, szigorúan megkövetelve az így felbukkanó történések, események kritikai kezelését. A kritikai kezelés nem okoz munkánknál gondot, mert a diákok emlékezetében megőrzöttek többnyire nem voltak meghatározó jelentőségűek a gimnázium, vagy diákotthon életére (a diákokéra azonban lehettek). Az emlékek egy-egy más forrásból is ismerhető esemény egyedi megélését, vagy a diákélet személyes élményt is jelentő történéseit őrizték meg. Az emlékeket fontosnak tartjuk, ezért közülük többet is szerepeltetünk történetírásunkban.

A diákemlékek összegyűjtésének módszeréről, eredményeiről és -valljuk, be kudarcairól is - szintén a források ismertetésénél írunk. Itt most csak azt a kissé keserű megjegyzést tesszük, hogy a korábbi korszak diákjai sokkal nagyobb érdeklődést mutattak iskolájuk története után, mint a mostani korszak, elsősorban fiatalabb korosztályának diákjai. Biztosak vagyunk abban, hogy ennek egyik oka a korkülönbségben is rejlik.

Voltak további forrásaink is, köztük akkori diákok szülei is, azonban ezek elsősorban egy-egy történés előzményeinek vagy azok társadalmi hátterének, megítélésének bemutatásánál voltak segítségünkre.

Arra is figyelemmel kellett lennünk, hogy ennek a korszaknak a szereplői, a tanárok és a diákok közül sokkal, de sokkal több a még élő, és tevékeny életpályán lévő természetes személy, annak ellenére is, hogy az egykori tanárok kétharmada már nincs közöttünk. Mivel el kívánjuk kerülni a gimnázium történetének első kötete után befutott pár „személyiségi jogot sértő” panasz megismétlődését, csak azokat a neveket és csak olyan összefüggésekben említjük, amelyek szerepelnek a gimnázium hivatalos irataiban. Ilyenek például az évenkénti tanulói névsorok, de nyilvános adat a tanulmányi versenyeken való szereplés vagy eredmény is.

Általánosságban is arra törekedtünk, hogy egy-egy név lehetőleg olyan összefüggésben kerüljön csak említésre, amely büszkeségre, és nem szégyenkezésre adhat okot.

Munkánk során nem tehetjük meg, hogy elhallgassunk olyan történeket, melyeket felfogásunk szerint kritikával kellett illetni. Ezek megírásánál az ősi angol eskü szövege lebegett előttünk: „*az igazat, csak az igazat, és semmi mást, mint az igazat.*” Ennek megtartására törekedtünk, bár tudjuk, tökéletesség nincs, a teljes igazság pedig felderíthetetlen.

Hangsúlyozzuk, hogy nem volt és nem is lehetett célunk a bencés rend történetének megírása. Ugyanakkor a bencés rend életében voltak olyan események, amelyek meghatározó módon érintették a gimnázium életét. Pár példát felsorolunk: Legányi Norbert főapát lemondása, az azt követő évek főapát választásai, Szennay András főapátsága, és azok az esetek is, amikor egy-egy bencés tanár elhagyta a Rendet. Ezek mind személyi változásokkal és akár új tantárgyfelosztásokkal járhettek.

A Rend személyi ügyeiben a mindenkori főapátnak kizárólagos döntési jogköre volt, és döntése az intézmény életét, működési irányvonalát is meghatározta. Ezért a bencés rend történetének az említett, és hasonló, az intézmény működését befolyásoló eseményeivel, ha nem is részleteiben, de a gimnázium történetének teljessége érdekében foglalkoznunk kellett.

Végére hagytuk a köszönetmondást. Köszönettel tartozunk mindenkinek, személynek, közösségnek és intézménynek, akik segítettek munkánkat. Elsőként Gereben Ferencet említjük, aki elvállalta, hogy az első kötethez hasonlóan, egy iskolatörténetben járatlan szerző újabb nekifutásának eredményét lektorként csiszolgassa. Köszönet Veress Péternek, aki nem csak a műszaki szerkesztés munkáját végezte gondosan, hanem segített az Adattár összeállításánál is. Köszönet a pannonhalmi gimnáziumnak, hogy lehetővé tette számunkra a gimnázium évkönyveinek és anyakönyveinek feldolgozását. Hálás köszönet tárgyalt korszakunk még életben lévő azon - sajnos kevés - bencés tanárának, akik tanácsaikkal, figyelemfelhívásukkal segítettek történetírásunk megszületése közben. És köszönet a volt pannonhalmi diákoknak, különösen korszakunk azon 20 osztályközösségének, akik egy-egy diáktársuk összefogásának köszönhetően az adatgyűjtésünket segítették. Kár, hogy csak ennyien voltak. Több segítő esetén munkánk biztosan teljesebb és talán élvezetesebb is lenne. Végül külön köszönet a Pannonhalmi Főapátsági Könyvtár munkatársainak, különösen Ásványi Ilonának a kutatások során nyújtott sok-sok segítségért.

Befejezésül köszönet azoknak a volt pannonhalmi diákoknak, akik a könyv megjelenését önzetlenül támogatták.

A gimnázium

Tartalomjegyzék

Az oktatás rendje

A tanárok

Önképzés

önképzőkör

szakkörök

rendkívüli tárgyak

Tanulmányi versenyek

Szervezett további elfoglaltságok

diákszínjátás

idegenvezetés

Ifjúsági könyvtár

könyvkötészet

gépkocsivezetés

fotó szakkör

sakk

bélyeg szakkör

honvédelmi ismeretek

BM órák

diák munka

Zenei élet

Kulturális élet

előadások

képzőművészet

film

színház

Sportélet

Kirándulások, szünidei túrák

A gimnázium és diákoththon épülete

Az oktatás rendje

Az 1950-ben megkötött állam-egyház megállapodást követően létrejött egyházi középiskolákban az oktatás rendje teljes mértékben megegyezett az állami középiskolákéval. Így az évtizedek során született törvényszintű oktatási reformok, az azok érvényre juttatását szabályozó alacsonyabb szintű állami intézkedések (mint például művelődésügyi miniszteri rendeletek, végrehajtási utasítások, stb.), az azokban foglalt végrehajtási határidők hatálya az egyházi középiskolákra, köztük a pannonhalmi gimnáziumra is kiterjedtek.

Pannonhalmán az 1961-ben született új oktatási törvény (1961:3. tc.) előírásának megfelelően már 1962-ben megszüntették a humán- és reáltagozatos osztályokat (kifutó rendszerben, tehát aki előző évben még ilyen tagozatban kezdte, abban is érettségizett). Az 1962/63-as tanévben ugyan elnevezés szerint indítottak humán tagozatot orosz és latin nyelvvél, azonban a reál-osztálynak nevezett I.B osztályban az orosz mellett választani lehetett a latin és német nyelv között. A következő tanévtől kezdve az évente induló két párhuzamos osztály azonos óraszámban azonos tantárgyakat tanult, eltérés csak a kötelező második idegen nyelvben volt. Az A osztályban a második kötelező idegen nyelv a latin maradt (ezeket humán jellegű osztályoknak is nevezték), az 1971/72-es tanévtől azonban már itt is választani lehetett a latin és az angol között. A B osztályokban az orosz mellett a német lett a második idegen nyelv.

Az 1963/64-es tanévben vezették be országosan az 1961-ben született új oktatási törvény legfontosabb változtatását, a gimnáziumok *új általános tanrendjét*, és azon belül az úgynevezett „5 plusz 1”-es (a köznyelvben 6 mínusz 1-es rendszernek csúfolt) politechnikai oktatási rendet. Ebben az oktatási rendben a gimnazistáknak hetente egy napot valamilyen ipari üzemből kellett fizikai munkavégzéssel eltölteniük, amivel egyes szakmákban előképzettségre tehettek szert. Ennek célja az volt, hogy az egyetemeken észlelhető „diplomás túltermelés” helyett a diákokat felkészítsék az érettségi után - a továbbtanulás helyett - közvetlenül a termelőmunkában való könnyebb elhelyezkedésre, beilleszkedésre. Mivel Pannonhalmán (és pár kisvárosban lévő gimnáziumnál) a diákokat befogadó helyi üzemek hiányában egyszerűen fizikailag lehetetlen volt az 5+1 rendszer bevezetése, ezek a gimnáziumok engedélyt kaptak, hogy az üzemekben töltött idő helyett a diákok úgynevezett „gyakorlati tárgyak”

oktatásán vegyenek részt. Ilyen gyakorlati tárgyakat már 1958-tól tanítottak Pannonhalmán, sőt az 1963/64-es tanévben már a tanrendbe is beillesztették az I. és II. osztályok részére. Ez rengeteg gondot okozott: új helyiségek (műhelyek, laboratóriumok) és új taneszközök, anyagok és főleg ezekhez a feladatokhoz értő vagy érzékkel rendelkező tanárok kellettek. A gyakorlati tárgyak oktatását a következő években mind a négy évfolyamra ki kellett terjeszteni.

Az 1961. évi oktatási törvény lehetővé tette a gimnáziumokban úgynevezett tagozatos osztályok indítását, amelyekben a „tagozatos tantárgyat” (pl. idegen nyelv, matematika, kémia) emelt heti óraszámban oktatták. Pannonhalma azonban hiába kért engedélyt tagozatos osztályok indítására, az Állami Egyházügyi Hivatal a kérést elutasította, arra hivatkozva, hogy ilyen lehetőség nem szerepel az 1950. évi állam-egyház megállapodásban.

A gyakorlati tantárgyakat (politechnikai foglalkozás volt a hivatalos elnevezés) heti 2-2 órában tanították. Az első tanévben a diákok még külön osztályzatot kaptak a gyakorlati tantárgy elméleti és gyakorlati ismeretére, de a következő tanévben már csak egy összevont osztályzatot írtak be az értesítőjükbe. A két I. osztályban Kémiai laboratóriumi gyakorlatok, illetve Rádiótechnikai ismereteket oktattak, a két II. osztálynak azonban már csak a „Kert- és parkápolás” tantárgyat tudták kitalálni. Nem akarjuk részletezni a helyzet komolytalanságát, csak annyit említünk, a gyakorlati tantárgyakhoz az induláskor természetesen tankönyvek nem álltak kezdetben rendelkezésre. Ez nem zavarta azonban az állami felügyeletet, a gyakorlati tárgyak oktatását vasszigorral megkövetelte és ellenőrizte.

A kommunista diktatúra oktatáspolitikája a gimnáziumoknak nem csak oktatási, hanem nevelési feladatokat is előírt, természetesen kizárólagosan a marxizmus-leninizmus szellemében. Ezekről a későbbiekben részletesebben lesz szó, most csak annyit, hogy a nevelési feladatok döntő része az osztályfőnökre hárult, és ennek kereteit az osztályfőnöki órák jelentették. Központilag intézkedtek arról is, hogy különböző tanévekben milyen témákkal kellett az osztályfőnöki órákon foglalkozni.

A Művelődésügyi Minisztérium évente szabályozta a kötelező iskolai ünnepeket és megemlékezéseket is. Ünnepséget kellett tartani november 7-én, március 15-én, március 21 (a Tanácsköztársaság emléknapja) és április 4-én. Az előírt megemlékezések sora elég gyakran változott, ezért csak a teljesség igénye nélkül sorolunk fel párat közülük: Az antifasiszta ellenállás napja (szeptember 1.), A fegyveres erők napja (szeptember 29.), Nemzetközi

Békenap (október 2.), a Nemzetközi Nőnap (március 8.), A párizsi Kommün emléknapja (március 20.), a Nemzetközi Gyermekeknap (május 29.), sőt a Kommunisták Magyarországi Pártja megalakulásának emléknapja (november 29.) is. A gimnázium saját hatáskörében szervezett még ünnepeket Szent Márton, Szent Imre és Szent Benedek napján, időnként október 6-án, és ha szülői látogatással összehozható volt, Anyák napján is.

A tanévkezdés és befejezés, az iskolai szünetek és az érettségi vizsgák időpontját országosan egységesen a Művelődési Minisztérium, illetve annak mindenkori jogutódja határozta meg. Az iskola fenntartójának, esetünkben a pannonhalmi főapátnak vagy az igazgatónak jogában állt rendkívüli alkalmakra való tekintettel korlátozott számú tanítási szünnapot elrendelni. Pannonhalmán ilyen tanítási szünnapok voltak mindig a tanévre eső parancsolt egyházi ünnepek: az 1960-as években Mindenszentek napja és Úrnapja. A márciusi Szent Benedek nap szerencsésen egybeesett a Tanácsköztársaság napjával. Esetenként (az őszi szünet miatt, vagy főapát választás és benedikálás) további szünnapok is voltak. A Főapát névnapjáról, amely korábban hagyományos tanítási szünnap volt, már csak közös szentmise hallgatással emlékeztek meg.

Az órák 50 percesek, a szünetek pedig 10 percesek voltak, kivéve a második óra utáni nagyszünetet. A feleltetés rendje mindig az adott tanár szokásain múlott, többen közülük az óra elején röpdolgozattal (extemporálé) kérték számon a megtanultakat. Matematikából, magyarból, fizikából és nyelvekből kellett dolgozatot írni. Az egyes tantárgyakból az évi dolgozatíráskor száma általában megegyezett a tantárgy heti óraszámával, a dolgozat-füzeteket a diákok már az év elején beadták. A diákok rendszeresen kaptak házi feladatot, magyarból gyakran volt memoriter feladat vagy fogalmazás. Ez utóbbit nem csak a memóriafejlesztés miatt tartották fontosnak, hanem, ahogyan Cziráki László magyar tanár fogalmazta meg: akiben életre szólóan nem zenélnek bennük megmaradt verssorok, annak nem csak az irodalom ismerete, hanem maga az élete is szegényebb lesz. A kötelező olvasmányokról egyes tanárok megkövetelték az olvasási napló vezetését is.

Ezekkel az adottságokkal kezdődött az **1964/65-ös** tanév.

Az előző évvel szinte teljesen megegyező 26 fős tanári kart (16 rendes tanár, 4 nevelőotthoni tanár és 6 óraadó tanár) Monsberger Ulrik vezette, ám Tóth Antonin pár hónap múlva más feladatai miatt pótlás nélkül kivált közülük. Ebben az évben tanított utoljára Vanyó Tihamér, aki a tanév végén nyugdíjba vonult. A tanévben a tanárok heti óraszámja 284 (ebből 16

óra volt a hittan) volt, vagyis az egyes osztályok heti óraszámja 35-36 között változott. Ebben a nagyon magas óraszámban csekély tényezőnek tűnik, hogy felfutó rendszerben már a III. osztályokba is folyt a gyakorlati oktatás heti 2-2 órában.

A tanév kezdetéig elkészültek az 1961-es tanügyi reform miatt szükségessé vált új tankönyvek közül a még hiányzóak, közülük a magyar irodalom tankönyvek is.

Az induló új két első osztályban az orosz nyelv mellett a második kötelező idegen nyelv az A osztályban a latin, a B osztályban a német lett. Az új gyakorlati tantárgyak: az I.A osztályban a Fémmegmunkálás, az I.B osztályban (ahol németet tanultak) az Idegenvezetés volt. Az első osztályosok körében érthető módon az Idegenvezetés sokkal népszerűbb volt, mint a fémmegmunkálás (amit a diákok egyszerűen reszelésnek neveztek), és valljuk be, az előbbi a megszerzendő ismereteket tekintve sokkal hasznosabb is volt egy gimnazista diáknak. Az idegenvezetés más gimnáziumban (pl. budapesti Eötvös gimnázium) is szerepelt a politechnikai foglalkozások között. A tanévre elkészült a rádiótechnikai gyakorlathoz szükséges 20 mérőhelyes tanműhely, amelyben a II.b osztály foglalkozásait Jáki Zénó vezette. A III. osztályok Kert-és parkápoló gyakorlatának vezetésébe - ebben a tanévben utoljára - besegített még időnként Kovács Arisztid is.

Novemberben az I.-III. osztályok diákjainak négynapos, délutánonként tartott *légtalmi ismeretek* oktatáson kellett részt venni.

Érettségi vizsgát mindkét osztályban három kötelező és egy választható tantárgyból kellett tenni. Kötelező tárgy volt a magyar, a matematika és a történelem, az első kettőből írásbeli és szóbeli, történelemből csak szóbeli vizsga volt. Más és más írásbeli feladatok voltak a humán- és reáلتagozatú osztályoknak, ezeket a Művelődésügyi Minisztérium központilag adta meg. Kötelező volt az érettségi legalább egy további, választható tantárgyból. Választani lehetett idegen nyelvek közül (a humán osztály orosz, latin és angol, a reálosztály orosz, német és angol) vagy a kémia, fizika, biológia tantárgyakat. Az idegen nyelvből csak írásbeli (ezek tételeit a Megyei Tanács Művelődési osztálya adta meg), a többi választható tárgyból csak szóbeli vizsga volt. A két osztályból egyedül Tibiássy Béla (IV.A) érettségizett 5 tantárgyból, a kötelezők mellett oroszból és angolból is.

Az **1965/66-os** tanévben új igazgatót nevezett ki Legányi Norbert főapát: Kapuy Vitált, aki 1961-ben a győri gimnáziumból érkezett, de már

korábban is volt rövid ideig tanár Pannonhalmán. Monsberger Ulrikot betegsége miatt mentesítették az igazgatói feladatok alól, ám tanárként a IV.A osztályban latint tanított, és ő vezette a két I. osztály egyik gyakorlati foglalkozásait, a Kert- és parkápolást. Új tanerő a tanári karban csak a frissen végzett Horváth Ciprián hittanár volt.

Ismét új gimnáziumi tanterv lépett életbe országosan, ennek következtében az I. és II. osztályok heti óraszámra 33-33, a III.-IV. osztályoké 34-34 lett. Az új tanrend előírta a IV. osztályokban az új *Világnézetünk alapjai* című tantárgy oktatását. A tantárgy természetesen a materialista világnézet elfogadhatóságát tartalmazta. Az egyházi gimnáziumokat azonban az 1950. évi állam-egyház megállapodás alapján felmentették a tantárgy oktatása alól.

Ebben a tanévben megszüntették az országosan csődöt mondott 5+1-es oktatási rendet. Az oktatáspolitikai azonban továbbra is szükségesnek tartotta, hogy a gimnáziumi diákok megismerjék a fizikai munkát. Ezért kötelezővé tették minden gimnázium mind a négy évfolyamában az iskola keretein belüli politechnikai foglalkozások fokozatos bevezetését. Ennek a rendelkezésnek Pannonhalma - amint már írtuk, akkor még külön engedély alapján - az 1963/64-es tanévben már eleget tett. A fizikai munka megismerésének érdekében azt is elrendelték, hogy minden gimnázium szervezzen a tanév során diákjai számára több napos iskolán kívüli fizikai munkát. Pannonhalma a környékbeli termelőszövetkezetekkel szervezte ezt meg, elsősorban a szüreti időszakban dolgoztak a diákok. Ez a környékbeli mezőgazdasági munkavégzés több-kevesebb változással a tárgyalt korszak egészében megmaradt.

A politechnikai foglalkozás a harmadik évfolyamokban is kötelező lett, a két III. osztály (és a két II. osztály is) tovább vitte azokat a gyakorlati tárgyakat, amelyeket az előző tanévben tanultak. A két I. osztályban a diákoknak választási lehetősége volt a Könyvkötészet vagy a Kert- és parkápolás között. A két I. osztály 80 diákja közül 60 választotta az utóbbit, 20 diák pedig a Könyvkötészetet.

Az I-III. osztályok diákjai a korábban légmentes ismeretek néven tartott előadások helyett *polgári védelem* címen kaptak áprilisban három délutánon keresztül kiképzést. Központi rendelkezésre az osztályfőnöki órákon *Jogi ismeretek* címmel az Alkotmányban lévő alapvető állampolgári jogokat és kötelezettségeket is kellett ismertetni.

Az **1966/67-es** tanévben a tanári karban jelentős változások történtek. Hat tanár távozott, Orbán Dezső újból „nyugdíjba vonult”, a többiek, Cziráki

László és társai a győri gimnáziumban lettek tanárok. Új tanár csak négy érkezett, Bognár Lambert, Csóka Gáspár és Lövey Félix Győrből, Pálffy Aurél más rendi munkakörből.

Az oktatás rendjében csupán a politechnikai foglalkozásokban voltak változások, a tanév során ezek már a IV. osztályokban is megjelentek. Szaktanár hiánya miatt a IV.a osztályban a korábbi kémiai laboratóriumi foglalkozást a műszaki rajz, a III.a osztályban pedig a fémmegmunkálást az elektrotechnika váltotta. Az I.a osztály fotólaboratóriumi gyakorlatokat végzett Tólos Zoltán vezetésével, az I.b osztályban pedig a műszaki rajz volt a politechnikai tantárgy.

A politechnikai vagy más néven gyakorlati foglalkozások kötelező oktatása nem csak az ehhez szükséges többlet helyiségek miatt okozott gondot a gimnáziumnak. Több gyakorlati foglalkozás jellegéből fakadt, hogy azok heti 2 óráját nem volt ésszerű 1-1 órára osztva megtartani. Gondoljunk elsőként a Kert- és parkápolásra: átöltözés, levonulás a kertbe, munka, visszavonulás a diákotthonba, átöltözés. Ha a foglalkozás egy óra (ami valójában 50 percet jelentett), akkor érdemi munkára szinte nem jutott idő. A kémiai laboratórium, vagy fémmegmunkálás gyakorlat két óráját is célszerű volt egyben megtartani. Két egymást követő óra beillesztése a délelőtti tanidőben viszont további nehézségeket jelentett, akárcsak az egy osztályból két különböző foglalkozást választók. Mindennek az lett a következménye, hogy több gyakorlati foglalkozást csak a délutáni tanulási idő rovására tudtak megtartani.

Az **1967/68-as** tanévben is voltak változások a tanrendben. A II. osztályokban is bevezették a kötelező ének-zene, a III. osztályokban pedig a pszichológia tantárgyat. Történt az osztályfőnöki órákat érintő változás is. Évente egy alkalommal a II. osztályokban és a IV. osztályokban évfolyamonként összevont osztályfőnöki óra keretén belül a Belügyminisztérium kiküldöttje tartott előadást a fiatalok bűnözéséről (a II. osztályoknak) és az államellenes bűncselekményekről (a IV. osztályoknak). Ezeket az úgynevezett BM-es osztályfőnöki órákat még az 1988/89-es tanévben is megtartották.

Az új gazdasági mechanizmus szellemében 1968. január 1-ével a gimnázium a Megyei Tanács VB Művelődési Osztályának közvetlen szakfelügyelete alá került.

A 3/1968 MM számú rendelet jelentősen megváltoztatta az egyetemi felvételnél a gimnáziumi tanulmányokból szerzhető felvételi pontokat. Induló felvételi pontokat eddig a tanulmányi átlaggal és az érettségi

eredményekkel lehetett szerezni. 1968-tól az induló felvételi pontoknál csak a felvételi vizsgatárgyakból a gimnázium II-IV. osztályaiban elért átlageredményeit vették figyelembe. Összesen ezekből 10 pontot lehetett szerezni, a felvételi vizsgán pedig további 10 pontot. Végtelenül leegyszerűsítve: ennek a rendelkezésnek az a káros következménye lett, hogy ettől kezdve a továbbtanulásra készülő diákok csak a felvételi tárgyakra összpontosítottak, a többi tantárgyat másod- vagy sokadrendű tantárgynak tekinthették.

Pannonhalmi Szent Benedek-rendi katolikus általános gimnázium heti óraterve 1968/69 tanév					
Tantárgyak	Osztályok				Össz.
	I.	II.	III.	IV.	
Magyar nyelv	2	1	1	1	5
Magyar irodalom	3	3	3	4	13
Matematika	5	4	5	4	18
Történelem	2	3	3	3	11
Orosz	3	3	3	3	12
Latin vagy német	2	2	2	2	8
Földrajz	2	2	2	-	6
Fizika	-	2	4	4	10
Kémia	2	2	2	-	6
Biológia	2	2	2	2	8
Ének-zene	2	1	-	-	3
Rajz-műalkotás	2	-	-	1	3
Pszichológia	-	-	1	-	1
Testnevelés	2	2	2	2	8
Gyakorlati foglalkozás	2	2	2	2	8
Osztályfőnöki	1	1	1	1	4
Hittan	2	2	2	2	8
Összesen	34	32	35	31	132

A következő **1968/69-es** tanév újdonságai szintén az osztályfőnöki órák, illetve a „kiegészítő foglalkozások” terén jelentettek változást. Megszűnt a Jogi ismeretek oktatása és a polgári védelmi képzés. Bevezették viszont az I. osztályokban a *Honvédelmi ismeretek* felmenő rendszerű

oktatását. Ez elméleti és gyakorlati oktatásból állt, a tananyagot az osztályfőnöki, illetve a kémia, biológia és testnevelési órák anyagába illesztették be. A diákok az év során elsajátított gyakorlati ismeretekből a tanév végén tartott *Honvédelmi Napokon* adtak számot. Az **1971/72-es** tanévben már mind a négy évfolyamon folyt a honvédelmi ismeretek oktatása, és az - változó komolysággal - szintén a gimnáziumi oktatás része maradt az 1988/89-es tanév végéig. Új, korábban nem szerepelt politechnikai foglalkozások kerültek bevezetésre: a biológiai, a fizikai és a kémiai gyakorlatok.

Az MSZMP X. kongresszusa 1970-ben állásfoglalásában az egész állami oktatási rendszer felülvizsgálatát tartotta szükségesnek. Ennek volt köszönhető a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága 1972. június 15-i határozata „Az állami oktatás helyzetéről és fejlesztésének feladatairól”. Ez gyakorlatilag az oktató és nevelő munka egységére alapozó, új szemléletet (természetesen materialista világnézetű) tükröző teljes tanügyi reformot jelentett. A reform előírta új tantervek, oktatási és nevelési tervek és új tankönyvek elkészítését és azok bevezetését az 1978/79-es tanévben. Új szemléletet tükrözött az is, hogy a reform a tanítási órán és az iskolán kívüli nevelésre is tartalmazott előírásokat.

Az **1972/73-as** tanév végéig az oktatás rendjében a reformnak csak az előszele érződött. Új gyakorlati foglalkozás volt a számítástechnika. Teljesen új volt azonban az a lehetőség, hogy 1973. május-júniusban a negyedikesek összevont érettségi-felvételi vizsgát tehettek matematikából. A diákok választhattak, hogy matematikából egyszerű, „iskolai” érettségit akartak tenni, vagy összevontat. Aki az összevontat választotta, annak az írásbelit nem helyben, hanem Győrben kellett megírnia. 1973. május 12-én a két negyedik osztályból 39 diák Győrben írásbelizett, 4 kísérő tanár felügyelete mellett.

A reform első intézkedéseit az **1973/74-es** tanévben vezették be. Pannonhalmán a tanévet új igazgatóval, Jáki Zénóval és az eltelt évek alatt jelentősen megváltozott összetételű, több kezdő tanárt befogadó tanári karral kezdték. Az oktatási reform tananyag csökkentési célkitűzésének megfelelően eltörölték mind a négy évfolyamon a gyakorlati foglalkozásokat. A III.-IV. osztályok tanulói azonban - nem kötelező jelleggel - a könyvkötészetet tovább tanulhatták.

A tanévben megszüntették a tanulók tanulmányi átlagának meghatározását és bevezették az ének-zene, a rajz- és műalkotások elemzése, a testnevelés, a hittan tantárgyaknál és a szabadon választott gyakorlati

foglalkozásnál az osztályozás nélküli tanítást. Ez utóbbihoz a nevelőtestület azt a megjegyzést fűzte, hogy „... a probléma a tantervi követelmények elsajátításának az ellenőrzése. Az osztályozás nélküli tanításnál is van követelmény és ellenőrzés, amelyet a jegyként kapott „dicséretes” és „részt vett” nem tükröz differenciáltan. Néhány mondatos, egyéni értékelésre volna szükség.” A diákokat az osztályzás eltörlése nem érdekelte különösebben, hiszen megszűnt a tanulmányi átlag is, ahol fontos lett volna az ezekből a tárgyakból az egyébként könnyen megszerezhető jó érdemjegy. Kissé ellentmondásosnak tűnik, de „dicséretes” osztályzatot minden tantárgyból lehetett kapni (szöveges értékelésben „kimagasló eredményt ért el”), de egyúttal maradt az 5-ös osztályzat is! Az osztályozás nélküli tanítási rendszert az 1980-as évek elején aztán folyamatosan kiveztették, a hittan kivételével minden tantárgyból újra osztályoztak. A „dicséretes”, mint „osztályzat” az 1984/85-ös tanévben jelent meg utoljára.

Az érettségi vizsgáknál is több jelentős változás volt. Kötelező érettségi tantárgy csak a magyar (írásbeli és szóbeli) és a matematika (csak írásbeli) volt, a történelem ettől kezdve a választható tantárgyak közé került. A kilenc választható tantárgyból (orosz, latin, angol, német, történelem, fizika, kémia, biológia és földrajz) kettőt kötelező volt választani. A választott tárgyak közül történelemből, földrajzból csak szóbeli vizsga volt, a többiből csak írásbeli. Ebben az évben már a matematika mellett fizikából is lehetett összevont érettségi-egyetemi felvételi vizsgát tenni, ezek írásbeli vizsgája szintén Győrben volt. Osztályzatot az érettségien nem adtak, átlagot se számítottak, az érettségi bizonyítványba a tantárgyaknál csak „dicséretes”, „megfelelt” vagy „nem felelt meg” minősítés került. Az érettségien ebben a tanévben egyetlen „nem felelt meg” minősítés, vagyis bukás született.

A gimnázium külön testületi üléseken foglalkozott a reform további megvalósítandó feladataival. Novemberben határoztak a diákönkormányzat megalakításáról, amelynek szervezése is megkezdődött. (Az állami gimnáziumokban csak 1987-től kezdve lehetett diákönkormányzatokat létrehozni.) Valójában a diákönkormányzatra azért volt szükség, mert a gimnáziumban (akárcsak a többi egyházi gimnáziumban) nem működött a Kommunista Ifjúsági Szövetség (KISZ) iskolai szervezete, amely egyúttal ellátta a tanulók „demokratikus képviselőjét” a gimnázium vezetésében. Csak emlékeztetőül: Söveges Dávid már az 1946/47-es tanévben szervezett akkori osztályában diák-önkormányzatot!

1974 februárjában - miután a szülők és a diákok is megismerték - a nevelőtestület elfogadta a gimnázium új Házi rendjét, amely a következő

tanévben lépett hatályba. Márciusban tárgyalták a vallásoktatás helyzetét (az állami gimnáziumokban a világnézeti oktatás került terítékre), végül áprilisban az új iskolai Rendtartást és az iskolai demokratizmust.

Az **1974/75-ös** tanévben életbelépett a Katolikus Középiskolák Főhatósága által jóváhagyott új Rendtartás, amely szabályozta a diákönkormányzat hatásköreit és feladatait is. A II. félévben megszervezték az Iskolai Diáktanácsot, első titkárává Feller Antalt (III.A) választották. A 105/1975 (M.K.2.) OM rendelet az érettségi vizsgákra az 1-5 osztályzattal történő értékelést visszaállította. A tanévtől a III. és IV. osztályokban is kötelező tantárgy lett az ének-zene, heti 1-1 órában.

Az **1975/76-os** tanévben jelentek meg először a tanári karban Tólos Zoltán mellett további civil tanárok, pontosabban két nyelvtanár, Horváth Mária és Osztovits Eszter. Április 30-án megtartották az első Diákparlamentet. Az oktatás rendjében csak annyi változás volt, hogy az érettségiben biológiából is lehetett már összevont érettségi-felvételi vizsgát tenni.

A civil nyelvtanárok alkalmazásának köszönhető, hogy az **1976/77-es** tanévben induló I.A osztályban a kötelező orosz nyelv mellett három idegen nyelv, az angol, a latin és a német közül választhattak a tanulók.

Az **1977/78-as** tanévben Csóka Gáspár lett az igazgató, Jáki Zénót a győri gimnázium vezetésével bízta meg Szennay András főapát. Sem ebben, sem a következő tanévben az oktatás rendjében nem történt változás. 1978. november elején Csóka Gáspár súlyosan megbetegedett, Szennay András főapát ezért dr. Korzenszky Richárdot kinevezte igazgatóhelyettesnek, aki 1979 áprilisáig az igazgatói feladatokat is ellátta. Csóka Gáspár áprilisban főmonostori perjel lett (de tovább tanított a gimnáziumban), Korzenszky Richárd pedig igazgatói megbízást kapott. Az év során első ízben jelent meg a gyakorlati foglalkozások között a digitális technika, és ekkor alakult meg a BASIC szakkör is a programozások alapjainak elsajátítására.

1978-ban az oktatási miniszter 125/1978.(M.K.14) OM számú utasítása elrendelte, hogy az 1972. évi MSZMP párthatározat alapján kidolgozott új iskolai reform tanrendet, a fakultatív rendszerű oktatást valamennyi gimnáziumban be kell vezetni. A reform hangsúlyozta az oktatási-nevelési munka szoros egymásra épülését is. Ez új tanterveket, új oktatási és nevelési terveket jelentett, a nevelési tervek pedig kiterjedtek az iskolában való tartózkodás teljes időszaka mellett az iskolán kívüli nevelésre is, szocialista szellemben. A nevelés tekintetében az egyházi iskolák mentesítést kaptak a materialista világnézetre történő nevelés kötelezettsége

alól. Az új tanterveket, oktatási és nevelési terveket a gimnáziumok még 1978 végén megkapták, hogy felkészülhessenek azokból a következő tanévre. Pannonhalmán a nevelőtestület 1979. április 25-én tantestületi ülést tartott, amelyen megvitatták Korzenszky Richárd *„A tanítási órán és az iskolán kívüli nevelés összhangja, feladataink az új nevelési-oktatási terv alapján”* előterjesztését.

Az oktatási reform alapelvét és gyakorlatát a miniszteri utasítás a következőkben fogalmazta meg: *„A tanulók pályaválasztásának segítése, tehetségének kibontakoztatása, valamint a gyakorlati életre való felkészítés céljából, az órateremben meghatározott kötelező tantárgyak mellett fakultatív (kötelezően választható és szabadon választható) tantárgyakat kell bevezetni.”*

Az új tanrend az I. és II. osztályok tananyagát egy „alapozó oktatás” szellemében határozta meg, az előbbit egy „felzárkóztatási feladattal”, amelytől a különböző tudásanyaggal érkezett tanulók ismereteinek azonos szintre hozását várták, az utóbbit „orientációs” jelleggel a fakultatív tanulás irányába. Ezekre alapozva a diákok a III. és IV. osztályi tanulmányaik során a kötelező tantárgyak mellett érdeklődésüknek, továbbtanulási elképzeléseiknek megfelelően kiválasztott tantárgyakból többlet tanórákat hallgattak. Ennek megfelelően szabályozták az ezekben az évfolyamokban kötelező tantárgyak heti óraszámát is: a III. osztályban heti 26 óra, a IV. osztályban heti 24 óra. Ezek mellett kötelező jelleggel fakultatív tantárgyat is kellett választaniuk, a III. osztályosoknak heti 7 órát, a IV. osztályosoknak heti 9 órát.

Az új tanrend szerint - felmenő rendszerben - az I. és II. osztályokban elmaradt a biológia tanítása, a III. osztályban viszont heti 4 biológia óra volt! Szintén törölték a III. osztályban földrajz és kémia tantárgyat, ez utóbbi óraszámát viszont a II. osztályban heti 4 órára emelték.

Az **1979-80-as** tanévben Pannonhalmán is bevezették az új reform tanrendet, amely még csak az induló I. osztályok tananyagában-oktatásában jelent meg. Két év maradt arra, hogy a III. osztályokban induló, korábban fakultatív oktatás személyi és technikai feltételeit megteremtsék. Ennek a feladatnak már az új igazgató, dr. Korzenszky Richárd vezetésével látott neki a gimnázium. A 30 fős tanári karban két újabb civil tanár is volt, Tálos Zoltánné matematikát tanított, Valler József a könyvkötészeti foglalkozásokat vezette.

A tanév kezdetére elkészültek az új oktatási rend bevezetéséhez szükséges, az I. osztályokban használandó új oktatási segédeszközök is,

köztük tankönyvek, munkafüzetek, feladatgyűjtemények, különböző szemléltető eszközök. Mivel a fakultációs rendszer teljes bevezetése négy évig tartott, a további segédeszközök évenként érkeztek. Pannonhalma ezeknek a beszerzéseknek az intézésével Lővey Félixet bízta meg. Már az előző két évben minden osztályterembe írásvetítő, diavetítő és magnetofon került (elsősorban külföldi adományokból), központi használatra beszereztek egy modern sokszorosítót (belügyminisztériumi engedéllyel!). A nagyszámú technikai segédeszköz egy audio-vizuális szertár létrehozását is igényelte, ennek gazdája Czákó Dániel lett. Sajnos, az évről-évre érkező központi segédanyagok többsége nem bizonyult eléggé igényesnek, így más forrásokat kellett keresniük. A központilag szervezett felkészítő továbbképzésekről az a vélemény alakult ki, hogy azok „*mindenből valamit, az egészből semmit*” jellege nem megfelelő. A tanároknak az évenként érkező új tankönyvek feldolgozása sok elfoglaltságot jelentett, akárcsak az ehhez tartozó dia-anyagok, vetítő-fóliák és feladatlapok elkészítése.

Az induló első osztályokban ismét osztályozták az ének-zene, a testnevelés és a rajz-műalkotások elemzése tantárgyakat, az utóbbit a IV. osztályokban is.

Az **1980/81-es** tanévben az oktatás rendje alig változott. Felkészülésként a következő év fakultációs oktatására három új civil tanár érkezett, a matematikus Feith házaspár és Kapiller Ferenc tanárjelölt, aki a szegedi József Attila Tudományegyetem levelező hallgatójaként magyar tanárnak készült.

A II. osztályokban a tantervben biztosított úgynevezett „szabadsáv” vagy „lila-órák” terhére heti 2-2 órában lehetett nem kötelező jelleggel matematikát (23 diák választotta), biológiát (16 diák), és németet (11 diák) tanulni. Ezeket a szabadsávós órákat délután tartották, és a diákok ezeken az órákon nyújtott teljesítményeit nem osztályozták. A további, szintén választható angol és orosz nyelv szabadsávós óráit a szakköri munkában, illetve a rendkívüli tárgyak oktatásában szervezték meg. Kezdetben a szabadsávós órákat a diákok egy része nem a többlettudás megszerzése, hanem a korrepetálás lehetőségének tekintette. Ez az óraadó tanároknak jelentett elsősorban gondot, és ez meglátszott ezeknek az óráknak a foglalkozásában, valamint eredményeiben is.

A középiskolák több éves győzködése eredményeként az Oktatásügyi Minisztérium ismét kötelezővé tette történelemből a szóbeli érettségi vizsgát. Ebben a tanévben a három kötelező érettségi tárgy (magyar, matematika és

történelem) mellett két választható tárgyból, így összesen öt tárgyból kellett (az eddigi négy helyett) érettségizni.

Az **1981/82-es** tanévben a harmadik osztályokban megkezdődött a fakultációs tárgyak oktatása. Jelentős mértékben változott a tanári kar is, áthelyezések történtek a győri és pannonhalmi gimnázium bencés tanárai között (a bencéseknek mindkét gimnáziumukban eleget kellett tenniük az oktatási reform előírásainak!), új civil tanárok is érkeztek.

A fakultációs oktatásra történő felkészülés már 1979-ben megkezdődött, és nehéz feladatok elé állította a gimnázium vezetését. Korzenszky Richárd igazgató mindkét második osztályban rendszeresen tartott pálya-orientációs órákat, amelyek a diákokat a felsőfokú továbbtanulás eldöntésében segítette, és ezzel a fakultációs tárgyak választását is befolyásolta. A rendelkezés a fakultációs tantárgyak számát nem kötötte meg, de ajánlotta az elméleti tantárgyak mellett idegen nyelvek és gyakorlati tantárgyak bevonását a fakultatív tárgyak körébe. Az ésszerűség megkövetelte, hogy fakultatív tárgyak indítását egy minimálisan jelentkező tanulói létszámhoz kössék, erre 8 fő volt az ajánlott, de Pannonhalmán ettől időnként eltekintettek. A fakultáció mindenképpen több tanárt és oktatási helyiséget igényelt, nem is beszélve az órarend megszervezésének nehézségeiről.

Pannonhalmán az előzetes felmérések alapján meghatározott fakultatív tárgyként mindkét III. osztályban választható volt a történelem, a fizika, a biológia és valamelyik idegen nyelv (orosz, angol, latin, német), gyakorlati tárgyként pedig a kémiai gyakorlatok. Az A osztályban ezen felül választható volt az irodalom, a B osztályban pedig a könyvtári ismeretek. Akik ez utóbbit választották, a negyedik év sikeres elvégzése után C típusú könyvtárosi oklevelet kaptak. Az elméleti tárgyakat heti 2 órában, az idegen nyelveket, a kémiai gyakorlatot és a könyvtári ismereteket heti 3 órában tanították. Ha csak a tanórák számát vesszük, a harmadikos osztályok előírt 7-7 fakultációs órája a heti órarendben 10 tantárgy 26 óráját jelentette! A két osztályból az azonos tárgyakat választókat összevont csoportban tanították (ez 8 tantárgy esetében volt lehetséges). Czákó Dániel a biológia teremben, a kémiai gyakorlatokat a kémia-teremben megtarthatta, ha ott éppen más osztálynak nem volt órája. Szabó Flóris a könyvtári ismereteket és az irodalmi szabadfoglalkozásokat a Főkönyvtárban tartotta. A további 6 fakultációs tárgy oktatásához azonban a harmadik osztályok két tanterme nem volt elegendő. A 10 fakultációs tárgy egyidejű oktatását sem lehetett megszervezni. Ennek egyaránt oka volt a tanárok egyéb lekötöttsége, az

egyedül az egyes tantárgyak eltérő óraszámára és az oktatási helyiségek hiányára. Ezért - annak ellenére, hogy egyes fakultációkat délután tartottak - mindig voltak mindkét harmadik osztályban olyan diákok, akiknek „lukas órája” volt, miközben társaik tanultak. Erre előre gondolva, már az 1979/80-as tanévben megkezdődött a harmadikosok részére is kisebb „diákszobák” kialakítása (a negyedikesek már korábban is ilyenben laktak), ahol ezekben az órákban tartózkodhattak és tanulhattak. Ezek 1981 őszére el is készültek.

Más változások is voltak az oktatás rendjében. Az I. osztályokban megkezdődött egy teljesen új tantárgy, a *technika* oktatása. A technika tantárgy bevezetését szorgalmazók céljai teljesen mások voltak, mint amilyen célok érdekében annak idején a politechnikai foglalkozásokat bevezették. Az 1970-es évek elején az új gazdasági mechanizmus életbeléptetése után vált világossá, hogy a más, fejlettebb országoktól átvett technikai rendszerek alacsony hatékonyságú hazai működtetésének oka a technikai alpműveltség hiánya. Ennek orvoslására szükségesnek látták, hogy a technikai kultúra alapjainak lerakását meg kell kezdeni a középiskolákban. Pál Lénárd akadémikus vezetésével a Magyar Tudományos Akadémia és az Oktatási Minisztérium technikai munkabizottsága közösen dolgozta ki ennek módszertanát. Az elvégzendő feladat részeként az 1970-es évek második felében már az egyetemeken, főiskolákon is megkezdődött a technikatanári képzés. Az 1978-as oktatási reform bevezetésével egyidőben indult a technika tantárgy bevezetése pár kijelölt iskolában, kísérleti tanterv alapján kísérleti tankönyvekkel. A tantárgy bevezetését - felmenő rendszerben az első két évfolyamra - minden gimnáziumban az 1981/82-es tanév kezdetével elrendelték. A technika tantárgy a hivatalos vélemény szerint *„a technikai kultúra megalapozását végzi, és közben rendszerszemléletre nevel.”*

A III. osztályban megszűnt a pszichológia oktatása, helyette a rajz és műalkotások elemzése lépett. Ezzel mind a négy évfolyamon - az általános műveltséget is biztosító - két „művészeti” jellegű tantárgy, az ének-zene és a rajz-műalkotások volt kötelező. A tanévben a II. osztályok mellett a III. osztályokba is bevezették a szabadsávós órákat. A IV. osztályosok választható könyvkötészeti gyakorlatával befejeződött a gimnáziumban a még az 1960-as években bevezetett gyakorlati foglalkozások sora.

Az érettségi vizsgák során az eddigi matematika, fizika és biológia mellett már kémiából is lehetett összevont érettségi-felvételi vizsgát tenni.

Az **1982/83-as** tanév elején érkezett a tanári karba a bácsalmási gimnáziumból dr. Rékási József biológia tanár. A biológia tantárgy heti 12

kötelező óraszámja ugyan nem tűnik soknak, de emellett a gimnáziumban már három évfolyamon szabadsávós órákban és a III.-IV. osztályokban fakultatív órákban is volt biológia oktatás. Az gimnázium évkönyveiből az nem derül ki, hogy egy diák választhatta-e ugyanazt a tárgyat, például a biológiát szabadsávós és fakultációs tárgyként is, és milyen különbség volt a két lehetőség oktatási anyagában.

Pannonhalmi Szent Benedek-rendi katolikus általános gimnázium heti óraterve 1982/83 tanév					
Tantárgyak	Osztályok				Össz.
	I.	II.	III.	IV.	
Magyar nyelv	2	2	1	1	6
Magyar irodalom	2	3	3	3	11
Matematika	5	4	3	3	15
Történelem	2	2	3	4	11
Orosz	4	3	3	2	12
Latin, angol, francia, német	3	2	-	-	5
Földrajz	3	2	-	-	5
Fizika	2	2	3	3	10
Kémia	2	4	-	-	6
Biológia	-	-	4	2	6
Ének-zene	1	1	1	-	3
Rajz-műalkotás	1	1	1	-	3
Technika	2	2	-	-	4
Testnevelés	3	3	3	3	12
Osztályfőnöki	1	1	1	1	4
Fakultatív tárgyak	-	-	7	9	16
Összesen	33	32	33	31	129
Hittan	2	2	2	2	8

Már a tanév előtt egy másfajta nehézséggel kellett megküzdenie a gimnáziumnak. A 1013/1981./IV.27./ Minisztertanácsi határozatnak megfelelően Magyarországon 1982. január 1-jével kötelező hatállyal életbe lépett a heti 5 napos munkarend. Ennek bevezetése az iskolarendszerbe az 1982/83-as tanév kezdetekor történt. Ez Pannonhalmán - és a kollégiummal rendelkező más egyházi gimnáziumokban - csak elvileg volt megvalósítható.

A Diákotthonban lévő közel 300, közöttük sok nagyon távol lakó diák hazaküldése minden hétvégén ésszerűtlen (és rendkívül költséges!) lett volna. A gimnázium a Diákotthonra való tekintettel mentesítést kért az 5 napos tanítási hét bevezetése alól. A kérelmet első nekifutásra elutasították, hivatkozva az 1950-ben kötött állam-egyházi megállapodásra, amely az állami gimnáziumokkal teljesen megegyező oktatási rendet írt elő az egyházi gimnáziumoknak. Végül a Művelődési Minisztérium mégis engedélyezte a 6 napos tanítási rend megtartását.

A technika tantárgy tanítását a második évfolyamon is bevezették. Ugyanakkor a III. osztályokban ismét megjelent kötelező tárgyként egy választható, második idegen nyelv, előkészítve egy későbbi érettségi vizsga változását. A III. osztályokban azonosak voltak a fakultációs tárgyak: irodalom, történelem, fizika, biológia és 4 idegen nyelv. A IV. osztályokban maradtak az előző évi fakultációs tantárgyak, azonban azok óraszám heti 9-re emelkedett. A szabadsávós órák megjelentek a IV. osztályban is.

A tanévben az 1979-ben elkezdett előkészítő munka eredményeként életbelépett az érettségi és az egyetemi-főiskolai felvételi vizsgák új rendje. A rendelkezés érettségikre vonatkozó előírásai Pannonhalmán már az előző évben érvényesültek. A 120 felvételi pontszámú, tantárgyközpontú új egyetemi-főiskolai felvételi rendszert (ebből 60 pontot lehetett a gimnáziumi eredményekből szerezni, és már nem csak a felvételi tárgyak jegyeit vették figyelembe) Pannonhalmán így értékelték: *„A 120 pontos felvételi vizsga a régebbi 20 pontos értékeléssel szemben megítélésünk szerint diákjaink számára kedvező. A jelentkezők mezőnyét jobban széthúzza, és a differenciálás objektívabb tényezők alapján történhet: kevesebb szerepet kaphatnak így széthúzott mezőnyben a tényleges tudás körén kívül eső „szubjektívabb” egyéb szempontok.”*

A „tényleges tudás körén kívül eső szubjektív szempont” az egyházi iskolákból érkezett felvételizőkkel szemben intézményesített hátrányos megkülönböztetést jelentette. A tanárok többsége - és ez így volt az állami gimnáziumokban is - azonban hiányolta, hogy a hozott pontoknál csak a felvételi tárgyak eredménye számított, magáé az érettségéé nem. A felsőoktatás azonban csak a szakirányú felkészültséget kívánta meg, az általános képzettséget nem.

Az **1983/84-es** tanév első félévében a gimnázium és a diákotthon keresztülesett a Művelődési Minisztérium által elrendelt teljes körű szakfelügyeleti vizsgálaton. Pannonhalmán 17 szakfelügyelő 58 tanítási napot töltött azzal, hogy mindent megvizsgáltak. Ellenőrizték minden

tantárgy tantervét, részt vettek minden tanár 1-1 óráján, vizsgálták a tanári munkaközösségek működését, a nevelőtestületi ülések munkáját, a szertárakat, a könyvtárakat. Vizsgálták a tanítás-nevelés minden technikai feltételét: tanterem, oktatóterem, laboratóriumok és munkatermek számát és megfelelőségét, az oktatási munka technikai eszközellátottságát. A vizsgálatok összegzésében rámutattak néhány területre, ahol előrelépés szükséges: a természettudományi szaktárgyak tanári száma kevés, ezért a meglévő tanárok túlterheltek, a matematikai munkaközösség munkáját hatékonyabbá kell tenni, és hasonlókat. Végző megállapításként minden érdemi kérdést, beleértve az elhelyezést és a felszereltséget is, megfelelőnek találtak, a tanárok folyamatos önképzését pedig dicséretesnek minősítették.

Az új tantervnek megfelelően a IV. osztályokban már nem volt tantárgy az ének-zene és a rajz-műalkotások elemzése. Az így felszabadult heti 2 órában a diákok a már az előző évben is második idegen nyelvet tanulták. A fakultációkban annyi változás volt, hogy a felügyeleti szerv sürgetésére a harmadik évfolyamon annak ellenére elindítottak egy gyakorlati jellegű tantárgyat, hogy a jelentkezők száma nem érte el az egyébként szükséges 8 főt. Erre a tantárgyra, a könyvtári ismeretek tanulására csak 5 diák jelentkezett.

Pannonhalmán - érthető okok miatt - szülői értekezleteket nem lehetett tartani. A szülők jobb tájékoztatására ezért ettől a tanévtől kezdve bevezették házi használatra a „kisértesítőt”. Az őszi és tavaszi szünetre hazautazó diákok magukkal vitték az egyes tantárgyakból addig kiérdemelt tanulmányi eredményüket, és ezt az értesítést szülői aláírással kellett visszahozniuk. Ehhez hasonló rendszer már az 1950-es években működött: azokban az években ősszel és tavasszal a tantestületi ellenőrző üléseken minden diák érdemjegyeit megállapították, és az ezek alapján kiállított Tanulmányi értesítőt juttatták el a szülőkhöz - igaz, akkor postai úton.

A Művelődési Minisztérium 1984 tavaszára már elkészült egy újabb oktatási törvény tervezetével. Ebben tükröződött a fakultációs rendszer tapasztalatai mellett bizonyos mértékig a kommunista diktatúra gyengülése és társadalom közhangulatában bekövetkezett változások egyaránt. A törvénytervezetet országgyűlés a következő évben elfogadta, ám az 1985.évi I. tv. Az oktatásról hatálybaléptetésére még egy további évet kellett várni.

Az **1984/85-ös** tanévben egyetlen nagyobb változás volt: az érettségi vizsgán a választott idegen nyelvből már nem csak írásbeli, de szóbeli vizsga is volt. Ennek célja feltétlenül a beszédképesség fejlesztése volt, míg a korábbi években csak a fordítási tudás volt fontos. A fakultációs

tantárgyaknál megkezdődött a nagy létszámú csoportok helyett az azonos tárgyat választók két csoportra bontása, amely a tanárok és a diákok számára egyaránt hatékonyabb munkát tett lehetővé.

A már említett 1985. évi oktatási törvény életbeléptetését erős politikai ellenszél akadályozta, így rendelkezései csak az **1986/87-es** tanévtől érvényesültek. Azt, hogy mennyire másszemléletű volt, mint bármelyik korábbi „oktatási reform”, jól minősíti, hogy bevezetője a nevelésben-oktatásban a „szocialista és humanista” értékek érvényesülését tűzi ki célul. Az 1961-es oktatási törvényben annak idején a „marxista-leninista” szellemű oktatás-nevelés volt még a feladat.

A törvény mindenképpen nagy előrelépés volt az erősen központosított oktatási rendszer lebontása irányába azzal, hogy az iskoláknak széleskörű pedagógiai önállóságot adott. Bár az iskolaalapítás jogát továbbra is állami hatáskörben tartotta, a fenntartó megyei tanácsok nem szólhattak már bele az gimnázium nevelési-oktatási céljainak meghatározásába. Megszűnt a megyei szakfelügyeleti rendszer is, helyette a közvetlenül a Művelődési Minisztérium alá tartozó megyei Pedagógiai Intézetek munkatársai, tantárgyak ügyében a szaktanácsadók, egyéb gimnáziumi ügyekben a pedagógiai tanácsadók jártak el.

A gimnáziumok a kötelező tananyag mellett helyi kiegészítő tananyagot is kidolgozhattak, a tanárok pedig, idézzük: *„A pedagógus és az oktató joga, hogy megválassza – a nevelési és oktatási tervek, illetőleg a tantervi irányelvek keretein belül – a tananyagot és az alkalmazott módszereket.”* A törvény még egy területen lépett előre: lehetővé tette egyedi oktatási megoldások, kísérleti módszerek alkalmazását, igaz, ezt miniszteri engedélyhez kötötte.

A törvény iskolatanácsokat engedélyező része és az, hogy a nevelőtestületnek vétőjoga van az igazgatói kinevezésénél, Pannonhalmán értelemszerűen nem érvényesült.

A gimnázium mindennapi oktatási rendjébe a törvény nem sok változást hozott. Csak a fakultációs tárgyak közül való választás kötelező jellege szűnt meg. A tanulók a fakultatív tárgyak közül tetszőleges számú tantárgyat (és ezzel a 7, illetve 9 óránál kevesebb elfoglaltságot is) választhattak. Újból kötelező tantárgy lett a negyedik osztályban is az énekzene és a rajz-műalkotások elemzése tantárgy (a III. osztályokban már az előző évben kötelező lett), ezeket azonban nem minden évben osztályozták.

Tárgyalt korszakunkban, az **1988/89-es** tanév végéig a szabadsávós órakeret terhére már mind a négy évfolyamon volt tanulási lehetőség, a

harmadik és negyedik évfolyamon is, ahol azonban elsődleges maradt a már korábban kötelezően bevezetett (de most már nem kötelező) fakultációs rendszer is. A többféle választható tantárgy oktatása és a szakköri munka egyes tantárgyaknál meglehetősen összefonódott, egyes szakkörök időszakosan nem is működtek önállóan.

A második idegen nyelv (az első végig az orosz maradt) oktatását sikerült eredményesen megszervezni. A gimnázium az angol illetve a német nyelv tanulását minden évfolyamon mindenkinek biztosította a szabadsáv órakeretének az alapóraszámhoz csatolásával. A nyelvtanítás hatékonysága érdekében minden évfolyamon egységessé vált a tanulható második idegen nyelv: az A osztályokban csak latint vagy németet, a B osztályokban csak angolt tanítottak. Az angolt tanuló osztályokban a diákokat tudásuknak megfelelően két csoportba osztva oktatták, ezzel a tanórán kívüli (különböző szabadon választott formában) folyó oktatásukat is könnyebben lehetett megszervezni. A latin nyelv oktatásának megszüntetése, mint ötlet, a hagyományosan nagyszámú orvosi pályára készülő diák, és az ebben az időben humán pályák iránti megnövekedett érdeklődés miatt fel se merült.

Közbevetőleg: a Pannónhalmán lehetséges idegen nyelvek tanulási lehetőségeinél mindeddig nem beszéltünk a rendkívüli órák formájában (külön térítés ellenében) történő oktatásról. A rendkívüli tárgyak oktatásával máshol foglalkozunk majd, itt csak annyit említünk, hogy a gimnázium történetének most tárgyalt 25 éve alatt nem volt olyan év, amikor különórák keretében nem lehetett legalább négy idegen nyelvet tanulni.

Az idegen nyelvek mellett más tárgyaknál is volt osztályon belüli csoportbontásban történő oktatás, amelynek néha hátrányai is jelentkeztek. Így ír erről a gimnázium évkönyve: *„A csoportbontásban való tanítás (pl. matematika) minden előnye ellenére nem várt pedagógiai hátrányokat is jelentett. A matematika szakos osztályfőnök, ha fizikát nem tanít, osztályának felével a harmadik osztálytól kezdődően esetleg csak az osztályfőnöki órákon találkozik.”*

A sokféle csoportbontás, szabadsávós és fakultációs oktatás ismeretében nem lehet csodálkozni azon, hogy a gimnáziumban folyó oktatási munka egészének áttekinthetősége nehézkessé vált.

További tantárgy-változás, vagy heti kötelező óraszám-változás központi intézkedésre nem történt. A szabadsávós oktatás amúgy is az egyes diákok heti óraszámát szinte teljesen különbözővé tette.

A tanárok

Az 1950-ben a bencés rend iskoláinak visszaadásakor az állam meghatározta a gimnázium és diákotthon engedélyezett tanári létszámát. Ezen a jogcímen 16 rendes tanár és 4 nevelő tanár lehetett az engedélyezett bencés rendi keretben. Az állam nem korlátozta az óraadó tanárok számát, ez lehetőséget adott arra, hogy a bencés rendi keretben más jogcímen lévő tanárokat (például a Pannonhalmán működő Hittudományi Főiskola tanárai), vagy akár világi tanárokat óraadóként alkalmazzanak. Az óraadó tanárok fizetését azonban a bencés közösségnek kellett biztosítania. Az 1960-as évek közepétől az Állami Egyházügyi Hivatal engedélyezte, hogy az egyetemi tanulmányaikat lezáró *gyakorló tanári évet* a végzős bencések valamelyik bencés gimnáziumban teljesítsék, vagyis az engedélyezett tanári keretet nem terhelték, jogi helyzetük az óraadó tanárokéval volt azonos.

A tanári kar összetételét minden tanév kezdete előtt meg kellett küldeni jóváhagyásra az Állami Egyházügyi hivatalnak, azt követően pedig az állami tanügyi felügyeletet ellátó Győr-Sopron Megyei Tanács VB Művelődési Osztályának. Az egyes tanévek évkönyveiben a tanári kar összetételében az 1980-as évek elejéig megbontva szerepeltették a rendes tanárokat, a nevelő tanárokat és az óraadó tanárokat. A tárgyalt korszakunk vége felé azonban már csak ABC sorrendben felsorolták őket, mellette feltüntetve beosztásukat. A 20 fős főállású bencés tanár bejelentését mindvégig kihasználta bencés rend. A tanári kar összlétszáma 1964/65-ben 25 fő volt, és az 1970-es évek közepéig 22-26 fő között változott. Az 1975-76-os tanévben a tanári kar létszáma 29 főre ugrott, majd ezt követően a korszak végéig emelkedő tendenciával 27 és 31 fő között változott. Az 1988/89-es tanévben a tanári kar 29 tanárból állt.

1964-1989 között összesen 62 bencés tanár tanított rövidebb-hosszabb ideig a pannonhalmi gimnáziumban. A bencés tanári kar átlagéletkora a mindenkori idősebbek ellenére 1964-1989 között - eltekintve a két első év 48 és 47 éves átlagától - alig változott, pár kilengő évtől eltekintve végig 45 év körül volt. Ez részben a gyakorló évüket Pannonhalmán végző tanárjelölteknek (ilyen 8 volt) és a friss diplomával érkezett kezdő tanároknak volt köszönhető.

Sorukat korszakunkban az 1965/66-os tanévben Csóka Gáspár és Horváth Ciprián kezdte meg. 1989-ig további 23 fiatal bencés tanár érkezett

tanítani Pannonhalmára, köztük a már említett gyakorló tanárok is. De nem mind maradt ott, voltak, akiket Győrbe helyeztek át, és voltak, akik később elhagyták a Rendet. Az 1988/89- es tanévben ezek közül a „fiatalok” közül már csak 14 tanított Pannonhalmán.

Az 1950-ben aláírt állam-egyház megállapodás meghatározta a szerzetesrendek növendék keretét is, ez egyszerre legfeljebb 14 fő lehetett. Ezt a keret-létszámot a bencések 1950-ben a meglévő növendékekkel és studens páterekkel teljesen kitöltötték, így az azok végzéséig csak kevés új jelentkezőt (1951-1956 között mindössze hatot) tudtak felvenni. Igaz, jelentkező is egyre ritkábban akadt. 1950 és 1983 között mindössze 80 fő lépett be a bencés rendbe, ezeknek azonban több mint fele elhagyta még növendékként a Rendet, és csak 36 szerzett tanári képesítést (vagy már annak birtokában lett bencés) 1989-ig. A végzett tanárok közül még az 1988/98-es tanév előtt négy elhagyta a rendet, Pászthory Waltert eltiltották a tanítástól, Forsthoffer Máté pedig balesetben elhunyt. A bencés tanári utánpótlás tehát a pannonhalmi és győri gimnáziumra együtt 30 fő volt. 1968-tól az arra alkalmas bencés novíciusokat 2 év katonai szolgálatra is behívták, így a teológiai és az egyetemi tanulmányokkal együtt a korábbi 9 év helyett csak 11 év eltelté után kezdhettek tanítani. Könnyebbséget jelentett, hogy három, már diplomával rendelkező fiatalember is jelentkezett a rendbe, ők már négy év után megkezdhatték a munkát a gimnáziumban. A három növendék közül a fizikus Lindeisz Bernát egy félév után ugyan távozott, ám Binzberger Ákos és Szalóky Albert az 1980-as évek közepétől folyamatosan tanított Pannonhalmán.

Mindezek ismeretében érthető, hogy a bencések az 1960-as évek végétől egyre nehezebben tudták biztosítani a tanításhoz szükséges tanárokat. Ezt még tovább nehezítette a politechnikai oktatás bevezetése (ezt Pannonhalmán részben különböző gyakorlati szakkörökkel oldották meg, ezek vezetése is tanárt igényelt), majd a későbbi oktatási reformok, a második kötelező idegen nyelv és végül a fakultatív tantárgyak bevezetése. Az „öregek” pedig közben nyugdíjba vonultak. Igaz, többségük csak jogi értelemben, mert óraadó tanárként - amíg egészséggel bírtak - tovább tanítottak. Az „öregek” közül 1970 után már csak Jáki Zénó, Kelemen Szulpic, Söveges Dávid, Szigeti Kilián, Vida Szabolcs és Villányi Anaklét tanított. A 60 éves korban történő azonnali nyugdíjba vonulást (ez volt a nyugdíj korhatár) anyagi megfontolások tették szükségessé. A kapott nyugdíj ugyan csekélyke volt, de a bencés rend minden egyes forintra rászorult.

A tanárok hiánya időnként szélsőséges megoldásokat is megkövetelt. Kövér Alajos 67 éves korában tért vissza pár évre hittant tanítani, Jámbor Mike 77 éves korában, az 1984/85-ös tanévben még adott francia órákat! Szigeti Kilián, Vida Szabolcs és Villányi Anaklét egyaránt 68 éves koráig, 1981-ig tanított!

A bencés tanárok hiánya egy-egy tanár váratlan kiesése esetén (haláleset, hosszas betegség, eltávozás) korábban nem tervezett tanári áthelyezéseket is szükségessé tett a győri és pannonhalmi bencés gimnázium között. De arra is volt példa, hogy egy győri tanár óraadó tanárként hetente többször kiutazott Pannonhalmára (Például Ruttmayer Ince 1977-80 között) vagy egy pannonhalmi tanár tartott hetente több órát Győrben (Marton József az 1973/74 tanévben).

A tanárok hiánya elsősorban a magas heti óraszámban tanított tantárgyakat érintette. Különböző időszakokban a magyar, a történelem, a matematika és a biológia tantárgyak tanítása jelentette a szűk keresztmetszetet. De volt arra is példa, hogy a matematika-fizika szakos Mayer Farkas földrajzot, vagy a szintén matematika-fizika szakos Pintér Ambrus hittant tanított. A legnagyobb gondot azonban az 1970-es évek elejétől a modern idegen nyelvek (angol, német, francia és részben az orosz) tanítása jelentette.

Az előbb felsorolt nehézségeknek volt köszönhető, hogy a hagyományosan civil tornatanár (Tálos Zoltán) mellett 1975-ben két nyelvtanárnő kezdett tanítani. Az 1979-80-as évek fordulóján pedig civil matematika, magyar és biológia tanárok is kerültek Pannonhalmára.

Az érkező fiatal bencés tanárok kezdő tanárok voltak, a kezdő tanárok minden gondjával és örömeivel. Ha lehetőség nyílt rá, az I. osztályok tanítására osztották be őket, így négy év alatt maguk is végig mentek a teljes tananyagon. A tanárok hiánya miatt a kezdő tanárok prefektusi feladatot is kaptak, emellett szakkörvezetéssel, vagy gyakorlati tárgyak oktatásával is megbízták őket. A fiatalokat természetesen idősebb társaik is segítették tapasztalataik átadásával munkájukban.

Az 1964/65-ös tanévben a Monsberger Ulrik igazgató vezette tanári karban az 1950-es évek elejének tanári karából már csak mintegy a fele maradt meg: Cziráki László, Faggyas Edvin, Esztergályos Tibor, Jáki Zénó, Kelemen Szulpic, Orbán Dezső, Sámson Edgár, Söveges Dávid, Sulyok Efrém, Szigeti Kilián, Vanyó Tihamér, Vida Szabolcs és Villányi Anaklét.

A fiatalabbakat az 1950-ben már a rendben lévő novíciusokból tanári diplomát szerzett Ámon Viktorin, Forrai Botond, Luif Otmár, Mayer Farkas,

Pászthory Valter, Polán Hidebrand és Ruttmayer Ince képviselték. A 25 fős tanári karban ott volt egyetlen világiként Tólos Zoltán testnevelő tanár is.

A következő tanév előtt Legányi Norbert főapát Monsberger Ulrikot (aki egy személyben a Főmonostor perjele is volt) betegeskedése miatt mentesítette az igazgatói feladat alól, és az állami szervek jóváhagyásával Kapuy Vitált nevezte ki igazgatónak. Monsberger Ulrik tanárként továbbra is tanított latint és vezette a két I. osztály kertészeti gyakorlatait. A tanári kar összetétele egyébként csak annyiban változott, hogy Vanyó Tihámér nyugdíjba vonult, érkezett a kezdő hittanár, Horváth Ciprián a latin különórák tartását a tavaszi időszakban pedig Polán Hildebrandtól kiegészítőként a nyugdíjas Orbán Dezső átvállalta.

Az új igazgatóval eltöltött első tanév után 1966/67-es tanév előtt jelentős változások történtek a tanári karban. Pászthory Valter a Baradla-tragédiát követően a balatoni viharban történetek miatt börtönbe került. Főapáti diszpozícióval Győrbe került Cziráki László, Horváth Ciprián, Mayer Farkas és Ruttmayer Ince, onnan pedig érkezett Bognár Lambert, Lővey Félix és a gyakorló tanári évét Győrben letöltött Csóka Gáspár. Ez utóbbi személyében az első olyan bencés tanár érkezett, aki korábban a pannonthalmi gimnáziumban érettségizett. Iróffy Huba más rendi munkakörből került át matematika tanárnak a gimnáziumba. Megérkezett novemberben az első bencés gyakorló tanár is, Szabó Flóris (magyar-könyvtár szak), akinek felügyelő tanára Söveges Dávid volt. Szabó Flóris záró-tanítását 1967. február 18-án Legányi Norbert főapát, bencés tanártársai és a hivatalos állami kiküldöttek előtt tartotta meg.

Jelentősebb változás a tanári karban legközelebb az 1969/70-es tanévben történt. Visszavonult 46 év tanítás után dr. Sulyok Efrém, dr. Sámson Edgár pedig évközben halt meg. Visszatért Győrből Ámon Viktorin és újra tanított Pálffy Aurél. Kezdő tanárként érkezett a korábbi pannonthalmi diák Bencze Anzelm, aki Győrben töltötte gyakorló tanári évét és a szintén pannonthalmi diák Áment Lukács, aki hittanárként kezdte meg tanári pályáját. A tanévet követő nyári szünidőben váratlanul elhunyt Faggyas Edvin igazgatóhelyettes.

1972 novemberében a bencések többszöri nekifutás után Szennay Andrást választották főapátnak, aki azonnal határozottan belenyúlt a gimnáziumi ügyekbe. 1973 júliusában felmentette az igazgatói beosztásából Kapuy Vitált, és helyére azt a Jáki Zénót nevezte ki, akit a bencések még Szennay előtt megválasztottak főapátnak, ám ezt a választást Jáki Zénó az állami szervek elutasító hozzáállása miatt nem fogadta el. Az addigi

igazgatóhelyettes Bánhegyi Miksa Győrben lett igazgató, és vele együtt Győrbe került Forrai Botond is. Az új igazgatóhelyettes Csóka Gáspár lett. Győrből érkezett új tanárnak a nyugdíj előtt álló Kemény Dózsa és a fiatal Korzenszky Richárd (szintén pannonhalmi diák volt). Sajnos, nem sokkal a tanév kezdete után Szabó Flóris súlyosan megbetegedett, és évekre, egészen az 1980/81-es tanévig betegszabadságra kényszerült. Egy-két évvel később, ha egészségi állapota megengedte, Szabó Flóris kisebb dolgokban besegített a gimnáziumnak (pl. ünnepélyek rendezése, diák-szinjátzás, faliújság).

Jáki Zénó igazgatósága alatt, az 1975/76-os tanévben kezdődött meg további civil tanárok, ekkor még csak nyelvtanárok alkalmazása. Ebben a tanévben - Bencze Anzelm váratlan év közbeni távozása miatt - három tanárnő is tanított óraadóként angolt: pár hétig Csóka Norberta idős, egykori apáca, az egész tanévben pedig Horváth Mária és Osztovits Eszter.

Az 1970-es évek első felében további fiatal bencés tanárok töltötték gyakorló tanári évüket, illetve kezdték meg tanári pályájukat a pannonhalmi gimnáziumban: Czakó Dániel, Hirka Antal, Horváth Valér és Nagy Endre.

1977 nyarán Jáki Zénó a győri gimnázium igazgatója lett, a pannonhalmi gimnázium vezetését pedig Csóka Gáspár vette át. A tanári kar lényegében nem változott: a győri gimnáziumból Ruttmayer Ince járt ki óraadó tanárként heti pár alkalommal, az évközben távozott Boda Sebestyén helyett Tóth László (egykori pannonhalmi diák, a Főapátság gazdasági alkalmazottja) vette át a könyvtészet tanítását. Csóka Gáspár (aki egyébként „álláshalmozóként” az igazgatóság mellett rendi levéltáros és főiskolai tanár, 1978-tól megbízott perjel is volt) azonban a következő tanév elején megbetegedett, hónapokig nem tudta ellátni igazgatói munkáját. Ezért 1979 áprilisában Szennay főapát felmentette, és Korzenszky Richárdot nevezte ki igazgatónak. Felgyógyulása után Csóka Gáspár óraadóként tért vissza a gimnáziumba, perjel lett, és egyéb rendi feladatait is tovább vitte.

Korzenszky Richárd első teljes igazgatói tanévében 31 fős tanári kart vezetett, közöttük 5 civil tanár volt. Tíz évig tartó igazgatósága alatt - ez alatt összesen 46 tanár fordult meg Pannonhalmán - ez a létszám időnként 28-29 főre csökkent, majd 1988/89-ben ismét 31 fő volt. Azonban a tanári kar létszámán belül a civil tanárok száma fokozatosan nőtt, és az 1988/89-es tanévben már a következő 8 tanár volt: Fehrentheil Henriette, Feith Péter, Feith Péterné, Rékási József dr., Schramkó Péter, Szabó Attila, Táros Zoltán és Dr. Szenténé Vida Éva dr.

Az 1950-es évek kezdő tanári karából 1981-ben eltávozott dr. Szigeti Kilián, Vida Szabolcs (az örökös diákokthoni rektor), Villányi Anaklét, majd

1982-ben utolsó mohikánként dr. Söveges Dávid. Az első tanévéből mindössze 12 tanár maradt meg a tanári karban 1989-ig, 11 bencés tanár és Tálos Zoltán. A civilek is mind kicserélődtek, illetve újak voltak. Ebben az utolsó tanévben a bencés tanárok száma 21 fő volt, szemben az 1979/80-as tanév 26 bencésével. A bencések renden belüli tanár utánpótlási gondjai egyre jobban megéreződtek.

Mindössze két olyan tanár volt, aki 1964 és 1989 között megszakítás nélkül tanított Pannonhalmán: Polán Hildebrand és Tálos Zoltán.

A tanárok heti óraszámja a rendes tantárgyakat tekintve szakonként és a terhelhetőségre is figyelemmel (életkor, egészségi állapot) változó volt. A heti óraszámot az adott tantárgyból rendelkezésre álló szaktanárok száma is befolyásolta. Amelyik évben kevés volt a magas óraszámú tantárgyakból (magyar, matematika, stb.) a szaktanár, az óraszámuk magasabb volt.

A legjobban leterhelt tanárok heti óraszámja a különböző években 18-24 között változott. Ez utóbbi Polán Hildebrandé volt az 1985/86-os tanévben, de ebben a tanévben Bánhegyi Miksa óraszámja is 23 volt. Az előbbi példák ellenére elsősorban a fiatal tanárok kaptak nagyobb terhelést, közülük Bencze Anzelm az egyik tanévben heti 23 órát tanított, de Czákó Dániel, Hirka Antal, Nagy Endre és Pintér Ambrusnak is volt 22 órás tanéve. Pintér Ambrus egyébként több tanévben is a legmagasabb óraszámú tanár volt. Megjegyezzük, az ilyen magas heti óraszámok nem voltak országosan kirívók, ilyenek állami gimnáziumokban is előfordultak.

A tanterv szerinti órák megtartásával azonban nem értek véget a tanárok feladatai. Többen szakkört vezettek, heti 1-4 óra közötti változó elfoglaltsággal. 1964/65-ben 10 szakkör volt, köztük néhány osztályonként több csoportban. Ott volt még feladatnak a tanári és ifjúsági könyvtár, valamint a szertárak (1964/65-ben 4 szertár), a diák-mozi vezetése, a faliújság gondozása, és az iskolai ünnepélyek szervezése. Az oktatási reformokkal ezek a külön feladatok csak nőttek: 1989-ben már 19 szakkör (néhány szintén több csoportban) és 10 szertár volt. Mindehhez jöttek még a rendkívüli tantárgyak, (az 1960-as években elsősorban az idegen nyelvek) és a gyakorlati tantárgyak (ezekről bővebben az Oktatás című részben).

De még az előbb felsorolással sem végeztünk a feladatokkal. Nyolc tanár emellett még osztályfőnök is volt, sőt, közülük a legtöbb még ugyanakkor az osztálynak a diákotthoni prefektusa is!

Az idő előrehaladásával a bencés tanárok leterheltsége csak fokozódott, az 1980-as években az átlagos heti óraszám jelentősen megnőtt. Szólnunk kell arról is - habár ez nem szigorúan a gimnázium története, de

azt befolyásoló tény -, hogy a bencés rend az utánpótlás hiányában (minden novíciusból tanárt neveltek) az egyéb rendi feladatok ellátásában is egyre jobban rászorult a tanárok munkájára. Kezdhetjük azzal, hogy a fiatalabb tanárok előbb-utóbb a Pannonhalmán működő teológia főiskolán is oktattak, vagy egyéb feladatokat (levéltárosság, egyházi ének és liturgia, hivatali munka vagy gazdasági ügyintézés) láttak el.

Az egyik legjobban terhelhető tanár, Lövey Félix (az 1969/70-es tanév II. félévében heti 25 órája mellett osztályfőnök, prefektus és szakkörvezető is volt!) az 1970-es évek végén bekapcsolódott a rend gazdasági ügyeibe, pár éven belül gazdasági vezető lett és teljesen fel kellett adnia a tanítást. Ám a tanárhiány miatt a 80-as évek közepén óraadó tanárként visszatért.

A civil tanárok száma 1975-től, ha lassan is, de folyamatosan emelkedett. Az 1981/82-es tanévben már 8 fő volt, és kisebb ingadozások után a tárgyalt korszakunk végén, 1989-ben is 8 fő volt. Rövidebb-hosszabb ideig 18 civil tanár tanított Pannonhalmán 1975-89 között. A bencések igyekeztek olyan tanárokat alkalmazni, akikre hosszabb távon számíhattak, és ez többnyire sikerült is. Természetesen voltak szükségmegoldások is, egy-egy váratlan távozás vagy betegség esetén. Ilyen eset volt, hogy pár évig matematikát tanított Tólos Zoltánné, akinek főállása a győri Közgazdasági Szakközépiskolában volt. De jó páran gyökeret eresztettek Pannonhalmán - Tólos Zoltánról nem is beszélve, aki már 1960-tól tanított Pannonhalmán - és eredményesen tanítottak. Példának dr. Rékási József biológia tanárt említhetjük, akinek tanítványai éveken keresztül kimagasló eredményeket értek el az országos középiskolai és a Kitaibel Pál tanulmányi versenyeken, de az idegen nyelveket tanító tanárnők (dr. Szalayné Kürthy Judit és dr. Szenténé Vida Éva dr.) tanítványai is csak dicsőséget hoztak angol nyelvtudásukkal a gimnáziumnak.

A civil tanárokat természetesen nem lehetett annyira leterhelni, mint a bencéseket, de többségük így is jobban leterhelt volt, mint az állami gimnáziumok tanárai. Tólos Zoltán testnevelő tanár heti óraszám a 25 év alatt 16-24 óra között változott, ehhez járult még a Sport-kör és a fotó szakkör vezetése és a senki által komolyan nem vett, mégis időráfordítást jelentő honvédelmi ismeretek oktatása. Szenténé dr. Vida Évának időnként heti 20 órája volt, akár csak dr. Rékási Józsefnek is.

A tanári munkának, avagy hivatásnak velejárója a folyamatos önképzés, továbbképzés. Ez a fiatalabbaknál a további tanulmányokat, vagy tudományos fokozatok megszerzését jelentette. Ennek köszönhető, hogy a kezdő bencés tanárok közül jó páran az egyetemi tanulmányok befejezését

követően doktorátust szereztek: Áment Lukács, Bencze Anzelm, Czako Dániel, Horváth Ciprián, Kiss Barnabás Korzenszky Richárd, Somorjai Ádám, Sulyok Elemér és Várszegi Asztrik. Ők a doktori cím megszerzésének idejére bizonyos fokú tehermentesítésbe részesültek (alacsonyabb heti óraszám), de volt, aki egy év tanulmányi szabadságot is kapott. Páran másod-diplomát is szereztek, mint Áment Lukács (zene-énektanári diploma) vagy Pintér Ambrus (technika-tanári képesítés). De a civil tanárok között is volt erre példa: Feith Péter és felesége az ELTE Természettudományi karán szintén a technika-tanári szakot végezte el gimnáziumi munkája mellett.

A továbbképzés szükségességét két ok is szükségessé tette. Ezek közül az egyik az oktatási reformok sokasága, amelyek következtében új tantárgyakat is kellett tanítani, a korábbi tantárgyak tananyaga és vele a tankönyvek is újra meg újra változtak. Másrészt az egyházi iskolákban engedélyezett volt, hogy egyes, világnézeti kérdéseket is érintő tantárgyaknál (pl. magyar irodalom, történelem, filozófia, művészettörténet) a vallásos világnézet álláspontját is tanítsák.

Minden tanév kezdete előtt a gimnázium állami felügyeletét ellátó szerve (az 1967/68 tanév kezdetéig a Művelődésügyi Minisztérium, attól kezdve a Győr-Sopron megyei Tanács VB Művelődési Osztálya) szakmai tanácskozást szervezett a gimnáziumok tanárainak. Ez ugyan elsősorban az állami elvárások meghirdetésére szolgált („eligazító értekezlet”), de módot nyújtott szakmai kérdések megvitatására is. Jellemző, hogy az 1967/8-as tanév előtt ez a megbeszélés elmaradt. A két bencés gimnáziumnak a minisztérium már nem, a megyei tanács még nem szervezte meg a hagyományos értekezletet.

Az állami hatóságok által szervezett rendszeres szaktanári továbbképzésekre Pannónhalmáról általában csak 1-1 tanár tudott részt venni, mert tanítási napokon egyszerre több tanár távolléte nem volt megszervezhető. Az 1980-as években a Győr megyei Pedagógiai Intézet szervezte továbbképzéseken már egyes tanárok előadóként is szerepelhettek.

A katolikus egyházi középiskolák tanárai részére a Katolikus Középiskolák Főhatósága rendszeresen szervezett tantárgyanként megbeszéléseket, amelyek tulajdonképpen továbbképzések voltak az egységes oktatási szemlélet és gyakorlat kialakítása érdekében. Néhány idős tanár kivételével ezeken minden tanár részt vett.

A tanárok szakmai munkáját voltak hivatottak segíteni a tanári munkaközösségek. A munkaközösségeket általában a legtapasztaltabb

szaktanár vezette. A munkaközösségek évente többször üléseztek, az üléseken egy-egy felkért tanár az adott tantárgy tanítása során felmerülhető kérdésekről, az azokban javasolt, egységesen követendő oktatási módszerről tartott előadást. A leggyakrabban az osztályfőnöki munkaközösség ülésezett, amely a gimnázium egészét érintő ügyek mellett az általános nevelési és a jelentkező rendkívüli ügyekkel is foglalkozott.

A munkaközösségeket szükségessé tették a pártállami korszak rögtönzött, sokszor egymásnak ellentmondó újabb és újabb oktatási reformjai, az azok következtében 6-8 évenként megjelenő új tankönyvek is. Kapuy Vitál igazgatósága alatt működött az osztályfőnöki, a magyar irodalmi, a matematikai, az idegen nyelvi, és az első évben a biológiai munkaközösség. Kapuy igazgatósága végén, amely egybeesett hosszas betegségével a munkaközösségek már csak „kötetlen formában” működtek, ami a gyakorlatban csak esetenkénti, valamilyen egyedi kérdés megvitatására összehívott megbeszélést jelentett.

Jáki Zénó igazgatóságának utolsó évéig ismét szervezeten és rendszeresen működtek a tanári munkaközösségek. Korzenszky Richárd idejében vegyes a kép. A kezdeti években a munkaközösségek munkája folyamatos volt. Korszakunk utolsó éveiben azonban már nem munkaközösségek voltak, hanem „tantárgy-felelős” tanárokat jelöltek ki, akikhez a többi tanár szakmai útmutatásért fordulhatott.

Az 1983/84-es tanévben elején a Művelődési Minisztérium utasítására megkezdődött a gimnázium és a Diákotthon teljes körű szakfelügyeleti vizsgálata.

Ennek köszönhetően szeptember közepe és a karácsonyi szünet között 17 szakfelügyelő 58 tanítási napot töltött Pannonhalmán. Minden egyes tantárgyat, a tanári munkaközösségeket, a szertárakat, és részt vettek minden tanár 1-1 óráján is. Külön foglalkoztak a Diákotthonnal, a munkavédelemmel, és az oktatás-nevelés tárgyi feltételeivel. 1984. január 6-án volt a szakfelügyeleti ellenőrzés záró értekezlete, ezen a gimnázium vezetése mellett részt vett a Művelődési Minisztérium és a megyei tanács Művelődési osztályának 2-2 képviselője mellett Sipőcz László általános felügyelő és a Katolikus Középiszkolai Főhatóság képviselőjében Kapuy Vitál főigazgató. A nagyon szigorú, de ellenségesnek nem nevezhető vizsgálat mindenre kiterjedő megállapításaiából most csak a tanárookra vonatkozókat idézzük:

„A gimnázium valamennyi tanárának megvan a működéshez szükséges, egyetemi szintű végzettsége. A magyar, a történelem, az idegen

nyelvek szakos ellátottsága többé-kevésbé kielégítő, ugyanakkor kevés a matematikus, - egyáltalán a természettudomány szakos ellátottsága gyengébb. Nincs az iskolában földrajz és rajz szakos tanár. A földrajz tantárgyat a fizika-kémia szakos oklevéllel rendelkező Mayer Farkas tanítja, aki a szakfelügyelői vélemény szerint megfelelő szakszerűséggel és szakértelemmel végzi ezt a munkát. A rajz- és műalkotások szakfelügyelője is elégedetten nyilatkozott az egyébként biológia-kémia szakos dr. Czákó Dániel munkájáról.”(1983/84 évkönyv)

Az előzőek tárgyilagos megállapítások, ezért a továbbiakat is azoknak tekinthetjük. Ezek között kritikusan szól a matematikai tanári munkaközösség munkájáról, ugyanakkor a tanárok önképzését segítő tanári könyvtárat megdicséri. Megfelelőnek tartja a szertárak felszereltségét, a tantermek és az egyéb előadótermek számát - ellentétben Korzenszky Richárd igazgatóval, aki azok számát kevesellte. Biztosan az utóbbi vélemény volt a helytálló. Egyes tanárok leterheltségét az országos átalagnál magasabbnak találta, de ezek ellen nem emelt kifogást. Mint ahogyan arról sem szólt a kiértékelés, hogy egy ilyen mértékű szakfelügyeleti ellenőrzés (volt nap, amikor egyszerre 5-6 szakfelügyelőt kellett kiszolgálni!) mennyire zavarta a tanárok munkáját, az iskola megszokott működését.

Az évkönyvekben csak Korzenszky Richárd igazgatósága alatt bukkanunk a tanári karon belüli feszültségekre. Az 1983/84 tanév évkönyvében olvashatjuk a politikusan megfogalmazott mondatokat: *„A tantestület jó légkörben végezte közös munkáját. ... A diákotthoni nevelőtanárok túlterhelését, magas óraszámát nem lehetett csökkenteni. ... Az olykor természetesen adódó feszültségek oka elsősorban a túlterhelés és a pszichés kifáradás.”*

A túlterhelés biztosan igaz: a tanároknak ezekben az években a kötelező tárgyak, a fakultatív tárgyak, a szabadsávós tanórák mellett a különböző szakkörök és „felkészítő szakkörök” vezetését is el kellett látniuk. Volt olyan tanév, amikor ezekből 20(!) is, volt, köztük egyesekben több csoport is! „A kevesebb több lenne”- mondta az egyik idős tanár.

Más szóbeli források azonban a nem „elsősorban” okokról is szólnak. A tanárok egy része nem vette jó néven az igazgató gyakori távollétét, ami egyáltalán nem volt megszokott Pannonhalmán. Sokan aggódtak azért is, hogy az igazgatónak a gimnázium elismertetésért vívott küzdelme elvonja a figyelmet az oktatásról, az állandó látogatások, kulturális és egyéb előadások pedig az oktatáshoz-tanuláshoz szükséges nyugalmat is zavarják.

1989. január 27-én Szennay András Korzenszky Richárdot főmonostori perjellé nevezte ki, az igazgatói munkát Pintér Ambrus vette át.

A tanári kar bemutatásához hozzátartozik annak ismertetése is, hogy a kezdő bencés tanárok között volt (igaz, csak egy-kettő), akiről hamarosan kiderült, hogy hiányzik belőle a tanári, illetve nevelői pályára való rátermettség. Több formája volt ennek: vagy nem tudták maguknak a szükséges tanári tekintélyt kivívni, vagy energiával nem bírták (ez a prefektusok esetében fordulhatott elő). Esetükben a vezetők próbálták a gondokat feladatuk megváltoztatásával orvosolni, vagy bízva abban, hogy a környezetváltozás segíthet, áthelyezték őket a másik bencés gimnáziumba. A diákok körében hamar közismert lett, melyik tanárral szemben engedhetnek meg többet maguknak. Máig is él az a diákotthoni legenda, hogy az 1980-as években az egyik fiatal tanárnak „pokrócozási” üge volt.

Rendkívüli esemény miatt tudomásunk szerint csak egyetlen, pont az előbb említett esetben belekeveredett tanártól kellett megválni. Aki távozott a civil tanárok közül, az mind saját akaratából ment el. A bencés tanárok áthelyezése pedig mindig a főpát döntése volt.

Az előbbi pár ritka kivétellel a tanárok roppant nagy energiát fektetve munkájukba komoly tanári és nevelői eredményeket értek el. A társadalom részéről kapott elismerés (habár nem ezért dolgoztak tisztességesen) azonban nem állt arányban ezzel. A pedagógusok részére évente kiosztott sok száz állami elismerésből (kitüntetés, dicséret vagy jutalom) a bencés tanároknak (és a többi egyházi iskola tanárainak) szinte nem is jutott, körükben az évtizedekig fehér hollónak számított.

Mindössze néhány elismerés nyomára bukkantunk, azok is már a diktatúra puhulásának éveiben történtek. 1985 májusában a Pedagógus nap alkalmából Kapuy Vitál és Korzenszky Richárd kapott Köpeczi Béla művelődési minisztertől „Kiváló munkáért” kitüntetést. 1986-ban a Művelődési Minisztérium Áment Lukácsnak Liszt-émlékplakettet adományozott. 1989-ben szintén a pedagógus nap alkalmából Bánhegyi Miksa „kiváló pedagógus” elismerésben részesült. Tólos Zoltán a Katolikus Középiskolák Főigazgatóságának javaslatára kapott elismerést Lékai László esztergomi bíboros-érsektől, és 1985. szeptemberben pedig a művelődési minisztertől kapott „Kiváló munkáért” elismerést. Ugyanezekben az években sikerrel szerepelt tanári pályaművel Czákó Dániel és dr. Rékási József, ez utóbbi a diákok jó pályázati felkészítésért a Mezőgazdasági Múzeumtól többször is kapott elismerést.

Önképzés

Önképzőkör, szakkörök, rendkívüli tárgyak

A XX. században működő gimnáziumi önképzőkörök gyökerei évszázadokra nyúlnak vissza. Az első iskolai diák szervezetek őseinek a jezsuita gimnáziumok hitbuzgalmi szerveződéseit, illetve a protestáns gimnáziumok diák-társaságait tekinthetjük. Magyarországon a reformkorban, 1820-1848 között, több gimnáziumban a magyar nyelv jobb elsajátítására, a magyar irodalom jobb megismerésére szerveződtek „csoportosulások”, „társulások”.

A gimnáziumok általában támogatták a diákoknak a kötelező tananyagon túli, öntevékeny tudásszerzését, és ennek szervezett, a gimnázium oktatási-nevelési feladatainak keretein belüli „diáktársaság” elnevezéssel való működését. A kiegyezés után, 1868-ban a vallás-és közoktatásügyi miniszter rendeletben mondta ki: *„a gimnáziumok két legfelső osztály tanulói magánszorgalmuk és munkásságuk gyarapítására önképzőkört is alakíthatnak.”* Trefort Ágoston miniszter 1887-ben újra szabályozta a tanintézeti egyesületek működését, megtiltva azok politikai vagy nemzetiségi irányultságát, elrendelve: *„csakis önművelődési, önszegélyezési, testedzési és szórakozási czélokra alakulhatnak, s feltétlenül kizárván a politikai vagy ilyen jellegű nemzetiségi egyesületek”.* A rendeletben az önművelődési egyesület az önképzőköröket jelentette.

Az önképzőkör vezetését (elnök, titkárok) a diákok maguk választották, ám minden önképzőkör az adott iskola ellenőrzése alatt állt, ami az önképzőkör felügyeletét ellátó vezető tanár személyében valósult meg. Az önképzőkör kezdetben minden tantárgyi és kulturális területet magába foglalt. Az önképzőköri üléseken a diákok saját műveiket, tudományos munkáikat adták elő, vagy olvasták fel, amelyek után a jelenlévők megvitatták az elhangzottakat, véleményeket, kiegészítéseket fűzve azokhoz. A század végére már a magyar nyelvi és történelmi előadásokon túl természettudományi előadások is elhangzottak. Az önképzőkörön belül megindult a „szakosodás” folyamata. A kizárólagosan egy-egy tantárgy, tudományág iránt érdeklődők az önképzőkörön belül köröket vagy szakosztályokat alakítottak, teljes szabadságot élvezve önképzési munkájukban. Ezek tekinthetők a mai szakkörök őseinek.

A gimnáziumokban az önképzőkörön kívül - de közülük egyesek ahhoz lazán kötődve - az iskolai tanulmányokhoz szorosan nem kapcsolódó területeken is létrejöttek szerveződések. Ilyen volt az énekkar, a zenekar, a sakk-kör, az olvasó-kör, majd idővel a gyakorlati tudást adó gyorsíró-kör.

A XX. században már határozottan megfogalmazódott az Önképzőkör és szakkörök munkája közötti különbség. A szakköröket középiskolákban azért hozták létre, hogy az egy-egy tantárgy, tudományág vagy akár technikai tevékenység iránt külön érdeklődést tanúsító diákok szervezett keretek között, jól felkészült tanárok irányításával az adott területen tanulással, gyakorlással a kötelező tananyagon túli, de ahhoz kapcsolódó *ismereteket szerezzenek*. Ezért a szakkörök nem is tölthettek be olyan szerepet, hogy a kötelező tananyag ismétlésével, gyakorlásával, vagyis korrepetálási jelleggel működjenek.

Az Önképzőkör arra szolgált, hogy lehetőséget nyújtson a diákoknak a kötelező tananyagon túli, önképzés útján megszerzett ismereteik *bemutatására*. Ezeknek formája lehetett szóbeli előadás, vagy írásbeli dolgozat, de akár a kettő összekapcsolása is: a diák a dolgozatát előzetesen eljuttatta az Önképzőkör tagjainak, majd az ülésen csak rövid szóbeli ismertetést tartott arról. Bármilyen formában történt, az előterjesztett vagy elhangzott alkotást az önképzőköri tagok megvitatták. Ez a vita, a kritika és az elismerés része volt az önképzőköri munkának. Az Önképzőkör tehát egyaránt szolgált az előadó- és íráskészség mellett a vitakészség fejlesztését is. A szakkörök tehát tudást adtak, az Önképzőkör pedig a megszerzett tudás továbbadására nevelt.

Pannonhalmán az első Önképzőkör még az olasz gimnázium időszakában, az 1945/46-os tanévben alakult meg, Danczi Villebald vezető tanár felügyelete alatt. A következő tanévben az Önképzőkörön belül már szavaló-kör és színjátszó-kör is működött. Szakkörök létrehozását az 1944/45-ös tanévben tervbe vették, de ezek a nyolcosztályos általános iskolai rendszer bevezetése miatt később nem valósultak meg.

Az 1950-ben újra indult bencés gimnáziumban a kezdetektől megszervezték a szakköröket. Ez annak is volt köszönhető, hogy a kommunista diktatúra betiltott minden korábbi ifjúsági szervezetet. Pannonhalmát a Szent Benedek gárda, a Kaptár, és ami a legfájóbb volt, a cserkészlet betiltása érintette. A korábban azokra fordított, de így felszabadult időt a gimnázium és a diákothton a leghasznosabbal, az önszorgalomból való tanulás lehetőségével kívánta kitölteni.

1958. októberben megalapították a gimnázium *Jedlik Ányos Önképzőkörét*. Ezt a már működő szakkörök csúcsszervének tekintették, amely az egyes szakkörökben folyó legértékesebb munkákat emelte magához. Az Önképzőkörbe csak a III.-IV. osztály diákjai léphettek be, 60 diák jelentkezett. Maguk közül választották meg az Önképzőkör diák elnökét, *Szabó Sándort* és a főtitkárt, *Jankovics Marcellt*. A különböző önképzőköri vagy szakköri tisztségeket hagyományosan a harmadikosok viselték, mert a negyedikeseket az érettségire történő felkészülés miatt minden többlet feladattól igyekeztek mentesíteni. A már működő szakkörök azonban idegenkedtek az Önképzőkörtől, ezért az induláskor nehézkesen alakultak ki az egymás melletti önálló működés és az együttműködés játékszabályai. Ez elsősorban a főtitkár munkáját nehezítette meg.

A Jedlik Ányos önképzőkör

A Jedlik Ányos önképzőkör 1964/65-ös működéséről (4 önképzőköri összefoglalóval összesen 30 előadás hangzott el) az évkönyv nagy elismeréssel beszél, bár megjegyzi: *„Érdekes ifjaink beállítottága, a legtöbben orvosokról vagy biológusokról tartottak előadást. Semmelweiss, madame Curie, Röntgen és Takashi Nagai mellett államférfi csak kettő szerepelt, Bismarck és Szent Lajos francia király.”* Az előadókat, az előadásokat dicséri, kiemelve közülük Rill Péter negyedikes diákot, aki három előadást is tartott. De némi szemrehányással azt is megjegyzi, hogy az önképzőköri előadások hallgatósága egyre csökken. A következő tanévben szintén négy önképzőköri gyűlés volt. Az előadások témája volt Albert Schweitzer, Dsida Jenő, Teilhard de Chardin, Váczi Mihály és Garai Gábor, de volt földrajzi előadás, és az atomkutatásról szóló is. Az Önképzőkör diákelnöke Gloviczki Péter volt. Ebben a tanévben működött utoljára Önképzőkör Pannonhalmán. Ennek legvalószínűbb oka, hogy az Önképzőkör „lelke”, a vezető tanár Cziráki László főapáti rendelkezéssel Győrbe került, ezt a nagy munkával járó (az Önképzőkör volt a gazdája a gimnázium kulturális faliújságjának is) és sokoldalú képességet igénylő feladatot pedig más nem vállalta.

Szakkörök

Pannonhalmán az 1964/65-ös tanév indulásakor a Jedlik Ányos önképzőkör mellett 11 szakkör működött, ezek közül hat kifejezetten a

tantárgyakhoz (magyar, történelem, matematika, kémia, biológia és német nyelvi) kötődött, a többi (fotó, sakk, könyvkötészet, bélyeggyűjtő és barlangász) a szabadidő hasznos eltöltését szolgálta. A szakkörök működésében nagyon fontos feladat volt a diákok felkészítése a különböző országos vagy regionális középiskolai tanulmányi versenyekre. A szakköri összejöveteleket a délutáni stúdiók alatt, ritkábban az esti szabadidőben (vacsora után) tartották. A diákok nem vehettek részt tetszőleges számú szakkör munkájában, általában egy, a jobb tanulónak két szakkörben való részvételt engedélyeztek.

Azt, hogy az egyes tanévekben milyen szakkörök működtek, három tényező befolyásolta. Ezek közül kettő (a tanári kar adottságai, illetve a diákok érdeklődése az egyes szakkörök iránt), egyértelmű feltétel volt. Volt egy harmadik tényező is, mégpedig a mindenkori igazgató személye és meggyőződése az egyes szakkörök hasznosságáról és szükségességéről (ez utóbbi azonban nem mindig volt elfogulatlanak nevezhető).

Kapuy Vitál hosszú idejű igazgatósága alatt (1965-1973) az öröklött szakkörök közül nyolc (magyar, matematika, kémia, biológia, fotó, bélyeggyűjtő és sakk) végig működött. Jó megérzése volt a fizika szakkör megszervezése, akárcsak a technikai jellegű szakkörök (rádiótechnika, híradástechnika) létrehozása. Az orosznyelvi szakkör hat évig élt, azonban az orosz tanárok hiánya miatt csak azokban az években működött, amikor Forrai Botondnak egyéb elfoglaltságai mellett erre ideje volt. A barlangász szakkör a Baradlánál történt tragédia után érthető módon megszűnt, a helyette született természetjáró szakkör pedig rövid időn belül beolvadt a Sport-kör munkájába. 1969-től megszűnt a hagyományosnak tekinthető történelem szakkör (oka feltehetően a humán tárgyak háttérbe szorulása lehetett). Volt pár kísérletinek tekinthető szakkör is, mint a pszichológia, logika, matematikai logika (ezeket mind Faggyas Edvin vezette), a művészettörténelem (Szabó Flóris), és az angol nyelvi (Bencze Anzelm) szakkör, ezek azonban hamar kimúltak. A létrehozott technikai szakkörök megszűnését a kötelező gyakorlati tantárgyak bevezetése segítette, azokban éltek tovább, de immáron osztályokra lehatárolva. Kapuy Vitál távozásakor 11 szakkört hagyott utódjára, Jáki Zénó igazgatóra.

Az angol nyelvi szakkört kísérletinek gondolhatjuk. Az egyértelmű, hogy a „második idegen nyelvből” (angol, német) indított szakkörök indításánál arra is gondoltak, hogy azok ne jelentsenek versenytársat a különórákon történő (tehát fizetős!) nyelvoktatásnak. Ezért a nyelvi szakköröket - alapelveként - csak azok látogathatták, akik az adott idegen

nyelvet a hivatalos oktatás keretén belül is tanulták. Tudunk azonban olyan esetekről is, hogy a szakkörvezető tanár megengedte, hogy a nála idegen nyelvet különóránban tanuló diák részt vegyen a szakköri foglalkozásán is. A több évig létezett orosz nyelvi szakkörnél a „versenytárs” gondja fel sem merülhetett, mert oroszból nem lehetett különórákat venni.

Jáki Zénó igazgatóságának az első évében, az 1973/74-es tanévben újra indult a német nyelvi szakkör (két évig élt). Még egy új szakkör indult, ám az a jövőre nézve roppant fontosnak bizonyult. A második félév elején Pintér Ambrus vezetésével kezdett működni a digitális technika szakkör, amely kezdő (első osztályosok) és haladó (második és harmadik osztályosok) csoportjaiban összesen 67 tanuló vett részt. A haladó csoportban többen az előző tanévben még a kötelező gyakorlati foglalkozások során számítástechnikai ismereteket tanultak. Ez a szakkör legalább 10 évig működött, további sorsa azért ismeretlen, mert az 1982/83-as tanévről nem állnak rendelkezésre megbízható adatok. Az 1983/84-es évkönyvből is kimaradt a szakkörök jegyzéke, csak a fotó-szakkör és a sakkör munkájáról van benne szó, pedig ezeknél sokkal több szakkör létezett.

Talán az előző új szakkörnél is fontosabb volt a szakkörök egy részében bevezetett „új kínálat”: az amúgy is több, osztályszintű csoportokban működő matematika, fizika és biológia szakkörön belül a IV. osztályosoknak egy önálló „egyetemi előkészítő” csoportot szerveztek. Ezekben a csoportokban (amelyeket később felkészítőnek is neveztek, és körük kibővült a biokémiai szakkörrel), az egyetemi felvételi feladatgyűjteményeket, illetve az előző évek felvételi feladatait nézték át és dolgozták fel.

Az 1974/75-ös tanévben ismeretlen megfontolásokból három olyan szakkör is indult, amely aztán csak ebben az egy tanévben működött. A régészeti szakkör tagjai Polán Hildebrand vezetésével a pannonhalmi kőtár anyagát rendezték, illetve a magyar várakról állítottak össze faliújságon közzétett képes ismertetéseket. Lövey Félix vezette a kenu szakkört, amely az év során lelkesen megépített négy darab négyszemélyes kenu, túradzéseket tartott a Kis-Dunán és a Rábán, sőt 90 szakkörtag sikeres úszóvizsgát is tett Győrben. A népdal szakkör fellépett a hagyományos őszi Öregek napja ünnepségen. Az év szomorú eseménye volt, hogy kellő érdeklődés hiányában megszűnt az 1950-től működő magyar irodalmi szakkör.

Jáki Zénó igazgatósága alatt is végig működött a fotó szakkör (Tálos Zoltán vezette), a bélyeggyűjtő szakkör (Gál Geláz vezetésével), a sakkör

(vezette Czakó Dániel) és a könyvkötészet (időszakosan választható fakultatív tantárgyként). Igazgatósága végén, az 1976/77-es tanévben az akkor indított orosz nyelvi szakkörrel (vezette Kürthy Judit tanárnő) együtt mindössze 10 szakkör működött. Igaz, a 10 szakkörben 24 csoport volt, amelyek 8 tanárnak heti 24 óra elfoglaltságot jelentettek. Czakó Dánielnek heti 6 óra, Pintér Ambrusnak heti 5 órája volt, a szakköri ülésekre való felkészülés nélkül!

Csóka Gáspár egészségi gondjai miatt csak két évig tartó igazgatósága alatt három új szakkör indult. Közülük a földrajz-szakkör (igaz, később csak egyetemi felkészítő szakkörként) több évig működött, a művészettörténeti szakkör azonban mindössze egy évig. A szakkörök közé besorolt, Czakó Dániel irányította környezetvédelmi szakkör (110 tanulóval a két első osztályból és a III. b osztályból) október-novemberben és márciusban „dolgozott”. Ez a szakkör addig működött, amíg napi nyolcfős csoportokban elvégezték a Várkerületen a fagyal-sövény telepítését.

Ebben a tanévben a negyedikes Gonda László és a harmadikos Toldi László a megyei matematikai szakkör munkájában is részt vett, amelyet kéthetente Győrben tartottak, 1-1 órás elfoglaltsággal.

Korzenszky Richárdot 1979 áprilisában nevezték ki igazgatónak, ekkor 10 szakkör működött, köztük a hagyományos fotó, bélyeggyűjtő, könyvkötészet és bélyeggyűjtő szakkör.

Korzenszky Richárd tíz évig tartó igazgatósága alatt hatalmas változások követték egymást a szakkörök életében. Az is tény, hogy ebben a tíz évben két jelentős oktatási reformot élt át a gimnázium, közöttük előbb a kötelező, majd a választható fakultációs rendszert.

Ebben az időszakban összesen 33 különböző szakkör létezett rövidebb-hosszabb ideig. Ezek közül 4 szakkör tekinthető állandó jellegűnek, a matematika, fizika és biológia tantárgyak szakkörei mellett a fotó-kör. Sietve hozzá kell tennünk, hogy ezek a számok nem biztos, hogy teljesen lefedik a valóságot. Ennek az oka az évtizedről beszámoló évkönyvek bizonyos rendszertelensége. Az évkönyvek tartalmilag-szerkezetileg és felfogásukban rendkívül változatosak, egyes évekből nem is lelhetők fel, egyes közölt adatok pedig időrendbe csak logikai feltételezésekkel állíthatók. Van olyan évkönyv is köztük, amelyben szinte nem is szerepelnek a szakkörök, működésükről csak más forrásokból tudunk. Így például az 1985/86-os évkönyv a Szakkörök fejezetben mindössze hat szakkört sorol fel, ugyanakkor más forrásokból legalább hét további szakkörrel tudunk. Más évkönyvek ugyan leltárszerűen felsorolják a

szakköröket, de eltérve az évtizedes hagyományoktól, azok munkáját nem ismertetik. Az egyes szakkörök elindításának és megszűnésének okait több esetben csak találgatni lehet.

Az 1980-as évek első felében több évig volt orosz és angol nyelvi szakkör, az 1986/87-es tanévben pedig német nyelvi szakkör is. Ezek bizonyára segítették az idegen nyelvből teendő érettségit, de működésük még azelőtt megszűnt (bizonyára a fakultáció lehetősége miatt), hogy az idegen nyelvekből az írásbeli mellett a szóbeli érettségi vizsgát is bevezették.

1982/83-ban a Biblia-kör újraindítása (annak idején az 1950-es években Bajtai Oros hittanár hozta létre) és a latin nyelvű Biblia-olvasó szakkör egyértelműen a vallásos nevelést szolgálta. Teljesen újszerű volt az 1986-ban indított csillagászati szakkör, és az 1988/89-es tanév Világnézeti kérdések szakköre, amelyet Somorjai Ádám vezetett. Ez egyfajta „*Szabad Fórum*”-ként működött, ahol a diákok meglátásaikat, véleményüket és az iskolára vonatkozó javaslataikat mondhatták el – a politikai változások előszele elérte Pannonhalmát is!

A természettudományi és technikai szakkörök működése nem igényel különösebb magyarázatot, akárcsak a folyamatosan működő fotó szakkör sem. Ugyanígy nem igényel különösebb indoklást a sakk-kör, amely húszévi sikeres működés után többet már nincs említve az évkönyvekben. 1982-ben az a bélyeggyűjtő szakkör szűnt meg, amelyben Gál Geláz visszavonulásáig, 30 éven keresztül tanítgatta a rá jellemző türelemmel és szeretettel a bélyeggyűjtés érdekességeire és szépségeire a diákokat. Ez alatt a harminc év alatt diákjai számos kiállítást rendeztek Pannonhalmán, és sok sikert szereztek Pannonhalmának az idegenben megrendezett bélyegkiállításokon történt szereplésükkel.

Talán a túlterhelés is okozhatta egyes szakkörök nagyon rövid időn belüli megszűnését. Az 1988/89-es tanév évkönyvében olvasható egy mondat arról, hogy a filozófiai és környezetvédelmi szakkörök „*a kitartás hiánya*” miatt szüntették meg működésüket. De ugyanitt olvashatjuk azt is, hogy a szakkörök időpontjai sokszor ütköznek az énekkari próbákkal és a Collegium Musicum látogatottsága is folyamatosan csökken a szakköri elfoglaltságok miatt.

Az előbbiekből látható, hogy Korzenszky Richárd igazgatósága alatt ugyanolyan nagymértékű változások voltak a szakkörök terén is, mint a gimnázium egészének életében. Ezekben egyaránt szerepet játszhattak az oktatás rendjének változásai, az igazgató korszerűsítési akarata és újításra

törekvő természete. Az, hogy több újdonságként elindított szakkör is a „kitartás hiánya” miatt szűnt meg, arra enged következtetni, hogy azok nem nagyszámú tanuló igényei miatt jöttek létre – ha nagy létsámmal kezdtek, teljesen nem tudtak volna elfogyjni! A mindig újszerűsége és újításra törekvés tetten érhető olyan esetekben is, amikor a hagyományos Magyar irodalmi szakkör elnevezése Irodalmi alkotókörre változik, vagy az Interlingvisztikai szakkör (2 tanulóval) és a Vizuális kultúra szakkör létrehozása. (Az ezen a területen kevesebb ismerettel rendelkezők érdekében idézünk a Rajz és Vizuális Kultúra folyóirat 11-12. évfolyamából: „A vizuális kultúra tantárgy a köznap, a művészi, a tudományos és a műszaki megismerés, valamint közlés és kifejezés egyik alapvető fajtájával ismerteti meg a tanulókat. Az általános nevelési célok közül különösen a kreativitás, a problémafelismerő- és megoldóképesség, az értelmi képességek, a képi és képzetekben gazdag gondolkodás, az ízlés, az empátia, a kommunikációs készség, az érzékenység, a nyitottság, a fejlesztéséhez járul hozzá. Művészeti jellege miatt érték közvetítő egyben értékteremtő jellemformáló tevékenység. Nagy szerepe van a kultúra értékeit megbecsülő, a természeti környezetet védő magatartás kialakításában és az értelmi és érzelmi intelligencia kiművelésében.”)

Mindezekkel egyidőben a szakkörök terén felismerhető egy nagyon tudatos szándék is: egy határozott elmozdulás a humán érdeklődésű diákok igényei felé. Ebben biztosan szerepe volt annak, hogy a bölcsész területeken való továbbtanulás lehetőségei lassan-lassan kezdtek megnyílni az egyházi gimnáziumokban végzetek előtt. De hiba lenne nem gondolni arra is, hogy a magyar-országi szakos tanár Korzenszky Richárd vonzalmat érzett a humán műveltségek iránt. Mivel az eredményesen működő egyéb szakkörök működését nem lett volna szerencsés visszafogni, megoldás csak a szakkörök számának növelése lehetett. Újra volt magyar és történelem szakkör, és ha csak időszakosan is, de földrajzi szakkör is. További 9 szakkör létrehozása (filozófiai, interlingvisztikai, képzőművészeti, könyvtári ismeretek, magyar felkészítő, művészettörténeti, oklevél olvasási, pszichológiai és vizuális kultúra) is ebbe a humánszemléletű irányba mutat még akkor is, ha ezek a szakkörök általában csak egy-két évig működtek.

Egy történelem vagy könyvtáros szakra igyekvő diáknak azonban a könyvtári ismeretek vagy a paleográfiai szakkör egy éve is hatalmas segítséget jelenthetett. Talán a dr. Czakó Dániel vezette képzőművészeti szakkör működött hosszabb ideig, de ennek munkájáról egyes évkönyvekben semmilyen híradást nem olvashatunk,

Ez a szakkörök terén is határozott humán irányba történő nyitás egyértelműen Korzenszky Richárd érdeme volt.

Mint már írtuk, 1989 januárjában a Főapát Korzenszky Richárdot főmonostori perjelnek nevezte ki. Az új igazgató Pintér Ambrus lett. Ekkor a pár évvel korábbi 20-ról már 15-re csökkent a működő szakkörök száma.

A szakkörök működésének történeti áttekintése után pár általános érvényű megállapítás is tehető. Már az oktatás rendjéről írtaknál is rámutattunk, de újra hangsúlyozni kell, hogy az egymást követő, sokszor egymással szembe menő, folyamatos oktatási reformok sokat ártottak a szakkörök tiszta rendszerben való működtetésének. Gondokat okozott a mindig meglévő tanár- és előadóterem-hiány is.

A nagyobb létszámmal induló szakköröknél mindig volt tanév közben lemorzsolódás, de jellemző volt az is, hogy a diákok az első osztály elvégzése után nem jelentkeztek újra a szakkörbe, vagy más szakkört választottak. Ennek többféle oka lehetett. Az évkönyvekben a szakköri munka ismertetésénél ilyen megjegyzések is olvashatók: *„A létszám eléggé változó volt, mert az esti szabadidő sok más érdekes lehetőséget is kínált, amit a tanulók nagy kísértésnek éreztek.”* *„A látogatottság megcsappant, alig pár tanuló látogatta rendszeresen a foglalkozásokat. Előfordult, hogy még ezek is felmentést kértek sportrendezvény, TV, tanulás címén, s így néha nem is tudtuk a foglalkozásokat megtartani.”* *„A vacsora utáni időszak nem a legmegfelelőbb, a bejárók nem tudnak részt venni a szakkörön, és a televízió műsorai is sokszor befolyásolták a szakkör látogatottságát.”*

A gyakorlati tárgyak kötelező oktatásának időszakában vagy párhuzamosságok jöttek létre, vagy kényszerből a szakköri munka vált gyakorlati tantárggyá. Példaként a kémiai szakkör és a gyakorlati tárgyként oktatott kémiai laboratóriumi gyakorlatokat említjük. A nem kötelező, de választható gyakorlati tárgyak és a szabad sávós órák éveiben, majd a fakultációs rendszer bevezetése után ez a kép továbbra se tisztult, sőt!

Említünk egy példát a szakkör és a szabadsávós óra „átfedésére” is. Az 1980/81-es tanévben a II. osztályokból 21 diák választotta a biológiát. Ezért ebben a tanévben nem működött a biológia szakkörben a II. osztályosok csoportja, a szakköri tanulás lehetőségét kiváltotta a szabadsávós biológia. Ugyanebben az évben az angolt és a németet szabadsávban tanulók részére viszont létrehozták az angol és német nyelvi szakköröket.

Figyelemreméltó a könyvkötészet-oktatás több korszakot is átívelő, különböző formákban történt működése is. A könyvkötészet tanítását még

1945-ben a gimnázium Szent József műhelyében kezdte, majd 1950-tól a Főmonostor könyvkötő műhelyében Jámbor Mike indított újra. A gyakorlati tárgyak oktatásának időszakában, 1965 és 1973 között a könyvkötészet négy osztályban volt kötelező gyakorlati tárgy. Ezzel párhuzamosan a többi osztály tanulója számára a könyvkötészeti szakkör működött. Amikor 1973 őszén, a III. és IV. osztályosok számára a könyvkötészet szabadon választható gyakorlati tárgy lett, akkor a szakkör megszűnt. Ettől kezdve a diákok legfeljebb két évig tanulhatták a mesterséget a korábbi négy év helyett. 1982- után csak az 1987/88-as tanévben volt szakkör. (A könyvkötészettel a későbbiekben részletesen is foglalkozunk.)

A nagyon hasznos felvételi felkészítő szakkörök többsége az amúgy is osztályszintű csoportokban működő szakköröknél kifejezetten jó gyakorlat volt. Az azonban - a hasznosságát elismerve - szokatlan, hogy egyes tantárgyakból időszakosan (például magyar, történelem és földrajz) csak „felkészítő szakkör” működött. Feltételezzük, hogy azokban az években több diák is ilyen irányú továbbtanulást tervezett, és a szakkörökkel azokat kívánták segíteni.

Egyes években a szakkörök terén való tisztánlátást zavarja az is, hogy valójában nem szakkör jellegű tevékenységeket is a szakkörök közé soroltak. Említhetjük itt a népdal kört, a fagyal-sövényt ültető környezetvédelmi szakkört, de akár a KRESZ tanfolyamokat is. A sporttal összefüggő területek is vegyesen szerepelnek, hol önálló szakkörként, hol a Sport kör feladatai között, hol azon belül önálló egységként, lásd a sakk-kört, a kenu szakkört, de ezek közé tartozik a barlangász és természetjáró szakkör is. Az is tény, hogy az utolsó évtizedben a szakkörök száma nagyon megnőtt, ugyanakkor egy részük nem bizonyult időállóknak, és létrejöttük oka, szükségessége is ismeretlen, vagy bizonytalan. Felmerül annak lehetősége is, hogy egyes szakkörök csupán a feladattal el nem látott tanárok foglalkoztatására szolgált (például interlingvisztikai szakkör).

A szakkörökről írtakat azzal kívánjuk teljesebbé tenni, hogy vázlatosan néhány szakkör munkáját is bemutatjuk. Ezek kiválasztásánál azokat vettük figyelembe, amelyek a tárgyalt korszak alatt végig működtek, vagy megítélésünk szerint a pannonhalmi gimnázium szemléletének korszerűségét tanúsítják.

A *matematikai szakkör* volt az egyik leglátogatottabb, a szakköri tagok száma az évek folyamán általában 40-60 diák körül volt, néha több is. Munkáját mindig évfolyamszinten szervezték meg, tehát (majdnem) mindig négy csoportban működött. Ha a tanári kar adottságai megengedték, minden

évfolyam-csoportot más tanár vezetett, és az első évfolyamos csoporthoz beosztott tanár négy évig ugyanazt a csoportot vitte tovább. Nem szükséges részletezni, miért volt ez a diákoknak és a tanároknak egyaránt kedvező. Ha a szakkör létszáma megcsappant (ez jellemzően a második évfolyamtól kezdődött), időnként a III. és IV. osztályosok csoportját összevonták. A szakköri foglalkozás heti 1 óra volt, a negyedikeseknél egyes években 2 hetente 1 óra. A negyedik osztályosok csoportja általában megnőtt, mert ez a csoport a kezdetektől fogva foglalkozott az egyetemi felvételi-feladatok gyakorlásával is. Ez a szakköri „többlet” Jáki Zénó igazgatóságától kezdve a szakkör elnevezésében is megjelent, a negyedikesek csoportját „felkészítő” csoportnak nevezték. Ettől kezdve a negyedikesek részére a szakkör különböző változatokban működött. Volt, hogy párhuzamosan működött a hagyományos szakköri csoport és a felkészítő csoport, volt, hogy a második félévben csak felkészítő csoport működött, sőt időnként egész évben is! Az 1980/81-es tanévben a IV.a osztálynak szakköri csoportját Pálffy Aurél vezette, Lövey Félix pedig a IV. b osztály felkészítő csoportjával dolgozott.

A szakkör oktatási anyagának összeállítása nem okozott különösebb nehézséget. Az 1960-as években elsősorban a példamegoldásokra összpontosítottak, némi a tananyagot meghaladó matematikai ismeretekkel bővítve. Gondot fordítottak a „matematikus gondolkodásmód” fejlesztésére, ennek érdekében a matematikai logika kérdéseivel is foglalkoztak.

Az 1960-as évek végétől más oktatási vezérvonal volt, megtartva a példamegoldások fontosságát. Amint arról az Oktatás rendjéről szóló részben már bővebben írtunk, az új 1961. évi oktatási törvény lehetővé tette az állami gimnáziumokban szakosított, hivatalos elnevezéssel „tagozatos” osztályok indítást. Ezt Pannonhalmának ugyan nem engedélyezték, de az országban pár helyen (köztük természetesen a budapesti Fazekas gimnáziumban) létesítettek matematika tagozatos osztályokat. A tagozatos osztályok számára bővített tananyaggal külön tankönyveket és ahhoz tartozó példatárakat is kiadtak, amelyeket az idők során folyamatosan korszerűsítettek. Pannonhalmán a szakkörök csoportjaiban legtöbbször a tagozatos osztályok tankönyvéből a „bővítmények” egyes témaköreivel és azok példatárainak anyagával foglalkoztak. Megjegyezzük, ezek a példatárak a kötelezően tanult matematika tananyag példatárában lévőknel nehezebb feladatokat is tartalmaztak.

A szakkör tagjai „házi feladatot” is kaptak megoldandó feladatok formájában. Ezek megoldását a következő szakköri ülés első részében közösen átbeszélték.

Állandó része volt a matematikai szakkör munkájának a matematikai versenyekre történő felkészítés is. Ilyenek voltak az Országos Középiskolai Tanulmányi Versenyek matematikai versenye és Bolyai János Matematikai Társulat által az első és második osztályosok részére kiírt középiskolai tanulmányi verseny, az Arany Dániel verseny. A legmagasabb szintű matematikai versenyen, a Kürschák József versenyen csak nagyon ritkán indult egy-egy tanuló. és azok sem érték el sikereket. Ugyancsak rendszeresen foglalkoztak a Bolyai János Társaság Középiskolai Matematikai Lapok folyóiratában lévő feladatmegoldó verseny feladataival. Ez utóbbi elsőszámú támogatója Hirka Antal matematika tanár lett, aki pannonhalmi diák korában maga is kiválóan szerepelt a feladatmegoldó versenyen, sőt, a fényképe is megjelent, mint a legjobb feladatmegoldók egyike!

A matematika szakkör volt a gimnázium házi matematikai versenyének a gazdája. Ez egy összetett verseny volt, ahol a Matematikai Lapok feladat megoldási pontversenyén, az országos matematikai versenyeken és a szakkör által kiadott feladatok (ezeket a Matematikai Lapok feladataiból válogatták, ezért ez utóbbin azok a tanulók nem indulhattak, akik a feladatmegoldásokat a pontversenyre beküldték) megoldásának eredményeit figyelembe véve határozták meg a verseny győztesét. Némi túlzással mondván a legjobb eredményt elérőt tekintették a gimnázium legjobb „matematikusának”. Sajnos, ez a házi verseny az 1970-es évek elején megszűnt.

Amióta tanító renddé vált, a bencés gimnáziumokban mindig akadt kiváló matematika tanár. Így volt ez Pannonhalmán is. Az 1950-es években Pulay Csaba, Kelemen Szulpic és Vida Szabolcs kiváló triumvirátust alkotott. Korszakunkban közülük Pulay Csaba már a Katolikus Középiskolák Főigazgatóságának matematikai szakfelügyelőjeként ellenőrizte időnként a pannonhalmi matematika oktatását. Kelemen Szulpic és Vida Szabolcs mellé pedig további matematika tanárok sorakoztak fel, akik mind részt vettek a matematika szakkör munkájában is: Molnár Marcián, Jáki Zénó, Iróffy Huba, Pálfy Aurél, Lövey Félix, Ámon Viktorin, Pintér Ambrus, a már említett Hirka Antal, Feith Péter és Feith Péterné, időben utolsóként pedig Binzberger Ákos.

A **biológia szakkör** többnyire még a matematikai szakkörnél is látogatottabb volt. Az 1967/68-os tanévben 75, az 1972/73-asban 67, 1976/77-ben 61, 1981/82-ben 76 diák látogatta a szakkör összejöveteleit (a későbbi évekből nem állnak számadatok rendelkezésre). A szakkört elsősorban azok látogatták, akik egészségügyi vagy agrárpályán képzelték el

továbbtanulásukat. Ezt a szakkört is évfolyam szintű csoportokba szervezték, ám voltak évek - igaz, ritkán - amikor egy-egy évfolyam csoportját kellő számú jelentkező hiányában nem indították el. A szakkör csoportonként eltérően hetenként vagy kéthetenként 1 óra elfoglaltságot jelentett.

Pár évig, 1971-1976 között a szakkör érdekes rendszerben működött. Az egyes osztályok önálló szakköri csoportot alkottak, amit az a biológia tanár vezetett, aki a kötelező órákban is tanította az osztályt. Ha egy tanár az évfolyam mindkét osztályát tanította, akkor természetesen a két osztály csoportját összevonták. Az évenként változó számú szakköri csoportokat Luif Otmár, Marton József és dr. Czákó Dániel vezette.

Az 1979 őszen kezdődő újabb oktatási reform az I. és II. osztályokból törölte a biológia tanítását, amit addig mind a négy évfolyamon heti 2-2 órában oktattak. Ezzel egyszerre a biológia heti óraszámát a III. osztályokban heti 4 órára emelték. Az így elvesztett heti 2 biológia órát a gimnázium az 1981/82 tanévtől kezdve a szabadsávós órakeret terhére pótolta a II. osztályosoknak. Ezt a lehetőséget a két második osztályból 36 diák választotta. A jelentkezőkből 2 csoportot hoztak létre, és azok Luif Otmár vezetésével délutáni elfoglaltsággal, mint szakköri csoportok működtek.

A későbbi változások (a szabadsávós órák kiterjesztése a harmadik, majd a negyedik évfolyamokra, az 1981/82-es tanévben a biológia tantárgy fakultatív tantárggyá minősítése) is kihatással voltak a szakkör működésére, annak folyamatos szerkezeti átalakítást igényelve. Ezt a hatalmas feladatot természetesen megoldotta gimnázium azt az elhatározást követve, hogy a kötelező és különböző formákban felkínált választható biológia oktatás a szakkör munkájával kiegészítve a biológiából érettségizni kívánó diák számára ugyanannyi tudás megszerzését tegye lehetővé, mint amennyit a reform előtt lehetett.

Bármilyen formában működött is a biológia szakkör, teljes korszakunkon keresztül két dologra külön figyelmet fordítottak. Ezek közül az egyik a negyedik osztályosok csoportjában a felvételi vizsgára készülők felkészítésére. Az 1973/74-es tanévtől kezdve a biológia választható érettségi tárgy lett, természetesen a szakkör az erre felkészülni akaró negyedikes diákoknak is segítséget nyújtott. Ha a két negyedik osztályból túl sokan jelentkeztek, akkor két csoportot is indítottak számukra, mint például 1974/75-ben, sőt, akkor nekik heti 2 foglalkozást is biztosítottak.

A másik kiemelt figyelem a tanulmányi versenyekre történő felkészítésre irányult. A gimnázium diákjai minden évben indultak az

Országos Középiskolai Tanulmányi Versenyek keretében induló biológia versenyen. Ennek első fordulójában megadott témából kellett dolgozatot írni és benyújtani a gimnáziumnak. Ennek kedvező minősítése jelenthette a megyei döntőbe jutást, majd az ottani eredménytől függött az országos döntőbe jutás. Ez utóbbi két helyen rövid írásos dolgozat és szóbeli tételek voltak. A gimnázium az 1973/74-es tanévtől kezdve rendszeresen nevezett diákokat a Kitaibel Pál biológiai versenyre is. Ez utóbbi Győr-Sopron megyei kezdeményezésre létrejött, kezdetben megyei szintű verseny volt, a középiskolák első és második évfolyamos tanulói részére. A kétfordulós verseny döntőjét hagyományosan Mosonmagyaróvárott rendezték. A pannonhalmi gimnázium első ízben 3-3 tanulót nevezett, és a második Jenei Béla rögtön harmadik, Surányi Gyula pedig ötödik lett.

A második évfolyamosok szakkörében (ez akkor valójában szabadsávós óra volt) folyó munka főbb jellemzőit dr. Czákó Dániel 1982-ben így foglalta össze: *„Először említem a közös munkát, amely három részre bontható: a mikrotechnikát és kísérleti megfigyeléseket tartalmazó közös feladatokra, az elméleti jellegűbb környezet- és természetvédelmi feladatokra, és a folyóiratokban való tájékozódást segítő cikk-beszámolókra. Másodszor említem a diákok egyéni feladatvállalást. Erről egyéni munkájuk jegyzőkönyve tanúskodik.”* Ez a munkafelosztás azonban minden évfolyamon érvényesült. Természetesen a kötelező tananyag bővített változata mellett (erre szolgáltak a tagozatos biológia tankönyvek) az elvégzett laboratóriumi munka kiterjedt a gyakorlati példatárakra is. Mindezekhez a szakköri munkákhoz egy folyamatosan fejlesztett, s így jól felszerelt biológiai szertár is rendelkezésre állt.

A biológia szakkör tagjai tanulmányi kirándulásokat is tettek, többek között felkeresték a Magyar Tudományos Akadémia Mezőgazdasági kutatóintézetét Martonvásárhelyen, de meglátogatták Győrben a megyei kórház kórbonctani osztályát is. Időnként neves biológusok is meglátogatták a szakkör üléseit, közülük a piarista Grastyán Endrét, és a később akadémikussá lett Vida Gábort említjük.

Szorosan a pannonhalmi biológiai önképzés részének tekintjük, hogy dr. Czákó Dániel vezetésével több, mint tíz évig önálló Biokémiai-szakkör is működött.

Ha csak a tanulmányi versenyeken biológiából elért eredményeket vesszük figyelembe, és nem tekintünk a sikeres felvételi eredményeknél a biológiai ismeretek (amelynek megszerzésében ott volt fontos tényezőként a hosszú évekig működő biokémiai szakkör is!) szerepére, akkor is

megállapíthatjuk, hogy ez a szakkör a legeredményesebben dolgozó szakkörök közé tartozott. Biztos, hogy ebben a szakkört vezető tanárok kiemelkedő tudása is szerepet játszott. A több csoportból álló szakkör vezetését Luif Otmár és - váratlan haláláig, 1970-ig - Faggyas Edvin osztották meg maguk között. 1970 után Luif Otmár mellett az osztálycsoportos években Marton József, majd 1972-től az akkor kezdő biológia-kémia szakos tanár, dr. Czakó Dániel vett részt a szakkör vezetésében. Luif Otmár 1982-ben Győrbe került tanárnak, ekkortól Czakó Dániel mellett a másik szakkörvezető a civil dr. Rékási József biológia tanár lett. A váltás közti időszakban Kiss Domonkos is besegített a szakkör keretében tartott szabadsávós képzésbe.

Az összeszokott szakkörvezető tanár-páros állandósága több szempontból is hasznos volt. A Faggyas Edvin – Luif Otmár, a Luif Otmár – Czakó Dániel, majd a Czakó Dániel – Rékási József párosok hosszú éveken keresztül végzett közös munkájukkal szinte „biológiai iskolát” teremtettek Pannonhalmán.

Technikai szakkörök, gyakorlatok és a számítástechnika

Az 1988/89-es tanévben, vagyis tárgyalt korszakunk végén a pannonhalmi gimnáziumba folyó számítástechnikai laboratóriumnak, az ott folyó oktatásnak és azok eredményeinek már híre volt, amely a most tárgyalt korszak egészére kiterjedő, tudatosan egymásra épülő oktatói tevékenység eredménye volt. A kezdeteket a számítástechnika mintegy előszobájának tekinthető, avagy alapismereteket adó rádiótechnika és elektrotechnika-elektronika elsajátítása jelentette. A képzések ekkor még nem szakkörök keretében, hanem ügyesen kihasználva a „kényszerhelyzetet”, az egyébként nem mindig hasznos, ám kötelezően, tantárgyszerűen oktatott gyakorlati foglalkozások között történtek.

Az 1964/65-ös tanévben a II.b osztály (amely az előző évben rádiótechnikai gyakorlaton vett részt) *elektrotechnikai*, a következő évben *elektronikai*, majd negyedikben *rádióműszerési* gyakorlatokat tanult. A következő két tanévben több osztály elektrotechnikai gyakorlatokon vett részt. 1968 őszén egyszerre indult az elektronikai foglalkozás az I.b és II. b osztályban, ezek az osztályok aztán négy, illetve három évig ezen a gyakorlati foglalkozáson részt vettek. A gyakorlati foglalkozások elnevezései ugyan változtak, de lényegében ugyanazt az ismerethalmazt, illetve az azok elsajátításán alapuló egyedi alkalmazásokat tartalmazták. A

pontosság kedvéért megjegyezzük az 1967/68-as tanévben a fizikai gyakorlatokat kedvelő Jáki Zénó vezetésével *rádiótechnikai szakkör* is működött, amelyben a diákok germániumdiódás, egy- és kéttranszistoros rádióvevőket is építettek.

Az 1972/73-as tanévben az I.b osztályba bevezették a *számítástechnikai* gyakorlatokat. A gyakorlatokat Pintér Ambrus vezette, anyaga bevezetésképpen a matematikai logika, majd a digitális technika építőelemeinek elméleti és gyakorlati ismertetése és begyakorlása volt. A számítástechnika oktatása azonban a következő évben megszűnt, attól kezdve a gyakorlati foglalkozásokon történő részvétel nem volt kötelező, és csak a harmadik-negyedik évfolyamos tanulói választhatták a gyakorlati foglalkozásokon való részvételt, egészen 1981 nyaráig. Az ajánlaton 1978-tól szerepelt a digitálistechnikai foglalkozás is, amit szép számmal választottak. Az utolsó, az 1980/81-es tanévben a III. osztályosoknak tartott gyakorlatok vezetését Pintér Ambrustól Feith Péter vette át, aki a következő évben számítógépes ismeretek címmel tovább foglalkozott a diákokkal.

Még a gyakorlati foglalkozások korában kezdte meg a gimnáziumban matematika-fizika szakos tanári pályafutását a már előbb is említett Pintér Ambrus, akinek döntő szerepe volt a további fejlődésben, annak eredményeiben. Tanárságának már az első évében, az 1968/69-es tanévben megszervezte a *híradástechnikai szakkört*, amelyre 20 tanuló jelentkezett. A szakkör tagjai az első félévben elsősorban elméleti jellegűek voltak az elektronikához szükséges legfontosabb elektrotechnikai ismereteket szerezték meg, és az egyszerűbb mérőműszerekkel és mérési módszerekkel ismerkedtek meg. A második félévre két csoportra oszlottak, és minden tanuló végigvett egy munkafolyamatot: felvette egy tranzisztor karakterisztika-seregét, ezzel a tranzisztorral megépített egy egyszerű erősítőt és az elé egy germániumdiódás rádióvevőt (lásd korábbi rádiótechnika szakkörnél is). Minden tanuló emellett épített egy kéttranszistoros négyzöggenerátort is, majd mindkettő jelalakjait mindenki a maga készülékében oszcilloszkópon megvizsgálta.

A következő évben ismét elméleti kérdésekkel töltötték az első félévet. A munkát két csoportban folytatták, tranzisztoros oszcillátorokat építettek, a szupervevők tulajdonságaival foglalkoztak, végül különböző készülékek kapcsolási rajzai segítségével „hibakeresési” gyakorlatokat végeztek. A harmadik évben a szakkör munkája elsősorban tárgyi, részben személyi feltételek miatt akadozott. Mindössze egy elektromos órát építettek meg. Ezzel a szakkör meg is szűnt.

Pintér Ambrus egy év szünet után, 1973 őszén új szakkört indított, a *digitálistechnika szakkört*. A szakkör keretében logikai függvényekkel, kombinációs és sorrendi hálózatokkal is foglalkoztak. A további években a tematika kikristályosodott, megszilárdult az alap-, közép- és haladó fokon az alaphálózatok, a billenő áramkörök, számlálók és sorrendi áramkörök, véges automaták témakör hármasa. Az első pannonhalmi számítógépet 1976-ban maga Pintér Ambrus építette, ma is ott őrzik a számítógép-laboratóriumban. Az 1979/80-as tanévben érkezett az első ABC 80 típusú számítógép nyugatról ajándékként, a következő évben pedig egy Junior típusú gyakorló számítógépet helyeztek üzembe. 1980 őszén jött létre az önálló Számítógépes Laboratórium, ahol a szakköri munkák folytak.

Ettől kezdve a szakkörök és gyakorlati foglalkozások anyagába a programozás elemei, a BASIC programozási nyelv és a zsebszámológépek programozása is beletartozott. A programozási nyelv minél jobb megismerése érdekében 1980-1982 között önálló *BASIC szakkör* is működött, Mayer Farkas irányításával. 1983/84-ben ugrásszerű számítógép növekedés volt: 4 darab Commodore 20 és egy Commodore 64 típusú gép érkezett.

Tíz év eredményes működés után, 1984-ben ennek a szakkörnek a helyébe lépett a *Számítástechnikai szakkör*, ugyancsak Pintér Ambrus irányításával. A gyorsan fokozódó számítástechnikai érdeklődés miatt a foglalkozások vezetésébe Mayer Farkas, majd Feith Péter is bekapcsolódott. Pintér Ambrus 1985-től a szabadsávós órakereten belül a II. osztályosoknak, a következő évtől már a III. osztályosoknak is tartott számítástechnikai ismeretek címmel órákat. Mayer Farkas irányításával a szakkörben ekkor már gépi kódú programírásra is volt lehetőség. Ugyanebben az évben az elsősöknek Feith Péter oktatta a számítástechnikai ismereteket.

Az 1986/87-es tanévben Pintér Ambrus új szakkört szervezett, a híradástechnikai szakkört, amelyen a III.-IV. osztályos tanulók vehettek részt, a Számítástechnikai szakkör Feith Péter vezetésével ettől kezdve csak az első két évfolyammal foglalkozott.

1985/86-os tanévben az Országos Középiskolai tanulmányi versenyek keretén belül először hirdettek versenyt számítástechnikai ismeretekből. A versenyt Nemes Tihamérról, a magyarországi kibernetika megalapozójáról nevezték el. A pannonhalmi gimnázium már az első évben nagyon jól szerepelt a versenyen, Dombi László III.a osztályos diák bejutott az országos döntőbe, majd ezt az eredményt a következő évben is megismételte.

Végül megemlíjtük a Számítógép Laboratórium rendhagyónak számító gyarapodását is. 1986 tavaszán Bagó Attila II. osztályos tanuló egy számítástechnikai megyei középiskolai vetélkedőn az I. helyen végzett, ezzel egy PRIMO számítógépet nyert iskolájának.

Az évtized végére a pannonhalmi gimnázium egy korszerűen felszerelt Számítógépes Laboratórium birtokában az ország középiskolái között digitális és számítástechnikai ismeretek oktatásában az élvonalba tartozott. Nagyban köszönhető volt ez Pintér Ambrus munkájának.

*

A szakkörök ismertetését összefoglalva: a pannonhalmi gimnáziumban 1964-1989 között hosszabb-rövidebb ideig 43 különböző szakkör működött. Csak egy évet élt meg 11 szakkör, további 8 pedig két évet, igaz, közülük 3 is nem egymást követő két tanévet. A szakkörök közül összesen 22 csak három tanévet élt meg, de a három tanévet megéltek közül se működött mindegyik folyamatosan.

Ugyanakkor a matematikai, a biológiai és a fotó szakkör, valamint különböző formákban a sakk-kör végig működött, és 23 évben fizikai, 20 évben kémiai szakkör is volt. Ez így az önképzés lehetőségében roppant erős természettudományi irányultságot tükröz, különösen, ha ide számítjuk a nagyon erős és hosszú évekig működő biokémia szakkört és a technikai jellegű szakkörök sorát is.

Ezt a tényt erősíti az is, hogy két kötelező humán tantárgy, az irodalom és a történelem szakköre csak a tárgyalt időszak kétharmadában, illetve mintegy felében működött.

Ez a határozott természettudományi irányultság egyértelműen igazolja, hogy a gimnázium vezetése teljesen tisztában volt azzal, hogy diákjainak, mint egyházi gimnáziumban végzeteknek, elsősorban a műszaki és a természettudományi, köztük az egészségügyi- és agrárterületen lehet reménye a továbbtanulásra.

Feltétlenül szólni kell arról, hogy az iskola vezetése felismerve azt, hogy az 1970-es évek közepétől egyházi iskolákból már több diákot vettek fel bölcsész-karokra is, ezért nagy számban hozta létre a humán jellegű önképzést biztosító szakköröket.

Nem lenne teljes a kép, ha nem mondanánk el, hogy Pannonhalmán a korábbi évtizedben Bajtay Oros hittanár vezetésével folyamatosan működött Biblia-kör, majd halála után 1964-ig hittan szakkör. 1964 és 1982 között se Biblia-kör, se hittan szakkör nem működött, ami egyházi iskolánál,

amelynek határozott célja a vallásos nevelés, szokatlan. Csak 1982-től élesztették fel a Biblia-kört dr. Nyiredy Maurus vezetésével.

A nagyszámú és döntő többségében folyamatosan működő, felkészült tanárok vezette szakkörök elsősorban a többlettanulás és az önképzés, de még az általános műveltség és gyakorlati tevékenységek terén is egyaránt kiváló lehetőségeket kínáltak - országos kitekintésben is! - a pannonhalmi gimnázium diákjainak.

Rendkívüli tárgyak

A pannonhalmi gimnáziumban a rendkívüli tárgyak elnevezése alatt nem csak a hivatalosan ezek közé besorolt hittant értették, hanem a hivatalos oktatási időszakon kívüli, külön térítés ellenében igénybe vehető oktatást is. Ezt a köznyelvben különóráknak nevezték. A tanárok gondosan ügyeltek azonban arra, hogy a többlet tanulmányok folytatása ne menjen túlzottan se a tanulási, se a szabad idő rovására.

Pannonhalmán különórákat idegen nyelvekből lehetett venni. A különórákon csoportos oktatás volt, de 10-15 főnél több jelentkező esetén több csoportot indítottak. Külön-külön csoportok voltak a kezdő és haladó fokon (ez utóbbi gyakran több részre bontva) tanulóknak is. Ha valaki szerencsés volt, akár pár fős csoportba is kerülhetett, ami nagyon gyakori volt egy-egy ritkábban választott nyelv, mint például a görög, de akár a francia nyelv esetében is.

A különóra ideje - ritka kivételekkel - a délutáni első stúdiumok alatt volt, és egy-egy tárgy esetében heti kétszer 1-1 órát jelentett. A különórákra való jelentkezés feltétele volt a legalább közepes tanulmányi eredmény. A több különóra való jelentkezés is lehetséges volt, ezekhez azonban mindig az osztályfőnök külön hozzájárulása kellett. Ezeknél a kérelmeknél azonban figyelembe vették, ha a diák a különóra mellett zenét (zongorázás, hegedülés, stb.) is tanult, vagy szakkört látogatott.

A nyelvtanulási választék bőséges volt. Pannonhalma azzal a szerencsés adottsággal rendelkezett, hogy az idősebb bencés tanárok kevés kivétellel tudtak németül, de az olasz gimnázium időszakában már más nyugati nyelveket, elsősorban az olaszt és az angolt is többen megtanulták. A kommunizmus előtt a bencés gimnáziumok többségében nem csak a klasszikus latin és görög nyelvet, de a modern nyelvek többségét is bencés tanárok oktatták.

Az évek során a tanár hiány miatt felvett civil tanárok, pontosabban tanárnők többsége nyelvtanár volt, és a fiatal bencések között is volt több nyelvtanár. Ezért a különórák adásának lehetősége nem csökkent.

A tanrendben első idegen nyelvként szereplő orosz nyelvből nem lehetett különórákat venni.

Pannonhalmán 1964-1989 között összesen 10 idegen nyelvet lehetett különórákban tanulni, ám ezek közül csak három olyan nyelv volt, amelyet mind a 25 évben: a latint, az angolt és a németet. A német és angol iránt az érdeklődés körülbelül egyforma volt, a tanulók száma 60-80 fő között mozgott.

Ezeket a nyelveket azok választották, akik második idegen nyelvként nem ezt a nyelvet tanulták a gimnáziumi tanrendben. Ezek a diákok a négy év alatt heti 2 órában ugyanazt tanulták meg, mint ami a hivatalos tananyagban szerepelt. A szabadsávós idegen nyelvi órák, illetve a fakultációs idegen nyelvi tanórák bevezetésével az angol és német nyelv iránt érdeklődés lényegében nem csökkent.

Az 1970-es évek közepén már voltak olyan évfolyamok, ahol egyik osztályban se tanítottak latint. Azok, akik ezekből az osztályokból orvosi, jogász vagy bölcsész, esetleg egyházi pályára készültek, különórákon tanulhattak latinul. A tanulók száma általában 20-30 között mozgott a négy évfolyamból. Ők is évfolyamonkénti csoportokban tanultak, és a hivatalos tananyagot tanulták. Később a latinul tanulók száma csökkent, volt, hogy a III. és IV. osztályokból érkezettek összevont csoportban tanultak. Az 1973/74-es tanévben az akkor a latint minden csoportban tanító Polán Hildebrand nem hivatalosan osztályozta a különórákon nyújtott teljesítményeket. Eszerint a tanulók mintegy fele elérte a hivatalos oktatásban tanulók átlagos tudásszintjét, a fennmaradók egyharmada azoknál jobban, kétharmada gyengébben teljesített.

A francia nyelv tanulása 1964-1966 között, majd tíz év szünet után újra, végig lehetséges volt. A diákok közül nagyon kevesen választották ezt a nyelvet, volt, hogy számuk nem érte el a tízet. 1985-ig Jámbor Mike tanította, aki ekkor már 77 éves volt. 1985-től Mártonffy Marcell volt a francia nyelv tanára.

A klasszikus görög nyelvet nagyon kevesen tanulták, azok is csak az alapjait. Volt év, hogy mindössze két diák tanulta, de számuk egyébként soha nem érte el a tízet. Korszakunk elején, 1967-ig Korbély Vince, attól kezdve Csóka Gáspár tanította. Közben abban a pár évben, amikor Csóka Gáspár Győrben volt tanár, nem volt görög tanítás.

Hosszú szünet után 1981/82-ben akadt egy diák, aki olaszul szeretett volna tanulni. Kemény Dózsa, aki 1943-45 között az olasz gimnáziumban tanított, vállalta a különórákat. 1985-től már folyamatosan Mártonffy Marcell adott olasz nyelvi különórákat egy-két diáknak.

Volt pár csupán egy vagy két évig tanulható, ritkaságnak számító nyelvtanulási lehetőség is: 1978/79-ben és 1981/82-ben a spanyol (Kemény Dózsa), 1981/82-ben az eszperantó (Kovács Márta), 1984/85-ben az ósláv (Horváth Valér), és végül 1988/89-ben a holland (Fehrentheil Henriette).

A nagyszámú nyelvtanár közül külön említésre méltó, hogy a magyar-német tanári képesítésű Kemény Dózsa angolt, spanyolt és olaszt is tanított!

Az idegen nyelvek tanulásához tartozik, hogy tanári kötelességként külön foglalkoztak azokkal a diákokkal, akik idegen nyelvekből középiskolás versenyekre jelentkeztek (például a latin nyelv esetében Bánhegyi Miksa, aki az országos versenyeken jó helyezést ért el tanítványait felkészítette és elkísérte az olaszországi Arpinoban évenként tartott nemzetközi Cicero versenyre is).

Az idegen nyelvek szabadsávós órákban, illetve fakultációs tárgyként történő oktatásával a nyelvi különórákra járók száma érthetően csökkent, az 1980/81-es tanévben már csak 81 diák járt ezekre, míg az 1960-1970-es években a nyelvi különórákra járók száma mindig meghaladta a 100-at.

A rendkívüli tárgyak ismertetésének teljességéhez tartozik, hogy 1964-1966 között műszaki rajzot is lehetett különórákban tanulni, amit Ámon Viktorin tanított. Ezt a műszaki-mérnöki pályára készülő diákok közül választották többen is. A műszaki rajz 1966-tól bekerült a gyakorlati tantárgyak közé.

A különórákért természetesen fizetni kellett. Az 1970-es évek fordulóján egy nyelvi különóra havi 20 forint volt, ami nem nevezhető soknak.

Az önképzésről leírtak összefoglalása nem lehet más, mint az a megállapítása, hogy a pannonhalmi gimnázium szinte hihetetlen mennyiségben biztosított a kötelező tananyagot túlnyúló lehetőséget diákjainak.

Csak a diákokon, akaratukon, képességeiken és szorgalmukon múlt, mennyire hasznosították a felkínált lehetőségeket.

Tanulmányi versenyek

A tanulmányi versenyeknek több évtizedes múltja van az iskolai oktatásban. A tanulmányi verseny - mint minden verseny - lehetőséget ad a megszerzett tudás megmérettetésére és mások tudásával történő összemérésére. A verseny mindig sorrend felállításával végződik, amely nem csak tükrözi a tanuló tudásának, hanem alkalom arra is, hogy a megszerzett tudást a követelményszinthez viszonyítsák. A tanulók egymással való versengése, az egészséges mértékű versenyszellem növelheti a diák tanulási kedvét, a megtanultak hasznosítását. A versenyek a legjobb alkalmak arra is, hogy a tehetségesebb diákok felhívják magukra a figyelmet.

A versenyeredmények a felkészítő tanár munkáját, sőt az iskola egész munkáját is minősítik. A középiskolák teljesítményének, oktatásuk eredményeinek összehasonlításánál az egyik fontos tényező az országos tanulmányi versenyeken elért eredményeik összevetése.

Ezért is érthető, hogy a középiskolák többsége a legnagyobb erővel szorgalmazza a diákok benevezését a tanulmányi versenyekre, és az azokra történő felkészülést külön is támogatja. Így volt ez mindig Pannonhalmán is.

Pannonhalma azonban több szempontból is hátrányból indult a középiskolás versenyeken.

Egyrészt kötött létszáma volt, és ez a 300 körüli létszám messze elmaradt pár budapesti és egyes megyeszékhelyek gimnáziumainak létszámától. Példaként emlíjtük, hogy az 1964/65-ös tanévre Pannonhalmán 306, a budapesti Eötvös Gimnáziumba 1145 diák iratkozott be. Több diák között több lehetett a jó képességű diák.

Másrészt az állam nem engedte Pannonhalmán az egy-egy tantárgyat emelt óraszámú tanító tagozatos osztályok indítását. A tagozatos osztályok tanulói az adott tantárgy versenyein mindig előnnyel indultak.

Az oktatásnál, illetve az önképzésnél már utaltunk arra, hogy a tanulmányi versenyekre történő felkészülés helyszínei a szakkörök voltak. A versenyre készülőkkel a szakkörvezető tanár a korábbi évek versenyfeladatait ismertette meg, és közösen végezték el azok kidolgozását, a verseny példák megoldását. Amire a szakkörön nem futotta idő, azt mintegy házi feladatként kapták meg a versenyre készülők. A szóbeli részből is álló versenyekre (mint például a biológia) készülésnél szakirodalmat, elsősorban szakfolyóiratokat is tanulmányoztak.

A legátfogóbb és egyben legrangosabb középiskolai tanulmányi versenyek az Országos Középiskolai Tanulmányi Versenyek keretén belül szervezett versenyek voltak. A versenyt minden évben meghirdették minden hivatalos elméleti tantárgyból, így az idegen nyelvekből is. Természetesen a versenyfeladatok évfolyamonként mások voltak, követve a több évre elosztott tananyagot.

A versenyek a nagyszámú jelentkező miatt (volt olyan év, amikor tízezernél több diák is benevezett) általában több fordulósok voltak, volt egy helyi, gimnáziumi forduló, egy következő területi (általában megyei) szintű II. forduló és az országos döntő.

A területi fordulók versenyeredményeit rangsorolva állították össze az országos döntőbe bekerülők névsorát. Az országos döntőbe történő bekerüléshez gyakran nem volt elég a megyei szinten I. helyezést elérni. Az országos döntő létszáma időről-időre változott, általában 20-30 fő volt. Nagyon komoly eredmény volt az induló, gyakran több száz, netán ezer diák közül az országos döntőbe, vagyis az első 30 diák közé bekerülni.

Az országos döntő első 10 helyezettje mentesült az adott tárgyból teendő érettségi és egyetemi felvételi vizsga alól, és hivatalból felvételt nyert az egyetemre. A 11.-20. helyezettek miniszteri dicséretet és könyvjutalmat, a 21.-30. helyezettek minisztériumi dicséretet kaptak, akárcsak a területi (megyei) 1.-3. helyezett. A megyei döntőben a többi jól szereplő tanuló megyei dicséretet kapott.

Mielőtt belekezdenénk a tanulmányi versenyeken történt szereplés részleteiben, szólnunk kell egy olyan adottságról, amelyre már a korábbiakban is történtek utalások. A gimnázium évkönyveinek az 1980-as években bekövetkezett változásairól van szó. Ismereteink szerint az 1982/83-as és az 1987/88-as tanévről nem készült évkönyv, ugyanakkor. ezek töredékes kéziratai, részben gépirással (köztük a teljes tanulói névsor), részben kézírással a Főlevéltárban megvannak.

Maradva csak a tanulmányi versenyeknél: az 1983-84-es évkönyvből egyszerűen kimaradt a tanulmányi versenyekről szóló fejezet. A következő évektől megváltozott az a hagyományt, hogy a tanulmányi versenyek a jelentőségüknek megfelelő sorrendben követték egymást, kezdve az országos versenyekkel a házi versenyekig.

Az 1985/86-os évkönyvben a tanulmányi versenyek egy megyei szintű idegen nyelvi versennyel kezdődnek, majd tantárgyanként sorolják fel az egyes versenyeket, függetlenül azok fontosságától. A következő év nem szól a gimnázium saját versenykiírásairól, amelyek feltehetően meg is szűntek.

Az 1988/89-es évkönyv verseny beszámolójának a logikáját nehéz felismerni, de egy meglepő újdonság itt is van: az OKTV versenyek eredményeit nem a tantárgyak sorrendjében, hanem az elért eredmények szerint, felsorolva előbb a megyei dicséreteket, a miniszteri dicséreteket, a miniszteri dicséretet és könyvjutalmat nyerteket, végül a helyezési sorrendet.

Az olyan feldolgozásoknál, ahol a történéseket teljes folyamatában, az ahhoz tartozó adatokkal együtt kell vizsgálni, az előbb ismertetettek - fogalmazzunk finoman - bosszantóak. Az előbbieket miatt biztosan nem teljes az a kép, amit a tanulmányi versenyekről be tudunk mutatni.

Az OKTV versenyeknek lebonyolítása hatalmas feladat volt, a technikai hátér megszervezése, a feladatok meghatározása és az elkészült versenyművek kijavítása, a postázás, felügyelő tanárok szervezése, nem is folytatjuk. Ennek is köszönhető, hogy a középiskolák I. és II. évfolyamának versenyait idővel átadták tudományos társaságoknak, illetve oktatási intézményeknek.

Ilyen versenyintézmény volt a hagyományos Arany Dániel matematikai verseny, így jött létre az Irinyi János Középiskolai kémiaverseny (az első évben még csak dunántúli verseny volt), a Kitaibel Pál biológia verseny, az Ókortudományi Társaság latin versenye, vagy később az Eötvös Lóránd fizikai tehetségkutató verseny. A Nemes Tihamér középiskolai számítástechnikai versenyt 1985/86-ban hirdették meg először, az OKTV keretein belül. Ezek a felsorolt versenyek mind szerves részei voltak az országos tanulmányi verseny rendszerének.

A pannonhalmi gimnázium tanulóinak az OKTV versenyeken 1964-82 közötti szerepléséről rendelkezünk megbízhatónak tűnő adatokkal. Az összesen induló 1220 tanuló közel 25%-a jutott tovább a második fordulóra.

Ebben a 17 évben minden évben volt a versenyeken induló biológiából, fizikából, matematikából és orosz nyelvből. A másik véglet a földrajz volt, amiben egyetlen évben egyetlen diák indult csak. A latin nyelvi verseny 2 éve csalóka, mert abból mind a négy évfolyam versenye már 1966-ban átkerült az Ókortudományi Intézet gondozásába. A magyar, történelem és a két idegen nyelv, angol és német versenyeken való indulás elsősorban az 1970-es évek közepétől volt jellemző. Egyedül a német nyelv volt az a versenyszám, amiben nem került be diák a második fordulóra.

Pannonhalmi esetében, tekintettel a korábban már leírtakra, nem meglepő, hogy a legnagyobb számú részvétel a biológia versenyen volt, és itt a továbbjutási arány is jóval az átlag feletti, mintegy 40% volt. A továbbjutás aránya azonban a kémiánál volt a legmagasabb, ahol az indulók száma

átlagban csak az évi 2 tanulót éri el, ám ezeknek több mint a fele tovább jutott. Matematikából és fizikából is sokan, közel azonos számban indultak és jutottak tovább. Az indulók és továbbjutók számai az alábbiak:

angol	8 évben	61	4
biológia	17 évben	295	120
fizika	17 évben	262	45
földrajz	1 évben	1	1
kémia	13 évben	34	18
latin	2 évben	22	1
matematika	17 évben	258	53
magyar	11 évben	33	6
német	6 évben	36	0
orosz	17 évben	121	11
történelem	8 évben	14	3
1970/71 az összes tantárgyban		83	0
Összesen		1220	262

Az adatokból az is kiolvasható, hogy az 1964-1982 közötti időszakban az OKTV versenyeken induló diákok száma évi átlagban 70 volt, durván egynegyede a teljes gimnáziumi évszámnak! Ez a nagyon magas arány meghaladta a legtöbb állami gimnáziumból versenyre jelentkezők arányát.

Kell még szólnunk az OKTV versenysorozatához tartozó, idővel önálló szervezési életet élő Arany Dániel matematikai, az Ókortudományi Intézet latin, az Irinyi József kémiai, a Kitaibel Pál biológiai, az Eötvös Lóránd fizikai és végül a Nemes Tihamér számítástechnikai versenyekről. Mint már említettük, ezeken az országos versenyeken az első és második évfolyam tanulói indulhattak. Az előbb közölt adatok ezeknek a versenyeknek az adatait is magukba foglalják.

Az Arany Dániel és az Ókortudományi Intézet versenyén 1964-1982 között minden évben indultak pannonthalmi diákok. Az előbbi versenyen összesen 319 diák (éves átlagban 19 fő), az utóbbi latin versenyen 190 diák (éves átlagban 11 fő) indult. Az Irinyi János kémiai és Kitaibel Pál biológiai verseny első versenyfelhívásai csak az 1970-es évek első felében jelentek meg, így az azokon résztvevők összlétszáma természetesen kisebb volt. A többi országos verseny (Eötvös Lóránd fizikai, Nemes Tihamér számítástechnikai versenyek) csak az 1980-as évektől működött, és azokon kevés volt a pannonthalmi induló.

A legnagyobb hagyománnyal rendelkező Arany Dániel verseny a nagyszámú induló ellenére országos sikert nem hozott, még az országos döntőbe kerülés is ritka volt. Az Irinyi János kémiai versenyen nem minden évben volt Pannonhalmáról benevező, ha volt, az is kis létszámmal, mégis két országos I. helyet is szereztek.

Az Ókortudományi Intézet latin versenye Pannonhalmának sok sikert hozott: minden évben legalább egy tanuló bejutott az országos döntőbe. A Kitaibel Pál biológiai verseny népszerűsége pár év után már vetekedett az Arany Dániel versenyével, és a pannonhalmi diákok sikeres szereplését, köztük országos I. helyezést is hozott.

Ezeket a most ismertetett, első és második osztályosoknak kiírt versenyeken az évente induló diákok száma átlagban biztosan elérte az 50 főt. Így az OKTV rendszerébe tartozó valamennyi országos versenyen a Pannonhalmáról induló diákok száma 120 (teljes gimnáziumi létszám 40 %-a) körül lehetett, még akkor is, ha voltak diákok, akik több tantárgyból is elindultak.

Sajnos, hogy az előbb már ismertetett okok miatt csak töredékesen ismerjük az 1982-89 közötti időszak versenyeredményeit. Két dolgot azonban így is biztonsággal kimondhatunk. Az egyik, hogy a versenyen induló tanulók száma bizonyára emelkedett, habár csak egy év, az 1984/85-ös tanév adatát ismerjük szám szerint, amely 89 tanuló indulásáról szól. De tudjuk, hogy jelentősen megnőtt a különböző versenyeken elért helyezések száma. 1983-1989 között 109 eredményes szereplés volt, ez a szám 1964-82 között 99 volt.

Az országos tanulmányi versenyeken elért eredmény országos összehasonlításban, ha nem is kiemelkedő, de az átlagnál sokkal jobb, és a körülményekhez képest nagyon tiszteletreméltó helytállásról tanúskodik.

Az 1964-1989 közötti 25 tanévben a pannonhalmi diákok országos tanulmányi versenyeken 41 alkalommal szerepeltek az első 10 között, ebből 24 egyetemre bejutást biztosító OKTV helyezés volt. A helyezések között négy országos I. hely, négy II. hely és öt III. hely volt.

A helyezések mintegy kétharmada két tantárgyból, biológiából (15 helyezés) és latinból (12 helyezés) jött össze. Hat helyezés volt kémiából, három fizikából, kettő matematikából, egy-egy angolból, németből, magyar irodalomból. A természettudományi tárgyak összesen 26, a humán tárgyak 15 dicsőséget hoztak Pannonhalmának. Korzenszky Richárd igazgatósága idején, 1979-1989 között a tanulók természettudományi tárgyakból 15, a humán tárgyakból (latin, angol, német) 12 helyezést szereztek.

Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny helyezettei

Molnár Antal	I. hely	latin	1986/87
Rékási Zoltán	II. hely	biológia	1978/79
Újfalussy Miklós	II. hely	matematika	1972/73
Szegedi Miklós	III. hely	biológia	1970/71
Fülöp István	III. hely	matematika	1975/76
Csegezy Zsolt	III. hely	fizika	1984/85
Búza Kristóf	IV. hely	latin	1983/84
Czigány Ákos	IV. hely	latin	1988/89
Török Szabolcs	V. hely	biológia	1988/89
Koleszár Kázmér	VI. hely	fizika	1983/84
Bózsik Béla	VI. hely	angol	1986/87
Kéri Ferenc	VI. hely	biológia	1974/75
Pekker Sándor	VI. hely	kémia	1971/72
May Zsolt	VI. hely	latin	1986/87
Varga Gábor	VI. hely	német	1986/87
Dombóvári Zalán	VII. hely	biológia	1988/89
May Zsolt	VII. hely	biológia	1986/87
Pekker Sándor	VII. hely	kémia	1970/71
Oláh Miklós	VIII. hely	magyar	1972/73
Dombóvári Zalán	VIII. hely	kémia	1987/88
Silhavy Mihály	IX. hely	biológia	1976/77
Élő Péter	IX. hely	biológia	1982/83
Gratzl Miklós	IX. hely	fizika	1987/68
Török Péter	X. hely	biológia	1987/88

A pannonhalmi gimnázium tanulóinak az OKTV keretében szervezett versenyeken történt szereplését az Adattárban (a többi versenyeredménnyel együtt) részletesen közzétesszük, itt a kiemelkedő, I.-X. helyezést elért diákokat soroljuk fel.

A kimagasló biológia szereplés a gimnáziumban folyó, a korábbiakban már ismertetett biológiaoktatásnak volt köszönhető. A nagyon erősnek tűnő latin eredmény mögött ott van, hogy mint egyházi iskola, kivételesen erős latin tanárok tanították a diákokat. Ezen a téren az állami gimnáziumok voltak hátrányban.

Ókortudományi Társaság középiskolás latin versenye

Orosz László	II. hely	1977/78
Búza Kristóf	II. hely	1982/83
Tóth Béla	III. hely	1971/72
Szovák Kornél	III. hely	1980/81
Kiss Domonkos	IV. hely	1987/88
Czigány Ákos	V. hely	1987/88
Molnár Antal	V. hely	1985/86
May Zsolt	X. hely	1984/85

Irinyi János országos középiskolai kémia verseny

Cserpán Imre	I. hely	1972/73
Koleszár Kázmér	I. hely	1981/82
Szabó Zoltán	VI. hely	1983/84

Kitaibel Pál középiskolai biológia verseny

Rékási Zoltán	I. hely	1976/77
Varga Csaba	IV. hely	1985/86
Horváth Zsolt	IV. hely	1986/87
Benedek András	IX. hely	1980/81
Hesz Antal	VIII. hely	1983/84
Mihalik Zoltán	IX. hely	1987/88

Az OKTV keretébe tartozó versenyeken kívül még számos más versenyen mérhették fel tudásukat a diákok. Ezek közül elsőként említjük a Katolikus Középiskolák Főhatósága (KKF) által a nyolc egyházi gimnázium tanulóinak kiírt, elsősorban humán és vallásos témájú - köztük hittani tételek is - pályázatait.

A pályázati kiírásban megadott témákban (általában évi 4-5 különböző téma volt) dolgozatokat kellett beadni, köztük időnként kísérő szöveggel ellátott képes vagy rajzos kollázs-összeállítást. Az 1980-as évek elejétől megadott tantárgykból szabadon választott témájú pályázatokat is be lehetett nyújtani, ettől kezdve elsősorban történelemből és biológiából jeleskedtek a pannonhalmi pályázók.

Egy jó pályázat elkészítése nagyon időigényes volt, ezért Pannonhalmán nem sok tanuló választotta a KKF pályázatait az indulást.

Ráadásul tartottak kissé a pályázatok elbírálásánál érvényesülhető szubjektív ítéletektől is, amelyekre például egy matematika versenyen nem kellett gondolni. Maga ez a pályázati munka sokban hasonlított az önképzőköri munkához, amelyről tudjuk, csak addig volt sikeres Pannonhalmán, amíg azt egy szívügyének tekintő tanár, Cziráki László vezette. 1964 és 1970 között voltak olyan évek, amelyben egyetlen pályázatot se adtak be Pannonhalmáról. A gimnázium 1969/70-es évkönyve szóvá is teszi ezt, nem elhallgatva a tanárok részleges felelősségét az ügy illetően történt alakulásában.

„A tanulmányi versenyeken és a házi versenyeken elért eredményeink, illetve észlelhető kudarcaink figyelmeztetőek. Amíg az OKTV-ben a szokott eredményeket érik el tanulóink, addig az Arany Dániel versenyen már megyei fordulósunk sem volt. A latin versenyzők jó és szép szereplése mellett kiáltóan bántó az a közömbösség, amely a katolikus középiskolák évi versenyeivel szemben megnyilvánult. Sehol sem szerepelt pannonhalmi diák, de még a tanárok sem adtak be tételjavaslatokat a KKF-nek. Intézetünknek ez a passzivitása kellemetlenül érintette a Rend vezetőségét, de még saját Főigazgatóságunkat is. Remélhető-e, hogy a Szent István jubileumi évben megváltozik a helyzet? Nem sok a remény rá, ha a szakköri elfoglaltságok, a televíziózás elvonják a növendékeket, és ha hiányzik a nevelők ösztönzése, buzdítása. ... Ne hárítsuk át a felelősséget teljesen a tételek minőségére, vagy az érdeklődés hiányára, valamennyire mi is ludasok vagyunk az utolsó két év sikertelenségeiért.”

Az intelem hatott, ettől kezdve mindig érkezett pályázat Pannonhalmáról, és a pályázók sikereket, köztük több tucat I. díjat értek el.

Az OKTV és a KKF országos léptékű és rendszeres versenyén felül további verseny-megmérettetések is voltak. Ezek egy része hagyományosnak számító, évtizedekig évről-évre megrendezett verseny volt, mint például a Kazinczy Ferenc Szép magyar beszéd verseny, amelyen elég ritkán vettek részt a pannonhalmi diákok. Ha részt vettek, akkor is csak pár tanuló indult, különösebb siker nélkül. Országos döntőbe egyedül Szabó Ede került, 1973-ban, miután megnyerte a verseny megyei fordulóját.

A tanulmányi versenyek másik válfaja egyes eseményekhez (valamilyen történelmi évforduló, kiemelkedő egyéniségre való emlékezés, stb.) kötődött. Ilyen volt Pannonhalmán 1969-ben a Tanácsköztársasági emlékverseny osztályok közötti tanulmányi versenye, de itt említhetjük a Szent István emlékévké pályázati felhívását is.

A Magyar Mezőgazdasági Múzeum rendszeresen írt ki középiskolásoknak pályázatot, „Hazánk mezőgazdasága diákszemmel” elnevezéssel. A gimnázium diákjai ezen a feltétlenül hasznos pályázaton 1973-tól, ha nem is rendszeresen, de többször részt vettek, és nem is kevés sikerrel. 1984/85-ös tanévben 10 pályázatot is beadtak. Két ízben nyertek I. díjat, előbb 1985 tavaszán Kugler Zsolt, majd négy évvel később Horváth Balázs János és Szigeccsán Tamás. A Mezőgazdasági Múzeum a pályázatra felkészítő tanárokat külön elismerésben is részesítette, dr. Rékási József kétszer is részesült ebben.

A gimnázium maga is írt ki úgynevezett Házi-versenyeket a diákok számára. 1964-től rendszeresen évi két verseny volt, az egyik a Szavaló verseny, a másik a matematikai házi bajnokság. Az előbbi 1972-ig élt, attól kezdve csak ritkán, és eseményhez kötöten volt szavalóverseny (vagy nem maradt nyomuk).

A matematikai házibajnokság (ez volt a hivatalos elnevezés) nem versenyfeladatok megoldást jelentette, hanem - amint erről már a matematika szakkörnél írtunk - a végeredményt a diákok országos versenyeken elért eredményeinek és a Középiskolai Matematikai Lapok feladatmegoldó versenyén elért eredményeinek összesítéséből állapították meg. Ennek a pontrendszerű versenynek a matematikai szakkör volt a gondozója, és az 1970-es évek közepéig élt.

A korábbi évtizedtől eltérve, 1964-1989 között nagyon ritkán került sor házi hittan, vagy Biblia-ismereti verseny meghirdetésére.

A mindennapi tanulással, az önképzéssel és egyéb hasznos tevékenységekkel elfoglalt diákoknak a különböző versenyekre való felkészülés és a versenyeken való részvétel további terhet jelentett. A tanárok többsége ennek ellenére támogatta a versenyeken való szereplést, és azt a felkészülésben nyújtott segítséggel igyekezett minél eredményesebbé tenni. Voltak, akiket ebben lelkiismeretességük vezetett, hogy a rájuk bízott diákokból minél több eredményt kihozzanak, de tették ezt a gimnázium jó hírének növeléséért is.

Ugyanakkor sokan károsnak tartották volna, ha a versenyszellem a gimnázium egész életén eluralkodik, és a diákok figyelmét csak azokra a területekre irányítja, ahol versenyezni lehet. „*A gimnázium lehet részben versenypálya, de a diákokthoz biztosan nem lehet versenystálló*”- így foglalta össze véleményét levelében Söveges Dávid, az egykori gimnáziumi igazgató.

Szervezett hasznos, kevésbé hasznos és haszontalan elfoglaltságok

Az ebben a részben ismertetésre kerülő elfoglaltságok közül többet az oktatásról vagy az önképzésről írtak során már említettük. Közös tulajdonságuk, hogy mindegyiket a gimnázium szervezte és biztosította a működésükhöz szükséges tárgyi feltételeket, külön említve ezek közül a foglalkozásokat vezető tanárokat. Ezek mindegyike olyan rendszeres elfoglaltságot jelentett, amelyek elsődlegesen nem a továbbtanulást, de mindenképpen a diákok szellemi fejlődését, szakmainak is nevezhető területeken képesítést, gyakorlatot biztosító képzését, vagy csak egyszerűen a diákok hasznos időtöltését szolgálták. Ide soroljuk azokat a politikai megfontolásokból született kötelező foglalkozásokat (légoltalom, BM órák, stb.) is, amelyeket központilag, a tanrend kiegészítéseként írtak elő. Ez utóbbiak jelentik felfogásunk szerint a kevésbé hasznos, illetve haszontalan elfoglaltságokat. Nem ebben a részben foglalkozunk a gimnázium zenei életével, köztük a Collegium Musicum-mal és a gimnázium ének-és zenekarával. Szintén máshol kerül sor a kifejezetten a kulturális, az általános tájékoztatást és az ismeretterjesztést szolgáló előadásokra is.

Diák színjátszás

A diákok által előadott színdarabok, vagyis a diák-színjátszás egyike volt a gimnázium még „olasz-korszakból” örökölt hagyományainak. A tanárok kifejezetten támogatták a diákok színdarab előadásait, sőt kezdeményezték is azokat. Általában minden színdarab mögött egy tanár (általában magyar irodalom szakos tanár) állt, aki szervezte a szereplőket, segített a színpadi kellékek beszerzésében, sőt, a színdarab „rendezője” is volt. Az állami gimnázium utáni új bencés gimnáziumban a diákok már 1952. február 25-én előadták Molière: A tudós nők című darabját. Ettől kezdve az 1963/64-es tanévig szinte minden évben volt diák színdarab. A gimnázium azon törekvése, hogy a negyedikeseket az érettségire készülés érdekében minden nem kötelező jellegű tevékenység alól mentesítsék, a színjátszásnál is érvényesült. A negyedikesek nem adtak elő színdarabokat.

A színjátszás folytatódott az 1964/65-ös tanévben is. Tavasszal a két II. osztály közösen adta elő Molnár Ferenc A Pál utcai fiúk című ifjúsági

regényéből írt színdarabot, Pászthory Valter rendezésében. A következő tanévben a Baradla-barlangban történt tragédia miatt a második félévben a szórakoztató rendezvények, köztük a farsangi est és a színjátszás, egyaránt elmaradtak. Pedig Forrai Botond osztálya, a III.a nagyon készült, már az ősszel megkezdte Siegfried Lenz: Bűntelenek ideje drámájának betanulását.

1967 áprilisában a harmadik osztályok jóvoltából volt újabb előadás Pannonhalmán. Bognár Lambert (aki mindkét osztály magyar tanára volt) rendezésében és irányításával jeleneteket adtak elő Shakespeare Szentivánéji álom és Karinthy Frigyes Visszakérem az iskolapénzt műveiből.

Nem sokkal ezelőtt a bemutató előtt, februárban új magyar szakos gyakorló-tanár érkezett a gimnáziumba, Szabó Flóris. Ő szívügyének tekintette a diákok színjátszást, és gyakori, rövidebb-hosszabb ideig tartó betegsége ellenére egészen 1973-ig a diákszínjátszás lelke és motorja volt. Lelkesedését és a diákok érdeklődését, bizonyítja, hogy már a tanév vége előtt az I.b osztály, amelyben gyakorló tanárként oktatott, bemutatta a XVIII. századi pálos szerzők, Szabadhegyi Mihály és Bilisics Márton iskola-játékát, a Kocsonya Mihály házasságát, amelynek forrása Avancini közismert drámájának, az Omnia vincit Amor-nak Polidorus et Cassandra közjátéka.

A következő tanévtől már az I. és II. osztályos tanulók részt vehettek a magyar irodalmi szakkör munkájában. Szakkörüket Szabó Flóris vezette, és ez lehetőséget adott neki újabb és újabb színdarabok betanítására. Decemberben újra előadták a Kocsonya Mihály házasságát, majd megkezdték a felkészülést a tavaszi bemutatókra.

Az I. osztályosok Petőfi A helység kalapácsa vígposzának színpadi változatát (átírta Tóth István III.b) tanulták, a II. osztályosok Moliére A botcsinálta doktor előadására készültek. Megtartották a próba előadásokat, de mégsem lett bemutató előadás: az egyik főszereplő eltörte a karját, Szabó Flóris pedig hetekre megbetegedett. Végül a darabokat - részben új szereposztással - az 1968/69-es tanévben, májusban mégis előadták. A legtöbb tapsot kapták: Wierdl Viktor, mint a helybéli lágyszívű kántor és Szabó Ottó, mint a fondorlelkületű egyházfi, a Moliére darabban szintén Wierdl Viktor, mint Leander és Szabó Imre, mint a botcsinálta doktor.

Szabó Flóris tanítványai legközelebb 1970-ben, a farsangi műsor keretében léptek színpadra. Újra A helység kalapácsát játszották, ezúttal Szabó Flóris osztálya, a III.b osztály, az I.b osztály pedig osztályfőnökük, Bencze Anzelm rendezésében Arany János A bajusz című versének színpadi változatával szerepelt. Nem sokkal később a gimnázium színjátszói

felléptek a felszabadulás 25. évfordulója alkalmából rendezett győri járási színjátszó körök bemutatóján, amelyet a falu Művelődési-házában tartottak.

Az 1970-es évek elején Szabó Flóris egyre többször volt beteg, ez a színjátszáson is érződött. Csak 1972 májusában volt legközelebb „színpadrólépés”, Bencze Anzelm vezetésével a két III. osztály tanulóit Antoine de Saint-Exupéry műveiből adtak elő jeleneteket Éjszakai repülés címmel. 1973-ban a farsangi műsor keretében immár negyedik alkalommal került színre A helység kalapácsa. Még ez év őszén, október 30-án Szabó Flóris kórházba került, aminek következménye évekig elhúzódó betegszabadság lett. De előtte még rendezésében színre került Shakespeare Szentivánéji álom darabjából a Mesteremberek jelenet, az újonc I.b osztály diákjaival.

1974 tavaszán már új vezetője lett a színjátszásnak, a Győrből érkezett Korzenszky Richárd. Fiatalos lendülettel, új szemlélettel kezdte „színi-direktori” pályáját, már első darabja is a kortárs írók művei közül került ki. Április 28-án Devecseri Gábor oratórikus művét, a Bikasíratót adták elő. Az 1974/75-ös tanévtől kezdve a diák-színjátszás Irodalmi Színpad névvel működött. Ez év őszén is egy „kortárs szerző”, a IV.a osztályos Kiss Péter Közlegelő című darabját adták elő, majd májusban Đorđe Lebović Az ezredik éjszaka - modern tündérmese a 12 és 112 év közöttiek részére című egyfelvonásos drámáját.

1975-ben elkészült a tornateremben az új színpad, és megújultak a színpadi berendezések is. Az 1975/76-os tanévben már nem volt Irodalmi szakkör - elsősorban annak vezetését vállalni tudó tanár hiánya miatt, - ugyanakkor az Irodalmi Színpad azonban három színdarabot is előadott. Elsőként ősszel újra eljátszották Lebović Az ezredik éjszaka című drámáját, majd a farsangi műsorban, később önálló előadásban jeleneteket adtak elő Jókai Mór Gazdag szegények című regényének színpadi változatából. Színre került egy újabb diák, a III.a osztályos Báthory Gábor Haláltánc című allegorikus játéka is, amit a diákok maguk is rendeztek.

Az 1976/77-es tanévtől az irodalmi Színpad tevékenységében egyre erősebben jelent meg az iskolai ünnepeken való szereplés, versmondással, irodalmi művekkel. Ennek jó példája volt az év folyamán a Karácsonyi ünnepség, az Irodalmi Színpad és az Énekkar közös előadóstje. A műsorban népi hagyományokat felidéző versek, jelenetek és népi betlehemes játékok, karácsonyi népi énekek szerepeltek, Korzenszky Richárd és Áment Lukács rendezésében. A tanévben színre került Molière A botcsinálta doktor darabjának felújított változata. Hosszú évek után a diákok idegenben is felléptek színjátszóként: A botcsinálta doktort, és a szintén

felújított Lebović Az ezredik éjszaka című darabját előadták a Budapesten, a Patrona Hungariae leánygimnáziumban is.

A következő tanévben újra, immár negyedszer A helység kalapácsát adta elő az Irodalmi Színpad, amely ebben az évben többnyire másodikos diákokból állt. Ezzel a darabbal is turnéra indultak: a Patrona Hungariae diáklányai és a győri Czuczor Gergely bencés gimnázium diákjai tapsolták meg az előadásukat. 1977. december 10-én Bálint Sándor professzor, a népi vallásosság kutatója Karácsonyvárás című előadására felfűzve karácsonyi pásztorjátékokat adott elő az Irodalmi Színpad. A Pásztorjátékokat később a Szociális otthonban is bemutatták.

Egészen 1979 májusáig új darab nem került színpadra, ez alatt az idő alatt az Irodalmi Színpad minden idejét-energiáját az iskolai ünnepegeken való szereplés kötötte le. Áprilisban Korzenszky Richárdot a gimnázium igazgatójának nevezték ki, érthetően nem volt már ideje a színjátszásra. Viszont visszatért a hivatalosan még betegszabadságon lévő Szabó Flóris, aki kiegészítőként a „színhátszó csoport vezetője” lett. Májusban egy addig nem játszott új színdarabot, Robert Bolt Kinek se nap, se szél című, Morus Tamásról szóló drámáját adták elő, immár nem az Irodalmi Színpad, hanem a III.b osztály színjátszó csoportja, Szabó Flóris rendezésében.

Úgy tűnik, az 1979/80-as tanévben az Irodalmi Színpadon belül működött egy színjátszó csoport, amit továbbra is a betegszabadságon lévő Szabó Flóris vezetett. Új színdarabbal ugyan nem léptek fel, de az előző évben bemutatott Kinek se nap, se szél színjátékot nagy sikerrel előadták az esztergomi Ferences gimnáziumban, a győri Szemináriumban és Bencés gimnáziumban, Siófokon, Hatvanban a Plébánia-templomban és a székesfehérvári Székesegyházban is, mindenhol nagy sikerrel.

Az 1980/81-es tanévben - az évkönyv szerint - a gimnáziumban már nem volt se Irodalmi Színpad, se színjátszó csoport. 1982 márciusában azonban már újra szerepeltek, Rónay György Olajfák éjszakája című misztérium játékát adták elő, majd májusban az Anyák napján léptek fel „Ami a szívedet nyomja” című összeállításukkal. A továbbiakban már nem tudni diák-színhátszásról Pannonhalmán, de ettől még lehetett.

Idegenvezetés

Pannonhalmán az 1950-es évek jelent meg a szervezett idegenforgalom. Eleinte belföldi autóbuzos csoportok érkeztek, köztük nagyon sok iskolai kirándulóbusz, majd a szocialista országokból érkező

csoportok. A hely fekvése az egyéni, gyalogos turisták érkezését szinte kizárta. A Győr megyei Idegenforgalmi Hivatal kirendeltséget létesített Pannonhalmán a turista időszakokra, ám egy idő után a látogatók számának növekedésével egyetlen idegenvezető nem tudta már ellátni a feladatokat. Ennek a helyzetnek, és a gimnázium vezetői helyzetfelismerésének köszönhető, hogy a diákok helybeli idegenvezetők lehettek. Persze, ehhez idegenvezetői képesítést kellett szerezniük.

Előre kell bocsátanunk, hogy a kommunista diktatúra minden turistában, de elsősorban a kapitalista országokból érkezettekben, lehetséges ellenséges ügynököt is látott, aki tud tiltott csomagot, levelet, üzenetet átadni, vagy más formában bomlasztó tevékenységet folytatni. Ezért az idegenforgalomra az illetékes külső- és belső elhárítási szervek kiemelt figyelmet fordítottak. Az idegenforgalmi szervezetek (IBUSZ, Idegenforgalmi Propaganda Vállalat, Idegenforgalmi Hivatalok és azok kirendeltségei) vezetői és sokan a munkatársak közül is természetesen „megbízható elvtársak” voltak, akik pontosan tudták, mikor miről kell jelentést tenni, illetve felkérésre részletesen beszámoltak tapasztalataikról. Az sem volt közömbös, az idegenvezetők munkájuk közben hogyan mutatták be Magyarországot, a turisták milyen tapasztalatokkal hagyták el az országot.

Pannonhalmán az 1958-59-es tanévben szervezték meg az első idegenvezetői tanfolyamot. Az 1961/62-ben a Polán Hildebrand vezette tanfolyam végén 21 diák tett sikeres idegenvezetői vizsgát.

Az 1964/65-ös tanévben az I.b osztály gyakorlati foglalkozásként az Idegenvezetési gyakorlatok tantárgyat kezdte tanulni. Ez a tantárgy hivatalosan elfogadott gyakorlati tantárgy volt, több nagyvárosi gimnáziumban is oktatták, mindenhol a helyi turista látványosságok figyelembevételével.

Az idegenvezetési gyakorlat végig kétnyelvű volt, a magyar mellett a tanultakat (legalábbis annak egy részét, főleg, ami Pannonhalmára vonatkozott), németül is tanulták. Ebben könnyebbséget jelentett, hogy az osztály második idegen nyelvként egyébként is a németet tanulta. Az első két évben a magyar és német nyelvű gyakorlatvezetést egyaránt Ruttmayer Ince tartotta. A harmadik-negyedik évben Szigeti Rajnald tartotta a magyar nyelvű foglalkozásokat, a németet pedig Monsberger Ulrik, illetve Kapuy Vitál. Az első évben a Pannonhalma történelmét, és a kívülről megtekinthető épületek és látnivalók (gimnázium, Főmonostor, Bazilika, a bejáratok, kapuk, stb.) történetét és jellegzetességeit sajátították el. A második évben

Magyarország általános bemutatásának adatait (rövid történeti áttekintés, népesség, a népi demokrácia és a legfőbb gazdasági adatok, közlekedés, árak, stb.) és Pannonhalma látnivalóit (Főkönyvtár, Bazilika, kerengő, gyűjtemények, stb.) tanulták. A második félévben külön előadásokat hallgattak az építészeti stílusokról.

A második évben, február végén a diákok pannonthalmi idegenvezetői vizsgát tehettek a Megyei Idegenforgalmi Hivatal képviselője és a BM kiküldöttje előtt.

A harmadik évfolyam első felében a tanulóknak a pannonthalmi idegenvezetés során bemutatott látnivalók körének kibővítési lehetőségeit kellett feltárni. Ezt követően felosztották maguk között körzetekre a Dunántúlt, és mindenki egy-egy körzet idegenforgalmi nevezetességeit ismerte meg, és készített azokra idegenforgalmi túraútvonalakat. A negyedik tanév elején saját osztály kirándulásuk (Eger - Miskolc - Zempléni hegység - Sárospatak - Tokaj) útvonaltervét kellett elkészíteni, majd Budapest, illetve az ország középső és keleti részeinek idegenforgalmi érdekességeit kellett megismerniük. Az egyes részek ismereteinek összefoglalását német nyelven is megtanulták. Az éves záróvizsgára mindenkinek össze kellett állítania egy kétnapos budapesti és egy háromnapos országjáró idegenvezetői tervet, magyar és német nyelven. Alapos és tartalmas négyéves gyakorlat volt.

Természetesen az idegenvezetés gyakorlati tantárgy oktatásának befejezése után sem szűnt meg a diákok idegenvezetése Pannonhalmán. Ha nem is minden évben, de nagy gyakorisággal indítottak idegenvezetői tanfolyamot, amelyen pár hónap alatt megtanulták az ország általános bemutatása mellett Pannonhalmáról mindazt, amit az idegenvezetéshez tudniuk kellett. A tanfolyamokat legtöbbször Polán Hildebrand, majd az 1980-as évektől Szabó Flóris vezette. A vizsga a már leírt összetételű bizottság előtt részben szóbeli volt, másrészt a gyakorlati ismereteket kellett bizonyítani. A vizsgázók csoportja elindult, megállt az egyes látnivalóknál, a kiválasztott vizsgázónak pedig el kellett mondania az ahhoz tartozó idegenvezetői ismertetést. Lehetett természetesen idegen nyelvű idegenvezetői vizsgát is tenni. 1969 tavaszán 15 diák vizsgázott az orosz nyelvű idegenvezetésből, ők Forrai Botond orosz szakkörének látogatói voltak. Hasonló orosz nyelvi idegenvezetést oktatott az 1980-as évek elején Horváth Valér is. Az évkönyvek az idegenvezetői vizsgákat csak esetlegesen őrizték meg, de tudjuk, hogy volt ilyen 1973-ban, 1981-ben és 1982-ben is.

A Győr megyei Idegenforgalmi Hivatal, később a Ciklámen Tourist pannonthalmi kirendeltségét hosszú éveken keresztül Zátonyi Zsigmond

vezette. Édesapja, a györszentmártoni Zsebedics István hosszú évekig hajógépészként járta tengereket, és szerencsésen túl élt egy Santorini mellett történt zátonyra futást. Ennek emlékére nevét Zátonyira magyarosította. Zátonyi Zsigmond egy évig Söveges Dávid 1951-ben indult osztályában pannonhalmi diák is volt. Az idegenvezetésre beosztott diákoknak ő volt a „főnöke”. A hivatali helyisége a főbejárat baloldalán volt, szembe Torda Lajos portájával. 1974-ben az irodát megnagyobbították, egy szolgálati és egy árusító részre, ahol képeslapok és egyéb idegenforgalmi tárgyak és kis üvegcsékben a pannonhalmi levendulaolaj árusításával is foglalkoztak. A főbejáratnál a sötét szemüveges Zátonyi Zsigmond idővel ugyan olyan pannonhalmi jellegzetesség lett, mint Torda Lajos bácsi, az örökös portás.

A diák idegenvezetők heti beosztás szerint délután 2 óra és 6 óra között vezethettek, erre az időre mentesültek a stúdiumon való részvétel alól. Csúcsidőben a beosztotknál többen is tartózkodtak a bejáratnál, reménykedve egyszerre több csoport érkezésében. A nyári időszakban a diák idegenvezetők 2-3 fős csoportokban egy-két hetes időszakokban váltották egymást. Az augusztus 20-i ünnepre az érkezők nagy száma miatt mindig több diákot hívtak be idegenvezetésre.

Az idegenvezető diákok szedték be a belépti díjakat, ők végezték az árusítást, és feladatuk volt a havonta egyszer, szombat este rendezett orgona hangversenyekre a pótszékek behordása, majd elvitele is. Mielőtt vezetésre elindultak, az iroda kulcstartójáról leakasztották a Főkönyvtár kulcsát (több is volt belőle). A főkönyvtárba érve biztonsági okokból maguk mögött bezárták az ajtót, nehogy a csoportból elkószáljon valaki.

Az idegenvezetők időnként furcsa kérdéseket is kaptak a látogatóktól: mindenkiből pap lesz, aki itt tanul? tanulnak-e orosz? milyen világnézetet tanítanak itt? esznek-e pénteken húst? - és ehhez hasonlókat. A hely szelleme a látogatókra is hatással volt.

A diákok mellett pár bencés is vállalt idegenvezetést, ők elsősorban idegen nyelven: Gál Geláz, és a főkönyvtáros Tibold Attila az 1960-70-es években, szinte végig Polán Hildebrand, sőt időnként még Torda Lajos is. Tibold Attila szórakozató stílusát a látogatók különösen kedvelték, habár időnkénti rendszerellenes kiszólásai veszélyesek voltak.

A diákok az idegenforgalmi kirendeltségtől az idegenvezetésért némi fizetséget is kaptak, a vezetett csoport létszámától függően. Az 1970-es évek elején csoportonként 30-50 forint között változott, az angol, német vagy orosz nyelvű vezetésért többet. Az 1980-as években ennél már jóval többet is tudtak keresni. A keresetet Zátonyi Zsigmond számolta ki és havonta egy

összegeben fizették ki. A hivatalos kereset mellett nem egyszer „hálapénzt” is kaptak. Pénz ide vagy oda, nem tudni miért, de a diákok elsősorban a lányiskolák vezetését igyekeztek elvállalni.

Az 1980-as évek közepén a Főapátság átvette a Ciklámen Touristtól az idegenforgalmi kirendeltség üzemeltetést, Zátonyi Zsigmonddal együtt, akinek ekkor már állandó segítője volt Nagy Károly volt pannonhalmi diák. Zátonyi távozása után Tihanyban élesztette fel - pannonhalmi tapasztalatai alapján - az ottani korábbi híres, ám időközben tönkrement levendulás földeken a termelést.

A diákok idegenvezetése Pannonhalmán hasznos és jövedelmező elfoglaltság volt

Könyvkötészet

A könyvkötészet mesterségének tanítását Jámbor Mike indította útra még 1945-ben, a gimnázium Szent József műhelyében. Az 1948-ban történt államosításkor a műhely berendezését, mint a bencés főapátság tulajdonát átszállították a Főmonostor alsó szintjére, és ott rendeztek be egy új műhelyt. Jámbor Mike 1950-től ebben a főmonostori könyvkötő műhelyben kezdte újra a diákok oktatását. A műhely az 1950-es évek végén visszaköltözött a gimnázium alagsorába.

A szakkör a könyvkötő mesterség közel szakmunkás szintű ismereteit, és az alapfokú gyakorlati jártasság megszerzésének lehetőségét kívánta a diákoknak megadni.

1963-ban Szigeti Rajnald vette át a könyvkötészet vezetését. Az igazság azonban az, hogy a szakkör vezetéséhez és később a könyvkötészet oktatásához Szigeti Rajnald érdemben csak a nevét adta, mert a munkát helyette Sámbockréthy Péter szombathelyi egyházmegyes pap végezte.

Sámbockréthy Péter 1958-60-ban rendszerellenes szervezkedés miatt házi őrizetben volt Szombathelyen, majd Zalaerdődön, annak megszűnte után elhagyta az egyházmegyei szolgálatot, és Gyórszentmártonban lett postai kézbesítő. A Főmonostorban lelt otthonra, és hivatalos munkaideje után foglalkozott 1962-1972 között a diákok könyvkötészeti oktatásával.

Az 1964/65-ös tanév kezdetén 12 diák kezdett a szakkörben dolgozni. Az oktatás az ipari tanuló iskolák könyvkötészeti tankönyve alapján végezte, heti másfél órában. A tanév végén a műhelyben dolgozó diákok közül nyolcan sikeresen vizsgáztak vászonkötésű könyvvel, négyen pedig a kézi aranyozásból és címnyomásból mutatták be jártasságukat.

Az 1965/66-os tanévben alapvető változások történtek a könyvkötészet terén. A Művelődésügyi Minisztérium elhatározásából a 1616. számú könyvkötő szakma tanítása bekerült a gimnáziumok kötelező gyakorlati foglalkozásai körébe, *Könyvkötő gyakorlatok* elnevezéssel. Ez a minisztériumi döntés Pannonhalmának kifejezetten kedvezett, hiszen a könyvkötészet tanításának nem csak hagyománya volt a gimnáziumba, de az ehhez nélkülözhetetlen könyvkötő műhellyel is rendelkezett. Egyébként a külvilágtól térben elkülönülő Pannonhalma a gyakorlati foglalkozások terén nem támaszkodhatott semmiféle környéken űzött ipari tevékenységre. Ennek volt köszönhető, hogy ugyanebben a tanévben a másik gyakorlati foglalkozásnak már csak a Kert- és parkápolást tudták kitalálni (ehhez adottság volt az arborétum), amit némi növény- és állattani elméleti oktatással kiegészítve végül a hatóságok elfogadtak.

A gyakorlati tárgyak oktatásának időszakában, 1965 és 1973 között végig folyt a könyvkötészet oktatása. Ezen négy osztály, az 1969a és b, az 1971b és 1972b osztály tanulói (vagy azok egy része) vettek részt, és tanulták négy évig. A többi osztály tanulója számára ezzel párhuzamosan működött a könyvkötészeti szakkör. A könyvkötő gyakorlat 1973 őszétől szabadon választható lett a III. és IV. osztályosok számára.

Mint írtuk, az 1965/66-ban induló két első osztály tanulói választhattak a Könyvkötő és a Kert-és parkápolás gyakorlati foglalkozások közül. A 82 tanulóból 62 tanuló az utóbbit, a Könyvkötészetet pedig mindkét osztályból 10-10 diák választotta, akik osztályonként, két csoportban vettek részt a heti kétórás foglalkozásokon. Gondot okozott azonban könyvkötészet tananyaga, amit központilag megadtak. Összehasonlításképpen: a könyvkötő szakmunkás képzés (ami körülbelül a korábbi inasiskolának felelt meg) két esztendő volt, heti egy nap elméleti oktatással, a többi könyvkötészetben folytatott gyakorlati tanulással. A gyakorlati oktatásban a szakmunkásképzés teljes elméleti anyaga szerepelt, a gyakorlatra fordítható idő viszont annak csak töredéke volt. A gimnázium igyekezett a kétévnnyi elméleti oktatást négy évre széthúzni, és az oktatott elméleti anyaghoz kapcsolódó gyakorlati munkát így elosztva elvégeztetni. Az első év végére követelményként előírták egy 20 íves, B5 méretű, félvászon kötésű könyv elkészítését.

A második évre egy tanuló lemorzsolódott, a többiek kiegészítő jellegű kötészeti elemeket tanultak. Különböző vászonnyílású előzékek készítése, oromszegés és könyvjelző szalag felrakása, egyszínű metszéspfestés, gömbölyű és egyenes sarkú könyvtáblák készítése - ezek voltak többek között az elsajátítandók. Ebben az évben is volt év végi követelmény:

minden tanulónak öt könyvtestet kellett elkészíteni, különböző fűzési módszerekkel. A harmadik évben tanulták az aranyozást, a címnyomást és sávnymást domború gerincre, emellett a papírvágás eszközei közül a kerek ívvágó használatát. Elméleti tananyag volt a nagyipari könyvkötés technológiája. Tanulmányi kiránduláson felkeresték az akkori legkorszerűbb könyvkötő üzemet a budapesti Kossuth nyomdában. Az év végi vizsgadarab egy áthajtott előzékkel készített, betáblázott félvászon kötésű könyv volt, aranyozott címnyomással, sávozott díszítéssel. A negyedik évben a szabványos könyvtári kötéseket és a puhafedelű kötések elkészítését tanulták, emellett a korábbi években tanultakat gyakorolták. Vizsgamunkaként az 1969-ben érettségizet két osztály 18 tanulója egy-egy könyvtári kötést készített aranyozással, továbbá egy puhakötésű könyvet.

A gyakorlati foglalkozásokat rendszeresen szakfelügyelők ellenőrizték. A foglalkozások vezetéséhez munkavédelmi vizsgát is kellett tenni. A foglalkozásokon résztvevők minden évben felkeresték a győri nyomda könyvkötő üzemét is. A gyakorlati foglalkozásokon nyújtott teljesítményt ugyanúgy osztályozták, mint a többi tantárgyat, és ez az osztályzat az akkor még fontosnak tekintett tanulmányi átlagba is beleszámított. A tanárok azonban a gyakorlati foglalkozásokat az osztályozásnál úgy kezelték, mint az éneket, rajzot vagy a testnevelést: egy tanuló tanulmányi eredményeit nem lehet tönkretenni csak azért, mert adottságai közül hiányzik a zenei hallás, a kézügyesség, netán testileg ügyetlen. A gyakorlati foglalkozások, így a könyvkötészet osztályzatai döntő része jeles volt, a közepes fehér hollónak számított.

Mint említettük, a gyakorlati foglalkozásokkal párhuzamosan működött a könyvkötészeti szakkör is. Az 1965/66-os tanévben 11 diák látogatta a szakkört, ők mind már korábban is részt vettek a szakkörön, tehát „haladóknak” számítottak. A szakkör látogatottsága következő években sem csökkent, sőt! A következő évben 39 diák jelentkezett a szakköri munkára, köztük 33 volt a kezdő. Igaz, ezek közül év végére csak 8 maradt meg, közülük többet gyenge tanulmányi eredmények miatt tiltottak el a szakkör látogatásától.

A szakkör a kezdőkkel és a haladókkal külön csoportokban foglalkozott. Az 1967/68-as tanévben 24 tanuló jelentkezett a szakkörbe, közülük csak 8 volt a kezdő. A szakkörben lényegében ugyanazt tanulták a diákok, mint a gyakorlati foglalkozásokon résztvevők. A haladók közül az ügyesebbek megtanulták a félbőr és egész bőr kötések, a valódi duplabordás kötés (barátkötés), üzleti könyvek és újságok kötését, könyvtokok, dobozok

és fényképalbumok készítését is. A szakköri tagoknak év végén vizsgadarabot kellett készíteni, amit általában személyre szabottan határozta meg a szakkörvezető. Ezekből az évekből az évkönyvek két tanulót név szerint is említenek a szakkör tagjai közül, mint akik kiemelkedően elsajátították a könyvkötés mesterségét, az 1969-ben érettségizett Gubicza Lászlót és Tóth Istvánt (mindkettő egyúttal kitűnő rendű tanuló is volt).

A könyvkötő műhelyt gyakorlás - és saját könyvek bekötésére is - a heti közös foglalkozásokon kívül minden délután, akár esténként is felkereshették a szakkör tagjai és a gyakorlati foglalkozások résztvevői.

Szigeti Rajnaldot 1968 szeptemberétől a győri gimnáziumba helyezték át. A könyvkötészet vezetését a gyakorló-tanári évét Pannonhalmán megkezdő Pintér Ambrus vette át – szintén csak papíron. Ebben az évben már három évfolyamon folyt a könyvkötészeti foglalkozás oktatása. Az 1965-ben kezdő elsős évfolyam az érettségire készüléssel mellett már negyedik éve vett részt az előírt foglalkozásokon, emellett az első és második évfolyam egy-egy osztályában (ezek az I.b és II.b osztályok voltak) is bevezették a könyvkötő gyakorlatokat, választható tárgyként. Ez összesen 6 csoporttal való foglalkozást jelentett, amihez még jött a 22 fős szakkör irányítása. Az egyes évfolyamok és a szakkör foglalkozási tananyaga a korábbiakhoz képest nem változott. A megnövekedett feladatok ellátásába Sámbockréthy Péter mellett bekapcsolódott a fiatal bencés Boda Sebestyén is, aki 1969-ben szerzett könyvkötő mesterlevelet. A tanévhez egy szakmai újdonság bevezetése is fűződik: a fűzésnélküli, ragasztott könyvkötést. Ez nagyon népszerű lett a diákok körében, mivel a ragasztás sokkal egyszerűbb művelet volt, mint az aprólékos, nagy kézügyességet követelő könyvfűzés.

Pálfy Aurél két évig (1969-1971) vezette hivatalosan a könyvkötészeti foglalkozásokat és a szakkört (elődjeihez hasonlóan módon). Ebben az időben az évkönyvekben megjelennek a tanulók szorgalmára és munkájára vonatkozó első bíráló megjegyzések. Különösen az 1971B osztály kapott kritikát, amelynek tagjai az egyik vizsga könyvet nem tudták elkészíteni, mert *„a teljesítéshez szükséges technológiai fegyelem és pontosság megtartására az osztály nagyobbik része alkalmatlannak bizonyult.”* A súlyos kritika ellenére szinte mindenki jó osztályzatot kapott az év végén.

Pálfy Aurélt Boda Sebestyén követte, hivatalosan és gyakorlatilag is, Sámbockréthy Péter pedig megvált a műhelytől. 1972 nyarán végzett a könyvkötészeti gyakorlatokat kötelezően tanuló utolsó osztály, az 1972B. Boda Sebestyén dicsérettel szól munkájukról, a vizsgadarabok elkészítéséről. Jó munkájuk elismeréseként minden tanuló hazavihette a maga készített

fényképalbumot. A következő tanévben nem indult könyvkötészeti foglalkozás, az azt követő tanévre pedig minden kötelező gyakorlati foglalkozást eltöröltek. Minden iskolának ugyanakkor biztosítani kellett azt, hogy a harmadik és negyedik osztályos diákok a gimnázium szervezte keretek között részt tudjanak venni gyakorlati foglalkozásokon, ha akarnak. Pannonhalma a könyvkötészeti foglalkozásokat ajánlotta fel lehetőségként. Ez érthető volt, hiszen rendelkezett szaktanárral és jól berendezett könyvkötő műhellyel. Jól mérték fel az igényeket is, hiszen az 1973/74-es tanévben a könyvkötészeti foglalkozásokra rögtön 29 diák jelentkezett. A diákok azonban csak két évig tanulhatták a mesterséget a korábbi négy év helyett. Ez mennyiségi (csak két évfolyam) és egyúttal minőségi visszalépés is volt, amiben talán a könyvkötészetet oktató tanárihiány is szerepet játszott.

1973/74-es tanévben vezették be egyes tantárgyak, köztük a gyakorlati foglalkozások osztályzásának és a tanulmányi átlagszámítás eltörlését. Az értesítőbe csak a „részt vett” bejegyzés került, illetve kimagasló eredmény esetén „dicséret” bejegyzés került. Boda Sebestyén véleménye erről: *„Ezentúl nem kell az ügyetlen, de szorgalmas és a hanyag, de ügyes tanulókat ugyan azzal a jeggyel jellemzett kategóriába sorolni. Az első dicséretet kaphat munkájára, a másik semmiképpen sem. A dicséret a felszabadultság érzetét kelti a tanulóban, és ezzel teljesítménye fokozódik.”*

Boda Sebestyén elődjeihez hasonlóan szintén megengedte, hogy a foglalkozásokra és szakkörre járó - és ott jól dolgozó - diákok a könyvkötő-műhelyben ne csak a kötelezően gyakorlandókat, hanem „magán munkát” is végezzenek. Ez nagyon jól hatott a műhely látogatottságára, mert a diákok szívesen kötöttek be önmaguknak, vagy ajándékba kisebb-nagyobb könyveket.

A szakkör létszáma az 1970-es évek közepéig általában 20 fő körül járt, de közülük csak kevesen készítették el az év végi vizsga darabot. Boda Sebestyén a gyakorlati oktatásba 1975-től egyre jobban bevonta a könyvkötő szakmunkás végzettségű Valler József korábbi pannonhalmi diákot, aki a Főapátság könyvelésén dolgozott. Az 1975/76-os tanév végén a könyvkötő tanulók kiállításon mutatták be az erre az alkalomra elkészített munkáikat. Teljesen váratlanul tűnik ezek után, hogy a könyvkötő szakkör a következő tanévtől - valójában csak névlegesen - megszűnt.

Boda Sebestyén 1977 decemberében elhagyta Pannonhalmát, ekkor a könyvkötő műhely Szabó Flóris felügyelete alá került. Mivel Valler József addigra már bevonult katonának, a könyvkötészeti gyakorlatokat beugró jelleggel egy másik korábbi pannonhalmi diák, Tóth László (ő is a Főapátság

alkalmazottja volt) vette át, aki diákként szorgos látogatója volt a könyvkötészeti szakkörnek.

Tóth László szinte csak az elméleti oktatást végezte, a gyakorlati oktatást Szabó Flóris gyakorlotta, korábbi szakköri tagokra, Mohácsi Péterre és Takács Ferencre bízta, náluk volt a műhely kulcsa is. Ők ketten, mint harmadikosok, egyébként is a könyvkötészeti gyakorlatokat választották. 1979 őszétől ismét a leszerelt Valler József foglalkozott a diákokkal.

Az 1970-es években a könyvkötő szakkörön már gyakorlatot szerzett diákok szabadidejükben a Főkönyvtár folyóiratait-hetilapjait kötötték, amiért év végén valamennyi pénzt is kaptak. Más munkák is adódtak, például 1978 nyarára elkészült az új vesperás-könyv 120 sokszorosított példánya, amit a szünet alatt Mohácsi Péter kötött be.

Az 1970-es évek második felében, amikor a könyvkötés már csak választható gyakorlati foglalkozás volt, az ezt választó diákok száma 15-18 között változott, később lecsökkent. Voltak évek, amikor csak harmadikosoknak, vagy csak negyedikeseknek volt gyakorlati foglalkozás. Az 1980/81-es tanévben szerepelt utoljára a tanrendben könyvkötészeti foglalkozás, az év végén 14 diák készítette el a vizsga munkáját.

1981 után pár évig nincs arról egyértelmű adatunk arról, hogy lehetett-e könyvkötészetet tanulni Pannonhalmán. Az adottságok megmaradtak, hiszen műhely volt, oktató is lett volna (ott volt Sámbockréthy Péter, Tóth László, Valler József), de a diákok más irányú leterheltsége miatt meg is szüntethették. Ez részben érthető is, hiszen a könyvkötészet nem volt egyetemi tantárgy, ismerete a sikeres felvételi vizsgához sem volt szükséges.

Valamilyen formában azonban a könyvkötészet tanulása lehetősége talán tovább élhetett, mert több, ebben a korban tanult diák emlékeiben felbukkan, hogy tanult könyvet kötni. Sajnos, adatot, ténytet erről nem találtunk. Lehet, hogy Szabó Flóris valamilyen előttünk ismeretlen rendszerben, a kéznél lévő oktatók bevonásával tette ezt lehetővé.

Pár év elteltével a könyvkötő műhelybe került egy fiatal könyv-papír restaurátor házaspár, Schramkó Péter volt pannonhalmi diák és felesége, Fehrentheil Henriette, akik a gimnáziumban tanárként oktattak. Schramkó Péter irányításával az 1987/88-ban tanévben ismét működött a könyvkötő szakkör, ám ennek további sorsáról nem tudunk.

Az ebben a 25 évben végzett diákok közül kettőről tudunk, akik később a könyvkötészetet foglalkozásként üzték (lehet több is), és nem egy ott tanult diákról tudjuk, hogy amatőrként ma is köt könyvet időnként, hasznos kikapcsolódásként.

Ifjúsági könyvtár

Az Ifjúsági Könyvtár 1964-1966 között Cziráki László irányítása alatt működött. Az 1964/65-ös tanév végén a könyvtár állománya 3505 kötet volt, az újságok, folyóiratok nélkül. Ebben a tanévben 3968 forintot fordítottak beszerzésre, az állomány 291 kötetrel gyarapodott, amiből 61 kötet ajándékként érkezett. A következő ifjúsági könyvtáros dr. Söveges Dávid volt, egészen 1971-ig. Könyvtárossága alatt a gyarapodás mértéke (darabszámban és pénz ráfordításban) lényegében nem változott.

Söveges Dávid 1969 tavaszán az osztályfőnökök segítségével felmérést végzett a diákok olvasói szokásairól és olvasottságáról. Eredményként megállapította, hogy: „... *diákjaink sokat és nem rosszul olvasnak, mégis sok nevelésre, irányításra van szükség ezen a téren is.*” A felmérésből azt is megtudjuk, hogy a diákok átlagban fejenként 7 könyvet kölcsönöztek egy évben, ami magasabb volt, mint az állami gimnáziumok 5 kötetes országos átlaga. A legtöbb könyvet ezekben az években az első osztályosok vették ki a könyvtárból. Az olvasási mutatókhoz hozzá kell azonban számítani, hogy az osztályfőnökök és a prefektusok is kölcsönöztek saját könyveikből, sőt, a Főkönyvtárból is kaphattak könyveket a diákok.

Az ifjúsági könyvtárba országos napilapok és folyóiratok is jártak, amiket csak helyben lehetett olvasni.

1970-ben már több mint ötezer forintot áldoztak a könyvtár gyarapítására. Közben folyamatosan érkeztek adományok is. 1969-ben Pászthory Valter ajándékozott 120 darab, főleg természettudományi könyvet és útikalauzt az ifjúsági könyvtárnak, két évvel később Söveges Aladártól a Művészet című folyóirat 12 évfolyama érkezett ajándékként.

1971-ben Söveges Dávid tervbe vette az ifjúsági könyvtár rovincsolását, ám ez elmaradt, mert a következő évben már Forrai Botond lett a könyvtáros. Forrai Botond az 1972/73-as tanévben a diákok segítségével elvégezte a könyvtár felmérését és új katalógus rendszert készített, aminek során mintegy 3000 kötet új jelzettel kapott. Az évkönyv szerint: „*A könyvkölcsönzési időket nem számítva, a könyvtáros tanár 400 órát, a tanulók összesen 6000 órát dolgoztak ezen.*” A könyvtár állománya 8365 kötet volt, amiből 1024 volt a 100 oldalnál terjedelmesebb folyóirat.

A diákok egyébként is sok munkát végeztek a könyvtárban, hiszen a könyvtár nyitva tartása alatt, egymást váltva, mindig volt legalább egy-két

beosztott diák, aki segítette a könyvtáros tanár munkáját, távollétében pedig felügyelt a rendre.

1973-ban a Győrbe távozott Forrai Botondtól Pálfy Aurél vette át a könyvtárat, aki tovább folytatta a könyvtár rendezését, amelyet leltár nélkül vett át. A rendezés során az elhasználódott, vagy már nem használt könyveket 1forintos áron kiselejtezte a diákoknak, akik már az első selejtezésnél több száz könyvet vettek meg. A gyarapításra az előnyirányzat 5000 forint volt, ezt majdnem ezer forinttal túllépték, amit a tanári könyvtár előirányzatából pótoltak ki. Ebben az évben a gyarapodás 291 kötet volt. A könyvtár ekkor kapott új világítást, a következő évben pedig egy új polcot és katalógus szekrényt is beszerettek.

Az 1970-es évek végére a könyvtár állománya a többszöri selejtezés után 6016 kötet volt, az éves beszerzések összege 8000 forint fölé emelkedett, és az évenként gyarapodás is meghaladta a 300 kötetet. Az egy kölcsönzőre jutó könyv szám 10,5 volt, és a gimnázium teljes létszámából 65% vette igénybe a könyvtárat. (1978 évi adatok)

Az 1980-as években a beszerzésekre fordított éves összeg 15 ezer forint fölé emelkedett, ám a kötetszám növekedés továbbra is 300 körül maradt – a könyvek egyre drágábbak lettek. A Soros Alapítvány bőkezű könyvadománya elsősorban az idegen nyelvek tanulását szolgálta. A diákok egyre nagyobb túlterheltsége miatt azonban a könyvtárat használó diákok száma (összlétszám 56%) és az egy kölcsönzőre eső könyvek szám (7,2) egyaránt jelentősen visszaesett. (1987 évi adatok).

Az 1987/88-as tanévben az ifjúsági könyvtár új helyet kapott a gimnázium nyugati szárnyának akkorra elkészült beépített tetőterében. 1987. december 15-én volt az új könyvtár megnyitó ünnepe, amelyen Szabó Flóris mondott beszédet. Ekkor már Schramkó Péter (egykori pannonhalmi diák) volt a tanári karban a könyvtár felelőse. A könyvtár állománya ekkor 8824 kötet volt.

Az új hely jóval tágasabb volt, és külön olvasószoja is tartozott hozzá. Megvalósult a tervezett szabadpolcos rendszer is. Nem csoda, hogy az új könyvtár nagyon vonzóan hatott a diákokra. A látogatók száma megnőtt, megközelítette a diákság 80%-át. Valamennyire megnőtt (7,2-ről 8-ra) a kölcsönzési mutató is. (1989 évi adatok)

Az Ifjúsági Könyvtár az utolsó években a következő újságokkal és folyóiratokkal (idegen nyelvű anyagi okokból nem lehetett még) várta látogatóit: Népszabadság, Magyar Nemzet, Kisalföld, Népsport, Élet és

irodalom, Heti Világgazdaság, Ifjúsági magazin, Magyar ifjúság, Kortárs, Új írás, Nagyvilág, Látóhatár, Új Ember, Szív, Mérleg, Vigília.

Gépjárművezetés

A gépjárművezetői engedély megszerzésének lehetősége Pannonhalmán egy magánakcióval indult. Lövey Félix még 1962 nyarán, győri tanársága idején kapott külföldi segítséggel egy Pannonia motorkerékpárt, amit elsősorban a nyári szünidőkben az országban szétszórta élő tanítványai és családjuk meglátogatásra használt. 1969-ben orvos édesapjától - előjárói engedéllyel - egy kis FIAT 500-as autót kapott. Az akkori osztályának felajánlta, hogy akinek kedve van, azt megtanítja motorkerékpárt vezetni, feláldozva erre a célra motorkerékpárját. Az osztályból 18 diák jelentkezett. Őket az ősz és a kora tavasz folyamán megtanította motorkerékpározni, a téli időszakban átvette velük a KRESZ-t, és a tanév végére mind a 18 diák Győrben sikeres vizsga után megkapta a motorkerékpárra szóló jogosítványt. Lövey Félix a gimnázium vezetésének felajánlta, hogy minden évben ugyanezt megteszi a jelentkező negyedikesekkel. De tanártársai egy része nem lelkesedett az ötletért, különösen nem a mindenben veszélyt látó Kapuy Vitál igazgató. Így javaslatából nem lett semmi. Lövey Félix a motorkerékpárt eladta.

1976/77-re megváltozott a gimnázium álláspontja, és a tanév során a gépjárművezetői engedély megszerzését hivatalosan is lehetővé tették. Előfeltétel volt a betöltött 17. életév, így időnként az idősebb harmadik osztályosok is részt vehettek a képzésen. Természetesen Lövey Félix lett a tanári karból a felelős a képzésért (hivatalos elnevezése: KRESZ műszaki szakelőadó), és ő tartotta a felkészítéseket az elméleti vizsgára. Megbízatása az elkövetkezendő években is megmaradt. Aki gépjárművezetésre jelentkezett, annak először - még szeptember folyamán - részt kellett vennie Győrben egészségügyi pályaalkalmassági vizsgálaton. Az elméleti vizsgát, amely egy tesztlap kitöltéséből állt, vagy Győrben, ritkábban egy Győrből kijött vizsgabiztos jelenlétében a gimnáziumban tartották. A vizsga után kezdődhettek a vezetési gyakorlatok, amelyekre - akárcsak a végső gyakorlati vizsgára - Győrbe kellett menni.

Amikor a diákok 1976-ban hazautaztak a karácsonyi szünetre, valamennyi vizsgára jelentkezettnek ott volt a zsebében a frissen szerzett jogosítvány.

A gépjárművezető képzést ettől kezdve minden évben meghirdette a gimnázium. Ezekben az években a győri gépjárművezető tanintézet Skoda 100-as típusú gépkocsikat használt az oktatáshoz, a pannonhalmi diákok is ilyeneken gyakoroltak, vizsgáztak. Volt azért arra is példa, hogy a tanulók időnként beülhettek Lővey Félix kis FIAT 500-sába is. Persze, ez nem volt hivatalos képzés.

A gépjárművezetés elméleti oktatását az 1981/82-es tanévben Feith Péter, a fiatal technika tanár vette át. Ebben az évben a gépjárművezetés mint szakkör működött. A képzésre 20 harmadik osztályos diák jelentkezett. A vizsgákon az elméleti műszaki ismeretekből és a KRESZ-ből mind a 20 tanuló sikerrel szerepelt, a közlekedési ismeretekből, vagyis a vezetésből azonban négynek pótvizsgáznia kellett. Végül az összes jelentkező jogosítványhoz jutott.

Az 1984/85-ös évkönyv Feith Péter nevénel még említi a KRESZ tanfolyam vezetését, de írásos nyoma többé már nincs a gépjárművezető jogosítvány megszerzési lehetőségének.

Fotó kör

A Fotó-kört (később gyakran szakkör elnevezéssel működött) 1958-ban a szenvedélyes fotós Gál Geláz indította el, aki már korábban is szívesen foglalkozott azzal a pár fiúval, akinek fényképezőgépe volt. A fényképezőgép akkoriban nagy kincs volt, csak pár, tehetősebb családból érkezett fiúnak volt fényképezőgépe, többnyire szovjet gyártmányú Zenit, Ljubitel vagy Pajtás. A következő évben Esztergályos Tibor vitte a szakkört. Gál Geláz tanárként 1960-ban ugyan nyugdíjba vonult, de ismét átvette a szakkört. Hamarosan segítsége akadt Táros Zoltán testnevelő tanár személyében, aki aztán 1966 januárjában a szakkör vezetését is átvállalta. Ettől kezdve 25 évig Táros Zoltán volt Pannonhalmán mindenféle fotótevékenységnek a gazdája.

Az 1964/65-ös tanévben a szakkörnek 24 tagja volt. A szakköri munka helyszíne a tornaterem előtti csarnok karzatán volt, ahol két helység volt berendezve fotólaboratóriumnak. Heti egy foglalkozás volt. Ebben az évben vette fel a szakkör a hivatalos kapcsolatot a Népművelési Intézet amatőr fotós tagozatával, aminek megyei szakreferense idősebb Ráczy Endre tanár és fotóművész, a Győri fotóklub egyik alapítója volt. Ráczy Endre elsősorban a tájat és a falvak mindennapi életét örökítette meg felvételein. Táros Zoltánnak is a természetfotózás volt az egyik kedvenc területe, felvételeivel a Természetjáró Szövetség fotókiállításain több díjat is nyert.

Rácz Endre hosszú éveken át volt Pannonhalmán a fotó szakkör segítője és a fotó kiállítások egyik elbírálója.

A szakkör a következő évben felköltözött egy harmadik emeleti helységbe. Kaptak pár új felszerelést is, egy új szárítógépet, egy kisfilmes másolót és nagyítót. Az oktatásról írtaknál már szó esett arról, hogy a hivatalos tanrendben szereplő gyakorlati foglalkozások között szerepelt a fotólaboratóriumi foglalkozás is, szintén Tálos Zoltán vezetésével. Az 1966 őszén induló I.a osztály négy éven keresztül vett részt ezen a gyakorlati foglalkozáson. A 41 fős osztály részére azonban a III. emeleti helység szűknek bizonyult, ezért még a nyáron megkezdték a fotólabor visszaköltöztetését a tornaterem előtti karzatra, ahol egy harmadik helységet is kaptak. Az átalakítások csak a félév végére készültek el, az új helyiségeket berendezték, 2000 forintért egy nagyteljesítményű OPEMUS II/a típusú másológépet is beszereztek.

A laboratóriumok hiányában az első évben ezért elsősorban elméleti képzés volt (a fényképezőgép technikai felépítése, művészeti irányzatok, témaválasztás, stb.), később a laboratóriumi foglalkozásokat szombat délutánonként tartották. A második évben már a gyakorlati munkán volt a hangsúly: negatívtechnika, előhívás, másolás, nagyítás. Megkezdték a tematikus fotózást is, épület, műemlék, szobor felvételeket készítettek a pannonthalmi környezetükről. A laboratórium fejlesztése folyamatos volt, a szükséges vegyszereket, filmeket, eszközöket szerezték be, a harmadik évben önálló előhívókamrát is létesítettek. Ekkor már a dia-készítéssel, retusálással is foglalkoztak a gyakorlatokon.

A gimnázium a gyakorlati foglalkozás képeivel benevezett az országos Középiskolai Fotópályázatra, amelynek a legjobb képeiből kiállítást is rendeztek. A versenyen a gimnázium elnyerte a Magyar ifjúság hetilap vándorszerlegét, öt tanuló, Cziegler Ágoston, Dobos János, Horváth Zoltán, Nyiry István és Papp Ferenc képei szerepeltek a kiállításon, az utóbbi Ják című fényképével külön elismerésben is részesült. A kiváló szereplésért a gimnázium megkapta másodbemutatóra a kiállítás teljes anyagát, amit aztán a Főkönyvtárban be is mutattak. A következő évben alig maradtak le a verseny Nagy-díjáról, a kiállításra a beküldött 20 képből 15-öt fogadtak el, Cziegler Ágoston két képpel szerepelt, Papp Ferenc pedig négy felvételéért is kapott dicséret elismerést.

Az 1969/70-es tanévben, a gyakorlati foglalkozások negyedik évében már a különleges eljárásokkal foglalkoztak, az oktatásban megismerkedtek a grafikai hatású ábrázolással, a relief-hatású fotók készítésével, a perspektíva

és térhatás kérdéskörével. Ekkor foglalkoztak részletesebben a színes technikával, a színek egymásra hatásával és a polichromia kérdéseivel. Fotósétákon vettek részt a környéken és Győrben, ahol mindenkinek meghatározott témákban kellett felvételeket készíteni, majd ezek laboratóriumi munkáit elvégezni.

Az 1970/71-es tanévben újra indult (fotópolitechnika névvel) a négyéves gyakorlati foglalkozás, ezúttal az I.b osztályban. Az idők változást mutatja, hogy a tanév végén már az osztály tanulóinak 75%-a rendelkezett saját fényképezőgéppel. Ugyanaz volt a foglalkozási tematika és a menetrend, mint az előző négy évben.

A második év lezárásakor azonban az évkönyv megállapítja: *„Kevés a tehetség, jó szemű tanuló, igazán jó alkotás kevés született, de technikában sokat fejlődtek. A szombat délutáni oktatás nehézségeket okozott, a tanulók már fáradtak voltak.”* A vélemény a harmadik év végén se volt sokkal jobb, ám ennek végén az oktatási reform eltörölte a kötelező gyakorlati foglalkozásokat, ezzel az osztály sem folytatta a további munkát. Viszont az igazán érdeklődők a negyedik évben beiratkoztak a fotó-szakkörbe.

A fotólaboratórium gyakorlati foglalkozás - talán hosszasan tűnő - munkájának részletes bemutatása egyúttal pontos tükre a Fotó szakkörben folyó munkának is. Természetesen ez a szakkör a gyakorlati foglalkozás hét éve alatt is működött, hiszen a többi osztály diákjainak csak így nyílt lehetőség a fotózás ismereteinek elsajátítására. Tólos Zoltán kéthetente másfél órában elméleti kérdésekkel foglalkoztatta a szakkört. A szakkör tagjai minden nap három órát tölthettek a laboratóriumban, ez felbecsülhetetlen lehetőséget nyújtott a gyakorlásra, a képek elkészítésére.

Ez a szinte korlátlan használati lehetőség bizonyos gondokkal is járhatott, mert Tólos Zoltán 1973-tól bevezette a laboratóriumi felelős rendszert. Minden nap egy „ügyeletes” vigyázott a laboratóriumi anyagok felhasználására és általában a rendre. Az eredmény: *„lényegesen csökkent a vegyszer pocskolása, a labor felszerelés rongálása, és kielégítő szintre emelkedett a labor tisztasága.”*

Természetesen a szakkör tagjai is bemutatták legjobb felvételeiket a faliújságon és a gimnázium kiállításain, emellett ők is indultak az országos középiskolai fotópályázaton. 1971 tavaszán a versenyen dicséretet szerző képek közül a negyedik Lénárt Balázs egyik felvételét a Fotó és fotóművészet szakfolyóirat is közölte. A tanév kezdetekor a szakkörbe jelentkezők nagy száma (1970: 31, 1971: 44, 1972: 38 és 1973: 52 diák, ez utóbbi évben már nem volt politechnikai oktatás) és különböző szintű

jártassága miatt a Fotó-kör már egy kezdő és egy haladó csoportban tanulta az elméleti és gyakorlati tudnivalókat.

A szakkör tagjai és a gyakorlati oktatáson résztvevők egy új pályázaton, az országos középiskolai színes dia pályázaton is indultak, nem is kevés sikerrel. 1973 tavaszán csapatban (Keller Pál, Szent-Iványi Kristóf, Keller Péter) csapatban a harmadik helyet szerezték meg, az első kettő közülük egyéni tiszteletdíjat is kapott. A következő év pályázatán Keller Péter II. helyezést szerzett. A színes dia pályázat legjobb képeiből Pécssett minden évben rendeztek kiállítást.

A szakkör iránti érdeklődés később se csökkent, 1975 és 1980 között mindig 40 fölött volt a szakkörben dolgozó diákok száma, általában kissé több kezdővel, mint haladóval.

A sikerek is jöttek: 1976 tavaszán a fekete-fehér felvételek versenyére 68 középiskolából 870 kép érkezett, ebből 60-at állítottak ki, köztük Kiss Péter (III.b) két fényképe is.

Az 1978/79-es tanévben a színes dia pályázaton Kemény András II. díjat kapott a Kárpáti Attila, Kemény András, Mohácsi Péter, Szombathelyi Gyula és Török Lajos összetételű csapat pedig a III. helyen végzett.

A Fotó-szakkörre is igaz volt, hogy a negyedikesek elsősorban az érettségi felkészülésre összpontosítottak. Az 1981/82-es tanévben a szakkör 52 tagja közül csupán négy negyedikes diák volt. A jelentkezők nagy száma ellenére a szakkör nem tudott hatékony dolgozni. Az első. még teljes létszámú kezdő- és haladó csoportok összejövetele után „*az iskola napirendje és más szakkörökkel való ütközés miatt ez nem sikerült*” (1981/82-es évkönyv). Tálos Zoltán egyénileg foglalkozott akivel tudott, a többiek számára is biztosított szakirodalmat, és bejárt segíteni a fotólaborba szabad idejükben ott dolgozóknak segíteni.

A nehézségek ellenére a fotóköri 1984 tavaszán az országos középiskolai pályázaton elnyerte „az ország legeredményesebben dolgozó fotó szakköre” címmel járó dízszerleget, Princzinger László és Wachsler Tamás pedig egyéni tiszteletdíjat kapott.

A továbbiakban csak arról szólnak forrásaink, hogy a fotó szakkör Tálos Zoltán vezetésével, különböző gyakoriságú összejövetellekkel, de állandó laboratóriumi lehetőséggel továbbra is működött. Ismerve Tálos Zoltán elkötelezettségét a fotózás és a tanítás iránt, biztosra vesszük, hogy ezekben az években is diákok tucatjai szereztek jártasságot a fényképezés rejtelmeiben, és ebben sok örömet, netán sikereket is találtak.

Sakk-kör

A Sakk-kör a gyakorlatban végig a Sport-kör részének tekinthető, mégis a gimnázium évkönyveiben valamilyen megfontolásból többször a szakkörök felsorolásánál szerepel. A Sakk-kört 1961-től Ámon Viktorin vezette, és ez így volt végig, amikor ő Pannonhalmán tanított, vagyis 1970 januárjáig.

Az 1960-as évek második felében a sakk-körben sakkozó diákok száma egyre csökkenő mértékben 45-20 között változott. A Sakk körnek 14 sakk készlete volt, de a sakkot kedvelő diákok közül többnek volt sajátja is. A jelentkezők számától függően rendeztek különböző rendszerű egyéni és csapatbajnokságokat. Az osztályok között indított csapatbajnokságot nem minden évben indítottak, hiszen nem is tudta minden osztály az 5 fős csapatot kiállítani.

Azokban az években, amikor nagy létszámú egyéni bajnokságot rendeztek, az ott elért helyezéseket figyelembe véve állították össze az egyes osztályok csapataiban játsszók erőrendjét. A bajnokságok egyes fordulóinak, illetve az egyéni bajnokság fordulóinak időpontját a Sakk-kör szeptemberi alakuló ülésén határozták meg, amikor ismertté vált a jelentkező sakkozók száma. Ámon Viktorin havonta, a versenyidőszakban és a megyei bajnokságra történő felkészülés idején kéthetente foglalkozott a sakkozókkal. Természetesen a házi bajnokság versenynaptárának ismeretében a bajnoki mérkőzések többségén is megjelent.

A gimnázium sakkcsapata indult a középiskolák országos sakk bajnokságán is, ám szinte mindig a megyei döntő (ahonnan csak az I. helyezett jutott az országos döntőbe) jelentette a végállomást. Ha a megyéből nagyon sok középiskola jelentkezett a csapatbajnokságra, akkor előbb a kerületi versenyen kellett jól szerepelni a megyei döntőbe jutásért.

Az 1964/65-ös tanévben volt osztályok részére csapatbajnokság (nyerte a IV.b) és egyéni bajnokság is, amelyben Vadász István győzedelmeskedett. A következő évben 45 tagja volt a Sakk-körnek, lebonyolították az egyéni-és csapatbajnokságot egyaránt. Az ezt követő tanévben a csapatbajnokságon már csak három osztály csapata indult, de az egyéni bajnokságra 32 diák nevezett. Az 1967/68-as tanév volt a mélypont, mivel összesen csak 18 diák látogatta a Sakk-kört. Ekkor csak egyéni bajnokság volt, amit a harmadikos Koronghy Tibor nyert.

Az 1968/69-es tanévben jelentősen nőtt a sakkozók száma, hat csapat nevezett a csapatbajnokságra. Osztályfőnökük, Forrai Botond öröme a II.a csapata (Borbély, Egervári, Herman, Karetka, Németh Endre, Orosz) nyert. A negyedik Fazekas Béla lett az egyéni bajnok. Ámon Viktorin tanévközbeni távozása miatt a következő évben nem voltak házi bajnokságok, de a gimnázium csapata az országos versenyre benevezett, és a megyei döntőben harmadik helyet szerzett.

Két évig Tólos Zoltán, a Sport Kör vezetője ügyelt arra, hogy a szervezett sakkélet ne szűnjön meg Pannonhalmán. A siker azonban ezalatt elmaradt. Az 1970/71-es évkönyvet idézzük: „*a sportszerűtlen rendezés kedvezőtlenül befolyásolta teljesítményüket*” ezért csak a középdöntőig jutottak, vagyis a kerületi fordulóból nem jutottak a megyei döntőbe.

Az 1972/73-as tanév kezdetén, dr. Czákó Dániel, a Pannonhalmán akkor kezdő tanár vette át a Sakk-kört, és vezette azt a korszakunkban mindvégig, 1989-ig.

Ettől az évtől mindig indultak az országos versenyen, amelynek megyei döntőjébe általában 20 csapat jutott be. A gimnázium sakk csapata rendre a III. helyen végzett, illetve 1973/74-ben mindössze fél ponttal szorult a II. helyre a Király Balázs, Jantyik Pál, Klupács Sándor, Schreindorfer Károly, Bischof Péter, Lelkes Péter, Ludányi István alkotta csapat.

Az 1977/78-as tanévben aztán megjött végre a siker. Ebben az évben Pannonhalmára adott helyszínt a megyei döntőnek, és a gimnázium sakkcsapata élt a hazai pálya előnyével, megnyerte a megyei bajnokságot. Ám az országos döntő túl nehéznek bizonyult, azon siker nélkül szerepeltek.

A Sakk-kör vezetője a sakkozás népszerűsítésére több híres sakkozót is meghívott Pannonhalmára előadást tartani és azt követően szimultán sakk játszmára. 1975 decemberében Jeney Ferenc mesteredző és sakk szakkönyv író, majd 1978 októberében Haág Ervin nemzetközi mester, a Sakkélet szerkesztője volt Pannonhalmán és adott 20 táblás szimultánt. Eljött Pannonhalmára a korszak legnagyobb magyar sakkozója, Portisch Lajos nemzetközi nagymester is. 1979. március 15-én részt vett az iskola ünnepségén, majd szimultán játékot tartott.

Talán ez utóbbi lelkesítő hatása is közrejátszott abban, hogy a következő tanévben az egész Sport-körből a sakkozók érték el a legnagyobb sikert. Előbb megnyerték a győri középiskolások (kerületi) versenyét, majd a megyei döntőt és így bekerültek az országos döntőbe. Erre szerencsés módon a téli szünet alatt, Budapesten került sor, és végül a 18. helyen zártak. A következő év nem volt sikeres, pedig ismét Pannonhalmán volt a megyei

döntő. A gimnázium csapata (Baracska Ervin, Dobos Iászló, Orbán Miklós, Zauer Gábor és Sivadó László) azonban csak negyedik lett. A következő évben egy helyet javítottak, a harmadik helyen végeztek.

Az ezt követő években a sakk iránti érdeklődés egyre lanyhult, volt év, hogy mindössze 12 fiú jelentkezett a Sakk-körbe. Kezdetben még tudtak gimnáziumi csapatot kiállítani, de a megyei döntőbe már nem jutottak be. Az utolsó, jobbnak tekinthető eredmény 1988/89-es tanév hozta, amikor a sakk Diák-olimpia megyei döntőjében a negyedik helyen végeztek.

Bélyeggyűjtő szakkör

A bélyeggyűjtésnek az 1950-es években komoly divatja volt és ez kitarzott még az 1980-as években is, amikor a tömeges bélyegkibocsátások azt érdektelenné tették.

Pannonhalmán az 1955-től 1982-ig működő bélyeggyűjtő szakkör volt az egyetlen, amelyet végig ugyan az a tanár, dr. Gál Geláz vezetett. A szelíd és jóságos természetű, művészien fotózó Gál Geláz sokoldalú biológia tanár volt, emlékére szombathelyi szülőházán emléktábla is hirdeti. Ha kérdezték a bélyeggyűjtésről, mindig elmondta véleményét: *„A bélyeggyűjtés tudományt nem ad, de a szépérzék felébresztése mellett rengeteg hasznos ismeret megszerzésére ad lehetőséget.”*

Gál Geláz fiatal kora óta gyűjtött bélyeget. Nem csak használatlan bélyegsorokat vett, hanem évtizedekig minden beérkezett leveléről levágta a bélyegeket, országonként dobozokban gyűjtötte mindaddig, amíg annyi össze nem jött, hogy leáztasson egy nagyobb mennyiséget. Dél-Amerikában élő öccse, ismerve szenvedélyét, hetente küldött neki légiposta leveleket, így ezekből is hatalmas doboznyi gyűjtés lassan össze. Foglalkozott a bélyeg-előtti levelekkel, az első magyar bélyegkiadásokkal és az inflációs küldeményekkel, ezekből készített kiállítási anyagával szép eredményeket ért el hazai és nemzetközi bélyeg-kiállításokon. 1977-ben a Jereváni Nemzetközi Bélyegkiállításon aranyérmes és tiszteletdíjat nyert, és ugyanezt az elismerést halála évében, az 1983 évi kiállításon is elnyerte.

Különösen büszke volt egy olyan bélyegére, amely az első világháború alatt készült, és hibás nyomat volt. Úgy tudta, ebből egyedül neki van példánya.

A szakköri foglalkozás heti egy óra volt, persze a bélyeggyűjtő diákok ennél több időt fordítottak gyűjteményük rendezgetésére, gyarapítására, csere-berére.

A szakkör tagjai elsősorban magyar bélyegeket gyűjtöttek, és előfizettek a megjelenő magyar bélyegekre, bélyeg sorozatokra. Rendszeresen érkezett Gál Gelázhoz a Magyar Bélyeggyűjtők Országos Szövetségétől (MABÉOSZ) a szabványosított bélyegcsere-füzetek, amelyekből vásárolni lehetett.

A diákok saját bélyegeik nagy részét is a cserefüzetek útján értékesítették. A legnagyobb divatja a motívumok, az azonos témájú bélyegek (híres emberek, madarak, épületek, stb.) gyűjtésének volt. A bélyeggyűjtés - ha valaki az összes megjelenő magyar bélyegre befizetett - összességében nem volt olcsó időtöltés.

A szakkör a tagjainak gyűjteményéből kiállításokat is rendezett. 1965-ben a szakkör saját 10. születésnapjának tiszteletére rendezett kiállítást, ezen a győri bencés gimnázium bélyeggyűjtői is bemutatták saját kincseiket.

Ugyanebben az évben Surányi Dezső szobrok gyűjteményével ezüstérmét, Harkai János népviseletek és Sinka András virágok összeállítására pedig egyaránt bronzérmét nyert az Országos Ifjúsági Bélyegkiállításon.

A következő bélyegkiállítást 1968. április 30-án Legányi Norbert főapát és dr. Steiner László, a MABÉOSZ főtitkára közösen nyitotta meg. Bélyegkiállítást rendeztek a felszabadulás 25. évfordulójára, 1970 tavaszán is, amelyen Czákó Károly (úrhajó), Fejes György (híres emberek), Lipovniczky Kázmér (klasszikus magyar bélyegek), Rigó Gyula (madarak), Somorai Tamás (Magyarország tájai), Szabó Imre (magyar festészet), Székely István (virágok) és Vörös István (portré) összeállításai szerepeltek. A MABÉOSZ a színvonalas kiállítást jutalomba részesítette.

Gál Geláz meghívására a bélyeggyűjtő szakkört a hazai bélyeggyűjtő élet pár jelesebb szereplője is felkereste. Péntek Gyula, a Filatéliai Szemle főszerkesztője „Mi van a bélyegek mögött?” címmel tartott előadást. Egy másik alkalommal a már említett dr. Steiner László az európai festészet remekeinek bélyegeken történt megjelenését ismertette.

1972-ben ismét a győri gimnáziummal rendeztek közös kiállítást, amelynek anyagát Győrben is bemutatták. Az utolsó bélyegkiállítás a szakkör 25. születésnapja alkalmából, 1980-ban volt.

Korszakunk első tíz évében, 1975-ig a szakkört látogató diákok száma 40-50 között mozgott, néha ennél több is volt. Az ezt követő években ez a szám 20-30-ra csökkent, de 1980/81-ben mindössze 10 diák látogatta a szakkört. Az 1981/82-es tanévben, amely a bélyeggyűjtő szakkör életében az utolsó volt, 24 diák látogatta a szakkört.

A már 80 év felett járó, egyre gyengülő dr. Gál Geláz 1982 őszén már nem tudta elvállalni a Bélyeggyűjtő szakkör vezetését. Hamarosan, 1983 tavaszán el is távozott örökre. Utódja nem akadt, a szakkör megszűnt.

Honvédelmi ismeretek

Az 1968/69-es esztendőben egy új és kötelező foglalkozásként az általános iskolák utolsó két osztályában és valamennyi középiskolában bevezették a *Honvédelmi ismeretek* nevű tantárgy felmenő rendszerű oktatását. Az első évben az I. osztályokba, majd évenként emelkedően négy év múlva valamennyi osztályban folyt az oktatás. A honvédelmi ismeretek elsajátításától azt várták, hogy a diákokat helytállásra, áldozatkészségre, a haza iránti kötelezettség teljesítésére nevelje, és előkészítse az állampolgári kötelességet jelentő honvédelmi feladatokra

A honvédelmi ismeretek oktatása elméleti és gyakorlati részből állt össze, a tanításhoz tankönyvet, módszertani útmutatót és oktatási segédeszközöket, köztük filmeket adtak közre – természetesen nem egyszerre, nem kellő időben és nem folyamatosan. Ezeket az idők folyamán korszerűsítették, az utolsó tankönyv (Nagy Endre és szerzőtársai *Honvédelmi ismeretek a középiskolák I-IV. és a szakmunkásképző iskolák I-III. osztálya számára*) 1986-ban jelent meg. A gimnázium minden igyekezetével azon volt, hogy a kapott oktatási feladatot teljesítse, Tálos Zoltán testnevelő tanár személyében még honvédelmi felelőst is kinevezett.

A honvédelmi ismeretek tananyaga elméleti témái egy részét az osztályfőnöki órákon kellett tárgyalni (emlékeztetőül: már korábban is volt azokon állampolgári jogok, kötelességek ismertetése), a továbbiak pedig beépültek egyes tantárgyak, mint a kémia, biológia hivatalos tananyagába. A gyakorlati rész elsősorban tereptani ismeretek (térképek, tájékozódás) és lőfegyver használat. Sietve közöljük, a lőfegyver használat a légpuskával történő céllövészetet jelentette.

Az első évben feltehetően a részletes tananyag még nem állt rendelkezésre, legalább is az évkönyv bejegyzéséből erre következtethetünk: *„Osztályfőnöki órákon ismerkedtek meg a növendékek a honvédelmi kötelezettséggel, a békés egymás mellett éléssel, testnevelési órán a tereptannal és a gyakorlati honvédelem kérdésével. Nem a nevelőkön múltott, hogy a növendékeinktől is érdeklődéssel várt honvédelmi ismeretek – objektív nehézségek miatt – nem olyan eredményt hoztak, mint amilyenre számítottak a felelős szervek.”*

A következő évben (ekkor már két évfolyamon folyt az oktatás) már kissé világosabban fogalmazza meg kritikáját az évkönyv, mondván, az elméleti oktatás rendben van, de: *„A célkitűzések és az életbeléptetések nem tartanak lépést egymással. A honvédelmi ismeretek sikeres oktatásának elemi feltétele, hogy akkor történjen a következő szakasz bevezetése, amikor megvannak a tárgyi feltételek. Objektív nehézségek miatt (tájéoló, lőfegyver hiánya) a gyakorlati oktatás akadozott.”*

Mindezek ellenére 1970. május 1-jén megtartották a gimnázium első Honvédelmi Napját, ahol a diákok bemutatták az gyakorlatban elsajátított ismereteket, célba lőttek, akadályversenyen vettek részt. A május 1-jei szünnapon később is gyakran tartottak Honvédelmi Napot.

A terepgyakorlatokat a kiváló lehetőséget nyújtó, közeli Illaki-erdőben tartották. Gondot okozott (és ez országos gond volt) a megfelelő térképek hiánya, illetve a turista térképek tudatosan torzított tereprajza, akárcsak a tájékozódáshoz nélkülözhetetlen katonai minőségű azimutos tájolók hiánya.

A céllövéshez a lőpályát a domb lábánál lévő homokbányában alakították ki, majd idővel a tornaterem karzatán egy rövidített lőpályát is „létrehoztak” (valójában csak annak elnevezték). A negyedikesek részére hiányolták az előírt gázálcok és gázvédő gumiruhákat.

Minden nehézsége ellenére a negyedik tanév végén az évkönyv a következő öntudatos mondattal foglalja össze a honvédelmi ismeretek oktatásának eredményét: *„Megállapítható, hogy tanulóinkban nőtt a szocialista haza iránti szeretet és a honvédelem iránti érdeklődés.”*

Ameddig még nyomon lehet követni a honvédelmi ismeretek oktatást, mindig volt panasz. Elsősorban az elsajátítandó gyakorlati ismeretek és az erre előírt óraszám volt gond, köszönő viszonyban nem álltak egymással.

A gimnázium végül rendelkezett légpuskákkal (a lőszerellátás viszont folyamatos gond volt), kapott azimutos tájolókat, diafilmeket, szemléltető táblákat, filmeket. A térkép ellátottság viszont nem javult, az előírt műszaki feltételeknek megfelelő akadálypálya nem épült meg, a gázálcok és gázvédő gumiruhák megérkezéséről se tudni.

Az 1970-es évek közepétől az évkönyvek nem foglalkoznak többé a honvédelmi ismeretek oktatásának kérdésével. Időről-időre azonban említés van a Honvédelmi napok megrendezéséről (1981, 1984, 1985, 1986), közülük az utolsót 1989. május 15-én rendezték.

A diákok nem vették komolyan a honvédelmi ismereteket, mint tantárgyat, de annak terepmunka részét (amely felfogható volt egyféle kirándulásnak is), valamint a lövészetet kedvelték.

Biztosra vehető, hogy elsősorban Tálos Zoltánnak köszönhetően, de a honvédelmi ismeretek hatására honosodott meg Pannonhalmán az 1980-as évek elején a tájékoztató futás, mint sportág, amelyből komoly versenyeket is rendeztek.

Belügyminisztériumi osztályfőnök-órák

1966-tól 1989-ig minden tanévben egyszer, egy kétórás délutáni osztályfőnöki óra keretében a Belügyminisztérium kiküldöttjei tartottak előadást II. és IV. osztályok diákjainak. A kiküldött a Győr megyei Rendőr főkapitányság tisztje volt, és éveken keresztül gyakran ugyanazok érkeztek. Az előadások témája az évtizedek alatt nem változott: a másodikosok a fiatalkori bűnözés veszélyeiről és a társadalomellenes magatartás fiatalkori formáiról, a negyedikesek az államellenes bűncselekményekről hallhattak előadást a Teleki teremben. Időnként az előadást filmvetítés tette érdekesebbé.

Írásos emlék az előadások anyagáról nem maradt, csak a diákok töredezett emlékeiből tudni, hogy az ifjúkori bűnözés a nyugati huliganizmus fellazító hatásától a külföldi rádiók hallgatásáig, az államellenes cselekmények között pedig a nyugati propaganda aknamunkájától a tiltott határátlépésen keresztül a titkos ügynökök leleplezésének szükségességéig terjedt, külön nevesítve a CIA-t.

A BM-es előadókat a diákok néhányszor harsány Laudetur!-ral köszöntötték. A rendőrtiszt erre megkérdezte az őt kísérő bencés tanárt, ez milyen nyelvű köszöntés – de lehet, hogy ez csak diákleghenda. Kényes kérdéseket is fel lehetett tenni. Mindig kérdés volt a Szabad-e külföldi rádiót hallgatni?”, a válasz pedig változó volt. „Szabad, ha nem érti.” „Egyedül szabad, de nem szabad továbbadni a hallottakat.” „Csoportosan tilos, csak magányban szabad.”

Az a diák, aki a kezdődő military divat miatt megkérdezte, szabad-e rangjelzés nélküli katonai zubbonyt viselni a fiataloknak, nem kapott választ, akárcsak az se, aki azt szeretne volna megtudni, lopás-e a városi utcák fájáról leszedni a gyümölcsöt. Viszont a diákok megtudták, hogy a Tinédzser partit konferáló Cseke László igazi neve Ekecs László. De volt kérdés a vallásgyakorlásról, a szamizdat kiadványok olvasásáról, ez utóbbi persze már a 80-as években.

A diákok legtöbbjének emlékeiben ezekről az előadásokról szinte semmi nem maradt meg. Akinek igen, az hasznosnak tartotta, mert a sok

tanulás közben remek kikapcsolódás volt. Egymás között a BM-es órát „suk-suk órának” becézték, ami az előadót minősítette. A jelenlévő tanárok azonban tudták, mindezek mögött nagyon komoly és veszélyes dolgok lapultak.

Az első három évfolyam diákjai az 1964/65-ös tanévben *légtalmai*, a következő tanévben *polgári védelmi* ismeretek nevű oktatáson vettek részt. Az oktatás ősszel-tavasszal négy illetve három egymást követő délután, történt. A hasznos időtöltésre elég bizonyíték az, hogy a diákok közül szinte senki sincs, aki ezekre az oktatásokra emlékezne.

*

Befejezésül megemlítiük, hogy Pannonhalmán a diákok - az idegenvezetésen túl - főleg időszakosan, más munkával is juthattak némi jövedelemhez.

Elsőként a fölépcsőház fordulójában lévő Diákboltot említjük, amely két-három diák működtetett nyitvatartási rend szerint, elsősorban az órák közötti szünetekben és az ebédidő környékén. Fizetség járt a téli időszakra beszerzett burgonya és zöldség lehordásáért a pincébe, és amíg volt, a szénlapátolásért.

A Főapátság gazdasága is jelentett időnként kereseti lehetőséget. Az 1980-as évek elejétől még a nyári szünidőre is toboroztak diákmunkásokat, hetente akár 8-10 diáknak is tudtak különféle munkát adni.

Említettük már, hogy a gyakorlott könyvkötő diákok a Főkönyvtárnak végzett munkáért is kaptak valamennyi pénzt.

Mindenképpen hasznos és szervezett elfoglaltságot jelentett a diákok elég gyakori *társadalmi munkavégzése*. Ezekről máshol részletesebben írunk, itt csak annyit, hogy azok legtöbbje a sportolási lehetőségek javítását, fejlesztését jelentő munkáknál történt, és a pannonhalmi környezet fásításánál, növényzet telepítéseinél.

Minden ősszel a diákok kivonultak szüreti vagy más mezőgazdasági munkára is, ami ugyan a diákoknak nem jelentett keresetet, ám azt többnyire kellemes időtöltésként élték át.

A diákok a faluban is végeztek társadalmi munkát: dolgoztak az Egészség-ház felépítésénél, és megépítették a temetőben a szintkülönbségek miatt szükséges lépcsőket.

A Diákotthonban is volt, igaz, kötelező „társadalmi munka”. Ilyen volt a hetenkénti és asztalonkénti váltással, minden osztályra kötelező osztályonkénti ebéd és vacsora felszolgálás az ebédlőben, egészen az 1978/79-es tanévben történt önkiszolgáló rendszerre áttérésig.

Ének és zenei élet

Korszakunkban a gimnázium ének-zenei életében végig három biztos pont volt: az énektanárok, az énekkar és 1965-től az Országos Filharmónia évenkénti öt hangversenye. Ez a három tényező együtt folyamatos, szilárd és kiszámítható alapot jelentett a diákok zenei neveléséhez.

1964 és 1974 között *dr. Szigeti Kilián* volt a gimnázium énektanára, a gimnázium énekkarainak, zenekarának és a Collegium Musicum vezetője. *Áment Lukács* 1974 és 1980 között folyamatosan vette át tőle ezeket a feladatokat. Először egy évfolyam, a következő évtől két évfolyam osztályainak énekórját és az énekkar vezetését, majd 1976-ban a Collegium Musicumot is. Szigeti Kilián 1980-ig két évfolyam osztályaiban tanított éneket, majd az 1980/81-es tanévben már csak a végzős negyedik osztályaiban tanított. A két énektanár végig vitte az osztályaival a négy évet. Szigeti Kilián, amíg tanított, végig a zenemű-tár őre is volt.

Az énektanárok nevelői hitvallását, amelyben érvényesült, hogy a zene nagyon fontos, de még fontosabb a nevelőre bízott diák, Szigeti Kilián így fogalmazta meg:

„A legfontosabb az együtt-éneklés, együtt-zenélés örömeinek kifejlesztése, az éneklés-zenélés nevelő hatása, az énekkari énekléshez és a zenekari játékhoz szükséges önfegyelmzés jellemnevelő ereje. Kétségtelen, hogy az énekkar minőségét rontja, hogy pár növendék kamaszkori hangszíne nem tökéletes, vagy a zenekari munka is jobb lenne pár kevésbé tehetséges diák kizárásával. Ez azonban megengedhetetlen egyrészt az énekkar és zenekar rendkívüli fontos nevelői jelentősége miatt, másrészt ezeket a diákokat megfosztanánk az együttzenélés. örömétől, és fejlődési lehetőségüktől egyaránt.” (1972/73 és 1973/74 évkönyv)

Egy magára adó gimnázium és annak énektanára mindig fontosnak tartotta, hogy a gimnáziumnak *énekkara* is legyen, az egyházi iskoláknál pedig ez egyúttal hagyomány is volt az egyházi szertartásokon való szereplés miatt. Az énekkar léte tehát önmagában nem volt egy pannonhalmi különlegesség, a létszáma azonban igen. Az énekkar tagjait az énektanár jelölte ki, és az énekkarban való részvétel kötelező volt, aminek pár diák nem örült, mert próbákra kellett járni.

Korszakunkban az énekkar létszáma általában 70-90 fő között változott. Az elsősök az első félév végén csatlakoztak az énekkarhoz, amikor azt a negyedikesek az érettségire való készülés miatt elhagyták. Az 1973/74-

es tanévtől megszűnt az énekkari tagok kijelölése, azt jelentkezéses alapon állították össze. Az énekkar létszáma ennek ellenére - eltekintve az első évtől - nem csökkent.

Szigeti Kiliánnak és az énekkarnak nagy feladatot jelentett a II. Vatikáni zsinat liturgia-reformja. Teljesen új énekeket kellett megtanulniuk, egyre több lett a magyar nyelvű éneklés is. A zenei újítások magukkal hozták a liturgiákon a beatzene megjelenését is. A Bazilikában az első gitáros-énekes misét a látogatóba érkezett münsterschwarzachi diákok mutatták be, Szigeti Kilián legnagyobb felháborodására.

Az énekkar vasárnaponként a diákmiséken és a nagyobb iskolai ünnepségeken szerepelt. Több évben az énekkar tagjaiból egy kisebb énekkart is szerveztek, ezt időnként *Gregorián énekkarnak*, 1980-tól *kamarakórusnak* nevezték. Ez az ünnepi szentmiséken, néha a szerzetesi karral együtt a mise változó részeit énekelte, szerepelt a templomi Miserere ájtatosságokon és kamarakórusként néha a diákmiséken is.

A Kamarakórus is fellépett iskolai ünnepségeken, sőt, néha idegenben is, többek között Mosonmagyaróvár, Pécs, Veszprém templomaiban. Nagy élmény volt 1989 tavaszán, amikor a teljes énekkar autóbusszal ment Pécsváradra, és az ősi bencés hely templomában énekelte.

Pannonhalmán mindig volt *hangszeres zenetanítás*, mint rendkívüli tárgy. A legtöbb tanuló zongorázni tanult (számuk 34-ről a 80-as évek elejére 20 alá csökkent), jóval kevesebben hegedülni (számuk 4-8 között változott). A zongoratanár dr. Rézbányai Dezső és a hegedűtanár dr. Gál Geláz egyszerre ment nyugdíjba, 1969 nyarán. Amíg ők voltak a zenetanárok, minden évben közösen egy hangversenyt is adtak a diákoknak.

1969 őszétől mindig több zongoratanár volt egyszerre, közülük hosszabb ideig Suhayda Mária és Fekete András tanított. Hegedűoktatás viszont a továbbiakban csak egy-két évig volt, változó tanárokkal, helyét a csellózás vette át. Fejérvári Sándorné Nyári Piroska volt 1975-től - pár év kihagyással - a cselló (gordonka) tanárnő. 1980-tól volt fuvola tanár is, igaz, szinte évente más, és nem is minden évben.

Zenetanárokat nagyon nehéz volt találni, hiszen helyben nem éltek, a legközelebbi városból, Győrből pedig nem szívesen vállalták délutánonként a Pannonhalmára való kijárást. Ez okozta azt is, hogy a zenetanulás nem lehetett olcsóbb, mint máshol, így például a hegedűtanulásért 1973-ban egy tanévre 480 forintot kellett fizetni.

Hagyomány volt, hogy a zenét tanulók egy úgynevezett *Növendék hangversenyen* minden tanév végén számot adtak tudásukról.

A *gimnázium zenekarát* a zenét tanuló diákokból állították össze. Ez nem minden évben sikerült megfelelő számú, erre eléggé képzett diák hiányában. A legnagyobb létszámú zenekar 1972/73-ban volt, 24 fő, a legváltozatosabb összeállítású 1970/71-ben, amikor három I. hegedűs, három II. hegedűs, két III. hegedűs, egy brácsás, egy bőgős, egy csellós, egy fuvolás, egy szoprán blockflótés, egy kürtös és egy trombitás volt az összetétele. Ha volt zenekar, akkor időnként annak tagjai kisebb létszámú *kamaraegyüttesként* is felléptek. A gimnázium zenekarai szintén az iskolai ünnepeken szerepeltek.

1974/75-ben, amikor Áment Lukács diploma-hangversenyére készült, nem volt gimnáziumi zenekar. A zenei élet kiegészítéseként ebben az évben Népdal-kör működött, ahol népdalok betanulása mellett a népdalok zeneelméleti kérdéseivel is foglalkoztak. A Népdal-kör adta az ünnepi műsort az Öregek napján a Szociális otthonban. Áment Lukács diplomahangversenyén 1975. április 27-én, Budapesten számos tanártársa és diákja is részt vett.

Volt egy nagyon sajátos zenei képzés is Pannonhalmán, talán egyedülállóan a középiskolák, de az állami gimnáziumok között mindenképpen. Ez pedig az *orgonálás* volt. Adottságként ott volt a Bazilika orgonája, Szigeti Kilián és Áment Lukács személyében pedig két kiváló orgonista és zenetanár. Annak pedig, hogy ezt az önként vállalt feladatot szívesen végezték, határozott célja is volt: egyrészt az orgonálást tanuló diákoknak ez felkészítést jelenthetett egy jövőbeli kántori pályára, ami egyházi szempontból nagyon fontos volt, másrészt ezek a diákok besegíthettek a Bazilika istentiszteleteinek zenei szolgálatába. A jövőbeli orgonistáit a jól zongorázó diákok közül választották ki (a kiválasztás és az oktatás módszere különböző volt a két zenetanárnál), egy-egy évfolyamból általában csak egy-két diákot. Így például az 1981/82-es tanévben a negyedik Papp András, a harmadik Medgyesy László és két második, Janka Ferenc és Szűcs János tanult orgonálni.

Az orgonisták is vizsga-hangversenyeken mutatták be tudásukat. Beosztás szerint orgonálhattak a diákmisszióknál, időnként játszottak a bazilikában tartott esküvőkön is. Volt köztük, aki egy-egy vasárnap valamelyik közeli faluban kisegített, ha az ottani kántor éppen beteg volt.

Jó pár egykori diák hasznosítja ma is különböző templomokban a Pannonhalmán megszerzett tudását.

A *Collegium Musicum* tulajdonképpen a komolyzene kedvelők klubszerű összefüvetele volt. Szigeti Kilián, majd utódaiként Áment Lukács

az összejöveteleken egy-két klasszikus szerző darabját játszotta le hanglemezeiről, amit annak elemzése követett. A darabok és szerzők kiválasztása tematikus volt, vagy az időszakhoz (pl. karácsonyi zene), vagy szerzők, netán korok jellemző darabjait hallgatták együtt. Valójában arra készítette fel a diákokat, hogy ne csak hangversenyek értő hallgatói legyenek, hanem szabadidejükben, akár hangulati aláfestésként is komolyzenét hallgassanak.

A Collegium Musicum összejövetelei általában kéthetente voltak a Jedlik teremben, kezdetben vasárnap délelőttönként. Átlagos hallgatósága 25-30 fő között volt, idővel ez a létszám kicsit csökkent. Áment Lukács idejében eleinte havi két-három összejövetel is volt, később ez kettőre, a 80-as évek fordulóján már csak három-négy hetenként, végül legfeljebb havonta egyszer jöttek össze. Az összejövetelek napja is gyakran változott, tartották hétfő este, szombat délután, vagy más időpontokban is. Egyre nagyobb gond volt ugyanis az időpont megválasztása: a rengeteg más kötött elfoglaltság miatt. Szinte lehetetlen volt olyan időpontot találni, hogy ne lett volna „versenyháza” a Collegium Musicumnak.

A zenei ismeretek bővítését Áment Lukács idejében *meghívott előadók* is szolgálták. Nádasy Alfonz Kodályról (többször is), Lukin László zenetudós Bartókról tartott előadást. A volt soproni bencésdiák Szokolay Sándor a muzsika emberformáló szerepéről beszélt. Szigeti Kilián is tartott előadást régi orgonák kutatásáról.

Nem lenne teljes a gimnázium zenei életének körképe, ha nem esne szó a diákok *tánczenekarairól*. Ezeket a diákok az 1960-as évek végétől saját szórakoztatásukra hozták létre. A jellemző az volt, hogy egy osztály diákjai álltak össze, elsősorban beatzenét játszani, de időnként egy-egy fiút más osztályból is befogadtak a zenekar kiegészítésére. Itt pár zenekarnak csak a nevét említjük, The Csavargók, Credo, Wecker, Lynx, máshol szólunk róluk részletesebben. Templomi zenét közülük a Credo játszott, ám fellépni szentmisén csak a Diákkápolnában tudtak, mert a Bazilikában Szigeti Kilián nem engedte őket játszani.

A zeneműtárban az évek alatt hatalmas mennyiségű hanglemez gyűlt össze, az esetenkénti vásárlások mellett Simonyi Kunó, Polgár Vilmos, Vida Szabolcs lemezyűjteményei is odakerültek. A Jedlik teremben őrzött, ezernél több hanglemez katalógusát Szigeti Kilián készítette el 1980-ban.

A gimnáziumnak folyamatosan kellett költenie a zongorák karbantartására is. Ezek nem voltak nagy összegek, ám a sok „gyakorlás” miatt újra meg újra javításra szorultak. Az 1976-os diákszékesületen is

felvetették a diákok a gyakorló zongorák állapotát, amik, valljuk be, nekik köszönhetően kerültek rossz állapotba. A Steinway hangversenyzongorát 1979-ben teljesen felújították.

Sajnos, 1981 után az évkönyvekben alig szerepel a gimnázium saját zenei élete, ezért arról alig tudni részleteket, adatokat. Pedig tudjuk, hogy Áment Lukács zenenevelői munkája a hangsúlyt ezekben az években is a diákok zenetudásának fejlesztésére, a komolyzene iránti érdeklődés felkeltésére és annak megismertetésére helyezte. De nem az ének-zene az egyetlen területe a gimnázium belső életének, amely azokban az években más, fontosabbnak vélt ügyek mögé szorult.

Kapuy Vitál első igazgatói intézkedései között volt egy, amelyik a gimnázium komolyzenei életét egész korszakunkba kedvezően befolyásolta. 1965 őszén a Győri Filharmóniával megállapodást kötött egy évenként 5 hangversenyből álló bérletes, ifjúsági hangversenysorozatra. A Győri Filharmónia az 1952-ben alapított állami hangversenyrendező központ, az Országos Filharmónia keretén belül működött. Kapuy Vitál a szerződés megkötéséhez nagy segítséget kapott a győri Filharmónia lelkes műsorszervezőjétől, Tóth Lászlótól. Az első ifjúsági bérletes hangverseny 1965. november 22-én volt Pannonhalmán. Az első hangverseny huszadik évfordulóján kis ünnepséget is rendeztek, amelyen a tanárok és a diákok együtt köszönték meg Tóth László húsz éve tartó, folyamatos rendezvényszervező munkáját. A szerződés aláírói 1965-ben bizonyára nem is gondolták, hogy annak következményeként 25 éven keresztül megrendezik a hangversenysorozatot.

A hangversenyeket - ritka kivétellel - Pannonhalmán tartották, azok helyszíne a tornaterem volt, ahova összehajtható székeket is be kellett szerezni, az orgonahangversenyeket pedig a Bazilikában tartották. A ritka kivételek azt jelentették, hogy a bérletes hangversenyt Győrben rendezték, ilyenkor a diákok bérelt autóbuszokon jutottak el a hangversenyre. A hangversenyek kiválasztásába nem sok, de valamennyi beleszólása a gimnáziumnak is volt. Néha a hangversenyek időpontja körül voltak viták, ha azok más programokkal, például az őszi szünettel, vagy a kirándulások időszakával ütköztek. Nagyon-nagyon ritkán maradt el hangverseny betegség, vagy más ok miatt, ezeket a Filharmónia később mindig bepótolta. A hangversenyek szinte mindig délután 5 órakor kezdődtek, így az érkezett művészek még koraeste haza tudtak indulni. A bérletet a gimnázium minden diákja megváltotta, igaz, az nem volt drága, például az 1970-es évek elején az éves bérlet 50 forint volt.

A közel 120 bérletes hangversenyt itt nem lehet felsorolni, jegyzékük (sajnos, nem teljes) a mellékletek között szerepel. Az évek során a Filharmónia rendezte hangversenyeken a kor elismert művészei és zenekarai közül számos megfordult (egyesekek többször is) Pannonhalmán. Csak ízelítőül közülük pár név: Fischer Annie, Schiff András, Jandó Jenő zongoraművészek, Lehotka Gábor, Gergely Ferenc (volt budapesti bencés diák), Ella István orgonaművészek, Szendrey-Karper László gitárművész, a Tátrai és a Bartók vonósnégyesek, a Magyar Fúvósötös, a Budapesti Kamaraegyüttes, a Camerata Hungarica, a Győri Filharmonikus zenekar.

A Filharmónia hangversenyek mellett az 1970-es évek közepétől voltak további hangversenyek is. Ezek közül a legnagyobb számú alkalmi jellegű volt, egy-egy látogatásra érkezett intézmény énekkara vagy zenekara lépett fel egy rövid műsorral a Bazilikában. Voltak templomi kóruséneklések (mint a budapesti Örökimádás-, a budavári Nagyboldogasszony- és az Krisztinavárosi templom énekkara) vagy külföldi iskolák, bencés gimnáziumok énekkarai (mint a trostbergi Állami Zeneiskola, a meschedei és az einsiedelni bencés gimnáziumok énekkarai).

Több külföldi művész is megfordult Pannonhalmán: a cseh Vlastimil Lejsek zongoraművész, a bolgár Dimov-vonósnégyes, és a világhírű lengyel zeneszerző, Krzysztof Penderecki, aki saját műveiből adott elő. Érdekes zenei élményt adott a diákoknak Kobzos Kiss Tamás fellépése, Bak Tamás és Olgyai Gábor gitárművész hangversenye, a MAKÁM együttes (Kruklik Zoltán öregdiákkal) karácsonyi műsora, és a Kecskés Lant-együttes Adventi műsora (Kecskés András is pannonthalmi öregdiák volt).

Egyes években a Pannonhalmán működő Idegenforgalmi Kirendeltség havonta rendezett orgonahangversenyt a Bazilikában. Ezekben a szombat esti hangversenyeken a diákok belépőjegy nélkül részt vehettek.

Nem túlzás azt állítani, hogy a Pannonhalmán végzett diákok zenei műveltsége jóval meghaladhatta más gimnáziumok tanulóiét. Ebben komoly szerepe volt a nagyszámú, Pannonhalmán rendezett hangversenynek is. De ezzel együtt is állíthatjuk, ha a mindenkori ének-zenetanárok 25 éven keresztül nem formálták volna tudatosan és megfontoltan a gimnázium belső ének-zenei életét, a diákok zeneértését, hozhattak volna bármilyen híres és bármennyi zenekart Pannonhalmára a zenei kultúra bővítésére-fejlesztésére, nem lett volna befogadó közeg. Ezért is tűnik méltánytalannak, hogy az utolsó évek évkönyveiben a zenével foglalkozó részek szinte csak a Pannonhalmán megfordult zenekarok előadásairól számolnak be, és nem adnak hírt a gimnáziumban folyó ének-zenei nevelésről.

Művelődés

A cím nem fedi tökéletesen mindazokat a törekvéseket, amelyeket a gimnázium megtett diákjai - a kötelező tananyagon túlmutató - szellemi látókörének bővítéséért. Még az olasz gimnázium igazgatója, Kováts Arisztid fogalmazta meg nevelési céljait, miszerint „*az intézetüinkből kikerülők ép testben ép lelkű, művelt, jó magyar emberek legyenek*”. A „művelt ember” fogalma természetesen azt jelentette, hogy a magasabb iskolai végzettség (és abban a korban az érettségi annak számított) általános műveltséggel párosul.

Már az 1950-es években érezni lehetett, hogy a felsőfokú oktatás is szükségszerűen és folyamatosan szakosodik, kiszolgálva a gazdasági fejlődés igényelte célirányos szakemberképzést. Hamar nyilvánvalóvá vált, hogy a gimnáziumi oktatás egymást követő reformjai is egyre inkább a szakirányú tudás megszerzését helyezik előtérbe, és egyre kevesebb figyelem fordítódik az általános műveltségre. Söveges Dávid markánsan fogalmazott egy levelében: a gimnáziumok, de különösen az egyetemek már nem adnak általános műveltséget, aki arra vágyik, hogy széles látókörű, művelt ember legyen, annak azt magának kell megszereznie.

Pannonhalma mindent igyekezett megtenni, hogy az intézetét elhagyó diákok rendelkezzenek az általános műveltség alapjaival. Ezért próbált lehetőséget biztosítani diákjainak, hogy a művészetek (zene, képzőművészet), az irodalom (ide értve a színház- és előadó művészetet) a történelem és a többi tudomány általános ismerete terén minél több tájékozottságra tehessenek szert. Ennek a munkának a legfontosabb összetevőit mutatjuk be ebben a részben, a zeneművészet és az olvasás megszerettetésének kivételével.

Előadások – kultúra, tudomány, ismeretterjesztés

Az 1960-as évek közepén nem volt könnyű dolga a pannonhalmi gimnáziumnak, amikor a kultúra, a tudomány, a művészet világának képviselőit, netán más, közismert vagy érdekes embereket próbált rábírní arra, hogy tudásukból, ismereteikből, esetleg világlátásukból egy előadással izelítőt adjanak a diákoknak. Valójában nem Pannonhalma földrajzi helye, a megteendő oda-vissza út (akkoriban az egy egész napos kirándulást jelentett) volt az igazi nehézség, hanem Pannonhalma politikai kirekesztettsége.

Akinek munkahelye volt, az félhetett. Ki volt téve annak, hogy számon kéri, miért megy el egy „rendszerellenes fészekbe” előadást tartani, sőt, joggal tarthatott valamilyen retorziótól is. A Baradlánál történt tragikus esetek után a kommunista sajtó egyébként is mindent elkövetett Pannonhalma rossz hírének keltése érdekében. Ezért volt rendkívül kevés ilyen, ismeretterjesztőnek is tekinthető előadás ezekben az években.

Aki előadás tartását mégis elvállalta, az vagy egyházi személy volt (mint Kormos Ottó plébános, aki a Szentföldön tett utazásáról tartott előadást) vagy nyugdíjas (mint dr. Friedrich Károly fotóművész, a soproni idegenvezetők korelnöke, Sopron és környéke idegenforgalmi látnivalóiról vetített színes diaképeket) volt.

A ritka kivételek között találni Anghy Csabát, a Budapesti Állatkert igazgatóját, aki a Szovjetunió természeti értékeiről beszélt, a nyelvapoló professzor Lőrincze Lajost és dr. Keresztényi József olimpiatörténész. Az utóbbi két tudós aztán a későbbi években is visszatért Pannonhalmára újabb előadásokat tartani.

A Belügyminisztérium kiküldöttjeinek évenkénti előadásai a fiatalkori bűnözésről és az államellenes bűncselekményekről kötelező előadások voltak. Csak azért emlékezünk meg róluk itt is - noha szellemi élménynek nem voltak nevezhetők, különösebb nyomokat se hagytak -, mert mégis csak voltak, és ha valaki figyelte az előadókat, akkor valamivel gyarapodhatott. A hallgatóságukat jelentő diákok mindegyike fel is ismerte, mivel gyarapodott. Amikor a Hazafias Népfront jelentkezett be, hogy előadást akar tartani az Egyház szerepéről a béke megvédésben, azt sem lehetett visszautasítani.

Az évek múlásával az elszigeteltség valamennyire oldódott, így a meghívható előadók száma is megnőtt. Közülük elsőként Mensáros Lászlót, az egykori budapesti bencés diákot említjük, aki 1969-1989 között tíz alkalommal tartott előadói estet. Rá mindig lehetett számítani, ha hívták, és nem ütközött egyéb előadásaival, mindig eljött. Nem érdekelt, hogy mi a „hivatalos körök” véleménye pannonhalmi fellépéseiről, sőt, fiát is beíratta Pannonhalmára. Nem csak előadó művészete, de közvetlensége is megfogta a diákokat. Ha a korszak diákjait kérdezik, kiknek az előadására emlékeznek diákéveikből, a többség elsőként biztosan Mensáros Lászlót említi.

Az 1970-es években évente már 2-3 meghívott előadó járt Pannonhalmán. Ez számszerűleg nem sok, de azt lehet állítani, mindegyikük nagyon igényesen kiválasztott volt. Pilinszky János költői estje, Jancsó Adrienne előadóművész és Faragó Laura énekművész közös fellépése, író-olvasótalálkozók Tüskés Tibor és Sánta Ferenc írókkal, Keresztury Dezső

irodalomtörténész és Bálint Sándor, a népi vallásosság emlékeinek tudós kutatójának előadásai nem hagytak kívánnivalót maguk után. A már említett Mensáros László is több előadói estet tartott ebben az évtizedben, Bitskey Tibornak 1977 tavaszán és őszén is volt Pannonhalmán, és fellépett Bálint András színművész híres Magyarország messzire van műsorával. Illik ebbe a sorba dr. Bardon Alfréd építész-műtörténész professzor is, aki 1972-1977 között négy előadást tartott Itália és Spanyolország régi építészetéről.

Szerencsésen egészítette ki az előbbieket pár egyéb területtel foglalkozó előadás. A legnagyobb sikere talán Balczó András olimpiai bajnok öttusázónak volt, aki a pályafutásáról készített film rendezőjével, Kósa Ferencsel együtt találkozott a diákokkal a film közös megtekintésére. Tólos Zoltán Mont Blanc túrájáról tartott képes élménybeszámolót, Bokody József, a vízitúrázók kézikönyvének szerzője a vízitúrákról beszélt. Volt egy-két ismeretterjesztő előadás is, a Hortobágyról (Szabó László kutató), Kínáról és Vietnámról (Kovács István mérnök). A még nem említettek közül még egyet kiemelünk: dr. Bakay Kornél muzeológus előadását a somogyvári ásatásokról.

Az előadásokon a részvétel nem volt kötelező, mégis, a látogatottság a visszaemlékezők szerint igen magas volt. Ennek egyaránt oka volt a meghívott előadók hírneve és az előadások témája, de az is, hogy a kisszámú előadás érhetően szinte ünnepszámba menő, rendkívüli eseménynek számított.

Korszakunk utolsó évtizede már a diktatúra enyhülésének, pontosabban fogalmazva gyengülésének korszaka volt. Nem csoda, hogy szívesen jöttek a jó hírű előadók az eltelt évtizedekben igazságtalanul háttérbe szorított Pannonhalmára. Enyhe túlzással mondva, lehetett válogatni még a jelentkezők közül is, mert Pannonhalmán szerepelni divatba jött. Ezt a számok is igazolják: 1979 és 1989 között összesen 115, vagyis tanévenként 10-11 előadás hangzott el a diákoknak.

Az előadók között gyakran voltak történészek, régészek, muzeológusok. Uzsoki András a tihanyi barlangkolostorról és Boldog Gizella királynőről tartott előadást. Püspöki Nagy Péter történész két előadásában a honfoglalás koráról szöveg, akárcsak a győri régész Tomka Péter. Trogmayer Ottó a pusztaszeri bencés monostor feltáráról számolt be, Lukács József pedig a zempléni fejedelmi sírról. De volt téma a közelmúlt történelme is. Hetényi Varga Károly az üldözést szenvedett és mártírhalált halt egyházi személyek kutatója 1980-ban és 1984-ben is a fasiszmus egyházi áldozatairól beszélt.

A szépszámú élettani előadást elismert orvosok, tudósok, kutatók tartották: dr. Koch Sándor biokémikus, dr. Kuncz Elemér addiktológus (volt győri bencés diák), dr. Grastyán Endre biológus, Sági László biológus-biotechnikus (többször is), dr. Dombi Elemér orvos, AIDS szakértő, dr. Szalay László citológus, Dr. Romhányi György orvos professzor. Ezek közül az előadások közül néhány - témájuk sajátossága miatt - a biológiai vagy biokémiai szakkör rendkívüli és nyilvános ülésén hangzott el.

Az 1980-as évtizedben szinte minden évben volt egy előadás, amely Erdéllyel függött össze. Az előadások sorát a híres néprajztudós, Domokos Pál Péter kezdte a moldvai csángó magyarságról, majd egymásután két évben is Kányádi Sándor erdélyi író-költő beszélt munkásságról a diákoknak. Kányádi ismertette a nagyon tehetséges fiatal román Ioan Alexandru költészetét is. 1984 márciusában Oláh László versmondó Dsida Jenő verseiből tartott előadói estét, rá egy évre Söveges Dávid Dsida Jenő költészetét elemezte. 1987-ben Czine Mihály irodalomtörténész Magyar irodalom Romániában címmel tartott előadást. Pár héttel később az Erdélyből áttelepült fiatal történész, Borsi-Kálmán Béla és Móser Zoltán fotóművész Együtt vagy külön utakon? címmel a magyar-román kapcsolatokról tartott közös előadást. Az utolsó Erdélyről szóló előadást a Püski nevéhez köthető Forrás-kör szervezésében a 26 éves pannonhalmi „öregdiák” Hevér Zoltán tartotta Erdőntúli táj-válogatás az erdélyi magyar irodalomból címmel.

Maguk a bencés tanárok is tartottak előadásokat, amint azt Söveges Dávid neve az előbbieken már igazolta. Szigeti Kilián orgonakutatásairól, Nádasi Alfonz Kodály Zoltánnal való kapcsolatáról számolt be. A Brazíliából érkezett Iróffy Zsolt a Sao Paolo-i bencés gimnáziumot mutatta be, Markó Lehel Néprajz és nyelvészet címmel tartott előadást. Nagy érdeklődés kísérte Legányi Norbert nyugalmazott főapát ismertetését a gimnázium építéséről, aminek ő volt a rendi építési felügyelője.

Természetesen szívesen jöttek vissza Pannonhalmára előadást tartani korábban ott érettségizett diákok. A sorukat Horváth Tamás kezdte 1969 őszén, majd 1972-ben Dávid Kiss Ferenc színművész adott elő részleteket Gyurkovics Tibor szerzői estjén annak műveiből. 1976-ban Jankovics Marcell tartott előadást a rajzfilmjeiről. 1980-ban Cziráki László egykori tanítványa, Gereben Ferenc olvasás-kutató tartott ismertetést társaival az új irodalomtankönyvekről, két évvel később Tomka Miklós az egyházi iskolák vallásszociológiai jelentőségéről beszélt. 1983-ban a Költészet napján Nagy Gáspár költő volt a diákság vendége. Az 1986/87-es tanévben ősszel

Mészáros Ferenc verbita szerzetes Indonéziában végzett misszionáriusi munkájából adott ízelítőt, majd tavasszal Pregun István görögkatolikus rektor az ifjúság és a családi élet kapcsolatának fontosságáról tartott előadást. A pannonhalmi öregdiákok előadásainak sorát 1989 tavaszán Karlovitz Kristóf zárta, aki Tálós Zoltán meghívására az Alpokban tett kerékpártúrájáról tartott vetítettképes úti beszámolót.

Érdekes színfolt volt az előadók között Palotai Károly labdarúgó-játékvezető, Schweitzer József főrabbi (Zsidó kultúra, vallásos élet), Vigassy József fizikus (Atomenergia, atomerőművek - előadás a csernobili katasztrófa kapcsán), Varga Péter káplán előadása II. János Pál pápáról, és végül 1989-ben Kiss Gy. Csaba történész őszinte helyzetbemutatása Magyarország és szomszédjai címmel.

Elhangzottak úti beszámolók, köztük többször szerepelt Tálós Zoltán az Alpokkal, Czigány Tamás építész vetítettképes úti-beszámolója Kínáról. Tengeri utazásokról számolt be Farkas Andrásné tanárnő Három hónap a Földközi és a Vörös-tengeren, Jánossy Tamás Vitorlással azaz Égei tengeren címmel tartott előadása.

Nem célunk itt mindent felsorolni, az előadások jegyzékét a későbbiekben közzétesszük. De voltak irodalomtörténeti és filmesztétikai előadások (Elbert János, Balassa Péter), író-olvasó találkozók (Mészöly Miklós, Nemes Nagy Ágnes, Baranyi Ferenc és Karsai Franciska, Czákó Gábor, stb.) nyelvművelő előadások (Grétsy László, Z. Szabó László), előadások a sportról (Kapossy Gyula, Keresztényi József, Reisinger János), Két érdekes előadást említünk meg külön, mindkettő a cigánysággal foglalkozott. Előbb Sója Miklós görögkatolikus paróchus A cigányok lelkipásztori szolgálata, majd Lankó József alsószentmártoni plébános Cigányok a társadalomban és az Egyházban című előadását.

Bálint András színművész kétszer is fellépett, először Kosztolányi verseivel, majd Franz Kafka Levél apámhoz művét adta elő. A diákok körében egyaránt nagy sikere volt 1979-ben Kobzos Kiss Tamás Énekmondók, vígság-tévők és 1987-ben Cseh Tamás Mélyrepülés című műsorának.

Biztosan véletlen, de korszakunk utolsó fellépője Mészáros László volt, aki egyébként ebben az évtizedben hatszor lépett fel (hol egyedül, hol mással közösen, de még a nyíregyházi színház vendéjátékán is) Pannonhalmán.

Az előadásokon való részvétel természetesen nem volt kötelező. Minden előadás meghallgatása nem is fért volna be a diákok amúgy is

szűkös idejébe anélkül, hogy az tanulás rovására ne ment volna. De mindenki megtalálhatta azokat az előadásokat, amelyek továbbtanulását vagy általános tájékozottságának fejlődését segíthette. A választék bőséges volt, köszönhetően a gimnázium szervezőmunkájának.

Képzőművészetek, kiállítások

A gimnáziumi tanrend mindig előírta művészetekkel foglalkozó tantárgyak oktatását, igaz, változó mértékben és igényességgel. A tantárgy elnevezése a 60-as években művészettörténet volt, majd az évtized végén rajz és műalkotások elemzése lett. (Az ének- és zeneoktatásról, a zenei életről máshol szólunk). A tantárgy összesített heti óraszám a négy évfolyam alatt soha nem haladta meg a 3 órát, azt pedig, hogy melyik tanévben melyik évfolyamon oktatták, szinte nyomon se lehet követni. A jellemző az volt, hogy az első és a negyedik évfolyamon folyt az oktatás, általában heti 1 tanórán.

Művészettörténeti szaktanári képesítése ugyan nem volt a bencés tanárok közül senkinek, mégis közülük többen a művészetek területén is rendkívül tájékozottak voltak. Faggyas Edvin, Bognár Lambert, Szigeti Rajnald után Szabó Flóris volt a tantárgy oktatója, akitől ezt több évre, Győrbe történt áthelyezéséig Bánhegyi Miksa vette át. Kemény Dózsa 1973-tól tanította a rajz és műalkotás elemzése tantárgyat, egészen nyugdíjba vonulásáig, 1982-ig. Utána ismét Bánhegyi Miksa következett, de mellette többen foglalkoztak, köztük Czakó Dániel a művészeti neveléssel. 1985-ben Szabó Attila világi rajztanárt alkalmazta a gimnázium.

Több éven keresztül működött művészettörténelmi szakkör is igaz, csak időszakosan, 1965/66-ban Faggyas Edvin, majd 1969-1971 között Szabó Flóris vezetésével. Mivel az utóbbi időszakban a műalkotások elemzése már tantárgy volt, a szakkörön a különböző korok festészeti stílusaival ismerkedtek meg a diákok. A szakkör nem volt nagyon látogatott, létszáma 15-20 fő között változott.

A gimnázium az osztálykirándulások programjába igyekezett beiktatni múzeumok, művészeti kiállítások megtekintését. Szinte minden Pannonhalmán végzett diák látta az Esztergomi Keresztény Múzeum híres festményeit, de többen jártak a Szépművészeti Múzeumban is. Bánhegyi Miksa 1971 őszén negyedikos diákjaival a Nemzeti Galériát kereste fel. 1973 őszén Csóka Gáspár osztálya Kaposvárott a Rippl Rónai kiállítást nézte meg.

Ugyancsak 1973 őszén Luif Otmár Tihanyba vitte osztályát megtekinteni a nem sokkal korábban meghalt Kondor Béla első gyűjteményes kiállítását és Gorka Livia kerámiáit

Az 1975/76-os tanévben a diákság egy része nagyobb érdeklődést kezdett tanúsítani a képzőművészetek iránt. Ősszel a diákok többsége megtekintett egy amatőr festők műveiből a falu kultúrházában rendezett kiállítást. 1976 tavaszán Borsos Miklós szobrászművész töltött pár napot Pannonhalmán. Előadást is tartott a diákoknak a szobrászművészetről, sőt a tanárokat és a diákokat meghívta Tihanyban rendezett kiállítására is.

Feltehetően ezek is közrejátszottak abban, hogy az 1976 májusában rendezett első Diákparlamenten a diákok felvetései között szerepeltek a képzőművészettel foglalkozó kérdések is. Musza László hozzászólásában hiányolta, hogy nincs képzőművészeti szakkör vagy önképzőkör, nincs képzőművészeti terem se, ahol festeni, vagy kerámiákat készíteni lehetne. Jáki Zénó igazgató mindezek szükségességével egyetértett, és kilátásba helyezte, hogy a felszabadult politechnikai oktató terem helyén mindez kialakítható lenne, és egy kisebb kerámiaégető kemence beszerzése sem lehetetlen.

Május végén a diákok egy csoportja pár tanár kíséretében megnézte Borsos Miklós kiállítását Tihanyban.

Jáki Zénó ígéreteit Csóka Gáspár igazgató váltotta valóra az 1978/79-es tanévben. A jó rajzkészséggel rendelkező Czákó Dániel vezetésével megalakult a Képzőművészeti Önképzőkör (másik neve Képzőművészeti és dekorációs szakkör), és a tanév végére elkészült a Képzőművészeti terem is. Az Önképzőkört az első osztályosok kivételével minden diák látogathatta, és havonta egyszer közösen áttekintették és értékelték egymás rajzait, festményeit. Sajnos, mindössze kilenc diák vett részt az alapfokú művészi munkában. Május 6-án, a szülők látogatási vasárnapján rajzversenyt is rendeztek, az akkor ünnepeelt Anyák napja tiszteletére. A következő tanévben az Önképzőkörrel vagy a szakkörrel nem szól az évkönyv, ám az Anyák napján rajzkiállítást rendeztek a diákok műveiből. Ebből arra következtetünk, hogy a szakkör továbbra is működött.

Az 1980/81-es tanévben a szakkör a grafika és a festés mellett agyagkorongozással és kőfaragással is foglalkozott, igaz, ekkor már csak öten voltak. Ennél sokkal többen hallgatták meg decemberben Varga Imre szobrászművészt, és vettek részt annak a tűzzománc keresztnak a megáldásán, amit a fiatal tűzzománc-művész, Rácz Gábor készített és ajándékozott Pannonhalmának. Rácz Gábor meglátogatta a képzőművészeti

szakkört (ekkor már új helységük volt) és elbeszélgetett az ott alkotó diákokkal. Az Anyák Napján ismét kiállítást rendeztek a szakkörben készült művekből, amit ezúttal neves hozzáértőkből álló, háromtagú bírálóbizottság bírált el: Jekkel Ferenc grafikusművész, Balogh Jenő művészeti tankönyvíró és Till Aran szobrászművésznő, aki pár évvel korábban Kováts Arisztidnak ajándékozta a Pannonhalmán felállított hófehér Szűzanya szobrát.

Ez az Anyák napján megnyitott rajzkiállítás aztán hagyományá vált, az 1980-as években minden tanévben megrendezték.

Volt pár további kiállítás is Pannonhalmán kortárs művészek kiállításaiából, így a Tűz és szellem című kiállítás, amit Vasadi Péter nyitott meg. A kevésbé ismert székesfehérvári festő, Szigli Ferenc kiállítását Szilárdffy Zoltán pap-művészettörténész mutatta be. 1982-ben a Rómában élő pap-festőművész Prokop Péter több mint száz festményét ajándékozta a gimnáziumnak, ezeknek a legjobb darabjait önálló kiállításon csodálhatták meg a diákok.

Képzőművészeti kérdésekről több meghívott előadó is tartott előadást. Ugrin Emese muzeológus az esztergomi Keresztény Múzeum gyűjteményében lévő, karácsonyi témájú festményeket ismertette, 1987-ben pedig Beke László művészettörténész a modern festészetről beszélt. A diákok természetesen ott voltak Tarr Miklós Szent Benedek szobrának avatásán, ami után a szobrászművész találkozott a diákokkal és alkotásairól beszélt nekik. A legnagyobb sikere azonban - a visszaemlékezők szerint - a nagyatádi művésztelep faszobrászatáról tartott diaporámás előadásnak volt.

A gimnázium minden erőfeszítése ellenére a diákok többsége, ha el is ismerte és tisztelte a kimagasló művészi alkotásokat, sem szakértője, sem lelkes rajongója nem lett a képzőművészeteknek. De nem is ez volt a cél. A gimnázium arra törekedett, hogy a diákok alapvető művészi tájékozottsággal hagyják el Pannonhalmát az érettségikor. Aki a diákok közül is ezt akarta, és törekedett erre, az így távozhatott.

Filmvetítések

Pannonhalmán már a kezdetektől mindig megvoltak a filmvetítéshez szükséges technikai adottságok és vetítettek is filmeket a diákoknak.

A diákothon épületében a Teleki terem volt a mozi terem. A diákok a Teleki termet, meg az ott vetített filmeket együtt Diák-moziként emlegették. A Diák-mozi (mi is így nevezzük a továbbiakban) felügyeletét hosszú évekig Vida Szabolcs rektor látta el, tőle ezt a tiszteletet Pintér Ambrus örökölte,

Magát a filmvetítést legtöbbször az erre kiképzett diákok végezték, természetesen Vida Szabolcs, illetve Pintér Ambrus szigorú felügyelete mellett. Mivel a játékfilmek kezdetben nem fértek rá egy vetítőtekerésre, ezért tekeres csere miatt a vetítést kétszer-háromszor meg kellett szakítani. A diákok mindig szurkoltak, hogy a tekeres-cserék minél gyorsabban történjenek.

Mint minden az épületben, a Teleki terem is elhasználódott, a filmvetítő berendezések tönkrementek, elavultak az évek során. A Teleki terem első alapos korszerűsítése 1971-ben volt. Ekkor felújították székeket, újra lakkozták a parkettát, kapott új világítást, és ami a legfontosabb, kapott egy új xenonlímpás vetítógépet és szélesvásznú mobil vetítő falat. 1984-ben újabb teljes felújítás volt, ekkor már ki kellett cserélni az egyszer felújított széksorokat. Nyugatról ajándékként egy normálfilm vetítő is érkezett, és új hangosító berendezést is kapott a terem.

Természetesen a vetített filmeket előzetesen megrostálták, tartalom, mondanivaló és látvány szempontjából, ami érthető és szükséges is volt. Egyes filmek megtekintését életkorhoz, pontosabban évfolyamhoz kötötték: voltak filmek, amit minden diák megnézhetett, de voltak olyanok is, amiket csak a felső két évfolyam diákjai.

Az 1976 tavaszán tartott első Diákparlamenten öt hozzászóló is foglalkozott a filmügyekkel. Kifogásolták az egyes filmek megtekintésének kötöttségeit, és kérték, legyen beleszólásuk a filmek kiválasztásába. A harmadikos Orbán Péter azt kérdezte, hogy mi értelme van különbséget tenni egyes filmek megtekinthetőségénél a harmadikosok és negyedikesek között? Az évkönyv tanúsága szerint a diákok ezekre a kérdéseikre nem kaptak választ.

Az 1960-as években még nem volt könnyű filmeket beszerezni, többnyire ahhoz jutottak hozzá, amit a faluban is vetítettek. Voltak olyan filmek, amelyeket nem sikerült megszerezni, pedig megtekintését a tanárok hasznosnak gondolták.

Ilyen esetekben néha egy-egy osztály egy tanítási szünnapon Győrbe ment megnézni a kiválasztott filmet. Csóka Gáspár és osztálya 1971. december 8-án, a Szeplőtelen fogantatás ünnepnapján így nézte meg Lindsay Anderson híres, Ha című szatirikus filmjét az angol középiskolások életéről, Malcolm McDowell főszereplésével.

Filmvetítés majdnem minden hétvégén volt. Erre a szombat este volt a legalkalmasabb, mert másnap a diákok egy órával tovább alhattak. Hosszú éveken keresztül ezért a szombat volt mindig a „mozinap”. Néha egy-egy

oktatófilm levetítésére hétköznapi is sor került, de ezeken mindig csak az érintett osztályok, vagy szakkör tagjai vettek részt. Időnként filmvetítéses úti beszámolókat is végignézték a diákok.

Volt olyan időszak, amikor vasárnap délután a falubelieknek is vetítettek filmet. Erre a diákok nem mehettek be, kivéve azt az egy-két diákot, aki a nyakába akasztott faládából savanyúcukrot árult a közönségnek.

Természetesen a mozi látogatás nem volt kötelező, de a diákok nagyobb része szívesen járt a Diák-moziba. Egy évben átlag 20 filmet is megtekinthettek. A filmnézés pénzbe került, ám a jegyek ára (az 1980-as évek fordulóján 10 forint) elmaradt a hivatalos mozijegy árártól.

Az 1980-as években a Diák-mozi már a Győr- Sopron megyei Moziüzemi Vállalat önálló egységeként működött, így minden forgalmazott filmhez hozzá tudtak jutni, akár néhány nap alatt is. Pintér Ambrus volt a „mozi felelős”, akinek mozigépkezelői szakmunkás végzettsége is volt.

Korzenszky Richárd igazgatóságának idején ugrásszerűen megnőtt a vetített filmek száma. A legtöbb filmet az 1987/88-as tanévben vetítették, ekkor 70 (!) filmet, megközelítően hetente kettőt nézhettek meg a diákok. Ennek a filmkultusznak kettős oka is volt.

Egyrészt a gimnáziumra ebben a korszakban jellemző volt az elkötelezettség a vizuális kultúra-művészet - köztük a filmművészet - fokozott megismertetése mellett. Ezt az 1985/86-os tanév évkönyve a következőkben indokolja: *„A filmvetítések jól kiegészítik a hazafias nevelést, az esztétikai nevelést, de ugyan ilyen jól és eredménnyel felhasználhatók az erkölcsi, sőt nem ritkán a vallásos nevelés kapcsán. A társadalmi problémák iránti érzékenység kialakításában, a felelős állásfoglalások megfogalmazásában nagy szerepet játszik a film.”*

A másik ok az évkönyvekben többször is szerepel, ezt is idézzük: *„Kívánatos volna, ha a diákokat az osztályfőnökök és a nevelők a TV-től inkább a mozi felé irányítanák. A TV-ben legtöbbször zsákbamacskát kapunk, s még utólag sem tudjuk meg sokszor, hogy mit néztek meg.”*

A korlátlan televíziózástól való aggodalom nem volt alaptalan, más iskolák is, de elsősorban az egyháziak féltették diákjaikat a Magyar Televízió keresztény erkölcsöktől eltérő műsoraitól. Meg kell jegyeznünk azonban, más egyházi gimnázium kollégiumában ezt a gondot sokkal egyszerűbben, a diákokat nem az egyik szórakozásból a másikba terelve oldották meg. A nevelőtanár előre átnézte a televíziós műsort, annak alapján egy hétre meghatározta, hogy a diákok esti szabadidejükben milyen műsort tekinthetnek meg. A televíziós terem csak ezekben az időpontokban volt

nyitva, és ilyenkor ott mindig egy felügyelő tanár is tartózkodott. Egy-egy rendkívüli eseményt, például futballmérkőzés közvetítését, külön engedéllyel más időpontban is megnézhettek, természetesen azt is tanár jelenlétében. Igaz, ott nem volt Diák-mozi. Pannonhalmán viszont ezen a téren addig jutottak el, hogy időnként megjelent pár ajánlott műsor a hirdető táblán, felügyelő tanárra nem futotta.

Az első *filmszakkör* már az 1960-as évek elején működött, igaz, csak két évig, Horváth Patrik vezetésével. A szakkör tagjai a levetített filmek esztétikai elemzésével foglalkoztak. A szakkör megszűnésétől kezdve - amíg működött - az irodalmi szakkör foglalkozott időnként a levetített filmek elemzésével. Az 1980-as években ezek a régi filmértékelések éledtek újjá a *Film-klub* keretében. A Film-klub az őszi és a tavaszi időszakban egyaránt 6-6 kiválasztott művészfilmet vetített le (1986/87-ben már többet, 3x6 filmet). A Film-klub filmjeiről - amelyeket általában szerda este vetítettek - már korábban megjelentek előzetes filmismertetések a faliújságon, a vetítés előtt pedig bevezető előadás hangzott el a filmről (többször Mártonffy Marcell előadásában), majd a megtekintése után vitaest következett. A diákok tájékoztatására a megtekintett filmekről utóbb megjelent kritikákat is közzétették a faliújságon. A Film-klub munkája alapos filmelemzésnek tekinthető.

1980-81-ben a faluban is szerveztek ifjúsági film-klubot. Ennek az őszi sorozatát, 6 filmet október- novemberben 60 diák nézte végig, a szintén 6 filmből álló tavaszi sorozatot április-májusban pedig 50 diák.

Ezekben az években több filmrendező is járt Pannonhalmán, egy-egy filmjükéről előadást tartva. Csak párat említünk közülük: Szabó István 1984 tavaszán a *Mefisztó* című filmről, 1988 decemberében a *Redl ezredes* és a *Hanussen* című filmjeiről tartott előadást. (Nem tudni, Pannonhalmáról is megírta-e III./III.-as besúgóji jelentését.) Bereményi Géza 1986. áprilisban a *Tanítványokról* beszélt, Magyar József A mi iskolánk dokumentumfilmjéről tartott ankétot.

Ezek után nem lehet csodálkozni azon, hogy a gimnázium évkönyvei éveken keresztül rendkívül részletesen foglalkoznak a Diák-mozival (részletesebben, mint például a szakkörök munkájával), bőséges statisztikai adatokat is közölve. Példaként idézünk az egyik beszámolóból egy részletet:

„A bemutatott 60 film közül - ezek tartalmazzák a két filmklub-sorozat 12 filmjét is - 41 tartozott a „művészfilmek” kategóriájába (68%) és 19 film (32%) a szórakoztató filmek közé. Ez utóbbiakat is igyekeztünk úgy kiválasztani, hogy ne ellenkezzenek nevelési elveinkkel. A látogatottság adatai:

a 60 előadást 6615 néző látta. Így egy előadásra átlagosan 110 néző jutott. Egy átlagos pannonthalmi diák az év során 21 filmet (!) látott, az előadások 36%-át. Mivel az előadások 68%-a tartozott a megnézésre valóban érdekesek közé, sokan hagytak ki jó lehetőségeket. Még rosszabb a helyzet, ha figyelembe vesszük, hogy a 32% szórakoztató filmnek is jócskán volt nézője. A 6615 néző közül 2945 (a nézők 44 %-a) a szórakoztató filmeket nézte meg. Egy művészfilmet átlagban 90 diák, egy szórakoztató filmet pedig 155 diák nézett meg. Osztályonként a következő volt az egy főre jutó látogatottság 4a 41%, 4b 24%, 3a 35%, 3b 15%, 2a 32%, 2b 61%, 1a 32%, 1b 51%. Fontos lenne, hogy a közel 70% művészfilmet az osztályfőnökök a gyerekekkel együtt nézzék meg. Nagyon sok film alkalmas arra, hogy osztályfőnöki órákon és a szombat délutáni csendes-órákon feldolgozzuk” (Az 1985/86-os tanév évkönyve)

Ez a bejegyzés önmagáért beszél. Elgondolkodtató a beszámoló írójának az a javaslata, hogy az osztályfőnökökkel (akik túlterheléséről rendszeresen beszámolnak az évkönyvek) még 41 filmet is meg akar nézetni. A számok egyébként is beszédesek. A diákok többsége továbbra is annak tartotta filmet, aminek az született: szórakoztató terméknek, amely természetesen készülhet akár művészi eszközökkel és szemlélettel, művészi színvonalon, közvetítve komoly és értékes eszmei tartalmat is. Az egyébként szintén meglehetősen túlterhelt diákoknak a filmnézés mégis elsősorban kikapcsolódást jelentett.

A beszámoló szerint az elért eredmény nem felelt meg a várakozásnak, több filmnézést tartottak volna helyesnek, hiszen sokan hagytak ki jó lehetőségeket. Ezzel szemben áll az, hogy nem egy szülő elképedt azon, hogy gyermeke, akit tanulni adott be Pannonthalmára, amúgy mellékesen erősen rászokott a mozizásra. Voltak, akik hangot is adtak véleményüknek – eredmény nélkül.

Színházlátogatások

Már az 1950-es évek második felétől kezdve a diákok időnként megtekintettek egy-egy színházi előadást a győri színházban. Első sorban olyan előadásokat néztek meg, amelyek szerepeltek az irodalmi tananyagban, vagy a klasszikusok közé számítottak. 1969 december elején egy szombat este egyszerre 152 tanuló nézte meg Gogol A revizor című darabját Győrben, vagy 1971-ben, amikor egy szeptemberi vasárnap a két első osztály látta Szophoklész Antigoné drámáját.

Más alkalmat is felhasználtak arra, hogy a diákok eljussanak színházba, operába. Erre a tanulmányi kirándulások során nyílt lehetőség. Többször előfordult az Északkelet-Magyarországra, vagy Debrecen felé menő többnapos kirándulások esetén, hogy egy-egy osztály az első napot Budapesten töltötte, múzeumokat vagy kiállításokat látogatva. Ilyenkor gyakran volt az esti program egy színházlátogatás, ami hasznos elfoglaltság volt a diákoknak (akik egyébként „esti szabad városnézésre” legalább úgy vágytak, mint a színházi élményre).

Egy ilyen alkalomból jutott el 1966 májusában Pászthory Valter és osztálya az Operába, ahol Gounod Faustját látták, a következő évben pedig Bogárné Lambert volt osztályával színházban Budapesten.

A színházba menetelnél azonban a tanári kar fontosabbnak tartotta azt, hogy a diákok ne zökkenjenek ki a megszokott napirendből. Soha nem vitték még Győrbe se színházba a gyerekeket olyan napokon, ami a tanulás, vagy az éjszakai pihenés rovására ment volna. Az 1980 előtti években a Pannonhalmán töltött négy év alatt így is minden diák eljutott párszor színházba.

1979-ben alapos változás következett be a gimnázium „színházpolitikájában”, a színházlátogatások száma ugrásszerűen megnőtt. A diákok már nemcsak Győrbe, de Budapestre is rendszeresen feljártak előadásokra, többnyire szombaton, vagy vasárnap, de előfordult hét közbeni színházlátogatás is. Íme, ízelítőként az évkönyvből az 1981/82-es színházi program:

„A II.A osztály októberben a Madách színházban megtekintették Molière A fősvény vígjátékát. Február közepén az Erkel színházban Verdi: Lombardok című művét látták. Márciusban, a Thália színházban Hochut: A szent kísérletet c. darabot tekintették meg.

A III.A osztály október 24-én az Erkel színházban Kodály: Hári János, szeptember 26. Verdi Rigoletto január 7-én Adam: Giselle, március 13-án Katona Bák bánját hallgatták, élvezték.

A III.B osztály Budapesten Hochut: A szent kísérlet c. darabját (ez téves, helyesen Fritz Hochwälder vagy R. Hochut A helytartó Sz. B.), Győrött a Kisfaludy színházba a Hamletre vettek jegyet, de a színház a Cigánybárával szórakoztatta őket.

A IV.A osztály Győrött október 1-jén Shakespeare Hamletjét látták, október 24-én Budapesten Illyés Gyula Sorsválasztók és február 13-án Budapesten, az Egyetemi Színpadon R. Harwood Az öltöztető darabját

látták. A IV.B osztály november 21-én Győrött kórushangversenyen volt, március 27-én Budapesten voltak színházlátogatáson.”

Az első osztályosok viszonylag ritkábban jutottak el színházba. A megtekintett darabok között voltak kortárs szerzők, Dürrenmatt (Az öreg hölgy látogatása), Sütő András (Egy lócsiszár vasárnapja, Káin és Ábel), Alekszej Arbuzov (Kései találkozás), Karinthy Ferenc (Házszentelő), Görgey Gábor (Galopp a Vérmezőn), de voltak régebbi szerzők is, mint Mihail Bulgakov (A Mester és Margarita), vagy Füst Milán (IV. Henrik). Természetesen több opera előadást is megtekintettek.

Budapestre sokáig vonattal, majd a 80-as években már gyakran külön autóbusszal mentek. Az alvás a budapesti, vagy Budapest környéki, a színházlátogatáson részt vevő diákok családjánál volt. Amikor elkészült a bencések Péter-hegyi Tanulmányi-háza, pár diák ott is tudott aludni.

Az 1980-as években a Győri Balett Markó Iván vezetésével világhírű lett, az ország minden részéből érkeztek nézők az előadásokra. Pannonhalma sem maradt ki a sorból, a diákok minden Markó rendezésű előadást, így a Jézus, az ember fiát, a Mementót, az Álmodó urát, a Szarvassá változott fiakat is megnézték.

A győri utazásokra a gimnázium autóbuszokat bérelt, hogy a diákoknak ne kelljen már délután vonattal beutazniuk Győrbe az esti előadásokra, és ne érjenek túl későn vissza az előadásokról.

Maga Markó Iván kétszer is ellátogatott Pannonhalmára találkozni a diákokkal, és beszélt nekik a balettművészetről, darabjairól.

Az 1988/89-es tanévben a győri Kisfaludy színház előadásaira váltottak bérletet a diákok. Ennek keretében látták Csurka István Az idő vasfoga (200 diák!), Csehov A sirály és Shakespeare Lear király (180 diák) darabokat. A veszprémi színházat is felkereste 40 diák, hogy megnézhesse Sík Sándor Szent István színjátékát.

A színházlátogatás nem volt kötelező, nem is lehetett, mert nem volt olcsó sem a színházjegy, sem az utazási költség. Nem egy diák volt, aki nem mindegyik budapesti színházlátogatásra vagy győri balett előadásra tudott elmenni, sőt volt olyan is, aki csak akkor jutott el, ha az a tanulmányi kirándulás programjában szerepelt.

Persze, a pénzhiányt bevallani többen szégyellették, így általában tanulnivalókra hivatkozással maradtak otthon. A gimnázium, ha módja volt, besegített ugyan a költségekbe, de így is maradt néhány diákban rossz emlék.

Sportélet

Ha a pannonhalmi gimnázium és diákotthon 1964-1989 közötti sportéletéről beszélünk, mindenekelőtt Tólos Zoltánról kell szólnunk, aki ebben a 25 évben végig nem csak testnevelő tanár, de a Sport-kör elnöke is volt. De nyugodtan írhatnánk azt is, hogy mindezeknek, sőt más ügyeknek is, egyúttal szíve-lelke volt.

Pannonhalmán a sportlehetőségek a tanév egészét tekintve nagyjából azonosak voltak bármelyik gimnáziuméval, amelynek rendes tornaterme volt. A szabadtéri sportok tekintetében azonban nem versenyezhetett azokkal a városi gimnáziumokkal, amelyek egy-egy helybeli sportegyesületre támaszkodva használhatták azok sportlétesítményeit is. Ennek ellenére a sportlétesítmények tekintetében sem álltak rosszul: Pannonhalmán volt futballpálya (egy idő után kettő is), és egy salakos kispálya a gimnázium nyugati homlokzata előtt. Idővel lett két teniszpálya is. A másodikat 1972/73-ban lelkesen a diákok építették, majd 1986/87-ben ismét a diákok készítették el két újabb teniszpálya földmunkáit. A céllövészet helye a közeli homokbánya, illetve a tornaterem előtti karzat folyosóján volt. lesiklásra alkalmas rövid sípálya is volt az Arborétumban, 1978 őszén pedig a Győri Sí-szövetség a közeli „Pázmándi Alpokban” építtetett egy felvonót az ottani meglévő sípályához. Viszont nem volt atlétikai pálya.

De nem csak emiatt nem beszélhetünk a sporttal kapcsolatban tökéletes feltételekről. A tornaterem nem volt korlátlanul használható, mert egyúttal előadó terem is volt, amelyet ünnepekre, előadásokra, hangversenyekre, tánciskolára, és más célokra is igénybevettek. 1971 őszén a tornaterem felújításának elhúzódása jelentett gondot, majd 1973 őszén a tornaterem könnyező fagomba-fertőzés miatt fél évig nem volt használható. Ennyi ideig tartott a fa parketta felszedése (a diákok részt vettek a bontási munkában) és az új Graboplast burkolat lefektetése. A salakos pályát 1971-től, a műemléki felújítás és a közműalagutak építése idején évekig építőanyag- és munkagép-tárolásra használták, nem csoda, hogy tönkre is ment. Helyére egy öntött aszfalt burkolatú pályát építettek egy volt pannonhalmi diák, Kovács József (1958A) tervei alapján. Ez 1977 júniusára készült el. A diákok a pályaépítés és a kapcsolódó munkák során 180 ezer forint értékű társadalmi munkát végeztek el.

Az Oktatási Minisztérium 1974-ben elrendelte, hogy a középiskolákban önálló Sport-köröket kell szervezni. Pannonhalmán is

megalakult hivatalosan a Sport-kör, és az korszakunkban végig működött. A Sport-körnek alig egy-két diák kivétellel minden diák tagja lett, akiknek egy jelképes, 20 forintos tagdíjat kellett fizetniük. Az így befolyt pénzt csak a Sport-kör kiadásaira fordították (például utazások megyei bajnokságokra).

A lehetőségek ismeretében természetesnek tűnik, hogy Pannonhalmán elsősorban a teremsportok, azok közül is a kosárlabda és az asztalitenisz voltak a legtöbbször által üzött sportág. Az 1950-es években sok sikert aratott szertorna ebben a korszakban nem volt jellemző, pedig ehhez is megvoltak a feltételek. Amíg lehetett szabadban sportolni, addig zajlott a többszintű futball bajnokság, az 1980-as években kispályás és esti mérkőzések is voltak is. 1973-tól működött kenus részleg is, ám ez csak a nyári túrákra való felkészítést szolgálta. 1980-tól volt váltófutás és tájékozódási futás is, ez utóbbi kezdeményezője a kötelező honvédelmi ismeretek oktatása volt. Érdekességként említjük, hogy az 1980-as évek végén volt pár céllövő verseny is, ami szintén annak volt köszönhető, hiszen a lengyel légpuskákat annak gyakorlati oktatása miatt szereztek be.

Dióhéjban ennyi a Pannonhalmán folyó sportélet összefoglalása. Azonban a diákok lelkesedése a helyi sportesemények iránt, és a házon kívüli sikerek megérdemlik, hogy ezekről kicsit bővebben is szövegezzünk.

A legeredményesebb sportág Pannonhalmán a *kosárlabda* volt. A házi bajnokságot két korosztályban, serdülő (I. és II. osztályok) és ifjúsági (III. és IV. osztályok) bonyolították le. Egyes években egy-egy osztály több csapatot is indíthatott. Volt olyan év (1964/65), amikor 21 csapat összesen 150 mérkőzésén dőltek el a bajnoki címek. Ebben az említett évben a serdülő bajnok a II.a osztály első csapata, az ifjúsági bajnok pedig a III. a osztály csapata lett. A legnagyobb küzdelmek mindig az egymással mindenben vetélkedő párhuzamos osztályok mérkőzésein voltak. A kosárlabda mérkőzésekről hivatalos jegyzőkönyveket vezettek, és azok alapján jutalmazták az év legsikeresebb pontszerzőit. Így például az 1968/69-es szezonban a serdülőknél Petrás Antal 121 ponttal, az ifjúságiaknál Tótmárton Balázs nyerte a pontversenyt. Ha már említettük korszakunk első évének bajnokait, szövegezzünk az utolsó, 1988/98-es tanévről is. Ekkor a serdülő bajnokságot a II.b osztály, az ifjúsági bajnokságot a IV.b osztály nyerte. Ez utóbbi csapatkapitánya, Veress Dávid az iskolaválogatott kapitánya is volt.

1968-tól kezdve - két év (1971 és 1973) kivételével, amikor ősszel nem tudták használni a tornatermet - minden évben beneveztek a gimnázium serdülő és az ifjúsági válogatottját az országos középiskolai kosárlabda bajnokságra. A nagyszámú induló miatt kerületi, megyei és területi

selejtezőkön át lehetett eljutni az országos döntőig. Ez csak egyetlen esetben sikerült a pannonhalmi gimnázium kosarasainak. Az 1977/78. évi bajnokságban a serdülő válogatott előbb a kerületi, majd a megyei döntőt is megnyerve, a dunántúli területi fordulóban a II. helyen végzett, így bejutott az országos döntőbe. A döntőn a válogatott elegánsan jelent meg: a gimnázium 10 tréningruhát, 10 versenynadrágot és 20 mezt vásárolt a csapatnak. A döntőn, amit 1978. június 19-23 között rendeztek Szegeden, a 6. helyet szerezték meg. A serdülő válogatottnak köszönhető a másik nagy siker is, 1985 tavaszán a területi döntő II. helyét szerezték meg, ám ez akkor kevés volt az országos döntőhöz.

Egyébként a gimnázium ifjúsági és serdülő csapata a legtöbbször eljutott a megyei döntőbe, és ott többször is a II. helyen végeztek: 1969, 1972 és 1989 tavaszán a serdülő válogatott, az ifjúsági csapat pedig szintén 1969 és 1972, majd 1984 tavaszán. Volt még mindkét csapatnak megyei III. helyezése is. 1970 áprilisában nem tudtak elindulni a megyei döntőn, ahova bejutottak: olyan hóvihár volt, hogy gépkocsival el se tudtak indulni Pannonhalmáról! A továbbjutást a megyei döntőből minden esetben valamelyik soproni középiskola, többnyire a Széchenyi gimnázium ritkábban az Erdészeti technikum csapata akadályozta meg. A kép teljességéhez hozzátartozik, hogy a soproni középiskolák csapataiban mindig voltak olyan játékosok, akik a soproni egyetem NB I.-es kosárlabda csapatának, a soproni MAFC-nak ifjúsági játékosai is voltak.

A legtöbb sikert Győr város Ifjúsági Kosárlabda bajnokságán szerezték, ahol 1978-tól kezdve 6 első helyet is szereztek. Az 1980-as évek végén itt is erős vetélytársuk akadt a győri Közlekedési és Távközlési Műszaki főiskola csapatában.

Voltak további sikerek is. 1979-ben a mosonmagyaróvári egyetem tornacsarnokában rendezett Kossuth kupát nyerték meg, 1985 őszén pedig a Győrben rendezett Három Város Kupáját. 1980 tavaszán a Szent Benedek emlékévként alkalmából a hat szerzetesi gimnázium kosárlabda csapatainak rendeztek két napos tornát Pannonhalmán, amelynek döntőjében a budapesti Piarista gimnázium csapatát győzték le nagy küzdelemben. 1983-ban elnyerték Budapesten a Piarista kupát, 1988-ban pedig Debrecenben a katolikus gimnáziumok kupáját hódították el.

A kosárlabda mellett az *asztalitenisz* volt a másik népszerű és folyamatosan űzött sport Pannonhalmán. Népszerűségét fokozta, hogy mindenféle előkészület és átöltözés nélkül, különösebb felszerelés nélkül, akár csak egy negyedórát is lehetett játszani. A játékhoz több asztal is állt

rendelkezésre, különböző helyeken. Asztaliteniszből is rendeztek minden évben bajnokságot, egyéniben és csapatban is, serdülő és ifjúsági korcsoportokban, sőt osztályokon belüli egyéni bajnokságok is voltak. Az 1964/65-ös tanévben a serdülő bajnok Légrády Gábor, az ifjúsági bajnok Majtényi Gábor volt.

Az 1969/70-es tanévben szinte megduplázódott az asztaliteniszezők száma, meghaladta a százat! Ebben az évben beneveztek a megyei ifjúsági asztalitenisz bajnokságra is, a győri kerületi csoport mind a nyolc mérkőzését megnyerve kerültek a megyei fordulóra. Azonban a soproni Széchenyi gimnázium elleni döntőt elvesztették, és így a II. helyen végeztek. 1974 tavaszán ismét a megyei döntőben szerepeltek, de ezúttal be kellett érniük a III. hellyel.

Az 1970-es évek közepétől csökkent az asztaliteniszezés iránt érdeklődők száma, a színvonal is visszaesett. 1981-ig még indultak a megyei bajnokságban, de soha nem jutottak túl a győri kerületi fordulón. Később már be se neveztek a megyei bajnokságba, de az iskolai bajnokságokat minden évben megrendezték. Az 1988/89-es tanévben a serdülők között Mihályi András, az ifjúságiak között Rajháthy Kornél volt a bajnok.

Nincs fiúiskola foci nélkül – ez a mondás Pannonhalmára is igaz volt. A *labdarúgó* bajnokság kétfordulós, őszi-tavaszi rendszerű bajnokság volt, külön-külön a serdülőknek és az ifjúságiaknak, amelyeken az osztályválogatottak indultak. 1966-ra a pálya már annyira elhasználódott, hogy a nyári szünetben fel kellett újítani. Az érdeklődés a foci iránt úgy megnőtt, hogy 1970/71-ben kísérletképpen „másodosztályú” bajnokságot is rendeztek, vagyis az egyes osztályok első és második csapatokkal is benevezhettek. A kísérlet nem vált be, túl sok mérkőzés lett, amelyek túl sok idejét rabolták el játékosnak-nézőnek egyaránt.

A gimnázium soha nem nevezett be a középiskolás labdarúgó bajnokságokra, elsősorban az időbeni és a pénzügyi következmények miatt. De gyakran játszott alkalmi mérkőzéseket a gimnázium foci csapata kirándulásra, vagy vendégségbe érkezett más, elsősorban egyházi gimnáziumok csapataival.

1979-őszén szervezték a diákok javaslatára az első kispályás bajnokságot a gimnázium tövében lévő aszfaltos pályán, rossz időben néha a tornateremben. Hihetetlen sikere volt, az első bajnokságot a kihívásos mérkőzések sorozata követte. A siker adta az ötletet Szabó Flórisnak, hogy meghirdesse az év végén az Esti Kupát, amely győztesének díjként egy futball labdát ajánlott fel. Az Esti Kupa első győztese a II.b osztály lett. Ettől

kezdve minden májusban megrendezték ezt a mérkőzés sorozatot, és Szabó Flóristól minden évben kapott egy labdát „Szabó-díjként” a győztes. Szabó Flóris 1988-ban történt halála után a diákok az iránta érzett szeretetből az Esti kupa nevét Flóris Kupára változtatták. Az első Flóris Kupát 1989 tavaszán a II.a osztály nyerte.

Az 1980/81-es tanévben, mint már szó volt erről, a gimnázium két atlétikai futószámban is benevezte csapatait a megyei középiskolai bajnokságra: *váltófutásban* és a *tájékozódási futásban*, rövidebb nevén *tájfutásban*. Mindkét versenyszámban a középmezőnyben végeztek. Váltófutásban hasonlóan szerepeltek két évvel később is, 1986/87-ben pedig el se tudtak indulni a megyei bajnokságon, mert azt a húsvéti szünetben rendezték. Tájfutásban minden évben megrendezték a gimnázium egyéni és osztályonkénti bajnokságát.

1985 májusában az Illaki erdőben rendeztek tájfutó versenyt. A pálya kijelölésében a Deák fiúk édesapja, Deák István tájfutó szakember működött közre. Ötven diák indult tájolóval, térképpel, a csapatbajnoki címet a III.a osztály (Gedeon Gergely, Kovács Tamás, Kugler Zsolt, Mazgon Gábor) nyerte. Az utolsó években külön őszi és tavaszi csapatbajnokságot is rendeztek. 1986-ban két nagyobb verseny is volt. Előbb a Győri Tájfutó Szövetség rendezett versenyt az Illaki-erdőben, amelyen 3 megyéből 21 csapat indult. Egyéniben Kovács Tamás kategória győztes lett, a csapatversenyben pedig a pannonhalmi csapat az ötödik helyet szerezte meg. Tavasszal, jóval nehezebb terepen, a Sopron körüli hegyekben rendezték a megyei bajnokságot. Ezen Mazgon Gábor szerepelt a legjobban, hatodik lett. A tárgyalt korszak utolsó tájfutó versenye Csesznek környékén, a Bakonyban volt, 1989. április végén, ahol a tavaszi bajnoki címet Gergely Antal szerezte meg.

A *síelésre* többnyire rossz telek jártak, pontosabban, a 25 télből nagyon kevés hozott síelésre alkalmas havat, vagy, ha volt is hó, az nem volt tartós. Az évkönyvek (sajnos, a sport bemutatásánál is gondot okoz az 1980-as évtized évkönyveinek hiánya) mindössze három igazán havas télről számolnak be: az 1969/70, az 1978/79 és az 1986/87 évi telekről. A többi évben vagy egyáltalában nem volt síelésre alkalmas hó, vagy csak egy-két hétig. Az 1971/72-es tél „trópusi tél” volt, mindössze 4 havas nap volt, pedig a raktárban 70 pár síléc porosodott!

A rövid havas időszakok nem voltak elegendőek egy síversenyre történő felkészüléshez (a lesikló pályát elő kellett készíteni, gyakorolni, stb.) és a verseny lebonyolításához. A pár napos síelési lehetőségeket így is 50-60 diák

használta ki. Az 1978/79-es kedvező télen, amikor üzembe helyezték a pázmándi lesikló pályánál a felvonót, sok diák élvezte a síelés örömeit, ám versenyt még sem rendeztek.

Egyetlen lesikló versenyről tudunk ezekből az évekből, amit a Győri Sízövetség rendezett 1980-ban, az év vége felé. A Pázmándi-lejtőn szép siker született, a serdülők bajnokságát Ninausz György nyerte, de a második helyen is pannonhalmi diák, Kovács Tibor végzett.

A téli sportoknál (örömkönnél) még a *szánkózást* is megemlíthetjük. Az 1980-as években, amikor elég hó volt, a diákok a szánkózáshoz a Grétsy horogban alakítottak ki szánkópályát.

A *szertorna* utolsó említése 1967/68-as tanévből ismert, amikor a gimnázium 6 fős csapata a középiskolás megyei bajnokságon II. lett.

A Sport-kör keretében készülhettek a *kerékpárosok* is a nyári kerékpáros túrákra. 1979-re annyira megnőtt a kerékpárosok száma, hogy egy új, 40 kerékpárt befogadó kerékpár-tárolót kellett kialakítani. A Sport-körön belüli *kenu-szakkör*, amely 1973-tól működött, amellet, hogy 11 műanyag kenut megépített, a diákokat a nyári vízitúrákra készítette fel. Lövey Félix vezetésével évente 5-6 vasárnap tartottak kenus edzéseket a Rábán. Minden kenutúrára induló diáknak tudnia kellett *úszni*. Aki nem tudott úszni (és nem csak a kenuzók!), azok Győrbe jártak az uszodába, úszótanfolyamra. 1975 tavaszán 90 diák tett sikeres úszóvizsgát.

A *tenisz* nem volt sokak által űzött sport Pannonhalmán, nem is rendeztek sokáig bajnokságot. Mindenesetre teniszpálya hiány nem volt, ezek építésében a diákok mindig tevékenyen részt vettek. Az 1980-as évek végére már négy teniszpálya is volt, igaz, ezek egyikét időnként röplabdapályaként is használták. A teniszezőket Polán Hildebrand felügyelte, segítette. Az első tenisz-bajnokságot csak 1983 tavaszán rendezték, a befejezése áthúzódott a következő tanévre.

Az 1964/65-ös tanévben volt az utolsó *kézilabda* bajnokság. A serdülő bajnokságot a II.a osztály, az ifjúságit a IV.b osztály nyerte.

Voltak pannonhalmán alkalmi sportrendezvények is. Amikor egy másik gimnázium tanulói érkeztek Pannonhalmára látogatóba - az 1980-as években több ilyen is volt, köztük osztrák és német egyházi iskolák diákjai - akkor sor kerülhetett barátságos kosárlabda, vagy labdarúgó mérkőzésre is. Ezek többségén általában fölényes hazai győzelem született.

Tálos Zoltán, aki a gimnázium diákjainak sportéletét vezette, irányította, sohasem akart hivatásos sportolókat faragni tanítványaiból. Azt vallotta, az iskolai sport arra való, hogy a diákok sokat mozogjanak,

ügyesedjenek, találjanak sok örömet az egészséges versengésben, és tudják értékelni akár a részsikereket is. Hosszú munkássága alatt mindezt - és még sok minden mást - valóra is váltotta. Az a diák, aki Pannonhalmán sportolt, az legalábbis így emlékezik vissza ottani sportélményeire.

A sporthoz kapcsolódóan említjük, hogy 1982 őszén a sokoldalú Czakó Dániel gyógytestnevelési (testtartásjavító) tanfolyamot indított, heti négyszer 15 perces időtartammal. Hasonlóval Tólos Zoltán is kísérletezett már az 1960-as évek elején, de akkor az nem járt sikerrel.

Czakó Dániel sikeresebb volt, kezdeményezése életben maradt 1989-ig. A cél a sokat és, helytelen testtartásban ülő (Czakó Dániel idesorolta a számítógép előtt ücsörgést is) diákoknál felléphető és fellépett rendellenes gerincfejlődések megelőzése, gyógyítása volt, és tornájával ért is el sikereket.

Tanulmányi kirándulások, nyári túrák, zárandoklatok

Az országos tanrend megengedte, hogy a középiskolák a tanítási idő alatt kirándulásokat szervezzenek. Ezeket tanulmányi kirándulásoknak nevezték, amelyek célja volt *”a szocializmus építési eredményeinek, az ország történelmi emlékeinek és természeti értékeinek felkeresése és megismerése”*

Pannonhalmán ezeket az előírásokat szem előtt tartva már az 1950-es évek végére kialakult a kirándulások (hivatalos nevén *tanulmányi osztály kirándulások*) megszokott rendje, amely kisebb-nagyobb eltérésekkel egészen 1989-ig megmaradt.

Az 1980-as évek vége felé a megnövekedett egyéb elfoglaltságok miatt többször is elmaradt egy-egy osztály őszi vagy tavaszi kirándulása, és azok helyett más programok (pl. Budapesten kulturális intézmények felkeresése, vagy színházlátogatás) kerültek sorra.

Az első három évfolyamnak évi két kirándulása volt, egy ősszel, szeptemberben, a második tavasszal, áprilisban vagy májusban. A negyedikeseeknek azonban az érettségire készülés miatt csak őszi kirándulásuk volt.

Az első osztályosok első, őszi kirándulása mindig csak rövid, egynapos volt, tavaszi kirándulásuk időnként akár már kétnapos is lehetett. A többi évfolyam kirándulásai már általában három naposak voltak. Az évek alatt kialakultak a nagyobb kirándulások útvonalai, amelyek kisebb-nagyobb

eltérésekkel (egy-egy köztes megtekintendő hely kimaradt, vagy helyére egy másik került) szinte változatlanok maradtak.

Az első osztályosok első kirándulása mindig a közeli Bakonyba vezetett, annak különböző látnivalóit (például Cseszneki várrom, Cuha völgye, Kőrishegy, Gézaháza, Aranyosvölgy, esetenként Zirc) keresték fel. Egy ilyen Bakonyba vezető túra átlagban 10-15 kilométer gyaloglást jelentett.

A tavaszi, hosszabb kirándulások két irányba vezettek: az egyik Esztergom-Visegrád volt, a másik Veszprémen keresztül a Balatonig, Keszthely, vagy más közelebbi végső úti céllal. A Visegrádig menő túra legalább kétnapos volt, a balatoni kirándulást egy nap alatt is le lehetett bonyolítani. A rövidebb, két napos kirándulások közé tartozott még Sopron és környékének felkeresése. Kedvelt dunántúli kirándulás volt a Kőszeg - Szombathely - Ják útvonal is.

A rövidebb kirándulásoknak még más úti céljai is lehettek, említjük közülük Tatát, Majk pusztát, Komáromot, Pápát. De ilyen volt Győr is, ahova egy-egy rövid városnézésre vitték be a diákokat.

A távolabbi kirándulások se tartottak tovább 3 napnál. Ezek többségükbe vagy Észak-kelet Magyarországra vezettek, vagy Pécs térségét látogatták végig.

Az előbbi túra kétféle is lehetett: Miskolcra indulva megtekintették Tokajt, Sárospatakot, Sátoraljaújhelyt és a Zempléni hegységet, vagy Egertől északra tartva jutottak el a Bükkön keresztül egészen Aggtelekig.

A déli kirándulás érintette Szigetvárt, Siklóst, nem egyszer Dunaújvárosban a Vasművet és a fűzfői papírgyárat (ezek a szocializmus építésének eredményeit képviselték). Nem is célunk, de egyébként is képtelenség lenne minden köztes felkeresett látnivalót felsorolni.

A többnapos túráknál (a nagyobb költségek mellett) elsősorban a szállás megszervezése jelentett gondot. Voltak „jól bejáratott” állandó szálláshelyek, ezek többsége egyházi intézményekben, mint például az esztergomi ferences gimnázium tornaterme, az egeri szeminárium, aludtak nem egyszer erre alkalmas plébániákon (mint például Füzér) és idegenforgalmi szállásokon, mint a sárospataki SZOT szálló vagy a Boldogkő-vár régi lakótornya, de több helyen kempingekben is.

Budapesten a legtöbbször családoknál, természetesen elsősorban a budapesti diákok családjainál aludtak, de pár fiút itt is el tudtak helyezni egyházi szálláshelyeken. A diákok - többféle okból is - nagyon kedvelték a budapesti éjszakázást.

Az 1970-es évek közepétől már nem okozott különösebb nehézséget a külföldi (természetesen akkor még a szomszédos szocialista országokba) kirándulások szervezése. A külföldi kirándulásoknál a nagyobb költségek mellett az is megfontolandó volt, hogy a rendelkezésre álló három napba nagyobb távolság megtétele nem fért bele. Ezért lehetőségként elsősorban a közeli Felvidéki nyugati része kínálkozott. Pannonhalmán kevés külföldi kirándulásról tudunk, közülük az első háromnapos 1978 tavaszán történt. A III.a osztály Horváth Valér osztályfőnök felügyelete alatt autóbusszal járta végig a Pozsony - Dévény - Nagyszombat - Nyitra - Garamszentbenedek - Érsekújvár - Komárom útvonalat.

Többször volt viszont egynapos kirándulás a nem túl távoli Pozsonyba Nagy Endre (1985. március 15, IV.a osztály), Hirka Antal (1981. április 4. III.a osztály) vagy Horváth Valér is megfordult diákjaival Pozsonyban. 1989 tavaszán - felhasználva az április 4. szünnapot is - pár történelem iránt érdeklődő diák 3 napos kirándulást tehetett Melkbe, pár nappal később a III.a osztály kirándult egynapos városnézésre Bécsbe.

Pannonhalmán megszokottak voltak az előbbi „hivatalos” kirándulásokon túl a szép őszi vagy tavaszi vasárnapok (a szombat tanítási nap volt) kirándulásai, gyakran felhasználva erre a tanítási szünnapokat (március 15, április 4. és május 1). Csak a prefektus természetszeretétén és kiránduló kedvén múlt, hányszor keltek útra. Voltak közeli gyalogtúrák, máskor vonatra szállva mentek a Bakonyig, ahonnan pár órai gyaloglás után egy másik állomáson felszállva tértek vissza Pannonhalmára. Ha nagyobb kirándulást terveztek kora reggeli indulással, akkor a prefektus vagy szombat este, vagy vasárnap kora reggel a Diák-kápolnában bemutatta a vasárnapi szentmisét külön az osztályának, s így akár már hajnalban el tudtak indulni.

Voltak túrák néha télen is, ezek közül a résztvevők számára az egyik különösen emlékezetes maradt: a szép napos időben elindulók a Bakonyban hóviharba keveredtek. Közülük többen, köztük a túravezető Nagy Endre is, félcipőben voltak! Előfordult olyan is, hogy a Vértesben eltöltött túra után lekésték az utolsó vonatot, és Pannonhalmáról autóval mentek értük.

Az egyes osztályok kirándulásain túl hétvégi kirándulásokat a Sportkörön belül működő természetjáró szakosztály is szervezett, Tólos Zoltán testnevelő tanár vezetésével. A Baradlánál történt tragikus táborozás után Kapuy Vitál igazgató a természetjáró szakosztály működését is beszüntette.

Az év közbeni szünetek rövidegük miatt nem nagyon voltak alkalmasak közös kirándulások, túrák szervezésére, bár ezekre is találunk példákat. Tavaszi szünetben egy négynapos kerékpár túráról tudunk, amit

1988-ban Somorjai Ádám szervezett a történelem fakultáción részt vevő diákjainak.

A Táló Zoltán vezette Sport-kör a *karácsonyi és nyári szünidőkre* egyaránt szervezett különböző túrákat. Vezetésével az 1964/65-ös téli szünetben 8 tanuló egyhetes sí-táborozáson volt a Börzsönyben. A Barlangkutató szakkör tagjai Pászthory Valterrel ugyanebben az évben 20 közeli barlangtúrán vettek részt, és megszervezték a szilveszteri jutalom-táborozásokat a Baradla-barlangban. A nagyon eredményesen működő és sok szép sikert elért Barlangkutató szakkör munkája a következő év tragikus eseménye után azonnal megszűnt. Ugyancsak megszűntek - igaz, csak átmenetileg pár évre - a Sport-kör további nyári táborai is, a hegymászó tábor a Tátrában, és a Győr környéki vízitúrák az öreg őrsi hajókkal és gumikajakokkal.

1967 nyarán Lövey Félix a nyári szünidőben osztálya diákjainak kerékpáros országjárást és vízitúrát szervezett, ám utolsó pillanatban Kapuy Vitál veszélyességre hivatkozva a túrákat megtiltotta. A következő nyáron Lövey Félix - főapáti engedéllyel - szervezte meg a túrákat, amikről Kapuy Vitál a csak azok megtörténte után értesült. Az ügy tovább növelte a Kapuy Vitál és Legányi Norbert főapát közti feszültséget, Lövey Félix pedig szigorú írásbeli figyelmeztetést kapott, kilátásba helyezve eltiltását a tanárságtól. De a túráknak olyan jó visszhangja volt a diákok körében, hogy az erre vonatkozó kérelmeket, szülői javaslatokat nem lehetett csak úgy lesöpörni az asztalról, és Kapuy Vitál engedni kényszerült mindent tiltó álláspontjából.

Mondhatjuk, ettől kezdve nem volt olyan nyár, amikor a diákok többségének ne nyílt volna alkalma valamilyen nyári túrához, vagy táborozáshoz csatlakozni. Hangsúlyozni kell, ezek a nyári kirándulások nem voltak kötelezők, sőt, voltak olyan, nagyobb fizikai igénybevételt jelentő túrák is, amelyekre a jelentkezőket megrostálták. Az egyes túrák részvevői többnyire egy osztályból szerveződtek, de volt rá példa, hogy a túrához más osztályokból is csatlakozott egy-egy diák. Ezeken a túrákon legtöbbször két tanár vett részt felügyeletként, természetesen a fiatalabbak közül. Jellemzően háromféle túra volt: vízitúra, kerékpáros túra és gyalogos túra.

A *vízitúrákat* sokáig hátráltatta a vízi járművek hiánya. Az őrsi csónakok az 1968-as túra után már nem voltak használhatók. Nem csoda, eljárt felettük az idő, elhasználódtak: valamikor még a budapesti bencés gimnáziumé voltak, és csak véletlenül sikerült megtartani azokat. A megoldást az hozta, hogy 1973 és 1975 között Táló Zoltán és Lövey Félix

irányítása alatt a Sport-kör diákjai megépítettek 11 műanyag kenut. A már korábban meglévő gumikajakokkal együtt így egész flotta állt rendelkezésre. A diákok egy-egy vasárnapon vagy szabadnapon tudtak felkészülni a közeli Rábán, vagy a Kis-Dunán a nyári túrákra.

Az 1970-es években két különböző nyári vízitúra volt, az egyhetes Vízi Kis-kör (140 km): Győr – Kis Duna – Rajka – Nagy Duna – Győr, és a háromhetes Vízi Nagy-kör (750 km): Győr – Nagy Duna – Gemenc – Sió – Siófok – Balaton – a Zalán Zalabérig, innen a Zaláról a teherautóval vitték át a hajókat Rábahídvégre, ahonnan a Rábán eveztek Győrig. Az 1978/79-es tanévben a Vízi nagy-körre készültek, ám a rendkívül rossz időjárás miatt Mohács helyett már Szőnynél véget ért a túra. A későbbi években aztán a vízitúrák eljutottak a Bodrogra és a Tiszára is. Legmesszebbre 1981 nyarán jutottak a kenusok: Nagy Endre vezetésével a Mazúri-tavakon lapátoltak.

Az általában egyhetes, de néha hosszabb *kerékpáros túrák* útvonalai - érthető módon - ennél jóval változatosabbak voltak. Nem volt olyan tájegysége az országnak, ahova pár év alatt el ne jutottak volna a diákok. Ritkábban, de volt külföldre vezető kerékpártúra is. 1973-ban Lövey Félix diákjaival Erdélyben tett kerékpáros túrát, amely során július 15-én felkeresték Gyulafehérváron Márton Áron erdélyi püspököt is.

A *gyalogtúrákon* többnyire az országos túravonalak, elsősorban kék-túra szakaszait járták végig. A gyalogtúrákat nagyban segítette, hogy 1974 őszén a Sport-körön belül Táló Zoltán megszervezte az Országjáró Diák Kör (ODK) helyi tagozatát, amelynek a diákok mintegy kétharmada rendszeresen tagja volt, akik az alapvető természetjáró ismeretek elsajátítása után természetjáró igazolványt is kaptak. A gyalogtúrák általában egyhetesek voltak, és ez alatt nemritkán napi 25-30 kilométert is gyalogoltak. A Kék-túrák lelkes szervezője a tanári karból több évig Hirka Antal volt.

A nyári kirándulások sorába *hegymászó túrák* is illeszthetők, ezeket Táló Zoltán szervezte. Ezekre csak azok a diákok vehettek részt, akik évközben Táló Zoltántól megtanulták a hegymászás alapvető ismereteit.

Időnként nyaranta voltak nem túrázás jellegű kirándulások is, elsősorban külföldre. Ezekon többnyire kevés, 6-8 diák vett részt, már csak anyagi okok miatt is. Az első külföldi utazások Forrai Botondhoz kötődnek, aki osztálya diákjaival járt az NDK-ban és Erdélyben is, sőt az egyik nyáron még Várnánál a tengerben is fürödtek.

1980 nyarán Nagy Endre abban az időben kirándult osztályával Lengyelországba, amikor a sztrájkok megkezdődtek, és a sztrájkolók megakadályozták a Szovjetunióba irányuló vasúti szállításokat. Az 1980-as

években szinte minden nyáron 8-10 fős diákcsoport ment látogatóba Meschedébe, az ottani bencés gimnázium meghívására.

Pannonhalma sokkal több és többféle nyári programot szervezett diákjainak, mint az állami gimnáziumok, amelyek, ha szerveztek is ilyent, azok többsége elsősorban balatoni táborozás volt, igényesebb gimnáziumoknál nyári tanulmányi táborokat is szerveztek. Pannonhalma számára hatalmas előnyt jelentett, hogy a szerzetes tanároknak nem kellett a nyarat családjukkal tölteni, így több idejük volt a nyári szünidő egy részét különböző túrák, kirándulások formájában diákjaikkal tölteni.

Ezek a nyári szünidőkre megszervezett túrák, kirándulások vagy egyéb elfoglaltságok többféle szempontból is hasznosak voltak. Jót tettek a diákok egészséges fizikai fejlődésének, fejlesztették a közösségi és egymás iránti felelősségtudatot, a diákok és a tanárok a teljesen más, nem iskolai körülmények között jobban megismerhették egymást. Nem csoda tehát, hogy a diákok visszaemlékezéseiben a nyári túrák felejthetetlen fiatalkori emlékként megmaradtak.

Az 1980-as években más jellegű nyári elfoglaltságokat is szerveztek a diákoknak. Ezeknek nem annyira a kikapcsolódás, vagy a fizikai edzés volt az elsődleges célja, hanem más, emberi tulajdonságok fejlesztése. Több évben segíthettek a diákok mozgássérült és fogyatékos gyerekek nyaraltatásánál, vagy idegen nyelvi gyermektáborokban. 1987 nyarán a fogyatékos gyerekek nyári táborozásán segítettek azok a diákok Söréden, akiket áprilisban dr. Kovács István lelkész-orvos készített fel.

Az 1980-as években Várszegi Asztrik szervezésében egy alkalommal a diákok egy csoportja részt vett az NDK-ban, az ottani Evangélikus Egyház szervezte Aktion Sühnezeichen Friedensdienste összejövetelén. Ez a jellegét tekintve keresztyén-zsidó megbékélést szorgalmazó kezdeményezés a keletnémet titkosszolgálat, a Stasi szigorú ellenőrzése alatt működött.

Az természetes volt, hogy az éves kirándulások tervezésénél a bencések tekintettel voltak az útvonalba eső, vagy annak közelében lévő egyházi nevezetességekre, kegyhelyekre, és azokat egy rövid fohászra fel is keresték. Példaként említjük Pintér Ambrus osztályának kirándulását 1982 májusában, amikor a dél-dunántúli kirándulás záró eseménye a máriagyüdi búcsújáráson való részvétel volt. Az 1980-as években azonban több utazásról is tudunk, amelyek célja kifejezetten a *vallásos eseményeken* történő részvétel volt.

Elsőként az 1983 őszi Bécsben tett látogatást kell említeni. Az 1983/84-es évkönyv szemérmesen csak annyit mond, hogy „*Szeptember 8.*

Iskolánk diákcsoportja /19 fő/ Bánhegyi Miksa, Nagy Endre és Korzenszky Richárd vezetésével az osztrák Katolikus Középkolós Diákszövetség meghívására Bécsbe látogat. Szeptember 12. A Bécsbe látogatók visszaérkezése.” A valóságban a kiutazottak II. János Pál pápa látogatásának bécsi eseményein vettek részt. Legalább ekkora élményben volt része annak a 4 diáknak (Dudás Tamás, Hesz Antal, Lucza Endre és Romhányi Balázs), akik Hirka Antal vezetésével 1985. március 28 - április 9. közötti római zárandoklaton vettek részt. Az alkalom az a Nemzetközi Ifjúsági Találkozó volt, amelyet II. János Pál pápa hívott össze a húsvéti szertartások idejére, az ifjúság nemzetközi éve alkalmából. Az évkönyvben Hirka Antal részletesen beszámol mindazokról az eseményekről, amelyeken a diákokkal és az akkor Rómában tanuló Somorjai Ádámmal részt vettek. Az egyik résztvevő, Dudás Tamás, a találkozó után nem sokkal megjelent gimnáziumi diákújságban, a Forगतagban számolt be a történetekről. 1988 júniusában 20 diák vett részt Kiss Domonkos és Hegedűs Odó kíséretében Darázsfalván, II. János Pál pápa szabadtéri szentmiséjén.

De nem csak pápalátogatásokon vettek részt külföldön pannonhalmi diákok. A Taizé-i Közösség 1986. december 27. - 1988. január 2. között Londonban szervezte meg az Európai Keresztény Ifjúsági Találkozót, amelyen 3-3 pannonhalmi és győri bencés diák vehetett részt.

Természetesen ott voltak pannonhalmi diákok (a teljes I.B és III.A osztály, és a többi osztályból is pár diák) Kiss Domonkos, Hirka Antal és Somorjai Ádám vezetésével 1989 áprilisának utolsó napjaiban a Taizé-i Közösség pécsi találkozóján is.

Az 1980-as években a többször indult ministráns zárandoklat is Pannonhalmáról. A résztvevő diákok Várgesztesre, Lébénybe és Tétzentkútra jutottak el a zárandoklatok során. Itt említjük meg, hogy Nagy Endre és Hirka Antal több olyan nyári kirándulást szervezett és vezetett Lengyelországba, amely során felkeresték a híres częstochowai Fekete Madonna kegyhelyet. Az egyik ilyen út során részt vettek Mária mennybemenetele ünnepén, augusztus 15-én, az ünnepi búcsújáráson.

A gimnázium és a diákothton épülete, felszereltsége

Az 1942 őszére, a háborús körülmények ellenére kiváló minőségben elkészült gimnázium és Diákothton épülete, berendezése nemcsak folyamatos karbantartást igényelt, de az elhasználódás miatt egyre fokozottabb mértékű felújítást, korszerűsítést is. Ebben természetesen

nagymértékben közrejátszott az is, hogy az eredetileg 200 diák részére tervezett épületben közel 300 diák tartózkodott.

A nagyobb korszerűsítési, felújítási munkákat (festés, íróasztal, faliszekrény csere, javítás, stb.) értelemszerűen csak a nyári szünet alatt lehetett végezni. A jól szakaszolható, kisebb akadályoztatással járó munkákat (világító berendezések cseréje, fűtőtest cserék, stb.) azonban a tanév közben is végeztek. Az első ránézésre egyszerűbb feladatok több évre való elosztásának egyértelműen pénzügyi okai voltak. A nagyobb beruházásokat jelentő fejlesztéseknél (mint például fűtés-korszerűsítés, később a tetőtér beépítés) maga az elvégzendő feladat nagysága igényelte a több évig tartó munkavégzést. A gimnázium és a Diákotthon bevételeiből minden szükséges feladatra nem jutott pénz. Valójában a nagyobb munkák, beszerzések többségének a fedezetét a püspökkari támogatások és a külföldről, ám elég esetlegesen érkező adományok jelentették.

Jelen munka terjedelmét meghaladná, de nem is célunk tételesen felsorolni minden elvégzett munkát, ezért közülük csak az általunk fontosabbnak tekintetteket kívánjuk a következőkben bemutatni.

Az 1960-as évek második felében a folyamatosan végzett kisebb-nagyobb karbantartási munkák mellett több évre elosztva sor került: az osztálytermek és a folyosók kifestésére, a folyosók lábazati csempesorának cseréjére, az osztálytermekbe fénycsővilágítás került, az osztályok egy részében fokozatosan lecserélték az eredeti zöld linóleummal borított íróasztalokat, a székeket, elkezdték az ablakok, ajtók átfestését. 1970-re végeztek a legtöbb WC korszerűsítésével, kisebb javítások voltak a tornateremben, amely új világítást is kapott, és a külső homlokzatok kisebb hibáit is kijavították. Valamennyi nyílászáró (ajtó-ablak és ablakrácsok) átfestése kisebb megszakításokkal az 1980-as évek elejéig tartott.

Az osztályterekben és a tanulószobákban lévő valamennyi tanulói íróasztal cseréje, illetve a még javíthatók felújítása több mint 400 darab íróasztalt jelentett. Ez a hatalmas munka tíz évig tartott, és 1974-ben fejeződött be. Több évig elhúzódott a diákok fali-szekrényeinek cseréje is.

Az 1960-as évek végére tervezték a tornaterem teljes felújítását, ám pénzühiány miatt kezdetben csak a tornaterem padlójának javítására kerülhetett sor. 1970-ben a teljes padlózatot felújították, de így sem bírta sokáig. 1973-ban kiderült, hogy a tornaterem parkettjét a könnyező fagomba betegség támadta meg. Szeptember-októberben a diákok közreműködésével a régi parkettet felszedték, majd fertőtlenítése után az 1973/74-es tanév végére korszerű Graboplaszt műanyag borítás került a tornaterembe. Ennek

költsége a beépítéssel együtt 230 ezer forint volt! Ezt követően, már 1975-ben történt az új színpad felállítása a tornateremben. Az 1980-as évek elején újra hozzá kellett nyúlni a tornateremhez: ekkor kapott a fala védő faburkolatot, átépítették a színpadteret, korszerűsítették a hang- és fénytechnikai berendezéseket. Több alaklommal cserélték korszerűbbre a kosárlabda palánkot is.

Az 1970-es évek elején kezdődött meg, több évre elosztva a hálóterem mosdóinak korszerűsítése. Ezzel a munkával 1974-re készültek el. Több évig húzódott el a hálóterem matraccseréje is. Évente 30-40 ágymatraccainak cseréjére került sor. Az évtized közepén került sor a hálóterem faliszekrényeinek felújítására.

Az 1971/72-es tanév során a Teleki terem burkolatát csiszolták, lakkozták, a székeket felújították, a világítását korszerűsítették. Ezzel egyidőben sor került egy xenon lámpás vetítógép és szélesvásznú mobil vetítő fal beszerzésére, vagyis a diák mozi is teljesen korszerűsödött.

1972/73-ban a meglévő betegszoba mellett egy kisebb betegszobát és új orvosi rendelőt alakítottak ki. Ezt követően az egészségügyi előírásoknak megfelelően átépítették a betegszoba mosdóját, majd önálló betegszobai mosogató-helyiség is készült. Ugyanebben az évben a tanteremek fénycsöves világítást kaptak.

1974/75-ben beszerezték az új műanyag szemégyűjtőket, a szemét elszállításához pedig egy Zsuk gépkocsit alakítottak át.

Az 1960-as és 1970-es éveknek a legnagyobb beruházása a fűtésrendszer korszerűsítése volt. Az első lépés 1965-ben a Nemzetközi Karitástól kapott új kazán üzembe helyezése volt, amihez előbb még két új olajtartályt kellett beépíteni, Az új fűtési rendszer 1967 őszén indult be. Ezt követően a szénraktár helyén, az árkádok alatti alagsorban új tároló és pincehelyiségeket létesítettek, és valamennyi szennyvíz- és vízvezeték is kicserélték. 1973-ban itt kezdték meg egy új zuhanyozó kiépítését. Sajnos, menet közben szükségessé vált a tervek átdolgozása, ezért az új zuhanyozó csak az 1975/76-os tanévben készült el. A következő évben készültek el a zuhanyozóban a padok, az öltözőszekrények, és a szellőztető berendezés. A régi zuhanyozó elbontásában nagyrészt vállaltak a diákok is.

Sajnos, az új kazán azonban nem oldotta meg hosszútávon a fűtési gondokat. 1971/72-es tanévben már egy új, 500 000 kal/óra teljesítményű olajkazánt kellett beszerezni, amihez további olajtárolók is épültek. Az 1977/78-as tanévre további kazán beállításával elkészült a Diákotthon meleg-víz szolgáltatási rendszere, és így a következő tanévtől a Diákotthoni

mosdókban, zuhanyozókban állandó lett a meleg-víz szolgáltatás. 1979-től további kazánbővítés történt, mivel a Főmonostor és a Szociális otthon külön kazánjait megszüntették (ezek füstje is komoly mértékben hozzájárult az 1978-ban helyreállított torony burkolatának korábbi károsodásához), és 1980-tól ezek biztosították a Főmonostor és a Szociális otthon meleg-víz ellátását és távfűtését is. Mindezt az 1973-74 években kiépített közműanyagút-rendszer felhasználása, illetve annak bővítése és egy központi melegvíz-lágyító üzembe helyezése tette lehetővé.

A Főmonostor épületével közös szennyvízelvezetési és vízellátási rendszer korszerűsítése ezekben az években hatalmas feladatot jelentett. A XX. század elején épített ún. kocszos derítő a gimnázium szennyvizének rákötése miatt az 1960-as évekre gyakorlatilag felmondta a szolgálatot. A Főmonostor épülettömbje a gimnázium és Diákotthon épületével együtt az általaj elnedvesedése következtében megcsúszás közeli állapotba került. Szerencsére, a szennyvíz ügy megoldását az Országos Vízügyi Hivatal a műemléki együttes védelme érdekében magára vállalta.

Az 1960-as évek közepén az Országos Vízügyi Hivatal új szennyvíztisztító rendszer létesítése mellett döntött. A Bencés Rend felajánlotta, ha megkapja annak forint ellenértékét, úgy biztosítja a devizát egy korszerű szennyvíztisztító nyugatról történő beszerzéséhez. Az ajánlatot az OVH nem fogadta el, az új derítő és szikkasztó hazai technológiával épült meg. Időközben az OVH a csúszásveszély további megelőzése érdekében kiépítette a Főmonostor alatti közműanyagút rendszert, és ebbe helyezték el a szennyvíz és ivóvíz vezetékeket (és amint arról már szó volt, később ide kerültek a meleg-víz és fűtővíz vezetékek) is. Ezek a munkák négy éven keresztül, 1974-ig tartottak, elég nagy felfordulást okozva, például 1971/72-ben a teljes belső udvar fel volt bontva. A gimnáziumnak magának kellett a szennyvízáttemelő szivattyúkat an beszereznie. Sajnos az új szennyvíztisztító rendszer az 1970-es évek végére tönkrement. A szikkasztó rendszer az alatta lévő vízzáró réteg miatt nem tudott működni, az Arborétumban egy valóságos szennyvíz-tó keletkezett. Az OVH 1979-80-ban építette az új derítő rendszert, immár elfogadva a bencések nyugati berendezés beszerzésre vonatkozó ajánlatát.

A Diákotthon vízellátása szintén közös volt a Főmonostoréval. A vizet a Csejderben lévő 2 kút biztosította, amelyből az egyik, az ásott kút az 1970-es évek végére nitrátossá vált, a másik vízmennyisége pedig kevés volt. Ismét az OVH segített, új kutat fűrt a Csejderbe, a Főmonostor padlásán lévő

tároló tartályok számát megnövelték, és önműködő szabályozású szivattyúkat állítottak be a rendszerbe.

1977-78-ban került sor a Diákotthon ebédlőjének felújítására. Új székeket szereztek be, majd az 1979/80-as tanévben bevezették az önkiszolgáló rendszert. A következő évben pedig a tálalót korszerűsítették. A konyhát később, 1987 elején ismét felújították. 1978/79-ben korszerűsítették a prefektusi szobákat, mindegyikbe zuhanyozót is építettek. 1978-80 között készült el a gimnázium külső vakolatának felújítása, festése. Elsőként az épület nyugati, a falu felé néző homlokzatára került sor, majd ezt követte a keleti homlokzat, az ott lévő zászlótartó rudakkal.

1980-ban szűnt meg a gimnázium (és természetesen ezzel egy időben a Főmonostor) kézi-kapcsolásos telefonja, ettől kezdve már közvetlen távhívásos telefon-rendszer működött Pannonhalmán.

Az épület belső karbantartási és felújítási munkái mellett az 1970-es évek közepétől – elsősorban a folyamatos tanrendi változásoknak köszönhetően – egyre sürgetőbbé vált az épület belső átépítése. A gimnázium 1950-ben történt újraindítása óta folyamatos gondot jelentett, hogy az épületet annak idején 200 diák befogadására tervezték, ám a létszám már az 1960-as évek elejére elérte a 300 főt, korszakunkban pedig a beiratkozott diákok száma többnyire azt pár fővel meg is haladta. A létszámon belül a bejáró és helybeli diákok folyamatos csökkenése miatt a Diákotthonban lakók száma viszont emelkedett, 1974-től már 290 körül járt, 1985-től pedig rendre meghaladta a 300-at.

Az épületben rendelkezésre álló 8 különböző befogadó képességű tanterem a tanórák és a délutáni közös tanulás igényeit, ha csak szűkösen is, és az osztályok létszamarányos folyamatos költöztetésével, kielégítette. Az oktatási követelmények változásai miatt szükségessé váló szakosított előadótermek (mint például biológia terem) már az épület tervezett funkciójának átalakítását igényelték. A harmadik és negyedik osztályban bevezetett fakultációs rendszer azonban már új oktató és tanuló helyiségeket is igényelt: az osztály diákjai által választott különböző fakultációs tárgyak oktatását nem lehetett egy időben, ugyan abban a tanteremben megtartani.

Ezek miatt került sor első lépésként új tanulóhelyek kialakítására. 1978-ban a második emeleti szertárak előtti folyosót alakították át tanuló folyosóvá. A Diákotthon kápolnáján túli és az összekötő folyosókon meglévő kisebb befogadó képességű (2-6 fős) diákszobákat részben átépítették, részben korszerűsítették, és újakat is kialakítottak. Mindenhova emeletes ágyak kerültek, új munkaasztalokat szereztek be. 1981

szeptemberére a harmadik emeleti VII. és VIII. hálótermekből 6-os egységekkel 2x18, összesen 36 tanuló- és hálólhelyet alakítottak ki a harmadik évfolyamosok számára.

A legnagyobb beavatkozás a tetőtér beépítése volt, ahova diákszobák és a gimnázium 20 fős olvasóteremmel rendelkező diákkönyvtára került. A beépítési tervet 1984-ben rendelték meg a Középülettervező Vállalatnál (KÖZTI). Hatalmas feladat volt, hiszen a beépítés részeként előbb fel kellett újítani a teljes tetőszerkezetet, beleépítve az új tetőtéri ablakokat, majd elkészíteni a tetőszerkezet belső szigetelését. A beépített tetőtér közlekedő folyosója a Várkerület felőli, déli oldalra került, abból nyíltak a 4 fős diákszobák. A tetőszerkezet alakjának adottságaiból következett, hogy ezek a szobák galériások lettek, a galériára kerültek az ágyak, az alsó szint pedig a tanuló tér volt. A beépített tetőtér megközelítésre a meglévő főlépcsőházon és a nyugati szárnyban lévő melléklépcsőházon túl egy új harmadik lépcsőház is épült, amit: a felső összekötő folyosó végén, a földémet áttörve alakítottak ki.

A Forगतag című diákújság 4. száma, 1986 januárjában már az előkészítő munkák megkezdéséről adott tájékoztatást, és közölte a diákszobák alaprajzi és keresztmetszeti elrendezésének rajzait is. Elsőként az új diákkönyvtár birtokbavétele történt meg 1987 decemberében. Az összekötő folyosó feletti tetőtér beépítése volt az építkezés befejező üteme. A lépcsőház melletti nagyobb helyiséget meditációs teremnek rendezték be, ahol - és immár nem csak a továbbra is megmaradt diákkápolnában - akár esti imákat, vagy osztálymiséket is lehetett tartani.

Az 1988/89-es tanév kezdetére a tetőtér beépítése befejeződött.

Szinte felsorolni se lehet, mi minden egyébire is szükség volt ebben a 25 évben. Csak megemlítjük közülük a fűtőtestek cseréjét, az oktatáshoz szükséges film- s képanyagok beszerzését, a zenesobák felújítását, a hangszerek felújítását, illetve újak beszerzését. Természetesen korszerűsíteni kellett a hivatali munka eszköztárát is. Itt a másoló gépeket említjük meg: 1974-ben egy Gestetner sokszorosítógépet szereztek be, majd 1981-ben a szükséges hatósági engedélyek birtokában (a sokszorosító tevékenységet akkor még politikailag veszélyesnek minősítették) egy CANON-120 típusú másolót helyzetek üzembe.

Az 1980-as években jelentősen megnőtt a nyugati anyagi támogatások, és tárgyi adományok nagysága, mennyisége. Rendszeresen érkeztek adományok az Europäischer Hilfsfonds-tól is, amely magyar részlegének vezetője, Valentiny Géza prelátus egykor bencés diák volt.

Nevelés

Tartalomjegyzék

A vallásos nevelés

A hazafias nevelés

A prefektusok

Több helyen hivatkoztunk már az első igazgatóra, Kováts Arisztidre, aki először fogalmazta meg a Pannonhalmán történő nevelés céljait a következőkben: „az intézetünkől kikerülők ép testben ép lelkű, művelt, jó magyar emberek legyenek”.

Ennek a hármás célkitűzésnek az első része, a Juvenalis által megfogalmazott eszményi kívánság, a *mens sana in corpore sano* - az ép testben ép lelkű ember elsősorban a vallásos nevelést jelentette, a művelt ember pedig megtestesíti az oktatás révén szerzett tudást és az általános műveltséget. A harmadik cél, a „jó magyar ember” megfogalmazás tartalma abban a korban, 1939-ben egyértelmű volt, és a nemzeti hovatartozás érzése mellett világnézeti és történelemszemléleti elkötelezettséget is közvetített.

A „művelt ember”, vagy Széchenyi István szavaival élve a „tudományos emberfő” elérésére végzett oktató-nevelő munkát a gimnáziumról szóló fejezetben bemutattuk.

A bencések hagyományos felfogása szerint az oktatás és a nevelés egységes, elválaszthatatlan és egymáshoz szervesen kapcsolódó pedagógiai feladatot jelentett.

A nevelés során a rájuk bízott diákok személyiségét tudat-és képességfejlesztéssel olyanná kívánták formálni, hogy annak értékrendszere magába foglalja a vallási és erkölcsi tanításokat, az egyetemes emberi és kulturális értékeket, valamint a nemzeti értékeket.

Reményeik szerint ez az értékrendszer képessé teszi az érettségi után a diákokat a társadalomba úgy beilleszkedni, hogy a saját életükben rájuk váró feladatokat nevelésük szellemiségének megfelelően oldják meg.

Pannonhalmán a nevelés minden bencés tanárnak feladata volt, gimnáziumi és diákotthoni munkájában egyaránt. Más volt azonban a nevelés feladata és területe a gimnáziumban és más a Diákotthonban, amelyben a diákok idejük túlnyomó részét töltötték.

A tanárok sem egyforma mértékben osztoztak a nevelési feladatokon. Más volt a nevelési feladata annak, aki csak tanár volt a gimnáziumban, és más, ennél több feladata volt az osztályfőnököknek. A nevelésből azonban a legnagyobb rész a prefektusoknak (nevelőtanároknak) jutott.

A nevelés sok részterülete közül Pannonhalmán két területre, a vallásos nevelésre és a hazafias nevelésre fordították a legnagyobb figyelmet. Ebben a fejezetben a nevelés két súlypontját, a vallásos és hazafias nevelést, valamint a prefektusok nevelő munkáját taglaljuk.

A vallásos nevelés

Pannonhalmán a gimnázium évkönyvei a nevelési feladatok között a vallásos nevelést mindig első helyen említik. Ez így volt természetes. A kommunista diktatúra élesen egyház ellenes volt, és mindent elkövetett az állami iskolákban engedélyezett hitoktatás ellehetetlenítésére. Az iskolai hitoktatáson túl a vallásos nevelés, a hitoktatás a plébániákon, vagy önkéntesen szerveződő csoportokban szigorúan üldözött volt, államellenes cselekedetnek minősült. Így az 1950-es állam-egyház megállapodással engedélyezett nyolc egyházi középiskola vallásos nevelése a katolikus egyház szinte egyetlen lehetősége maradt a hitélet továbbvitelére a következő korosztályokba. A katolikus egyház abban a reményben is írta alá a megállapodást, hogy az évente végző pár száz diák hitében megerősödve, a hit megőrzésének nehézségeire felkészítve hagyja el az egyházi gimnáziumokat, és ezt a hitet megtartva későbbi életében családjában, netán környezetében is továbbörökíti. Mivel ez a megállapodás betiltotta a kisszemináriumokat, azokat az egyházi középfokú képzési intézményeket, amelyek feladata a hivatásgondozás volt, az egyházi iskoláktól az egyház ezek részleges pótlását, az egyházi pályára való nevelést, felkészítést is elvárta. Mindez erkölcsileg is arra kötelezte az egyházi iskolákat, hogy ha kell, minden mást háttérbe szorítva, minden energiájukat a vallásos nevelésre összpontosítsák. Ez annál is inkább elvárható volt tőlük, mivel ez egybeesett hitükkel és az egyházban betöltött küldetésükkel.

Pannonhalmán az 1960-as években a külvilág felé élesen elkülönítették a gimnázium és a diákotthon vallásos nevelését. Ezt tükrözik a gimnázium évkönyvei is, amely a gimnáziumnál csak a hittantanítással foglalkozik, a vallásos nevelés többi részét a diákotthon és a diákotthoni nevelők (prefektusok) munkájaként ismerteti.

A vallásos nevelés főbb elemeit a következőkben soroljuk fel: minden évfolyamon heti két hittanóra, szombat délután elmélkedésre fordított csendes-óra, vasárnap részvétel közös szentmisén, évente három alkalommal rekollekció (szombat délutáni rövid lelkigyakorlat) és egy kétnapos lelkigyakorlat. A rekollekciókat tanévkezdetkor, karácsony előtt, és a tanév végén tartották, a lelkigyakorlatot pedig a nagybőjt időszakában, külön-külön az alsó-és felső évfolyamoknak. (Az 1960-as években még a lelkigyakorlat volt karácsony előtt, és a nagybőjtben volt egy rekollekció.)

Ez a rendszer csak 1980-as évek közepétől változott, amikor a diákok más, fontosabbnak ítélt elfoglaltságai miatt évente már csak két rekollekció volt.

Természetesen volt közös szentmisehallgatás a kötelező ünnepnapokon (ezek Pannonhalmán igazgatói szünnepok voltak) és más nagyobb ünnepeken, mint például Szent Márton és Szent Benedek napja. A diákok ott voltak az Úrnapján tartott körmeneten is. Azokban az években, amikor a hatóságok nem engedélyezték a körmenetet a Várkerületen, akkor volt arra példa, mint 1967-ben, hogy a diákok a faluban tartott körmeneten vettek részt, mivel a Bazilikában tartott körmeneten csak egy osztálynak jutott hely. 1970-ben már a Várkerületen volt az Úrnap körmenet.

Az előbbieken a részvétel kötelező volt, mint ahogy az egyes időszakokban havonta tartott osztálymiséken is, amelyeket az osztály prefektusa mondott a diákothon kápolnájában. A diákok az adventi időszakban gyertyagyújtási liturgián vettek részt, részesültek Balázs-áldásban, Hamvazószerdán hamvazkodtak, májusban a Boldogasszony kápolnában résztvettek loretoi litániákon, vasárnap esténként a Bazilikában tartott kompletóriumokon. Aki akart, járt ministrálni, vagy akár mindennap reggel fél hétkor szentmisére a diákkápolnába, szentgyónását szinte bármikor el tudta végezni, naponta tudott szentáldozáshoz járulni. Mindezeket a nevelők nem ellenőrizték, mégis tudtak minden diák vallásgyakorlási szokásairól.

Majdnem minden Pünkösdkor pár diák a Bazilikában vette fel a bérmálás szentségét. Azokban az években, amikor nem volt főapát, aki kiszolgált volna a bérmálás szentségét, a diákokat a győri bencés templomban, az ottani diákokkal együtt a győri püspök bérmálta.

A vallásos neveléshez tartoztak a tanítás előtti, és az étkezéseknél elmondott rövid imák, de még maga a Laudetur... köszönés is.

Ha mindehhez hozzátesszük, hogy a diákok lelki gondjaikkal bármikor fordulhattak a nevelőikhez, elsősorban prefektusaikhoz, de akár lelki atyjukhoz is, akkor kétségtelen, hogy a vallásos nevelés feltételei Pannonhalmán tökéletesek voltak. Sokkal jobbak, mint azokban az egyházi iskolákban, ahol a gimnázium mellett nem volt diákothon, vagy az engedélyezett diákothon csak kis létszámú volt, és nem volt testközelben a szerzetesi közösség otthona, mint esetünkben a Főmonostor.

Mégis az évkönyvek arról tanúskodnak, hogy a vallásos nevelés örökké nehézségekkel küzdött. Ezek közül először a gyakorlati kérdéseket említjük.

A II. Vatikáni zsinat liturgia-reformja nagymennyiségű többlet feladatot jelentett a vallásos nevelés terén. A reform legerősebb hatással a szentmise szertartására, a szentségek kiszolgálására és a zsolozsmára volt. Ezeket a reformokat először maguknak a bencéseknek kellett elsajátítani és a gyakorlatba átültetni, majd ezután a változások értelmét a diákoknak el kellett magyarázni, és az általuk végzendő liturgikus feladatokat (például a ministrálást), és az új szövegeket be kellett tanítani. A liturgia reformjai közül a két legérzékeltőbb a népnyelv használata és a misézés irányának megváltoztatása, a szembemisézés bevezetése volt. A népnyelv, tehát a magyar nyelv használatát fokozatosan vezették be, a szentmise befejező részébe már 1964-ben, a kánon szövege 1969-re lett magyar. Pannonhalmán az egész reform bevezetésére az óvatosság volt a jellemző, de egyúttal folyamatosan keresték azokat a lehetőségeket, ahol a diákok a korábbiaknál tevékenyebben kapcsolódhatnak be a liturgiákba.

Évekig gond volt a korszerű hittan-könyvek hiánya. Az 1971/72-es évkönyv keserűen állapítja meg: *„ha a tankönyvekre még sokáig kell várni, nagy segítséget jelentene, ha legalább sokszorosított jegyzetek lennének.”* (Ezek szerint még azok se voltak.)

Újítás volt a folyosóra kihelyezett nagyméretű vallásos hirdető tábla, amelyeken rajzokkal illusztrált, rövid elmélkedések, rajzos hittani magyarázatok jelentek meg.

Kapuy Vitál igazgatósága idején az évkönyvekben a vallásos nevelésről sok kritikus megállapítás olvasható: *„A lelkigyakorlat megszokott, sematikus rendje ma elégtelennek bizonyul.”* *„A vallásos élet tradicionális formáinak válságát kézzel foghatóan tapasztaltuk, amikor a lelkigyakorlatunk vezetőjének lelkülete, életszemlélete teljesen idegen volt fiaink életérzésétől.”* *„Nevelőink nagy munkával igyekeztek imádságos félórakkal, újszerű ájtatossággal helyettesíteni a Mária tisztelet, a kompletórium szép, de sokszor rutinossá vált gyakorlatait.”*

A nevelés eszköztárának bővítésére irányuló szándék tiszteletre méltó, ám nem minden esetben egyértelmű. Az érzelmi élményeket is nyújtó májusi litániák időszakos elhagyása, akárcsak a kompletóriumoké, nem biztos, hogy erősítette a vallásos nevelést. Meghökkenítő az is, hogy az 1967/68-as évkönyv a vallásos nevelésnél értékeli a belügyminisztériumi előadásokat a fiatalok bűnözéséről, mint az erkölcsi nevelés egyik fontos eszközét. Ezek a napi politikai áthallások egyébként is jellemzőek voltak ezekre az évekre.

Az, hogy a vallásos nevelés eredményeit hogyan értékelték, illetve sikerült-e minden nehézségen úrrá lenni ebben az időben, az évkönyvekben

ritkán szerepel. Az, hogy állandó volt az útkeresés a hatékonyabb nevelésre, mindenképpen gondokra utal. *„A vallás-erkölcsi nevelés terén felbukkant sok és súlyos probléma megoldása felé bizonyára a legjobb út a testület közös imádsága.”* – írja az 1966/67-es évkönyv. A sok és súlyos nehézség közül párról már esett szó, a legnagyobb gondról azonban ebben a korszakban még nem igen szólnak az évkönyvek.

A vallásos nevelés legnagyobb gondja maga a nevelendő diákság volt. A kommunista diktatúra egyházüldözése, annak keretében az iskolai hitoktatás akadályozása, az egyház visszaszorítása a templomok falai közé, a nyilvános vallásgyakorlás elítélése és büntetése egyebek között azzal az eredménnyel is járt, hogy a Pannonhalmára tizennégy évesen megérkező diákok közül egyre többen voltak a hit és a vallás terén képzetlenek, gyakorlatlanok. A családi élet gyermekkori közös vallásgyakorlása, a vasárnapi közös családi szentmisehallgatás, a roráték, az egyéb vallásgyakorlásokon, mint körmeneteken, búcsújáráson való közös részvétel élményei, áhítata és megszokottsága - sorolhatnánk tovább a példákat - mind-mind nagyon sok újonnan érkezett diákból hiányzott. Ahol a belső családi élet is lassan vallásilag közömbössé vált, elmaradtak például a közös esti imák, a szülők vallásos példamutatása, a helyzet még rosszabb volt. Mindehhez jött az általános iskolákban tapasztalt vallásellenesség, a vallásosság kigúnyolása, a vallásos gyerekek kiközösítése. És bármennyire hihetetlen, de további gondot okozott a pannonhalmi gimnázium „jó iskola” híre is.

Jákí Zénó - akinek igazgatóságára, akárcsak Csóka Gáspáréra, többek között a szokásosnál nagyobb fokú őszinteség is jellemző volt -, így vall erről: *„Vallásos nevelésünk évről-évre visszatérő problémája a világnézetünkhöz lanyhán vagy egyáltalán nem igazodó tanulók ügye. Olyanok is jelentkeznek hozzánk, akik nem hívő családból, társadalmi környezetből jönnek, akiknek szülei „jó iskolában”, gondos nevelők között akarják tudni gyermeküket. Ezek a szülők az iskola világnézetét legfeljebb csak elvben vallják. Gyakorlatban távol állnak tőle, gyerekeiknek minimális vallási ismereteket és kevés élő kereszténységet adnak. A felvételi beszélgetésen a szülők elé tárjuk, hogy az iskola vallás-erkölcsi alapon nevel, és ennek elfogadása az iskolába való felvétel követelménye. A gondos felvételi előkészítés ellenére több növendékünk van, aki a vallás terén kezdetleges ...”*

Ez a gondolatsor mindenképpen felveti a felvételi rendszer hatékonyságát. Ezekben az években a felvételi jelentkezéshez már nem volt

kötelező csatolni a jelentkező plébániájának véleményét. Ennek több oka is volt, és nem csak a bencéseken múltott, de ebbe most nem bocsátkozunk bele. A felvételi elbeszélgetésen azonban a szülők világnézeti elkötelezettségét, vallásosságát könnyen fel lehetett mérni, akárcsak a jelentkező tanuló vallási ismereteit. Tehát már a felvételi beszélgetés során tisztázódott, hogy az idézetben felsorolt nehézségek fennálltak. Ezért meg lehet kérdezni, miért vették fel az ilyen diákokat? Hiszen ezekben az években is jelentős volt a túljelentkezés, választhattak volna más, a vallásos élet iránt elkötelezett jelentkezőket. Vagy azok nem ütötték volna meg a tanulmányi eredményre vonatkozó követelményt? A választ soha nem fogjuk megtudni.

Hangsúlyozni kell, habár egyre több vallásilag képzetlen diák érkezett, nem minden felvett diák volt ilyen. Ez viszont további gondot vetett fel: egy-egy osztályban melyik szinthez igazítsák a vallásos nevelést, a hittan tanítást? A kezdőkhöz? Vagy a hazuról megfelelő hittel, tudással érkezett diákokhoz? De ezzel még nem értünk a gondok sorának végére: mit kezdjenek azokkal a diákokkal, akik nem akarták elfogadni a vallásos nevelést? A válasz egyszerűnek tűnne: elküldik őket. Ez azonban nagyon-nagyon ritkán történt meg csak pár olyan esetben, amikor a diák már a többiek vallásos nevelését is veszélyeztette, ahogy hivatalosan fogalmaztak „bomlasztó hatással volt a közösségre”. Egyébként pedig a II. Vatikáni zsinat vallásszabadságról szóló tanítását alkalmazták, amely szerint vallási téren kényszerítő eszközt alkalmazni nem szabad. Viszont az ilyen, vallásilag közömbös diáktól is elvárták, hogy *„tartsa tiszteletben az intézet vallásos jellegét és vegyen részt figyelmesen az istentiszteleteken.”* Ez a gyakorlatban a vallási nevelés kötelező eseményein való részvételt is jelentette.

Egyes diákok berzenkedése a vallásos nevelés ellen nyilvánosságot is kapott. Az 1976-ban tartott Diákszékesületen az előre nem tervezett hozzászólások között javaslat érkezett fakultatív részvételre a vasárnapi szentmisén. Az elhangzottakra adott válasz alapján a vallásos neveléssel kapcsolatban több más kritikus megjegyzés is lehetett. A vallásos életre vonatkozó kérdésekre Csóka Gáspár igazgatóhelyettes egyértelmű és határozott választ adott. Idézzük a Diákszékesület jégjegyzékéből:

„Úgy gondolom, a szentmiséken való fakultatív részvétel ott dőlt el, amikor spontán ezt az iskolát választottuk, vagy nem választottuk. Amikor ebbe az iskolába jöttél, amelyből mutatóban van néhány ebben az országban, nyíltan hirdettük, milyen világnézet alapján történik itten a

nevelés, és akinek kedve van ehhez, az válasszon minket és a diákoththonunkat. (Taps)”

A bajok orvoslására szinte állandóan folyt az útkeresés. 1974-től az első osztályosok az első két hónapban külön vasárnapi szentmiséken vettek részt. Ezeken, akiknek erre szüksége volt, megtanulhatták a szentmisén való helyes magatartási szokásokat (felállás, letérdelés, a hívők válaszai, stb.), másrészt a szentbeszédék is kifejezetten a vallásos élet kezdeti nehézségeiről szóltak. Az 1970-es évek második felében korszerűsítették a hittantanítást, korszerű tanítási segédeszközöket alkalmaztak. Az osztályozást ugyan eltörölték, de helyette a tanultak számonkérésre új megoldásokat, mint a témazáró dolgozatokat, rendszeres feladatlapos felméréseket vezettek be. Ismét rendeztek házi hittan versenyeket, bibliai ki mit tud versenyeket. Az önként szerveződő esti imák vezetését rábízta a diákokra, akárcsak a vallási faliújság szerkesztését. Korszerűsítették a rekollekciókat és lelkigyakorlatokat, azok vezetőinek kiválasztásánál a helyi adottságoknak nagyobb szerep jutott.

Az 1970-es évek második felében tanévenként valamelyik szülői látogatás alkalmával rendszeresen tartottak előadást a szülőknek (általában dr. Sulyok Elemér hittanár) az otthoni és a gimnáziumi vallásos nevelés összehangolásának gondjairól.

Az 1974/75-ös évkönyv egy addig elhallgatott, de nagyon fontos kérdést vet fel: a papi hivatás nevelésének ügyét. Szóltunk már arról, hogy az 1950-es állam-egyház megállapodás alapján működő egyházi középiskoláktól az katolikus egyház remélte ennek a feladatnak legalább részleges felvállalását is. Pannonhalma ennek 1950-1964 között a lehetőségeihez képest eleget is tett, érettségi után 125 diák lépett egyházi pályára, igaz, később ezek mintegy fele lemorzsolódott. Az évkönyvek azonban eddig soha nem szóltak erről, mint feladatról külön, noha tudni, ezeknek az egyházi pályára készülő diákoknak a lelki életét különös figyelemmel kísérték, és ha kellett, külön segítettek is. Ez a „nem beszélünk róla, de tesszük” gyakorlat 1964-től is megvolt.

Azt viszont az évkönyvek minden évben ismertetik, hogy egyes egyházmegyék folyamatosan támogatták „szegény sorsú diákok” pannonhalmi tanulását. Nyílt titok volt, hogy minden évben volt közöttük pár fiú, elsősorban falvakból, akik azért kerültek plébánosuk ajánlásával és az egyházmegye támogatásával Pannonhalmára, mert abban bíztak, papi hivatásra készülnek. Azt is tudjuk, hogy ezen a téren csak a dunántúli egyházmegyék (és a görögkatolikus hajdúdorogi püspökség) voltak

érintettek. Feltehetően a további egyházmegyék más katolikus gimnáziumokkal voltak hasonló kapcsolatban. Az évkönyvek a továbbtanulási adatok között időnként adnak is tájékoztatást arról, hányan folytatták tovább a tanulást teológiai főiskolákon, vagyis léptek egyházi pályára Innen tudjuk, hogy 1965-67 között 17 ilyen diák volt. Ettől kezdve pár évig az évkönyvek egyházmegyei támogatásokról ugyan szólnak, de arról nem adnak adatot, hányan választották az egyházi pályát.

Természetesen, nem minden egyházmegyei támogatott lépett végül papi pályára, de ezt a kockázatot az egyházmegyék vállalták. Bízta abban, hogy Pannonhalmán a hivatás valóban felébred, vagy megerősödik.

1975-ben viszont a vallásos nevelésről szóló beszámolóban megjelenik a következő pár mondat:

„Külön kérdés a papi hivatások ügye. Mivel a katolikus iskolák létrehozásában ennek döntő szerepe volt, a kérdés megfelelő fontosságot érdemel. Az egyházmegyék támogatottjaival kapcsolatban a szervezett foglalkozás hiányát érezzük, melyen a jövőben próbálunk segíteni.”

Ez két dolgot is jelenthet. Egyrészt, hogy ezekkel a fiúkkal többet kellene foglalkozni. De azt is jelentheti, és mi ezt valószínűsítjük, hogy az egyházmegyék a támogatáson kívül nem nagyon kísérték figyelemmel a támogatottjaik sorsát. Mindenesetre ettől kezdve az évkönyvek mindig beszámolnak arról, hogy az egyházmegyék képviselői évente (néha többször is) felkeresték Pannonhalmát, tájékoztódtak támogatottjaik előmeneteléről és elbeszélgettek velük. Ez a gyakorlat korszakunk végéig, 1989-ig élő maradt.

1964-1989 között a Pannonhalmán érettségizett diákok közül valamivel több, mint 100 diák (becslésünk szerint talán 120) választotta az egyházi pályát. Közülük 24 diák lépett a bencés szerzetesközösségbe, ebből 11 ma is tagja a Rendnek. Legalább 25 diákból lett görögkatolikus pap. Pontosabb adatot az évkönyvek hiányosságai és saját felmérésünk részleges volta miatt nem tudunk mondani. Arról is csak szórványos adataink vannak, hogy a világi papnak készülők közül végül többen nem végezték el a teológiát és nem szentelték őket pappá. Érdekességként említjük, a végzett diákok közül egy görögkeleti és két evangélikus lelkész is lett.

Pannonhalmán hagyományosan sok görögkatolikus diák volt, szinte mindegyikük görögkatolikus papi családból, és közülük is sokan készültek egyházi pályára. Évente a számuk 30-40 között változott. Püspökségük kitüntetett figyelemmel kísérte életüket, fejlődésüket Pannonhalmán, és nagyon gyakran a görögkatolikus egyház valamelyik jeles személyisége (Timkó Imre, Keresztes Szilárd, Pregun István, stb.) meglátogatta őket. A

látogatók, köztük néha egy-egy diák édesapja is, görög-rítus szerinti szentmisét is bemutatnak, amelyen minden diák részt vehetett.

Korzenszky Richárd igazgatósága alatt nem minden évkönyv foglalkozik a vallásos neveléssel, sőt furcsállható módon az is előfordul, hogy a vallásos nevelés a közművelődési fejezetben szerepel. Mégis rekonstruálható, hogy a vallásos nevelés rengeteg újszerű gondolattal és elemmel bővült. Ezek között szerepel az is, hogy a gimnázium a nyári szünidő előtt körlevélben kérte a szülőket, *„hogy az otthoni nevelést is egyeztessék össze az ittenivel, ne kelljen növendékeinknek otthon mást látni, más gyakorlattal találkozni ... a családi légkörben folytathassák gyermekeik a vallásos gyakorlatokat és tovább művelődhetnek.”* (1980/81-es évkönyv)

Az 1981/82-es tanévtől ismét megkövetelte az iskola a jelentkezéshez a helyi plébánia ajánlását (a diktatúra gyengült!) a jelentkező tanulóra és családjára is kiterjedve. Ez az ajánlás azonban nem jelentett igazi biztosítékot azoknak a gondoknak az elkerülésére, amire hivatott volt. A városi plébániák kapcsolata a hívekkel az eltelt 30 év alatt jelentősen meggyengült. Sok vallását gyakorló hívő, félve a felismeréstől, idegen helyeken járt vasárnapi szentmisére, a keresztlők egy része titokban történt, a családi életet a plébánosok nagyon kevés esetben ismerték igazán.

Ezekben az években újból volt Biblia-kör is, amelyet annak idején még Bajtay Oros szervezett meg. A diákokat arra buzdították, vegyenek részt a Bazilikában tartott szerzetesi liturgiákon, elsősorban a vesperásokon. Havonta egy csütörtökön fakultatív szentmisét tartottak a Bazilikában, aminek az imaszövegeit, elmélkedéseit és énekeit a diákok állították össze. Ekkor jelent meg a „valóságban” az ökuménia is Pannonhalmán, több alkalommal és több formában is. 1986-ban ökumenikus imahetet tartottak, amely keretében az egyik diák édesapja, Krámer György soproni evangélikus lelkész tartotta az igehirdetést. A gimnázium kapcsolatot épített ki a debreceni református gimnáziummal, amelynek több osztálya is tett látogatást Pannonhalmán.

Az 1980-as években a már sokkal engedékenyebb társadalmi környezetet a gimnázium kihasználta arra, hogy a diákok az intézet falain kívül is vallásos eseményeken vegyenek részt. Ezek között külföldi események is voltak. Pár diák ott volt 1983-ban II. János Pál pápa bécsi látogatásán, 1985-ben 4 diák vehetett részt Rómában a II. János Pál pápa által összehívott Nemzetközi Ifjúsági Találkozón, húsz diák volt ott 1988-ban a Darázsfalván (Ausztria) mondott szabadtéri pápai nagymisén. A pannonthalmi diákok eljutottak a Taizéi közösség találkozóira (London, Pécs)

is. Májusban ministráns zarándoklatok voltak, felkerestek Szűz Mária búcsújáráhelyeket is. Mindezekről a vallásos élet, a hit megerősödését remélték.

Korszakunkban a vallásos neveléssel utoljára az 1988/89-es évkönyv a „Neveléssel kapcsolatos gondolatok” című részben a záró gondolat foglalkozik. Újszerűsége miatt mindenképpen érdemes az idézésre:

„Amint az a tanév történetének felsorolásából is kitűnik, törekedtünk azt bemutatni, hogy diákjaink (és a mi magunk) hite is csak úgy fogja megtalálni emberi és evangéliumi teljességét, ha a helyi kultúrában tud megtestesülni, hiszen a hitnek szüksége van arra, hogy kultúrába öltözzön.

Ugyanakkor a bencés és pannonhalmi hagyományaink alapján tapasztaljuk, hogy a Bibliából szétsugárzott hit kultúraalakító tényező is.”

1964-1989 között Pannonhalmán 14 bencés tanár tanított hittant, ezek közül hét „szükségmegoldásból”, teológiai felkészültséggel, de hittanári képesítés nélkül. Nem sikerült azt se mindig biztosítani, hogy egy osztályt négy évig ugyanaz a hittanár tanítsa. Ennek a gyakorlati (finoman fogalmazva: nem előnyös) következményeivel a gimnázium is tisztában volt, az évkönyvekben olvashatunk erről. Mégse tudták megvalósítani azt a korábbi rendszert, amely az 1950-es években eredményesen működött Pannonhalmán, és amelynek szükségességét maguk is elismerték.

Bajtay Oros 1962-ig, amikor betegsége miatt vissza kellett vonulnia, az egyetlen hittanár volt a gimnáziumban, valamennyi osztályban ő tanította a hittant. De emellett a gimnázium és a diákokthoz lelki vezetője is volt: a vallásos nevelés részeinek meghatározása, irányítása, szervezése, felügyelete mind-mind a feladata volt. Kidolgozta a csendes órák tematikáit, a diákmisszió elhangzó szentbeszédtek témaválasztását, a lelkigyakorlatok központi gondolatait, javaslatot tett a lelkigyakorlatok vezetőire, szervezte a házi hittanversenyt, vezette a Biblia-kört, és folytathatnánk sort. Ha valamelyik prefektusnak gondja támadt a vallásos nevelés terén (hiszen a feladat legnagyobb része azokra hárult), megbeszélhette vele gondjait, kérhetett tőle tanácsot. Nem csoda, hogy Bajtay Oros teljesen átlátta a vallásos nevelés teljes keresztmetszetét, és mindig pontosan tudta, mikor mit és hol kell javítani.

Úgy tűnik, Bajtay Oros egykori feladatkörére, az idővel egyre nehezebb lelki-vezetői feladatra a Rend vezetése nem tudott senkit se állítani. Akár mulasztásként is felfogható, hogy a bencés hivatást választó fiatalok közül nem képeztek ki kellő számban hittanárokat, hogy ez a lelki-vezetői feladat folyamatosan ellátható legyen. Ez még azon az áron is

elfogadható lett volna, ha kevesebb bencés szaktanár képeznek, hiszen hiányzó szaktanárt lehetett világiakkal pótolni, hittanárt nem.

A vallásos nevelés feladatából a legnagyobb és talán a legnehezebb feladatrészt a prefektusoknak jutott. Nem csak a csendes-óra vezetése volt a feladatuk, hanem minden egyéb is, amitől remélni lehetett, hogy a diákok vallásos meggyőződése erősödik. Ennek az embert próbáló feladatnak ahányan voltak, annyi féle képen, de mindannyian komolyan próbáltak megfelelni.

Sokan az eredményesség első feltételének a diák-prefektus közötti őszinte légkör kialakulását tartották, és erre törekedtek. Mások a közös elmélkedéseket, imádkozásokat, a lelki közösség kialakítását tartották célravezetőnek. Többen a vallásos nevelésre még a nyári túrákat is felhasználták: reggelenként alkalmi helyszíneken szentmisét mondtak, harangszókor megálltak elmondani az Úrangyalát, elalvás előtt pár perces közös esti imában köszönték meg a jól sikerült napot.

A vallásos nevelés eredménye, ha egyáltalában, akkor is csak nagyon nehezen lenne mérhető. Tomka Miklós vallásszociológus, volt pannonhalmi diák tervezte, hogy felmérést készít az egykori pannonhalmi diákok vallásos életéről, ám ez csak terv maradt.

Korzenszky Richárd véleménye szerint a nevelés eredményében meghatározó jelentősége van az otthoni környezetnek és a gimnáziumot megelőző éveknél, erre utalt az egyházi iskolákról tartott előadásában is:

„Mit tudunk tenni? Mire vagyunk képesek?”

Önmagunkban nem sokra. A családdal együtt azonban igenis nem kevésre. Képpen kifejezve: amit a családok elültettek, annak öntözésére vállalkoznak iskoláink. Más kinőni abból nem fog. Legfőleg megerősödik a hajtás. És a fejlődés egy szakaszában a megkötésre – a karóhoz, az iskolai rendhez kötésre szükség van. Öntözésre, gondozásra úgyszintén.

De a növekedést – hogy a kertész példánál maradjunk – sosem a kertész adja.” (1986/86 évkönyv)

Kemény gondolatok ezek, és sok esetben igazak is. Biztosra vesszük, hogy ebbe a nevelésbe Korzenszky Richárd nem értette bele a vallásos nevelést is, amelyre ez az állítás csak részben lehet igaz. A történetek azt bizonyítják, hogy a prefektusok többsége sem így gondolta, hanem bízva abban, hogy a jó kertész Isten segítségével talán ennél többet is elérhet, és arra törekedtek a vallásos nevelésben. Nem csak öntöztek, locsoltak, hanem ha kellett, magot is vetettek, vagy palántát is ültettek.

A hazafias nevelés

1950-ben, amikor az állam-egyház megállapodást követően a bencés rend újra indította a gimnáziumot és a diákotthont, az ott folyó nevelő-oktató munka céljait is megfogalmazta. Idézzük: *„A diákotthon elsősorban vallásos nevelést akar nyújtani ... az iskolával való szoros együttműködés, a gondos tanulmányi felügyelet, egyéni korrepetálás, az értelmi, a különböző nyelvek, zene, stb. oktatása a szellemi nevelést, a torna, sport, játék, kirándulás a testi gyarapodást szolgálja.”* (1950/51 évkönyv)

Ha eltekintünk a diákotthoni és gimnáziumi nevelés elkülönítésétől (ami a valóságban így nem is történhetett, nem is történt meg), meg a szóhasználatról, a célok nem változtak a korábbiakhoz képest, kivéve a „magyarrá nevelés”, ami elmaradt. Ezen viszont sok minden miatt nem lepődhetünk meg. Elsőként említjük, hogy a kommunista diktatúra idején a „magyarságra nevelés” bármilyen formája ellenkezett a hivatalos marxista-leninista internacionalizmus eszméjével. Tehát politikailag elfogadhatatlan, sőt, üldözendő volt.

A Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetősége 1950. március 29. hozott párthatározata pedig nevesítette is a nevelés feladatát: *„Az általános gimnázium feladata, hogy ... az oktató- és nevelőmunkában érvényesítse a marxista-leninista világnézetet, harcoljon a reakciós, idealista szemlélet ellen.”* Igaz, az engedélyezett pár egyházi iskola felmentést kapott a vallásos nevelés tekintetében, és az oktatásban a tananyag hivatalos marxista megítélése mellett ismertethette saját, „reakciónak” tekintett véleményét is, de ez nem jelentette azt, hogy ideológiailag ellenséges elvek szerint nevelhetnek.

Mindezek miatt a bencések nem írhatták le, hogy továbbra is céljuknak tekintik, hogy a diákok - használjunk más kifejezést, ami sokkal jobban fedi a valóságot - magyarságtudatát fejlesszék. És ezt az első tanévtől kezdve következetesen megtették, anélkül, hogy bármilyen formában ennek kifelé hangot adtak volna.

Azt, hogy a valóságban a magyarság kérdése terén milyen nevelés folyt, milyen módszerekkel, csak az akkori diákok emlékezete őrizte meg, akik csodálattal emlegették egész életükben Hajdú Lukács és Csóka Lajos példát mutató és megvallott hazaszeretétét.

Nem szabad csodálkozni azon, hogy a gimnázium évkönyvei - amelyek egyébként is mindenben rendkívül óvatosan fogalmaznak - erről a kérdésről sokáig hallgattak. Ez érthető, hiszen az évkönyvek egy-egy példányát az állami szerveknek is meg kellett küldeni.

Megjegyezzük, a vallásos nevelés bemutatása, annak feladatairól és eredményeiről szóló számvetés önálló részként szerepelt az évkönyvekben. A „magyarság” kényesebb kérdés volt. Majdnem tíz év elteltével, az 1958/59-es évkönyvben jelenik meg először pár mondat „igaz, őszinte hazaszeretet” címmel arról, hogy a tanítás keretein kívül törekedtek megismertetni „a magyar haza szépségeit és régi értékeit”.

Az 1963-ban kiadott országos tanrend előírta, hogy *„a gimnáziumok egész oktató-nevelő munkája céltudatosan fejlessze a tanulóknak a kommunista emberre jellemző erkölcsi tulajdonságokat, és neveljen úgy, hogy a tanulók szeressék szocialista hazánkat és más országok népeit, becsüljék a munkát és a dolgozó embert, vegyenek részt társadalmunk célkitűzéseinek megvalósításában.”*

Ennek az előírásnak is szerepe lehetett abban, hogy ennek a tanévnek az évkönyvében, rögtön a vallásos nevelés beszámolója után egy új fejezet jelent meg, *Hazafias nevelés* címmel és a következő tartalommal:

„Iskolánkban a hazafias nevelés főfeladat a vallásos nevelés mellett. Arra törekszünk, hogy növendékeinkből olyan felnőtt emberek legyenek, akiknek szeme előtt az Isten szolgálata az első, és legyenek a hazának is hű alattvalói, legyenek tudatos és erkölcsös tagjai a közösségnek. Az Isten- és emberszeretet a tökéletes élet feltétele.

Igyekezünk minden órán, főleg az irodalom és történelem órákon, nemzeti múltunk nagy eseményeit és népünk nagyjainak példaképeit tanítványaink szeme elé állítani.

Épülő szocialista társadalmunknak csak az lehet a hasznos tagja, aki szereti a munkát és tud a közért dolgozni, megbecsüli a dolgozó embert és a közös vagyont.

Bizonyos házimunkák elvégzésén kívül növendékeink kíséretet adtak a helyi TSZ őszi munkálatainál, a szüretben és a répaszedésben.

A Művelődésügyi Minisztérium tanévnyitó újításának megfelelően az előírt megemlékezéseket és ünnepélyeket megtartottuk. Ezekon kívül még március 15-én tartottunk ünnepélyt.

(Itt ismertetés következik a Bécsi Magyar Művelődési Kör és Várady Ferenc ferences tartományfőnök előadásairól a szórvány magyarság életéről

és a faluban tartott leszerelési nagygyűlésről, a tudomány és technika kiemelkedő képviselőinek Pannonhalmán tartott előadásairól)

A hazafias nevelés egyik színtere volt a diákotthon olvasóterme is, ahol 8 napilap és 16 folyóirat állt az ifjúság rendelkezésére. Ezekből értesültek az időszerű kérdésekről /békemozgalom, politikai-, kulturális-, sportesemények/.”

Ez a hosszúnak tűnő idézet a maga nemében egy tökéletes írásmű. Pedig ha jól végiggondoljuk, szinte csak általánosságokat fogalmaz meg, az egyedi események, példák pedig, amelyeket a hazafias nevelés részeként felsorol, nem csak a „kommunista” értékrendben helyesek és szükségesek, hanem más tekintetben is értékhordozók voltak. Bizonyára tudatos volt az, hogy a címben a hazafisághoz nem illesztettek egy jelzőt, amely politikai irányzatot tükrözne.

Ugyanakkor a „kommunista” szó kivételével minden egyes fontos szó szerepel az országos tanrend előírásából. Az évkönyvet olvasó „hivatalos közegeknek” nem volt kapaszkodójuk, hogy ebbe a szövegbe, amely érdemben csak nagy általánosságokat tartalmazott belekössenek, annak a hitre vonatkozó részéhez pedig joguk volt az egyházi iskoláknak. Biztos, hogy akkor ez nem volt tudatos, de egy mai olvasó még iróniát is érezhet, vagy akár az akkori politikai értékrend karikatúráját is megtalálja az írásműben.

Ha összefoglalóan akarjuk jellemezni az évkönyvnek ezt a fejezetét, akkor azt joggal nevezhetjük bölcsen mértéktartónak és egyúttal sokatmondónak. Bölcs, mert formailag eleget tesz az elvárásoknak, de csak arról ad számot, ami azoknak megfelel. Mértéktartó, mert semmivel se mond többet, mint ami elvárás volt. Sokatmondó, mert egyértelművé teszi a vallásosság elsőrendűségét, és sejteti, hogy a nevelés ennél azért több kellett, hogy legyen.

Ezek voltak az előzményei az 1964-1989 közötti korszak nevelésének. A korszakunk első, 1964/5-ös tanévének évkönyve a hazafias nevelésre vonatkozó fejezete szinte szóról szóra megegyezik az előző évivel, csak a hazafiságot erősítő események közé az abban a tanévben történtek kerültek.

Mielőtt arra keresnénk a választ, hogy a bemutatott, hivatalosan elvárt nevelés kiegészült-e további, netán más szellemiségű neveléssel is (előre bocsájtsuk, hogy igen), végig futunk azon, hogyan változott időben a hazafias nevelésről a külvilág felé nyújtott kép.

Kapuy Vitál igazgatósága alatt (1965-1973) a hazafias nevelésről szóló beszámolók bizonyos fordulatokat megtartanak az előző két év

beszámolójából, például az újságokból való tájékozódás még 1973-ban is szerepel. Összességében mégis sokkal nagyobb megértést, mondhatnánk befogadó készséget tanúsítanak a társadalom hivatalos véleményei iránt. Így például november 7-ét és április 4-ét eszményképnek nevezi, vagy nem a múlt megismerésére, hanem annak helyes értékelésére (ez lehet akár más értelmű is!) figyelmeztet. Az „internacionalizmus” szellemében arra szólít fel, hogy más nemzetek nagyjait is meg kell ismerni, ami önmagában helyes, de ennek semmi köze a hazafisághoz.

1968-tól az évkönyvekben elmarad a korábbi első mondat, amely a vallásos nevelés elsődlegességére utal, helyette ez lép: *„Hazafias nevelésünk céljai között első helyen szerepel a múlt értékeinek és haladó hagyományainak megbecsülése, továbbvitele.”*

1970-ben az évkönyvben már ez a szöveg szerepel: *„Hazafias nevelésünk a szocialista hazafiságra, a múlt értékeinek és haladó hagyományainak megbecsülésére, továbbvitelére irányult.”*

A hazafiságra nevelés gyakorlati részeként három területet ismertetnek az évkönyvek ezekben az években: a hivatalosan elrendelt ünnepi megemlékezések megtartását, a honvédelmi ismeretek oktatását, (tegyük hozzá, annak nem kellő előkészítettségét is) és érdekes módon a diákok idegenvezetését.

Távol álljon tőlünk, hogy mindezt, és jó pár fel nem sorolt mondatot, félmondatot egy tudatos politikai irányváltásként értékeljük. Sokkal inkább arra gyanakszunk, hogy valamiféle elvárásoknak történő megfelelni akarástól hajtva a gimnázium egyre többet átvett a divatos - és el is várt - kommunista frazeológiából. Hogy volt-e valamiféle kényszerítő erő erre a talán félelemből táplálkozó igyekezetre, azt csak vélelmezhetjük.

Jáki Zénó és Csóka Gáspár igazgatósága alatt (1973-1979) a hazafias nevelésről szóló beszámolókból egyfajta folyamatosság érződik (még felbukkan a szocialista hazafiság, az olvasóteremben rendelkezésre álló 8 újság és 16 folyóirat, stb.) de megjelennek olyan új fogalmak, mint „nemzettudat”, „a haza birtokbavétele”, sőt a társadalomba való beilleszkedés és a vallásos világnézet összeilleszthetősége is. A nevelés eszközei között megtalálhatók a BM-es osztályfőnöki órák, a mezőgazdasági munka, a május 1-jei Radnóti emléktúrák, de még a régészeti szakkör magyar várakról készített táblója is.

1975 februárjában a gimnázium nevelőtestületi ülésen foglalkozott a Magyar Szocialista Munkáspártnak a szocialista hazafiság és az internacionalizmus időszerű kérdéseiben kiadott állásfoglalásával. Vitaindító

előadásában Csóka Gáspár fejtette ki a gimnáziumban folyó hazafias nevelés nehézségeit, lehetőségeit.

Előadása tudományos alapossága mellett a kor által megengedett mértékű nyíltsága és az általánosságok kerülése miatt is figyelemreméltó. Őszintén beszél mindarról a sok-sok lehetőségről, amit a hazafias nevelés érdekében a gimnázium elvégezhet (és érezteti, hogy az elmúlt években el is végzett) azért, hogy a hazafias nevelés eredményes legyen. (Az előadás teljes szövegét az Adattárban közöljük.)

Korzenszky Richárd igazgatósága alatt alig esik szó az évkönyvekben a hazafias nevelésről. Ahol említésre kerül, az azt érezteti, hogy a hazafias nevelés szellemisége nem változott. Az, hogy az egyik évben a hazafias nevelés eszközének nevezi a Belügyminisztérium képviselője által tartott előadásokat, az 1980-as évek egyre szabadabb légkörében már kissé erőltetettnek, a diákok gépjárművezetői engedélyszerzése pedig talán komikusnak is tűnik.

Ez az időrendi áttekintés is megerősít abban a véleményünkben, hogy az évkönyvekben a hazafias nevelésről szóló beszámolók nem a tényleges pannonhalmi nevelést tükrözik.

Biztosan állíthatjuk, hogy ezek az írások részben csak formálisak, és elsősorban a hivatali elvárások miatt, az állami szervek szájízének megfelelően születtek. Kellett írni a hazafias nevelésről, hát írtak. Korszakonként más és más hozzáállással, de tulajdonképpen ugyanazokat az általános, megfoghatatlan dolgokat.

A valóságban pedig mindent elkövettek, hogy a szó legnemesebb értelmében vett hazafiakat neveljenek. Ebben a vallásos világnézet érvényesülése mellett sok, a materialista világnézetben nehezen, vagy nem is értelmezhető elem is megjelent. Mint például a hazaszeretet.

A Kováts Arisztid által megfogalmazott cél, a „jó magyar ember” fogalmi tartalmát elmosták a történelmi változások. Az is igaz, hogy a korszak fiatalabb bencés tanárainak más volt a világképük, a történelemszemléletük, és sok mindenben a véleményük is a magyarság múltjáról és jelenéről, mint idősebb társaiknak.

Az a tartalom azonban, amelyre a hazafiság elnevezés alatt neveltek, erkölcsileg éppen annyira értékes volt, mint amit korábban a „jó magyar ember” elnevezés takart. Csak nem voltak a bencése tanárok, nevelők abban a helyzetben, hogy kimondják: magyar hazafiságra, a magyar haza szeretetére nevelnek.

A prefektusok

A diákok nevelésében a legfontosabb szerepet a prefektusok töltötték be. A bencések, akiknek korábban nem voltak kollégiumaik, az angol nevelési hagyományok mintájára az olasz gimnázium megindításakor határozták el, hogy minden osztálynak saját prefektusa lesz, aki az osztály nevelési-felügyeleti feladatait a teljes gimnáziumi időszak alatt, esetünkben négy éven keresztül ellátja. Elképzelésük szerint a prefektus személyének változatlanlansága több szempontból is előnyös: a hosszabb idejű együttlét egymás jobb megismerésére és erősebb személyes kötődés létrejöttére ad alkalmat, a diákok nevelésében egyfajta folyamatosságot biztosít, azok biztonságérzetét az állandóság fokozza, és folytathatnánk a sort tovább. Az első évek tapasztalatai alapján a diákok nevelésének egy kézben tartását azzal is erősítették, hogy a prefektus egyúttal a rábízott osztálynak az osztályfőnöke is lett, így a diákok tanulmányi eredményeire is közvetlen rálátása volt.

A Pannonhalmán 1964-1989 végzett 50 osztályból 35 osztálynak négy éven keresztül ugyanaz a prefektusa és osztályfőnöke volt. A többi osztálynál mindig kényszerítő okok voltak a menet közbeni váltásra: betegség, a prefektus távozása a bencés rendből, vagy áthelyezése Győrbe, netán más rendi munkakörbe. Két olyan osztály is volt, amely három prefektust is „elfogyasztott”, az egyik az 1981B, amelynek azonban az osztályfőnöke végig Lövey Félix volt. Az 1984B osztálynak viszont a három prefektusa egyúttal osztályfőnök váltást is jelentett. Mindössze három olyan osztály volt, ahol az osztályfőnök és a prefektus nem ugyanaz a tanár volt.

Prefektusi feladatot összesen 30 tanár látott el, közülük többen nem csak egy osztálynál. Korszakunkban, dr. Czakó Dániel, Horváth Valér, Forrai Botond, Luif Otmár, Nagy Endre és Pintér Ambrus egyaránt négy-négy osztálynak volt négy évig osztályfőnöke és prefektusa. Egyedül az 1966/67-es tanévben fordult elő, amikor Pászthory Valter börtönbe került, hogy két osztálynak, nevezetesen az akkori két negyedik osztálynak közös prefektusa volt, Forrai Botond személyében.

A prefektusi intézmény bevezetésekor az elgondolás az volt, hogy a prefektusokat a már több éves tanári-nevelői gyakorlattal rendelkező, ám a fiatalabb korosztályhoz tartozó bencés tanárok közül választják ki. Az elképzelés része volt, hogy a frissen végzett tanárok pár évig tanítás mellett segéd-prefektusként is működnek, és csak miután mindkét területen némi

jártasságot szereznek, bízzák meg őket prefektusi feladattal. Ez egy józanul végiggondolt rendszer volt, hiszen a gyakorlat fontossága mellett arra is tekintettel volt, hogy a prefektusi munka komoly fizikai igénybevételt is jelentett. Az 1950-es állam-egyház megállapodás azonban ennek a rendszernek a gyakorlatát hosszabb távon lehetetlenné tette, a bencés rend, és azon belül a tanári utánpótlás létszámának korlátok közé szorításával. Kezdetben még megoldható volt a fiatal középkorú prefektusok beállítása (a legfiatalabb prefektus 1950-ben a 33 éves Bajtay Oros lett), azonban a gimnáziumban évekig nem érkeztek frissen végzett fiatal tanárok. Ennek oka a pannonhalmi tanárképző főiskola megszüntetése volt, ami miatt bencés tanárok képzési időtartama a korábbi 5-6 évről fokozatosan 9-10 évre nőtt. Az idősebb prefektusok egy-két osztály végig vitele után kiöregedtek és kifáradtak, aki fiatal a helyükre állítható volt, annak meg nem volt még ideje gyakorlatot szerezni. Ennek volt köszönhető, hogy friss tanári diplomával lett osztályfőnök és prefektus Csóka Gáspár, Bencze Anzelm, Pintér Ambrus és több fiatal bencés is. A munkára fogható bencés tanárok hiánya miatt később már a gyakorló tanári évüket töltő fiatalok is prefektusi munkakört kaptak, mint például Hirka Antal vagy Kiss Domonkos.

Noha a kezdő prefektusok tapasztalathiánya a diákságnál nem járt észlelhető káros következményekkel, biztos, hogy az a prefektusi feladatot még nehezebbé tette. Többüknek részbeni könnyebbséget jelentett, hogy nem sokkal korábban maguk is ennek a Diákotthonnak lakói voltak négy évig, így a „másik oldalról” ismerték a rájuk váró feladatokat.

A prefektusi feladatok napi 24 órás szolgálatot jelentettek. Ezért érthető, hogy a belső szabályzatban számukra heti egy pihenőnapot biztosítottak. Ezt azonban a legkritikább esetben tudtak igénybe venni, ugyanis nehéz volt erre az időre helyettesítőt találni. Magától értetődően a prefektusok fel voltak mentve a szerzetesi élet közös liturgiáin és étkezésein való részvétel alól.

A prefektusok munkájukban időnként számíthattak segítségre a gyakorló tanároktól, mindaddig, amíg nem lettek már a gyakorló tanárok is prefektusok. Némi könnyebbséget jelentettek munkájukban a duktorok is azzal, hogy a villanyoltás utáni rendre ügyeltek a hálótermekben, és időnként a stúdiomokra is beültek felügyelni.

A prefektus általános nevelési feladatain belül a legfontosabb a vallásos nevelés volt. Ez egyértelműen következett az iskola egyházi jellegéből és küldetéséből, de a prefektusok szerzetesi mivoltából is. Ez utóbbi volt a biztosíték arra, hogy a vallásos nevelés feladatait el is tudják

látni: egyrészt vallási téren magasan képzettek voltak, másrészt szerzetesként a nevelésen kívül más olyan elfoglaltságuk nem is lehetett, amely ezt a feladatot háttérbe szoríthatta volna. Ha a prefektus vallásos nevelés terén tanácsra szorult, nem lévén a diákotthonnak önálló lelki vezetője, a hittanárok vagy tapasztaltabb prefektus társai tanácsára számíthatott.

Egy-két esettől eltekintve a prefektus nem volt az osztálya hittanára, ám annak lelki vezetője is volt. A szombat délutáni csendes-órák kitöltése tartalommal is feladata volt, akárcsak annak számontartása, melyik diáknak nincs lelki atyja, kit kell ennek szükségességéről meggyőzni. A prefektus kísérte mindig az osztályát a közös vasárnapi szentmisére és más közös liturgiákra, tapintatosan, de figyelemmel kísérte a diákok lelki életét, a szent áldozáshoz járulásukat, magatartásukat a közös liturgiákon, részt vett osztályával együtt a rekollekciókon, a lelkigyakorlatokon. Négyszemközti beszélgetésekben szorgalmazta a mindenesti lelkiismeret vizsgálatot, a rendszeres gyónást, szentáldozást, lelki olvasmányokat ajánlott és adott diákjainak. Vallási kérdésekben a meggyőzés, a helyes irányra való rávezetés, a tanácsadás eszközeivel élt, soha nem a kötelezéssel. És a jó prefektus minden eshetőséget megragadott a vallásos életre neveléshez.

Ez utóbbira egy szemléletes példát is mondunk. Az egyik prefektus rendszeresen szervezett diákjainak nyári túrákat, amelyeken az éjszakázás helyén, lett légyen sátoztábor, vagy vendégház, városi szállás, egyaránt mondott szentmisét. Volt, hogy egy közeli templomban, volt, hogy az erdőben, egy rögtönzött oltáron. Nem volt kötelező ott lenni a szentmisén, mégis mindenki ott volt. Még azt is megkérdezte a diákjaitól, hogy akarnak-e egy rövid homília keretében útravalót kapni a napra. Volt, hogy akartak, volt, hogy nem, egyikből se lett harag.

Reggel a prefektus ébresztette az osztályát, felügyelte a folyosón a reggeli tornát, az elsősöknél rápillantott a reggeli mosakodásra is. Ugyancsak rendszeresen ellenőrizte a faliszekrényekben a rendet (elsősorban az elsősöknél), odafigyelt, hogy a diákok rendszeresen intézzék a piszkos ruhaneműk mosatását (volt, aki helyben, volt, aki hazaküldte). A reggeli rövid stúdium ideje alatt ott ült az osztályteremben. Minden prefektus egyúttal tanár is volt a gimnáziumban, így a délelőtti tanítással teltek el. Ha emellett még maradt valamennyi szabadideje, akkor azt az órákra való készüléssel, dolgozatok javításával, vagy más tennivalóival töltötte.

A prefektus a délutáni két stúdiumot a diákjaival együtt töltötte az osztályteremben. A katedrán ülve felügyelte a diákok tanulását, miközben

lehetősége volt arra, hogy egyéb tanári feladatait végezze, vagy napi imádságait, zsoltosmáit végezze.

A prefektus este a villanyoltáskor vett búcsút diákjaitól. Munkája ezzel még nem ért véget, hiszen egy idő eltelte után ellenőrizte, hogy minden diák elaludt-e. Erre szolgáltak azok a kémlelő ablakok is, amelyek a prefektusi szobából a hálótermekbe nyíltak. Amelyik hálóhoz nem volt kémlelő ablak, ott halkán kinyitotta az ajtót és bekémlelt. Ha mindenhol csend és nyugalom volt, akkor térhetett át további, nem prefektusi feladataira. Éjszakára a kémlelő ablak kissé nyitva maradt...

A szabadidő célszerű felhasználására is a prefektus ügyelt. Az első év kezdetén az ebéd utáni szabadidőben diákjaival, vagy azok egy csoportjával együtt sétált, megmutatta a környék séta útvonalait. Hétfvégéken, tanítási szabadnapokon kisebb-nagyobb gyalogtúrákra vitte az osztályt, vagy elmentek győri városnézésre, netán egy mozi előadásra.

A tanulmányi kirándulások szervezése is a prefektus feladata volt, aki a kirándulásokon is kísérte az osztályát. A többnapos kirándulásokon a prefektus mellett mindig még egy kísérő tanár vett részt. Több prefektus szervezett nyári elfoglaltságot diákjainak. Ezek nem az egész osztályt felölölő túrák, kirándulások voltak, hiszen a nyarat minden diák családja maga is megszervezte. Kerékpáros országjárás (de volt erdélyi körút is), vízitúrák kenuval és gyalogtúrák, köztük hegyi túrák, ez volt az általános kínálat. A nyári túrákon általában 10-20 fő vett rész az osztályokból, időtartamuk egy hét és három hét között változott. Kisebb, 6-8 fős külföldi kirándulások is voltak az NDK-ba (itt Söveges Dávidnak voltak kapcsolatai), Bulgáriába (ide az orosz szakos tanárok, például Forrai Botond járt diákjaival) és Lengyelországba (Nagy Endre és Hirka Antal közösen szervezett kirándulásai).

Több prefektus programjában is szerepelt nyári családlátogatás, amely során hosszabban tudott elbeszélgetni a szülőkkel fiúk neveléséről. Többen kérték diákjaikat, hogy a nyár folyamán egy-egy képeslappal vagy rövid levéllel adjanak hírt magukról, és ezekre mindig érkezett válasz is. Ezek a nyári túrázások, látogatások, üzenetváltások remek alkalmak voltak arra, hogy a „felek”, a prefektus és a diákok egymást iskolán kívüli körülmények között is megismerjék, és a diákok közösségtudatát fejlesszék.

A prefektus felelőssége volt annak eldöntése, így engedélyezése is, hogy a diák részt vegyen szakköri munkában (amihez kikérte a szaktanár véleményét is), és külön órákon, amelyek egy része a stúdiumok idejére esett. Ennek oka egyértelmű volt: a prefektus volt tisztában a diák

tanulmányi eredményeivel és képességeivel is. Így mérlegelni tudta, hogy mi a hasznosabb a diáknak: a tanulásra fordítható időt a kötelező tárgyakban való lemaradása pótlására vagy többlettudás szerzésére fordítani.

Ha a diák megbetegedett, a prefektus küldte őt a betegszobába jelentkezni a beteggondozó nővérhez, aki eldöntötte, elég-e valamilyen orvosság szedése, vagy a gyógyuláshoz be kell feküdni a betegszobába. Az utóbbi esetben a nővér értesítette erről a prefektust, aki intézkedett, hogy a beteg diáknak a betegség alatt szükséges holmija kerüljön át a betegszobába. Ha a diáknak valamilyen szakorvosi vizsgálatra kellett mennie Győrbe, a diákotthon orvosa, Szombathelyi doktor, majd utódai, a prefektust értesítették erről, aki aztán megszervezte az utazást.

A prefektus ügyelt arra is, hogy a diákjai rendszeresen írjanak levelet szüleiknek. Az elvi lehetősége fenn állt, hogy a diák leveleit elolvassa, ám ezzel szinte egyik prefektus sem élt. A szülői látogatások voltak azok a lehetőségek, amikor a prefektus a szülőknek tájékoztatást tudott adni fiúk magatartásáról, és mint osztályfőnök, a tanulmányi eredményeiről. Volt prefektus, aki a diákok zsebpénzét is maga kezelte a szülők egyetértésével, Ezt a diákok nem kedvelték, mert ha kértek a zsebpénzből, mindig meg kellett mondania, mire fogja költeni. Már pedig ha valaki állandóan csokoládét vett a diákboltban, azt előbb-utóbb figyelmeztetésben részesült.

A prefektusok különbözőek voltak emberi tulajdonságaikban és nevelési módszereikben egyaránt. Ami közös volt bennük az a felelősségérzet és kötelességadat.

A különbség már a nap legelső mozzanatában megmutatkozott. Volt prefektus, aki tapssal, más hangos „Jó reggelt”-tel ébresztett, és volt, aki ezzel egyidőben a hálókban lévő hangszórókon keresztül reggeli muzsikát is sugárzott. Ugyanígy más és más volt a nap befejezése, az esti elköszönés is. Volt, aki egy pár perces, elmélkedésre készítő gondolatot mondott, mielőtt leoltotta a hálóteremben a villanyt, volt, aki rövid közös imát mondott a diákokkal, és volt, aki csak egyszerűen jó éjszakát kívánt. Volt prefektus, akinél a villanyoltás után a hálókban negyedóráig még halk klasszikus zene szólt, és volt, aki elsős diákjainak a villanyoltás után (szintén a hangszórón keresztül) tanmeséket olvasott fel.

Volt olyan prefektus, aki tanévzárás körül kézhez kapva következő új osztályának névsorát, a nyár folyamán végiglátogatta leendő diákjait, hogy azok ne ismeretlenül érkezzenek Pannonhalmára.

Több prefektus vezetett „munkanaplót” az osztályáról, amelyben nem csak a történéseket, hanem az egyes diákokról tett megfigyeléseit is

rögzítette. Volt olyan prefektus, aki rendszeresen, pár hetes időközökkel minden diákjával külön-külön elbeszélgetett, rákérdezve gondjaira, nehézségeire is, érintve lelki életét és társaihoz való kapcsolatait is. Volt, aki ezeknek a beszélgetéseknek a lényegét bevezette abba a füzetbe, amit minden egyes diákjáról nyitott, és amelybe megfigyeléseit is folyamatosan feljegyezte. A fiatalon meghalt Faggyas Edvin szokása volt, hogy érettségi után minden diákjának átadta a róla készített feljegyzéseket tartalmazó füzetet, „nevelésének” örök emlékéül.

Az együtt töltött idő, a mindenkire való odafigyelés azt eredményezte, hogy a prefektus minden egyes diákjáról tudta, miben van szüksége segítségre, biztatásra, miben várhat többet tőle az elérteknél, és még azt is észrevehette, ha a diákja bajba került, vagy valami bánthatta. És a diák is tudta egy idő után, hogy minden gondjával bármikor prefektusához fordulhat, mert biztosan segítséget kap tőle (esetleg egyidejűleg némi szidást is). Bármikor, és ez az időbeni korlátozatlanság nagyon fontos és igaz is volt, hiszen a prefektus éjjel-nappal ott volt a közelben és megszólítható volt.

Ezt a közvetlenséget még egy szokás erősítette, nevezetesen a prefektus szobája. Ez a szoba, noha a prefektus magánéletének volt a hivatott színhelye, állandóan nyitva állt a diákok előtt. Akkor is, ha a prefektus nem volt. Megvoltak a kialakított játékszabályok, mit hallgathattak a rádión, mihez nyúlhattak hozzá (például a könyvespolchoz), és mihez ne nyúljanak hozzá. Hallgathattak divatos tánczenét a rádióban, vagy ha volt a prefektusnak magnetofonja, azon lejátszhattak felvételeket. A dohányos prefektusok közül pár még a cigarettázást is eltűrte (már akinek volt erre engedélye).

A prefektus nevelői munkája akkor lehetett igazán eredményes, ha sikerült elérnie, hogy az osztály (vagy legalább is annak túlnyomó része) és közötté őszinte és nyílt légkör alakult ki. A prefektusok már a kezdet kezdetén elmondták diákjaiknak, hogy csak akkor tudnak kiállni mindenben mellettük, ha mindenről tudnak, ami az osztályban történik. Ezért kell tudnia arról is, ha hibáztak, ha mulasztottak, ha rosszat tettek. Pontosan azt várta el tőlük, amit otthon a szülők. És ahol meg volt ez az őszinteség, ez a nyíltság, ott a diákok könnyebben beszéltek prefektusuknak kamaszkorukból fakadó egyéni nehézségeikről, válságaikról. A jó prefektussal mindent meg lehetett beszélni. A szerzetesi élettől távol eső „lány-kapcsolatokat” is, sőt, volt prefektus, aki még a szexuális felvilágosítás nem könnyű (szerzetesnek különösen nem könnyű) feladatát is magára vállalta. Arra is tudunk példát, hogy egyes prefektusok azt is engedélyezték, hogy egy-egy, az otthoni

család által is ismert kapcsolat esetén a szülői látogatásra a szülők magukkal hozzák az „imádott kedvest” is.

Bármennyire jó is volt a kapcsolat az osztály és a prefektus között, abban is lehetnek hullámhegyek, hullámvölgyek. A kamaszkorban benne volt, hogy az osztály valami olyat tegyen, ami felmérgezhette a prefektust. A prefektus is ember volt, ő is hibázhatott fegyelmezése során, akár az osztály egészét, akár annak egy tagjait illetően, a diákok pedig kegyetlen kritikusok tudtak lenni, és véleményüknek hangot is mertek adni. A jó kapcsolatnak köszönhetően azonban legtöbbször ezeket előbb-utóbb megbeszélték egymással, és nem hagytak maradandó nyomot a légkörben.

Mint írtuk, a prefektusok különbözőek voltak, és ez munkájuknak nem csak a tartalmában, de eredményességében is megmutatkozott. Nem minden prefektus tudta teljes mértékben elfogadtatni magát az osztályával, nem mindenkinél alakult ki az az őszinte és nyílt légkör, amely a valóban családias közösségre jellemző. A túlzott szigorúság ennek ugyan úgy oka lehetett, mint az erélytelenség, de ebben ludas lehetett maga az osztály is. Az 1976-ban tartott Diákszeptemberen felszólaló Balla Péter is erre utalhatott, amikor a következőket mondta: „... a szobában vidáman beszélgető társaság elnémul és komor arcot ölt, ha belép a prefektus.”

Talán nincs túlzás abban, hogy a prefektus több időt töltött a diákjaival, mint otthon a szülők, akik napi munkájuk miatt általában csak késő délután és este tudtak együtt lenni gyermekeikkel. Igaz, ez az együtt töltött idő nem személyre összpontosult, mint talán otthon. Abban sincs túlzás, hogy mindent megtett, amit a szülőknek otthon meg kell tennie gyermeke körül.

De a prefektus tisztában volt azzal, hogy szülői szeretetet nem tud adni, és az hiányzik a diák életéből. Ahogyan hiányozhatott az otthon is. Viszont a prefektus azt is tudta, hogy melyek azok a dolgok, amivel a „hiány” részben kitölthető: az egyéni odafigyelés, megfelelő pillanatokban egy-egy jó szó és az állandó nevelői szeretet, amely többségüknél szinte már igazi szülői szeretet is volt. Az otthon hiányát pedig nagyjából kitölthette az osztály közössége.

A prefektusnak volt még egy sajátos nevelési eszköze is, a személyes példamutatás. A diákjai elsősorban azt láthatták, hogy prefektusuk egész napját feszes időrendi beosztással éli, minden időben valamilyen értelmes feladatot végez, maga körül rendet tart (ezért lehetett mindig nyitva szobája diákok előtt), és emellett komoly lelkiéletet is él. Úgy élt, ahogyan azt diákjaitól is elvárta.

Említettük, hogy a prefektusoknak munkájuk mellett még tanári feladataik is voltak, általában nem is kevés. A tanári feladatok között szerepelhetett még a szakkör-vezetés, vagy más iskolai feladat, mint az ünnepek szervezése, a házi tanulmányi versenyek rendezése és értékelése, de akár további gimnáziumi feladatok is.

Ezért nyugodtan állíthatjuk, hogy Pannonhalmán az a tanár, aki prefektus volt, az valójában egyszerre két teljes értékű munkakört látott el. A prefektusok által végzett munka ezért bátran nevezhető emberfeletti teljesítménynek. Ez egy szerzetestől elvárható volt, de az állami oktatási intézmények világi alkalmazottjainál ez elképzelhetetlen lett volna.

A rengeteg feladata mellett a prefektusoknak teljes értékű szerzetesi életre is kellett törekedniük. Ennek csak a könnyen nevesíthető részeként említjük, hogy naponta mondtak szentmisét (általában még a diákok ébresztése előtt), elvégezték a napi zsolozsmát és elmékedéseket. És valóságos emberek is lévén, önmagukkal is kellett foglalkozniuk. Képezték magukat, emberi kapcsolatokat kellett ápolniuk társaikkal és másokkal is, többé-kevésbé a külvilág fontosabb dolgaiban is tájékozottaknak kellett lenniük. Sőt, még pihenniük is kellett volna, hiszen a rendszeres napi 5-6 óra éjszakai alvást meg lehet szokni, de az még egy jó erőben lévő fiatalembernek sem biztos, hogy elég.

Az a prefektusoknál magától értetődő volt, hogy kapcsolatuk az osztályokkal az érettségi után sem szakadt meg, a volt diákok életét továbbra is figyelemmel kísérték (azt a pár diákot kivéve, aki idővel eltűnt mindenki látóteréből). A volt diákjaikat eskették, gyermekeiket keresztelték, tudtak életük fontosabb eseményeiről. Kissé úgy is tekintettek rájuk, mintha saját gyermekeik is lettek volna, családjukat saját családjuknak is érezték. A prefektusok közül van, aki még ma is, negyven év elmúltával minden év végén körlevélben számol be az osztálytársak és saját életének történéseiről.

A gimnázium és diákotthon alapításkor kitűzött nevelési célok elérése meghatározó mértékben az egy személyben szerzetes és pedagógus prefektusok munkáján múltott. Mondhatni, a prefektusi intézmény a pannonhalmi nevelés alfája és omegája volt. Az összes feladat közül, amely a pannonhalmi gimnáziumban és diákotthonban folyt, a prefektusi munka volt a legnagyobb és legnehezebb feladat. Ha jól végezték - és korszakunkra ez volt leginkább a jellemző -, akkor nagyszerű jutalomban részesültek: diákjaik egy életre szóló tiszteletében és szeretetében.

A prefektusok voltak ugyan a pannonhalmi nevelés közkatonái, de ugyanakkor a mindennapjainak a hősei is.

A Diákotthon és a diákok

Tartalomjegyzék

A Diákothon

Létszám, felvétel, távozások

Családi és társadalmi háttér

A diákélet

A fegyelem

A diákok egészségi állapota

Diákönkormányzat

Diákújságok

Diák zenekarok

A diákokról, mint közösségről

Az érettségi után

A Diákotthon és a diákok

A Diákotthon

A gimnáziummal egy épületben lévő Diákotthon a diákoknak és az őket felügyelő prefektusoknak is otthont adott.

A Diákotthon napirendje a korábbiakhoz képest a 25 év alatt egyetlen helyen változott: az 1974-ben elfogadott új Házi rend a reggel 6 órai kelést fél órával későbbre, fél 7-re módosította. Ennyivel lett rövidebb a reggeli stúdium (tanulási idő). A délutáni stúdiumok rendje, az esti időbeosztás, a szombat délutáni és a vasárnapi napirend is változatlan maradt.

A gimnázium és diákotthon közös épületének folyamatos korszerűsítéséről máshol számoltunk be, ezért itt csak röviden, a legfontosabbakról szólunk. Közülük elsőként az ebédlő 1977-78-ban történt felújítását, és az 1979/80-as tanévben bevezetett önkiszolgáló rendszert említjük. A másik jelentős változás a hálólhelyek átépítése, illetve az új hálólhelyek építése volt. Elsőként a Diákotthon kápolnáján túli szárnyban és az összekötő folyosókon meglévő 2-6 fős diákszobákat építették át, ahova emeletes ágyak kerültek. Az 1980-as nyári szünidő alatt a harmadik emeleti VII. és VIII. hálóterem került sorra, ahol 6 fős egységeket alakítottak ki összesen 36 diák részére. A hálólhelyek érdemi bővítését a tetőtér 1988 őszére elkészült beépítése jelentette, az ott kialakított 4 fős, galériás diákszobákkal. A tetőtér beépítése során készült el az a helyiség is, amely az egyéni és közösségi hitéleti célokat szolgálta. Az 1988/89-es tanévben csak az első két évfolyam diákjai aludtak közös nagyhálóban.

A létrehozott 6 fős háló egységek, illetve újonnan épített diákszobák már tanulásra is alkalmasak voltak, amit a harmadik és negyedik osztályok fakultációs oktatása is indokolt, mert a tanterem egy részét délután is oktatásra vették igénybe.

Nem lehet úgy egy diákotthonról írni, különösen arra visszaemlékezni, hogy ne esne szó annak főztjéről. Ami az örökké éhes kamaszoknak elsősorban „*mindig kevés*”, másodsorban „*általában rosszízű*” és végül „*mindig ugyanazt kapjuk*”. Ez volt Pannonhalmán is az általános vélekedés a diákok között. Az tény, hogy 1976-tól a reggelik egyhangúságában a „villás reggeli” megjelenése sikert aratott. Azt, hogy valójában milyen és mennyi volt a koszt, nem lehet megállapítani, de tájékoztatásul az Adattárban közzétesszük az 1981-1985 közötti évek pár hetének étlapját.

Létszám, felvétel, távozások

A gimnáziumba 1964-1989 között közel 2000 diák tanult, döntő többségük négy évig. A diákok kezdetben valamivel több, mint 90%-a, korszakunk vége felé már 98%-a a Diákotthon lakója is volt. Az 1960-as évek végétől a helyben lakó - és amíg voltak, 1982-ig - a környékbeli falvakból bejáró diákok egy része is „fél-bentlakó” volt: a Diákotthonban ebédeltek, és ott töltötték a délután stúdiumokat is. A Diákotthonban lakók létszáma 1964-1984 között 270-290 között változott, 1985-től kezdve pár fővel meghaladta a 300-at.

Időszakunkban Pannonhalmára elsőként vagy később beiratkozott 1953 diák, kimaradt tanév közben 114, tanév végén további 208 diák. Tanév közben 20 új diák érkezett. A kimaradások okairól a későbbiekben lesz szó. 1964-1989 között 1745 diák érettségizett Pannonhalmán.

Tekintettel a többszörös (általában két-háromszoros, néha ennél több) túljelentkezésre, a pannonhalmi gimnáziumba *felvételi beszélgetést* követően lehetett bekerülni. Ez valójában egy tehetség és felkészültség felmérés volt, amelynek során „*a kiválasztás szempontjai között a tanulmányi eredmény és a tehetség nem kizárólagos szempont: elsősorban azokkal óhajtunk foglalkozni, akik meghatározott szellemű nevelésünket keresik*” (Korzenszky Richárd, 1986). A nagyszámú jelentkező miatt több felvételi beszélgetést kellett tartani, volt év, amikor hat alkalommal is. A beszélgetések többsége Pannonhalmán volt, de voltak évek, amikor Budapesten, Debrecenben és Nyíregyházán is szerveztek beszélgetést. A felvettek tanulmányi átlaga 4,2-4,5 között változott.

A jelentkezőkkel folytatott beszélgetések eredményének rangsorba állítását azonban soha nem hozták nyilvánosságra. A gimnázium valójában fenntartotta magának a jogot, hogy a saját maga által felállított követelményektől eltekintsen, ami egy-egy gyengébb tanulmányi eredményt felmutató jelentkezőnél fordulhatott elő. Tudunk is ilyenekre példákat felsorolni olyan jelentkezők esetében, akiknek a szülei valamikor pannonhalmi diákok voltak, vagy testvéreik már Pannonhalmára jártak, és hasonló módon az egyházmegyék által javasolt és anyagilag támogatott diákoknál. Az évkönyvek tanúsága szerint a jelentkezők vallásos felkészültségének megállapításánál sem működött minden időben tökéletesen a felvételi rendszer.

Az is tény, hogy a szigorúnak tartott felvételi szűrő ellenére voltak olyan diákok, akik nem bírták teljesíteni a gimnázium tanulmányi (és kisebb mértékben fegyelmi) elvárásait. Ez az első év során tulajdonképpen mindig kiderült, és ezek a diákok vagy önmaguktól távoztak, vagy eltanácsolták őket, egy részüket már az első félévkor. A félévkor eltávozottak helyére néha felvettek olyan jelentkezőt, akinek az őszi tanévkezdéskor nem jutott hely. Mindezeknek volt köszönhető, hogy a legnagyobb létszámváltozások az első évfolyamokban voltak. A lemorzsolódásra számítva az 1960-as években az engedélyezett 40 főnél nagyobb létszámú (42-43 fő) osztályok is indultak.

1964-1989 között a tanévek alatt távozott összesen 114 diák egy tanévben átlag 4-5 diákot jelent, ami az összlétszám mintegy 1,5%-a. A tanév közbeni távozások oka legtöbbször a rossz tanulmányi eredmény volt, emellett pár tartós betegség okozta vagy szülők külföldi kiküldetése miatti távozás is volt. A távozottak között vannak a különböző fegyelmi ügyek miatt eltávolítottak és megszőköttek is (ezekről később külön is szólunk).

Az évközben kimaradtak számának közel kétszeres volt azoknak a diákoknak a száma (208 fő), akik egy-egy tanévet befejezve maradtak ki a gimnáziumból. Habár statisztikai adatok erről nincsenek, de biztosnak vehető, hogy legtöbbször tanulmányi okok miatt távozott, az első két évfolyamból feltehetően a gimnázium javaslatára. A harmadik osztály után távozók között az 1980-as évek elejéig jellemző volt: azok távoztak, akik könnyebbnek vélték az egyetemi felvételt, ha nem egyházi iskolában érettségiznek. Ez sem volt jelentős, osztályonként egy-két diák, tárgyalt korszakunkban ezeknek a diákoknak a számát összesen mintegy 40-50 főre becsüljük. Pár olyan esetről is tudunk, amikor a harmadik osztály után azért távozott el diák, mert reménykedett abban, hogy Pannonhalmán megszerzett tudással egy másik gimnáziumban jobb tanulmányi eredményt ér el (feltehetően nem csatlakozott).

A pannonhalmi gimnáziumból a 25 tanév során kimaradt összesen 322 (köztük a kicsapott, az évközben vagy tanév végén eltanácsolt) diák, ami a beiratkozottaknak durván 15%-a. Ez az arány az állami gimnáziumokhoz képest magas. Igaz, az állami gimnáziumoknak tanellátási kötelezettsége is volt, tehát nem küldhették el könnyen a gyengébb tanulókat. A pannonhalmi gimnázium ezt megtehetette, és meg is tette. Ennek is volt köszönhető, hogy Pannonhalmán a tanulmányi átlageredmény kiemelkedő volt.

A diákok - ha nem is azonos eloszlásban - minden társadalmi réteghez tartozó családból és az ország minden részéből érkeztek.

Családi és társadalmi háttér

Azok a szülők, akik fiúkat Pannonhalmára írták be, tisztában voltak azzal, hogy lépésüket a hivatalos társadalom elutasítóan ítéli meg, és ennek rájuk nézve - igaz, az idő előre haladásával egyre kisebb mértékű - hátrányos megkülönböztetési is lehetnek. Azzal is tisztában kellett lenniük, hogy egy egyházi iskolában szerzett érettségi - az 1980-as évekig mindenképpen - hátrányos a továbbtanulás szempontjából. Ezért vehető biztosra, hogy döntésüknél első helyen a gimnázium egyházi jellege szerepelt, amely vallásos nevelést biztosított. Ugyanakkor döntésükben az is szerepet játszhatott, hogy a pannonhalmi gimnáziumnak országszerte szigorú fegyelmű, erős követelményű és jó tanulmányi eredményeket felmutató híre volt, annak ellenére, hogy erről ideológiai megfontolások miatt a hivatalos véleményalkotók mélyen hallgattak.

A családi származással nem kívánunk részletesebben foglalkozni, erről önálló szociológiai vizsgálatok is léteznek (lásd Forrás- és irodalomjegyzék).

Minden ilyen vizsgálat adatforrásául a gimnázium anyakönyvei szolgálnak amelyek, mint a gimnázium korábbi történeténél már megírtuk, jóindulatú „elírásokat” is tartalmaznak. A családi származásnak a továbbtanuláshoz volt jelentősége. A társadalom egészének átrétegződésével azonban a származás is más politikai megítélést kapott, és az 1970-es évek közepétől a továbbtanulás szempontjából szinte közömbös volt (nem úgy, mint az egyházi gimnáziumban szerzett érettségi).

Érdekességként jegyezzük meg, hogy a gimnázium évkönyveinek statisztikai adataiban 1973-1985 között szerepel adatként, hogy a beiratkozottak közül hány százalék a „fizikai dolgozó gyermeke”. 1973-ban ez 37,3%, ami egyenletesen emelkedve 1980-ra eléri az 50%-ot, majd 1984 őszére 31%-ra zuhan. Mivel arra nézve nem találtunk forrást, hogy a „fizikai dolgozó” besorolás milyen foglalkozásokat ölel fel, értelmezni se igazán tudjuk ezeket az adatokat. Erősen általánosítva azt mondhatjuk, hogy tárgyalt korszakunknak már az elején is a diákok a legnagyobb arányban (mintegy egyharmadban) értelmiségi családból származtak, a fennmaradó diákok között pedig jelentős volt a mezőgazdasági dolgozó és a különböző szakmukás családi háttér. Ez az összetétel 1989-re határozottan megváltozott: az értelmiségi családból származó diákok határozott többségbe

kerültek, a mezőgazdasági dolgozók gyermekeinek aránya pedig jelentéktelen méretűre csökkent.

A Pannonhalmára beiratkozott diákok lakóhely szerinti eloszlásánál megállapítható, hogy legnagyobb számban (ez a tanulók közel egyötödét jelentette) Budapestről érkeztek. Viszonylag kevesen jöttek a délkelet-magyarországi megyékből (Csongrád, Békés, Szolnok, Hajdú-Bihar). Ez utóbbi oka részben a közelebbi kecskeméti piarista gimnázium elszívó hatása, részben az említett megyék viszonylagos protestáns túlsúlya volt. A dunántúli diákok mellett jellemzően állandóan magas volt az északkelet-magyarországi megyék görögkatolikus lakosságú területeiről érkezők száma.

Nem túlzás az az állítás, hogy a 25 év alatt Magyarország minden városából és több száz községéből érkezett diák Pannonhalmára.

Megemlítjük, hogy Pannonhalmán 1964-1989 között elvétve található csak más vallású, elsősorban evangélikus felekezetű diák.

A diákotthonban élő diákok mellett voltak *helybeli*, gyórszentmártoni és a környékbeli településekről *bejáró* diákok is. Ezek száma azonban fokozatosan csökkent: az 1966/67-es tanévben volt a legmagasabb, 13 helybeli és 19 bejáró volt, vagyis a diáklétszám 11%-a. Tíz évvel később már csak 8 helybeli és egy bejáró diák volt (3%). Az 1982/83-as tanévre a bejáró diákok elfogytak, helybeli is csak 4 volt. Ez utóbbiak száma is tovább csökkent: korszakunk utolsó három tanévében évenként csak 2-2 helybeli diák volt az egész gimnáziumban. A bejáró és helyben lakó diákok a többiekétől eltérő helyzetét a gimnázium első 25 évének történetében részletesen bemutattuk.

A diákok között, mint már erre utaltunk, voltak, akiknek szülei is pannonhalmi diákok voltak. A gimnázium első éveiben végzett pár lánytanulónak köszönhetően arra is volt példa, hogy egy diák édesapja-édesanyja is (Csillag László 1952 és Faggyas Janka 1952), vagy az édesanyja (Némedi Magdolna 1953B) érettségizett Pannonhalmán. A „második generációs” pannonhalmi diákok száma azonban az összlétszámon belül jelentéktelennek mondható, mintegy 30-40 ilyen diák volt a 25 év alatt.

Sokkal nagyobb „tábor” jelentettek a diákok között a testvérek. A legnagyobb számban a Mischinger testvérek voltak: öten érettségiztek 1971 és 1983 között. Négy-négy fiú érkezett a Tauer, a Torbágyi, és a Rónaszéki a családból. Csak a Tauer fiúknál fordult elő, hogy egy tanévben (1964/65) mind a négy évfolyamban volt egy-egy Tauer fiú. A három testvér nem volt igazán ritka (például a Csiba, a Gulyás és a Karger Kocsis testvérek), a testvérpárok pedig - köztük néhány iker is - igazán gyakoriak voltak.

Nem volt olcsó Pannonhalmán tanulni. Maga az éves tandíj nem volt sok, az 1960-as évek első felében 240 forint, az 1970-es évek közepén 600 forint volt, és ilyen ütemben emelkedett a további évek alatt is. A beíratási díj a tandíj 10%-a volt, a különórák olcsóbbak voltak, mint máshol. A költségek legnagyobb részét a diákotthoni tartózkodás jelentette. Ez 1965-ben egy tanévre 6000 forint, 1974-ben 7400 forint, az 1970-es évek végén 12000 forint, az 1980-as évek elején 15000 forint volt. Ezek az összegek azonban csak valós példák, még csak nem is átlagértékek. Az ellátási díjat ugyanis egyénenként, a család szociális helyzete alapján határozták meg, az egyes tanulók befizetését pedig nagyon bizalmasan kezelték. Többféle támogatást is kaphattak az arra rászoruló diákok, elsősorban egyházi forrásokból, de magánadományokból is, ám ezek szétosztása is bizalmas adat volt. Írtunk már többször az egyházmegyék személyekhez kötött támogatásáról is, ezekből annyi következtethető ki, hogy nem mindegyik egyházmegye fizetett azonos összeget egy-egy diák után.

Az biztosan állítható, hogy a mindenkori átlagkeresetekhez viszonyítva a mindenkori ellátási díj nem volt alacsony. És voltak további költségek is: a hazautazások, a kirándulások, az egyre gyakoribb színházlátogatások és azok utazási költségei, a különórák díja (akinek volt), a közös nyaralások költségei. Ezeknek a költségeknek óriási többsége egy helybeli gimnázium látogatása esetén nem merült volna fel. A pannonhalmi iskoláztatás komoly anyagi áldozatvállalást jelentett a szülőknek.

A diákélet

A Diákotthon és a diákok életében fontos és hasznos szerepük volt a *duktoroknak*. A duktorokat a mindenkori harmadik osztályok komolyabbnak és fegyelmesezettebbnek tartott diákjai közül választották ki. Duktornak lenni megtiszteltetés volt, ugyanakkor komoly feladatot is jelentett: az első osztályba érkezett diákokat kellett segíteniük, hogy minél könnyebben illeszkedjenek be a Diákotthon és gimnázium életébe. Ők fogadták első megérkezésükkor az elsősöket, végigvezették őket az épületben, ismertették a napirendet, a szokásokat, hogyan köszöntsék, és hogyan szólítsák a tanárokat. A duktorok a rájuk bízott elsősök hálójában aludtak, vigyáztak a villanyoltás utáni rendre, sőt, amikor a prefektusnak más dolga akadt, időnként a stúdiumok alatt is felügyeltek az osztály rendjére. Kezdetben a szabadidős sétára is elkísérték az elsősöket. Ha netán valamelyik elsősnek gondja akadt a felsősökkel, azokat is a duktor igyekezett helyretenni.

A Pannonhalmára felvett diákok között észrevehető különbség mutatkozott a városi környezetből és a falvakból érkezettek között. Hangsúlyozzuk, ez különbség volt, ami nem alakult át az osztályközösségen belüli ellentétté. A városi környezetből érkezettek általában jobban felkészítettek voltak a gimnáziumra, ami érthető, hiszen a városi általános iskolák színvonalasabbak voltak, mint a kisebb falvak - még az 1970-es években is több helyen összevont osztályú - iskolái. Köszönhetően a keményebb falusi életnek ezek a diákok azonban fegyelmezettebbek, kötelességtudóbbak és dolgozabbak voltak, és mentesek a városi környezet fiatalkori ártalmaitól. Érthető, hogy ők egy-egy osztály „magatartási átlagát” általában javították. Közülük került ki az egyházmegyéék támogattjainak többsége is. Pannonhalmán mindezért szívesen fogadták a falusi fiúkat.

Pannonhalmán a felsős-alsós viszony pont olyan volt, amilyen az életkor különbségből fakadt, megtévezve kissé a Pannonhalmán történő otthonos mozgás biztonságérzetével. Ez messze nem értelmezhető ellenséges viszonyként, hiszen a „nagyok” gyakorlatilag keresztülnéztek a „kicsiken”, mondhatni semmibe vették őket. Ebbe belefért persze az, hogy ha egy kisebb az útjukban állt, rászóltak, hogy menjen arrébb, vagy egyszerűen arrébb tessékelték, de bármennyire furcsa, ezt általában mindkét fél magától értetődőnek érezte. A felsősöknek talán még valamiféle tekintélye is volt.

A kollégiumi életben egyébként megszokott, néha durva „beavatás” az 1950-es években időnként Pannonhalmán is előfordult az elsősök hálójában tett éjszakai „törölközős látogatás” vagy „ágyborogatás” formájában (bár hivatalosan tiltott volt). A most tárgyalt korszakban azonban ilyenre nem találtunk. Igaz, az 1965-ös IV.b osztály elsős korában még átélte, hogy egy éjszaka mindhárom hálójukból egy-egy fiút vaságyastól elraboltak.

Oldotta kissé ezt a felsős-alsós távolságtartó helyzetet egy-egy idősebb testvér, aki azért csak szóba állt öccse egy-két osztálytársával is. Ez fordítva is igaz volt, a kisebb testvér is „beszélő viszonyba” került idősebb testvére pár osztálytársával. Hasonló hatása volt a duktorságnak is. Az a harmadik osztály kissé másképpen nézett arra az első osztályra, amelyet közülük kinevezett duktorok terelgettek a „beszoktatás” útján.

Minden diáknak a valós és lehetséges élettere a saját osztálya volt. Természetesen azon belül voltak különböző azonosságokon alapuló kisebb-nagyobb csoportosulások (érdeklődés, azonos lakóhely, stb.), netán barátságok, mint ahogyan mindig voltak visszahúzódó, gyakran egyedülletet kereső fiúk is. Kifelé azonban az osztályok fellépése mindig nagyon egységes volt. Pannonhalmán hagyományként működött, hogy a legnagyobb

vetélytársnak minden osztály a maga párhuzamos osztályát tekintette, és időnként ez vetélkedés már villongássá (nem akarunk erősebb szót leírni) fajult. A párhuzamos osztály iránt táplált érzelmeket talán egy sport hasonlattal lehet legjobban érzékeltetni: dicsőség volt egy felsőbb, és természetes volt egy alsóbb osztály legyőzése, viszont a párhuzamos osztály legyőzése kötelező volt! Az 1976-ban tartott Diákparlamenten szóba is került a párhuzamos osztályok ellenségeskedése. Az egyik hozzászóló diák ennek gyökerét sajátosan közelítette meg: *„probléma, amikor az A osztály prefektusa görbén néz a B osztályra és viszont”*, ebből levezetve a két osztály közti feszültséget. Csóka Gáspár igazgatóhelyettes válaszában arra utalt, ezt a gondot a párhuzamos osztályoknak közösen, és maguknak kell megoldani. Ezzel valójában minden maradt a régiben, kivéve egy jelképes gesztust: az abban az évben érettségizett két osztály „az örök barátság jegyében” közös érettségi tablót csináltatott.

A pannonhalmi diákok nagyon sok mindenben nem különböztek az állami gimnáziumok diákjaitól: öltözködésben ugyanazt a divatot követték (ha lehet ilyenről beszélni diákkorban), utálták az időnként szigorúan megkövetelt iskolai kék köpenyt, nem lelkesedtek az ünnepélyes alkalmakkor viselendő diáksapkáért (amit nem minden időszakban követelték meg). Amikor a hosszú haj vagy a gombafrizura volt a divat, akkor a pannonhalmi diákoknak is az volt (lásd az 1970-es évek érettségi tablóját, még afro-frizurás diák is szerepel rajtuk), ha az Alföldi-bőrpapucs volt a divat, ők is abban jártak. Ugyanazt a zenét szerették, ugyanazokért a zenekarokért és filmszínésznőkért rajongtak, mint az „állami” társaik. A diákokból összeállt tánczenekarok is ugyanazokat játszották, mint más fiatal zenekarok. Várták a szünidőket és nagyobb szabadságot, változatosságot jelentő kirándulásokat (a gyalogtúrákat talán kevésbé). Voltak titkaik és barátaik, kedvenc és utált tanáraik. Nekik is „édes volt, ami tilos”, ők is a megengedettnél mindig nagyobb szabadságra vágytak, és küszködtek a kamaszkor összes lelki és testi gondjával. Belőlük is kitört időnként az életkorukra jellemző „majd én megmutatom” vágy, és természetesen - vérmérsékletüktől és életkoruktól függően - erős érdeklődést mutattak a lányok iránt. Igazi egészséges kamaszok voltak.

A fegyelem

A kamaszkor azzal is járt, hogy időnként rosszak voltak, hivatalosan: helytelen magatartást tanúsítottak. Lökődösdtek, hangoskodtak, rohangáltak

és csúszkáltak a folyosón, leveleztek, beszélgettek az órák alatt, dobálóztak az osztályteremben és a hálókban: csupa-csupa rosszaság! Ezeket a nevelők mindig szóvá tették, de valójában mindezeket ők is természetesnek tartották.

Voltak hagyományos, mondhatni kötelező „rosszaságok”: a főbejáratnál álló két kőoroszlánt lehetőleg minél messzebbre elcipelni, kibemászni a Hóman bástya melletti lépcsős bejáraton, felmászni a Millenniumi emlékmű timpanonjában trónoló Hungária szoborhoz, fellopózni a Bazilika tornya erkélyére. Ezek (közéjük sorolva Lóvey Félix FIAT 500-asának felcipelését a Bazilika főbejáratának lépcsőjén) valójában mind a virtuskodás körébe tartoztak, ám minden esetben (amikor tettenérés volt, vagy a bűnösök ismertté váltak) szigorú feddés járt értük.

Nem célunk írni minden fegyelemsértésről, köztük az enyhébbnek számító tiltott dohányzásról sem (a negyedikesek írásos szülői engedéllyel cigarettázhattak megjelölt időben és kijelölt helyeken). Szólunk viszont még a diákélet két sikamlós területéről, amelyen a botlás időről-időre megtörtént, és enyhébb vagy súlyosabb fegyelmi következményekkel járt. Az egyik az italfogyasztás volt (de ne gondoljon itt senki alkoholizmusra!). Nem is a bor okozta mámor volt a vonzó, hanem a tiltott alma íze!

Az alkoholfogyasztás a diákok számára pár ritka esemény kivételével (például a farsangi bál) szigorúan tilos volt az érettségi bankettig. A Váralján lévő házakban azonban több helyen is lehetett házi bort kapni, néha zsiros kenyér kíséretében. És a közelben volt egy-két kocsmá is, a faluban is, meg a sétátávolságra lévő egy-két községben is. Nem is említve a többnapos kirándulások kínálta bűnbeesési lehetőségeket.

A tilalom megsértőivel szemben a tanárok és a prefektusok (egyéniségüktől is függően) nem egyforma szigorral jártak el. Feltehetően tudták, hogy a szünetekről visszaérkezve itt-ott érkezett egy üveg likőr vagy hasonló ital, az illatát is érezhették, a sétáról visszaérkező diákok is viselkedhettek kissé gyanúsán. Mintha azt az elvet követték volna, hogy ameddig egy-egy ilyen eset nem okozott feltűnést, vagy nem vált szóbeszéd tárgyává, addig kisebb-nagyobb büntetésekkel meg lehetett azokat úszni.

Volt olyan ivászat, ami mulatságos történetté is vált. Az eset az 1965B osztállyal történt meg. Az éves Koszorúcska napján, szombat délután megérkezett Pannonhalmára Gőcze Tibold ”kincés” plébános Dadról, egy ötliteres demizsonnal, hogy megvegye a misebort. Miután ezt elintézte, benézett az osztályterembe, keresve pártfogoltját, ám a terem üres volt. Mivel volt még más dolga is, a tele demizsont pedig nem akarta cipelni, betette azt patronáltja padja alá. Pár perccel később az egyik diák bement

az osztályba, meglátta demizson, majd villámgyorsan elterjesztette a hírt, hogy a Koszorúcska alkalmából egyik társuk kapott hazulról egy demizson bort! Pillanatok alatt az egész osztály sorba állt fogmosó poharakkal, és a demizson percek alatt kiürült. Szállóige is lett az osztályban: *Úgy eltűnt, mint a dadi pap bora!* Tibold atya pár perc múlva beállított, meglátva a már jókedvre derült társaságot, észlelte, hogy a demizson kiürült, és - jót nevetett! Azonban az osztályfőnök, Luif Otmár értesülve az esetről, azt nem tekintette diákcsínynek, és a diákoknak össze kellett adni az 5 liter bor árát. A pénzt azonban Gőcze Tibold nem nagyon akarta elfogadni, mondván, örült, hogy jót nevetetett.

Voltak azért komolyan büntetett esetek is. Egy-két olyan azonnali eltávolításról tudunk (legalább is az emlékezések szerint), amikor a diák nyilvánosan dülöngélt, illetve rosszul lett az elfogyasztott italtól (nem részletezzük). Nem egyszer fordult elő, hogy a tanévük befejezése után az érettségire készülő negyedikeseket kapták csoportos kocsmalátogatáson. Őket azonnali hatállyal hazaküldték, ám az érettségi vizsgára természetesen visszatérhettek (csak a diákotthonból csapták ki őket, a gimnáziumból nem).

A másik örökös kísértés és gyakori bűnbeesés oka a lányiskolák pannonhalmi kirándulása volt. Mielőtt bárki elkezdene gondolkodni ezen, sietve közöljük ennek a bűnnek a legáltalánosabb változatát: a 25 év alatt semmilyen erőfeszítéssel nem tudták a tanárok leszoktatni a diákokat arról, hogy a lányosztályok (ezek mindig kirándulók voltak) megjelenéskor ne csődüljenek az ablakokhoz és ne kezdjenek füttyögetni a lányoknak. Volt tanár, aki lesben állt a folyosón, hogy legalább a Bazilika megtekintése után visszatérő csoportot ne köszöntsék ugyanúgy a diákok. Ilyen esetekben a diákok egy szinttel feljebb, vagy lejjebb vándoroltak. A lányoknak feltehetően tetszett a fogadtatás és örültek, a diákok kiélték életkori igényeiket. A tanárok meg mérgelődtek, hogy a kiránduló iskolák kísérői rossz véleménynel távoznak Pannonhalmáról.

A Diákotthon évtizedeken keresztül rendezett tánciskolát (a mindenkori másodikosoknak), a tánciskolát lezáró, Koszorúcskának nevezett táncestet és a farsangi időszakban diákbált (ezt mindig valamelyik III. osztály rendezte). A tánciskolán általában 10-12 lány volt, ezeket részben a tánctanárnő, Aranyossy Irma hozta magával Győrből, részben a faluból jöttek fel. A farsangi időben rendezett diákbálon azonban jóval több lány volt, köztük a diákok meghívott lánytestvérei is, sőt, néha a diákok lányismerősei is. Időnként a bálra meghívták a budapesti Patrona Hungariae katolikus lánygimnázium tanulóit is. A bál alkalom volt arra, hogy a diákok -

legalább is a nevelők szerint - „helytelenül viselkedjenek”, aminek megelőzését a nevelői kar és a lányokat kísérő apácák egyaránt kötelességüknek tartották (a kísérő szülők kevésbé voltak aggályosak). Árgus szemek figyelték a táncolókat, az egyik diák véleménye szerint a bálnak otthont adó tornateremben ugyanannyi jókedvű rövid szoknyás lány volt, mint ahány aggódó tekintetű „hosszú fekete szoknyás férfi”. Volt arra példa, ha egy táncospár netán nem tartotta be az illendőnek ítélt egymásközi távolságot, a diák máris mehetett fel a hálóba, számára véget ért a bál. A vendég lányok ilyenkor a kiürített betegszobákban és a Főmonostor vendégszobáiban aludtak, szigorú felügyelet alatt. A nagyobb „botlás” elvileg lehetetlen volt, bár ki tudja? A folyosókon néha-néha egy-egy csók megeshetett. Mégis, az 1980-as évek elején, az egyik bál alkalmával valami kisiklás csak történhetett (tán több csók is?), mert a diákszóbeszéd szerint a bált követően a Patrona Hungariae igazgatónöje dörgedelmes véleményt mondott a pannonhalmi diákok rossz erkölceiről. Biztosat nem tudunk, de valami történt, mert 1982 után az évkönyvekben már nem szerepelnek diákbálok. Az 1980-as évek diákjainak emlékében soproni és győri lánygimnáziumok meghívott osztályokkal rendezett szintű táncos összejövetelek élnek, aminek engedélyezéséért meg kellett harcolniuk.

Mint minden nagyobb létszámú közösségen, Pannonhalmán is voltak az előbbieknél súlyosabb gondok is. Ismereteink szerint például a 25 év alatt öt fiút küldtek el azonnali hatállyal lopás miatt, közülük az egyik feltehetően kleptomániás volt: távozásakor a szekrényében több tucát, számára értéktelen idegen eredetű tárgyat találtak.

A bencések azonnal eltávolították azokat a diákokat is, akik véleményük szerint a közösségi szellemet rossz irányba befolyásolták, arra rossz hatást gyakoroltak. Ennek két nevesíthető változatát ismerjük. Az egyik a vallásos nevelés veszélyeztetésének bármilyen formája volt. Ez nagyon nehezen volt tetten érhető, hiszen ha időnként egy-egy diák tett is kisebb közösségben a vallási nevelést becsmérő vagy a vallásgyakorlást gúnyoló megjegyzést, ezek általában nem jutottak a tanárok tudomására.

De voltak könnyebben tetten érhető esetek: előfordult, hogy a lelkigyakorlat elmélkedése alatt egy diák krimet olvasott, vagy ha rendszeresen zavarta a liturgiákat, netán a szentmise alatt kártyázott a Bazilika hátsó padsorában (egy emlékirat szerint ilyen is volt), vagy más, ezekhez hasonló magatartást tükröző esetek.

A másik főbenjáró bűn a pornográfiai termékek birtoklása, különösen annak terjesztése volt. Ebben a kérdésben a bencések nem ismertek elnézést.

Nem minden bűn vette el azonban a büntetését. Az 1983B osztály két diákja rendszeresen kiszedte a turisták pénzzadományait a Bazilika perselyéből. Nem kapták rajta őket, az eset csak onnan ismert, hogy egyikük visszaemlékezéseiben megírta. Ugyanebbe az osztályba járt pár torzult lelkű, feltehetően szadista hajlamú diák is, akik hónapokig tartó pszichés terrorral szinte örületbe kergettek egy elsős diákot, gyönyörködve kínlódásában. A szegény szerencsétlen áldozat végső kétségbeesésében késsel támadt rájuk. Ha a történet igaz (bár ne lenne, de több hasonló érzületet keltő történet is van a visszaemlékezésben), akkor az a bencés nevelőkre is rossz fényt vet: az okok alapos vizsgálata nélkül a megkínzott diákot csapták ki, a tettüket gyáván elhallgató fiúk viszont nem feleltek azért, amit elkövettek. Ilyen diákok is voltak, ilyen ítéletek is, szerencsére, csak véletlenszerűen.

A gimnázium és a diákotthon egyaránt körültekintően járt el a fegyelmi megfontolásokból történt (azonnali) eltávolítások ügyében. Csak informális fegyelmi eljárást folytatott le az igazgató az osztályfőnök, a prefektus, és érintettség esetén további tanár vagy tanárok bevonásával. Így ezeknek az ügyeknek írásos nyoma nem is maradt. A szülőket telefonon értesítették a döntésről. Ha a szülő jelezte, hogy eljön a fiáért, vagy küld érte valakit a következő nap, akkor azt megvárták. Ha a szülő hozzájárult, hogy a diák egyedül utazzon haza, akkor összecsomagoltatták és vonatra ültették. Az értesítőbe soha nem jegyezték be, hogy a tanulót fegyelmi okok miatt küldték el: nem akarták a további tanulmányait megnehezíteni. Egy ilyen értesítőt láttunk, abban az a hivatalos bejegyzés szerepel, hogy „szülei kívánságára a mai napon kimaradt, más gimnáziumba felvehető”. Hasonló volt a hivatalos eljárás akkor is, ha valaki megszökött.

A fegyelmi ügyek miatti eltávolítás, illetve a szökés nem volt gyakori jelenség Pannonhalmán. Szökésről talán egy feltucatnyiról tudunk, ezek többsége az elsősök között történt, pár hét pannonhalmi tartózkodás után. Felsőbb osztályból is tudunk „szökésről”, ami egy aránytalanul ítelt büntetés miatti hirtelen elhatározásból született, erről az esetről később részletesen is szó lesz.

A fegyelmi okból évközben elküldött esetek száma sem lehetett magas (pontos számot az írásos források hiánya miatt nem tudni), a visszaemlékezők adataiból talán két tucat, tehát évente átlagban egy, legfeljebb két ilyen eset lehetett. Azt viszont biztosan tudjuk, hogy volt két olyan tanév (1974/75 és 1987/88), amikor év közben egyetlen diák sem távozott Pannonhalmáról.

A diákok egészségi állapota

Már az 1950-es években is dr. Szombathelyi Károly volt az iskolaorvos, aki a falu körzeti orvosa is volt egy személyben. Évtizedekig gyógyított a diákotthonban és a faluban egyforma lelkiismerettséggel. Mécs László barátja volt, a diákokat mindig faggatta vizsgálat közben, mit tudnak róla, mely verseit ismerik. 1979-ben halt meg, munkája megbecsüléseként ma utcanév őrzi emlékét Pannonhalmán. Utóda pár évig dr. Pór László volt, majd őt 1982-től dr. Miklós Rozália követte. Szakorvosi rendelésre Győrbe kellett bejárni, az iskolaorvos beutalójával. Az iskola egészségügyi sávfelügyeletét a győri kórház I. Belgyógyászati osztálya látta el, az szervezte az egészségügyi szűrővizsgálatokat, az küldött szakorvosokat Pannonhalmára, a különleges vizsgálatokra is. Ilyen egészségügyi vizsgálat volt egyes időszakokban az egyetemre jelentkezők vizsgálata, még a jelentkezési kérelem beadása előtt. Ha kórházi kezelésre volt szükség, akkor is Győrbe kerültek a diákok. Egyébként a kórházba kerülés leggyakoribb oka a vakbélműtét volt, ebből szinte minden évben akadt, 1976/77-ben pedig négy ilyen eset is volt.

Amint már máshol írtuk, az új, korszerű egészségügyi részleg 1974-re készült el orvosi rendelőhellyel, betegszobákkal (egy kisebb és egy nagyobb), beteg-fürdőszobával és külön mosogatóhellyel.

A betegszobát Dömök Erzsébet, alias Teodóra nővér felügyelte nagy tapasztalattal, teljes odafigyeléssel, és a diákok szerint túlzott szigorúsággal.

Pannonhalmán a diákok egészségi állapotában a legtöbb gondot az évenként visszatérő influenzajárvány jelentette. Az 1968/69-es tanévben a járvány Pannonhalmára nem jutott el, viszont a következő évben az influenza miatt a szülői látogatást le kellett mondani és elmaradt a szokásos farsangi bál is (tavasszal azért bepótolták). Egy-egy erősebb járvány idején a megbetegedettek száma száz felett is volt, így például 1974 és 1975 télvégén. Szórványosan előfordultak más fertőző betegségek (vörheny, rubeola, mumpsz), járványról azonban csak ritkán beszélhetünk. 1964 novemberében volt kéthetes járványügyi zárlat vörheny miatt. Komolyabb betegség miatt összesen talán csak tucatnyi diák hagyta félbe a tanévet, többségük pótvizsga letételével a következő évben folytatta a tanulmányait.

Az enyhébbnek is nevezhető betegségek közül a legtöbb a megfázással volt összefüggésbe hozható, mint hörghurut, arcüreg- vagy homloküreg gyulladás, mandulagyulladás, ritkábban vesegyulladás,

tüdőgyulladás, bélfertőzés. Nem is folytatjuk a felsorolást, hiszen szinte minden megszokott betegség egyszer-kétszer előfordult.

A legrosszabb egészségi állapot az 1970-es évek közepén volt. 1973/74-ben volt vörhenyjárvány (10 diák) és rubeola járvány (32 diák), az influenza 110 diák fertőzött meg, 12 diák kórházba is került. A 310 diákból mindössze 45 nem fordult meg a betegszobában! A következő tanév alig volt jobb, előfordult bárányhimlő és orbánc, és volt 120 influenzás is.

Az egészségügyi felügyeleti és ellenőrzési rendszer olajozottan működött: a diákok évente megkapták az előírt védőoltásokat, volt tuberkulózis kontrol, fogászati ellenőrzés, menetrend szerinti tüdőszűrés. Az évenkénti KÖJÁL ellenőrzés általában észrevételmentes volt, csak a diákok tantermi élelmiszertárolását a tették néha szóvá.

Minden évben volt vagy 10-20 kisebb-nagyobb, ritkábban ennél több iskolai és sport baleset, zúzódások, sebek, kéz-, kar- és bokatorés, esés okozta más sérülések. 1981-ben egy motoros ütött el a Váralja út kanyarjában egy diákot, a következő évben pedig egy autó baleset volt. Mindkét diák megúsza egy-egy lábszártöréssel és zúzódásokkal.

Egyetlen, évről-évre megjelenő járvány volt kiirthatatlan Pannonhalmán a diákok köréből, amit az 1966/67-es évkönyv a következők szerint nevez meg: *„a betegszobában lévőknel több esetben nem lehet elzárkózni a könnyelmű mulasztás gyanúja elől.”* Ez a betegség különösen dolgozatírások és nagy feleltetések előtt lépett fel, és a diákok nem tettek különösebb erőfeszítéseket az elkerülésére, sőt! Jellegetes tünete volt az általános rosszullét bizonytalan fájdalmakkal, a dörzsláz és az erőltetett köhögés. A betegség hatásos gyógyszerének bizonyult a betegszobában a második napon megjelenő prefektus a megtanulandó leckével.

Diákönkormányzat

A Pannonhalmára érkező diákokkal már foglalkoztunk a vallásos nevelés kapcsán, rámutatva korábbi korszak diákjaitól való különbözőségükre. Azt is említettük már, hogy a diákok erősebb öntudattal rendelkeztek, mint elődeik. Ez megmutatkozott az 1976-ban tartott első Diákparlament felszólalásaiban is, ahol *„jó és rossz tanárokról”* beszéltek és más tabunak számító kérdéseket is felvetettek Részletes beszámoló a Diákparlamentről a Krónikában olvasható). Az 1977-ben tartott második (egyben utolsó) Diákparlamenten még ennél is tovább léptek. Korábban röviden említettük egy felsős diák megszökését. Részleteiben: egy

harmadikos diák rendkívüli rajzkészséggel rendelkezett, ezért engedélyt kapott, hogy hetente egyszer bejárjon Győrbe egy rajztanárhoz. Elkövetett azonban egy kisebb vétséget (engedély nélküli cigarettázás?), amiért büntetésül megtiltották neki a további győri rajzórákat. A diák a büntetést aránytalannak tartotta, első mérgében lement a vasútállomásra, és felült egy hazafelé tartó vonatra. Mire a vonat Zircre ért, megbánta hirtelenségét, leszállt, és az első vonattal visszatért Pannonhalmára, ahol bocsánatkéréssel bekopogtatott. Pannonhalma nem fogadta vissza: közölték vele, aki egyszer elment, az örökre elment. Az esetnek elég nagy visszhangja lett a diákok körében, a büntetést túlzottnak érezték, a bocsánatkérés elutasításán pedig megbotránkoztak. Az ügyet a diákok a Diákparlament ülésén is felhozták, mintegy számon kérve a gimnázium vezetőin az evangéliumok megbocsátást hirdető tanításának gyakorlását, amire tanáraik őket állandóan figyelmeztették, és felhozták Jézusnak a tékozló fiú megtéréséről szóló példabeszédét is. Nem volt sikerük.

A Diákparlamenten elhangzottokról jegyzőkönyvek nem, csak emlékek maradtak fenn, így az elhangzottak és a tanárok válaszai, megnyilvánulásai pontosan nem ismertek. A tanév évkönyve viszont a Diákparlament ülését demagógnak és botrányosnak minősíti (ez a tanárok véleményét tükrözheti az ügy felvetéséről), de semmit nem ír ennek okairól. Biztos, hogy a bűnbánó diák visszafogadásának erkölcsi akadályja nem lehetett, az elvi akadályokat, vagyis a szabályokat pedig azok hozták, akik akár meg is bocsáthattak volna. A történet több szempontból is elgondolkoztató, de mindenképpen jelzi, hogy a diákoknak volt az őket érintő ügyekről önálló véleményük (nagyon helyes), sőt bátorságuk is, hogy véleményüknek hangot adjanak (ez dicséretes), még pedig egy arra megfelelő alkalommal (ez a parlamentek rendeltetése).

A történethez még egy megjegyzés kívánkozik. Lehet, hogy a tanárok felháborodtak a diákok viselkedésén, de az elhangzottak miatt senki semmiféle „büntetésben” nem részesült. Nem volnánk meglepve, ha talán még a tanároknak is tetszett volna a diákok őszintesége, kiállása a véleményük mellett. Az 1964-1989 közötti időben történetünk arra az időszakra esett, amikor több akkori diák szerint a szigorúság mellett (ellenére?) igazán nyílt és őszinte volt a tanár-diák kapcsolat. Az egyik diák, akinek testvérei is Pannonhalmára jártak, ezekről az évekről így írt: „én a mosolygós években voltam pannonhalmi diák, nekem két mosolygós igazgatóm volt”. A diákok egyébként ezekben az években több más felvetésükkel sikert értek el: az évtizedes „kakaó, tejeskávé-kenyér vagy tea-

zsiroskenyér” reggelik egyhangúságát megtörte egy-egy „villás reggeli” (sajt, felvágott, szezonális paprika, paradicsom), és enyhébb lett a kötelező iskolai kékköpeny viselésének számonkérése is.

Ezzel már át is tértünk a Diákönkormányzatra, amit 1975-ben kezdtek szervezni, és attól kezdve korszakunk végéig folyamatosan létezett. A Diákönkormányzat szervezését a Katolikus Középiskolák Főhatósága rendelte el, állami sugallatra. Az egyházi gimnáziumokban ugyanis nem működtek a Kommunista Ifjúsági Szövetség, a KISZ iskolai szervezetei, aminek következtében a tanuló ifjúságnak nem volt ”érdekképviselete” az iskola vezetésével szemben. Ezt a „túrhetetlen helyzetet” volt hivatva megszüntetni a Diákönkormányzat. Minden osztály 4-5 főből álló Osztály Diáktanácsot választott egy osztálytitkár vezetésével. Ezekbe a választásokba a tanárok nem szóltak bele, az osztályoknak pedig jót tett, mert a választásra való készülődés során kibeszélték belső gondjaikat. Az Iskolai Diáktanács az osztálytitkárokból állt, élén az iskolatitkárral, akit kellő előkészítés után titkos szavazással választottak.

A választások részleteiről szinte semmit se tudni, adatok hiányában az osztálytitkárok névsorát se sikerült összegyűjteni, név szerint is csak néhány ismert (Feller Antal, Fóris Ferenc, Kincses József, Orbán Péter, Rónaszéki Balázs, Varga Péter).

A Diáktanács, de általában minden demokratikus rendeltetésű, ám szigorúan korlátozott hatáskörű szervezet létrehozása egy oktatási intézményben többek véleménye szerint álságos, a látszat demokráciát szolgáló intézkedés. Ebbe a sorba tartoztak az iskolai KISZ szervezetek is, amelyek ráadásul politikai szervezetek voltak, felügyeletüket az illetékes MSZMP pártbizottsága látta el, ezért még az igazgatók is tartottak azoktól. Szerepzavaruk (például javaslatot tettek az órák és a szünetek időtartamára, a félévenkénti feleltetések számára) rengeteg gondot okozott az állami középiskolákban.

Pannonhalmán az előbbieken leírt „botrányos” Diákparlament hatására az iskola vezetése megállapította: „... az *Önkormányzat még erősen támogatásra szorul, önálló működésének korlátai vannak.*” A korlátokat aztán a gimnázium maga állította fel, gondolván, jobb, ha a gimnázium foglakoztatja a Diákönkormányzatot, mint fordítva. A diáktanácsok ettől kezdve meghatározott feladatok elvégzését, nevezetesen az ünnepek szervezését kapták feladatul. Az 1980-as években emellett még az iskolai „Ki mit tud?” lebonyolítását is ők szervezték. A gimnázium és a diákotthon érdemi kérdéseiben azonban a Diákönkormányzat súlytalan volt.

Diákújságok

Korábban a pannonhalmi diákélethez hozzátartoztak a diákújságok, amelyek - óvatosságból és hatósági elvárásokra - az 1956-ot követő években azonban eltűntek. Tárgyalt korszakunkban azonban három diákújságról is tudunk. Ezek közül időben az első, az 1974A újságja, a *Marhavész* első száma 1972 márciusában jelent meg. A „lapalapítók” (egyúttal szerkesztők, szerzők is) öten voltak: Cséfalvay Gyula, Csermely Szabolcs, Jantyyik Pál, Nagy József és Sándor György. Prefektusuktól, Csóka Gáspártól kértek engedélyt a lapindításhoz, aki rövid tájékozódás után hozzájárulását adta azzal, hogy a példányszám nem lehet több mint hat. Ebben az esetben ugyanis az írásművek még nem voltak hatósági sokszorosítás engedélykötelesek – ez még a kommunista diktatúra ideje volt. A lap kéziratait Cséfalvay Gyula édesanyja gépeltette le munkahelyén, és postán küldte el a 6 példányt Pannonhalmára. A lapból összesen 5 szám jelent meg, többféle témával foglalkozó írásokkal: csillagászat, kemizálás, ornitológia, zene, matematika, és volt állandó teológia, sport és sakk rovat is.

Ugyanebben az osztályban - a versengés jegyében - egy másik újság is indult, a *Diákszáj*, ebből azonban csak az első szám jelent meg.

A harmadik újság nem osztályhoz kötődik, hanem a gimnázium újságja volt, a *Forgatag*. Az ötletet, hogy az újság iskolaújság legyen, az olasz gimnázium Picolo nevű újságja adta, amire később a lapban gyakori hivatkozások is találhatók. Korzenszky Richárd igazgató az újsághoz megszerezte a hatósági jóváhagyást, ami a gyakorlatban azt jelentette, hogy az újság minden számának kéziratát sokszorosítás előtt be kellett mutatni a Győr-Sopron megyei Tanács Egyházügyi Titkárának, Horváth Antalnak. Ő a kéziratra rávezette az engedélyezést, az engedélyezett példányszámot (300 példány), aláírta és természetesen pecsétet is tett rá.

A *Forgatag* első száma 1985. május 5. keltezéssel jelent meg, amit még hat további szám követett. Az újság utolsó, 7. száma 1987. február 28-án látott napvilágot. A felelős szerkesztő végig Korzenszky Richárd, az első négy szám szerkesztője Soóki-Tóth Gábor, a többié Durucz László volt.

A *Forgatag* tartalmilag rendkívül változatos újság volt. Bőségesen közölt korabeli dokumentumokat az olasz és az állami gimnázium életéből, interjúkat a Pannonhalmára látogatókkal (például Bereményi Géza, Szokolay Sándor, Harsányi István). Tudósítottak a nagyobb eseményekről (például az esztergomi kórus-találkozóról, az 1986. évi ballagásról, a Bazilika új

orgonájáról). Úti beszámolókat olvashatunk a diákok külföldi utazásairól (Róma, London, Meschede) és az 1986 nyarán a Magas-Tátrában tett kirándulásról. Közöltek diák verseket, több számban jelentek meg a diákok rajzai a tanárokról. Természetesen volt sport rovat, humor, néha közzétették a Diákmozi műsorát is.

Az újságnak egy három-négyfős állandó munkatársi gárdája volt, a megjelent írások szinte kivétel nélkül az ő művük. Felsoroljuk az „újságírókat” azzal, hogy az eseti tudósítások, úti beszámolók szerzői nem szerepelnek közöttük: Dudás Tamás, Gyenes Szilárd (irodalom, versek), Ilosvai Gábor, Kammermann Csaba (sport), Pénzes Zoltán és természetesen a két szerkesztő, Soóki-Tóth Gábor és Durucz László. Szerkesztőségi cikkekben többször buzdították a széleskörű olvasótábort, hogy ne csak javaslatokkal, hanem írásokkal is segítsék az újságot, de nem jártak sikerrel. Feltehetően ez a bizonyos fajta közönyösség, a feladatvállalás hiánya miatt szűnt meg később az újság.

Diák zenekarok

Az 1950-es években, az 1960-as évek elején csak egy-két diák volt, mint például Hennings Edgár, aki szépen játszott gitáron, és osztálytársait is szórakoztatta néha játékaival. Diák tánczenekarok azonban akkor még nem léteztek Pannonhalmán. Az 1960-as évekre ez a helyzet megváltozott, a diákok saját szórakoztatásukra hoztak létre zenekarokat. A jellemző az volt, hogy egy osztály diákjai álltak össze, elsősorban beatzenét játszani, de időnként a zenekar kiegészítésére egy-egy fiút más osztályból is befogadtak.

1967. február 4-én a III.a osztály rendezte a hagyományos farsangi bált. Mint házigazda, a megszokott magnózene mellett fellépett az osztály zenekara is. A szólógitáros (Szombathelyi Szaniszló), ritmusgitáros (Újhelyi László), basszusgitáros (Károlyi György), dobos (Kocsis András) összetételű zenekar a költői hangzású „The Csavargók” nevet viselte. A III.b-be járó Kovács György volt az énekes, a dobos Kocsis András pedig még csak az első osztályba járt. A fellépés technikája meglehetősen rögtönzött volt, a hangosítást a tornaterem hangszóróira kapcsolt táskarádiók szolgáltatták, a mikrofonállvány pedig egy eredeti seprűnyél volt. Főleg Beatles számokat játszottak, nagy sikerük volt.

Még pár diákzenekart említünk, bár ezeknél jóval több is volt. Az 1972B osztály zenekara (emlegették CREDO néven is), elsősorban egyházi beat zenét játszott, bár legnagyobb bánatukra Szigeti Kilián nem engedte

őket a Bazilikában játszani. Így legtöbbször csak a diákotthon kápolnájában tartott osztálymiséken mutatták be tudásukat. A négytagú zenekar Tóth József (ének és billentyűs), Ongierth Mihály (vokál és gitár) Cziegler Ágoston (ének, dob) és Miklósi Miklós (basszusgitár) a tánczenével is próbálkozott, 1971-ben a farsangi bálon is felléptek. A zenekar aztán az érettségi után a Krisztinavárosi plébániatemplomban évekig tovább működött, bár tagjai lassan cserélődtek. Pár évvel az érettségi után nagy elégtételben volt részük, amikor Áment Lukács meghívta őket és a Bazilikában mutatták be zenéjüket.

A másik zenekart WECKER névvel az 1973A alapította. A négytagú zenekar tagjainak természetesen művésznévük is volt: Fűzy Árpád (Ninó, szólógitár, ének), Pálmai József (Jocó, ritmusgitár, ének), Paikert Péter (Peti, dob, vokál), Péter Ferenc (Oroszlán, basszusgitár vokál). Ez a zenekar két egymás utáni bálon szolgáltatta a tánczenét, és játszott lánygimnáziumok látogatásakor rögtönzött táncrendezvényeken is. Játéktudásukat bizonyítja, hogy az érettségi utáni nyáron a balatonfüredi Vitorlás esti szórakozóhely színpadára őket szerződtették zenélni. Nem tudni miért, de a gimnázium vezetése 1974 tavaszán ennek a szórakozóhelynek a látogatását a nyári szünetben igazgatói körlevélben kifejezetten ellen-javallta.

A diákokról, a közösségről

Szükségszerűen merül fel a kérdés: voltak-e, és ha igen, melyek voltak a különbségek a pannonhalmi diákok és más gimnáziumok diákjai között? Az előzőekben ismertetett „függelmezsértések” és azok következményei, vagy a diákélethez tartozó hasonló események szinte mindegyike a világi gimnáziumok diákjaival is megtörténhettek. Érdemi különbségekről tehát ezen a téren nem beszélhetünk. De voltak olyan jellemző sajátosságok, ahol a válasz határozott igen. Igen, voltak különbségek, és több mindenben is.

A különbségek közül a legjobban érzékelhető a valláshoz, a vallásossághoz való viszonyban mutatkozott be. Úgy gondoljuk, ehhez az állításunkhoz nagyon rövid indoklás is elégséges. A világnézeti oktatás-nevelés során az állami gimnáziumokban a diák jót a vallásról, az egyházzal nem hallhatott, sőt, feladatuk volt a megtévedt, maradi szemléletű diáktársaikból a vallásosságot kiirtani. Pannonhalmán nem csak ennek ellenkezőjét hallották, hanem a diákok rendszeresen gyarapították vallási ismereteket, építették lelki életüket, gyakorolták vallásukat. Ne firtassuk, ki milyen fokú belső meggyőződésből, milyen fokon és milyen mértékben volt

vallásos (ritka esetekben csak mutatta magát vallásosnak), vitathatatlan, hogy a diákok jelentős többségének a valláshoz való viszonya teljesen más volt, mint általában az állami gimnáziumok diákjainak.

Köztudott, hogy minden iskola, és különösen a kollégiumok diákjai közösséggé válnak-válhatnak, és ezek a közösségek rövidebb-hosszabb ideig élő közösségek is maradnak. Így volt ez Pannonhalmán is, azonban az ott létrejött közösség sok mindenben különbözött a többitől. Itt nem arra gondolunk, hogy ezek a diákközösségek eleve különbözőek, mivel más és más személyek alkotják. Arra gondolunk, hogy a pannonhalmi közösséget sokkal többféle tényezőtől és sajátos adottságokból fakadó hatások hozták létre, tartották össze.

Ilyen sajátos adottság volt a közösség nagyfokú zártsága. Ez részben Pannonhalmán térbeni elhelyezkedéséből, a külvilágtól való elzártságából is fakadt. A diákok egyetlen épületben voltak éjjel-nappal, hétköznaphétfégen, amely épület iskolájuk és diákotthonuk is volt. Minél több az együtt töltött idő, annál több a lehetőség egymás megismerése mellett egymás elfogadására is, amitől erősebb lesz a közösség. És minél több az együtt töltött idő, annál több a közösségé Kovácsoló „közös történet”, közös cselekvés, közös élmény is. A városi kollégiumok diákjai naponta több órát töltöttek a kollégiumon, vagyis a kollégiumi közösség életterén kívül. Pannonhalmán az összezártságnak köszönhetően a közösség tagjait érő hatások, események első-, másod-, és harmadsorban is csak diáktársaikból, vagyis magából a közösségből, és annak közvetlen környezetéből fakadtak. A nevelők igyekeztek - legalább is részben - még a nyári szünidőket is közösségi elfoglaltságokkal (nyaralások, túrázások, később külföldi kirándulások) kitölteni.

A pannonhalmi diákok közösségét rendkívül erőssé tette az is, hogy a diákok sok hasonló tulajdonsággal és adottsággal rendelkeztek. A közösséget alkotó diákok nem *egyformák* voltak, hiszen minden ember „egyedüli példány”, de sok mindenben, ami egyéniségüket meghatározta, *hasonlóak* voltak. Általánosságban a diákok képességekben jóval kisebb mértékben különböztek egymástól, mint más gimnáziumok diákjai (köszönhetően a felvételi rendszernek és a gyengébb tanulók eltanácsolásának), jövőképük is nagyjából azonos volt: többségük továbbtanulásra készült. A diákok többé-kevésbé egyformán vélekedtek a tanáraikról, a külvilág dolgairól (ha egyáltalán foglalkoztak vele), a szellemi értékekről, és a családi életéről. Ez utóbbinál meghatározó volt, hogy hasonló szellemiségű és pár kivétellel rendezett családi háttérük volt. A diákokat összességében jellemző

vallásosságról már korábban is szóltunk. Sokkal több mindenben - köztük meghatározó dolgokban - és nagyobb mértékben voltak hasonlóak egymáshoz, mint más diákközösségek tagjai. Ezért a közösségük szükségszerűen egységesebb, és ezzel erősebb is volt. Similis simili gaudet.

A pannonhalmi diák-közösségnek - más kollégiumokhoz hasonlítva - kifejezetten családi jellege is volt. Ezt nem cáfolja az, hogy a diákok között is voltak ellentétek, néha ellenségeskedések, korosztálybeli különbségek, hiszen ezek a legtöbb családban is léteznek. A családi jelleg elsősorban a prefektusok odafigyelő és gondoskodó szeretetének volt köszönhető. Ez a megállapítás akkor is igaz, ha tudjuk, hogy voltak jó és szeretett, és kevésbé jó, nem nagyon kedvelt prefektusok is. A prefektus éjjel-nappal, folyamatosan jelen volt a rábízott közösségben, akárcsak otthon a családban a szülő. Ilyen nevelőtanárok a világi kollégiumokban nem voltak. A prefektus léte - még ha ez sokszor nem is tudatosult a diákokban - a család, az otthon nyújtotta biztonság érzetét keltette a diákokban.

Csak emlékeztetőül: a korábbi korszak történelmében részletesen szó volt a Diákotthon elnevezés megszületéséről. Kováts Arisztid, az első igazgató tudatosan választotta a Diákotthon nevet a megszokott kollégium helyett, mert mint mondta: *„mi nem csak tudást, nevelést, szállást szeretnénk adni a szülőktől átvett drága talentumoknak, hanem otthont is”*. A prefektusoknak köszönhetően Kováts Arisztid elképzelése valóra vált: sok száz diáknak második otthona lett Pannonhalma. Ezért a bencések nem is változtatták meg a Diákotthon elnevezést, még a kommunista diktatúra idején sem. Tisztelték az elődök szellemiségét.

A diákok többsége nem csak a közösséghez, de magához a helyhez, Pannonhalmához is kötődött. Ez a kötődés is több forrásból táplálkozott.

Először is ott éltek tanáraik, nevelőik, köztük nem egy kiemelkedő egyéniség: mint tanár, mint nevelő, mint ember. Még azok a diákok is (ilyenek is vannak), akik nem igazán érezték jól magukat Pannonhalmán, meg tudják nevezni azt a pár tanárt, akiket tudásukért vagy emberségükért tiszteltek, akikre fel tudtak nézni. Akikhez szellemileg és gyakran érzelmileg - igaz, különböző mértékben - kötődtek is, és ezért később látogatóban is vissza-visszatértek hozzájuk. A kapcsolat ezért élő maradt. A diákok az évek alatt cserélődtek, a tanárok általában maradtak. A folyamatosan érkező új diákok és a régi tanárok között újabb és újabb kötődések születtek.

Mindenkiben többé-kevésbé él egy érzelmi kötődés az iránt a hely iránt, ahol hosszú időt töltött, különösen, ha az ifjúsága idejére esett (ennek tudatossága részben az időtávlaton is múlik, gondolunk itt az idősebb kort

jellemző nosztalgiára). Emellett Pannonhalma közismerten az ország legősibb szellemi központja, műemléki értékekkel zsúfolt, jeles történelmi események színhelye, évszázadok óta híres és tudós szerzetesek otthona volt. Kevés olyan ember lehet, aki ne lenne büszke, hogy évekig neki is otthona volt egy ilyen hely. A diákok biztosan nem tartoztak a kivételek közé.

A tanárok általában hosszabb ideig tanítottak, neveltek, maga Pannonhalma változatlanul állt. Így a tanárokhoz, a helyhez való kötődés az évek során mindig változó közösségek folyamatosságát jelentő köteléke lett.

Az összeczártság, a diákok hasonlósága, a családi jelleg és az otthonérzet, a többféle érzelmi és tudati kötődés Pannonhalmához külön-külön is, együtt pedig rendkívül erős közösséget formáló, összetartó erőt jelentett. Ezért a pannonhalmi diákok közösségtudata erősebb más diákközösségekéénél, maga a közösség pedig időállóbb. Ez még akkor is így van, ha tudjuk, hogy a pannonhalmi diákok esetében is érvényesül az a törvényszerűség, hogy a diákkori közösség jelentősége és a közösségtudat megélése egyénenként és életkoronként más és más, és az idő előre haladásával válik egyre fontosabbá.

Legalább ennyire fontos kérdés az is, hogy a gimnázium korábbi korszakának (itt csak az 1950-1964 közötti időszak vehető figyelembe) diákjai és az 1964-1989 közötti évek diákjai különböztek-e egymástól, és ha igen, miben? Természetesen, csak a közösség egészét, tehát az egyedek halmazát tudjuk összehasonlítani, az egyéneket nem. Biztos, hogy nem különböztek életkorukban és annak élettani adottságaiban (kivéve az átlagmagasságot), és mondhatjuk, mint „halmaz”, nem különböztek képességeikben sem. Ezek együtt azt is jelentik, hogy nem volt lényeges magatartásbeli különbség közöttük: a két időszak diákjai nem voltak se jobbak, se rosszabbak egymásnál. Nem volt olyan jócselekedet, vagy bűnbeesés, amelyik mindkét korszakban meg ne történt volna.

Amiben mások voltak a diákok, az a Pannonhalmát körülvevő külső világhoz való viszonyukban mutatkozott meg, és ez a különbség az évek múlásával egyre jelentősebb lett.

Az 1950-es évek és az 1960-as évek elejének diákjai családjukban mindannyian - igaz, gyerekként és csak időszakosan - átéltek a háború borzalmaival, az azt követő erőszakos kommunista hatalom átvételét, vagy a Rákosi korszak embertelenségét és vallásüldözését, a fiatalabbak az 1956-os forradalmat és az azt követő megtorlást, az 1960-as évek elején történt újabb egyházüldözést. A városból érkezettek tudták mi a „csengő frász”, a falvakból érkezettek átéltek két téveszesítési időszakot. Nem egy diák

családjában vagy közvetlen környezetében voltak olyanok, akik belülről ismerték a börtönt vagy az internáló tábort, vagy olyanok, akiket netán rendőrségi és pufajkás fogdába zártak, összeverték. Iskolás gyerekként pedig már személyesen is megélték a marxista ideológia nevelését, az iskolák vallásellenességét.

A diákok mindezekkel a félelmet ébresztő történetekkel Pannonhalmán nem találkoztak, sőt! A tanárok mindezekről nem beszéltek nekik, kínosan ügyelve arra is, hogy a Pannonhalmán kívüli világról politikai értelemben ne mondjanak rosszat. Ugyanakkor sok jót se mondtak. Amit pedig a történelmi, társadalmi, erkölcsi és szellemi értékekről tanítottak, mindazok más értékrendet sugalltak, mint amit a külső világ hirdetett, megkövetelt és erőszakosan megvalósítani is próbált. Nevelésükkel a bencések arra próbálták felkészíteni a diákokat, hogy az adott külvilágban küzdelmes lesz a vallásos életvitelt (és mindent, ami ebből következik) megtartani, neveltetésük miatt pedig nem egy területen (például továbbtanulás) az eredményekért sokkal többet kell tenniük, mint másoknak. Mindezt a diákok megértették.

Mivel a kommunista diktatúra napi megélésétől mentve voltak, kamaszkorban lévén pedig, valljuk be, a napi politikai események (egy-egy évfordulótól eltekintve), nem is nagyon foglalkoztatták őket. Pannonhalmát ezért a béke, a biztonság szigetének érezhették. A személyes élményeket, az otthon hallottakat és a bencések tanítását viszont belül megőrizték, ezért a külvilággal szemben, ha nem is érezték azt egyértelműen ellenségesnek, erős fenntartásaik voltak.

1964-ben az állam és a Vatikán között megkötött részleges megállapodás az egyházellenességet a felszínen tompította. Az elkövetkezendő években a diktatúra önmagát már elég erősnek, a társadalmat pedig eléggé megfélemlítettnek érezte ahhoz, hogy nem tartotta szükségesnek hatalmát a mindennapos erőszak látványos módszereivel éreztetni. Kádár János elhíresült mondása, az „aki nincs ellenünk, az velünk van”, valójában egy új korszak előhírnöke volt: Magyarországon megkezdődött a „gulyáskommunizmus” kiépítése. A diktatúra a társadalmi berendezkedését az életszínvonal javításával kívánta elfogadottá tenni, a társadalom figyelmét a politikai kérdésekről a gazdasági kérdésekre, azon belül elsősorban az életkörülményekre próbálta terelni. Lehetővé vált a külföldi utazás, a hétvégi házak építése, engedélyezték a háztáji gazdaságokat, ha hosszú várakozással is, de lehetett autót venni. A felszínen a diktatúra puhult, ám a háttérben kommunista ideológia kizárólagossága

nem változott. A vallásellenesség inkább az egyházak behódoltatására törekedett (nem kevés sikerrel, lásd békepapi mozgalom megerősödése, egyházi vezetők beszerzése), mint a megsemmisítésükre, a vallásosságot inkább maradiságnak tüntették fel, mint ellenséges megnyilvánulásnak. A társadalom többsége pedig ezt az állapotot egyre inkább elfogadhatónak találta. Az emberek ugyan tudták, hogy a nyugati országokban mindenképp több van, anyagi javakból és szabadság jogokból egyaránt, de örültek annak, hogy többjük van, mint amennyi volt. Az 1970-es évek gazdasági világválsága aztán az egész kommunista tábor megrendítette, a diktatúra valójában is „puhult”, az 1980-as években pedig egyre gyengülve jutott el a „szocialista államrend” bukásához.

Szép lassan elmúlt az a világ, amikor a Pannonhalmára beállító rendőrök vittek egy diákot kitelepített szülei után a Hortobágyra. Ha nagyon lassan is, de fokozatosan elmúlt az a világ is, amikor a fiúkat Pannonhalmára beadó szülőknek megtorlástól kellett rettegnie. Fokozatosan megszűnt az 1980-as években az egyházi iskolákban végzetek intézményesítetten hátrányos megkülönböztetése a továbbtanulásnál, bár néhány oktatási intézmény vezetésében, illetve az egyetemi oktatók egy részében a személyes egyházellenesség tovább élt, és ennek hatása is érezhető volt.

Pannonhalma is változott, egyre nyitottabb lett a külvilág, annak hatalmi szervezetei és képviselői felé. Kapuy Vitál igazgatósága alatt elfogadottá vált a békepapi mozgalom képviselőinek időnkénti megjelenése, a választási rendszernek köszönhetően a Hazafias Népfront is gyakran szerepelt a diákok előtt. Az 1980-as években hazai állami- és pártvezetők, a szocialista államok vezető hivatalnokai, a Varsói Szerződés tábornokai egyaránt megfordultak Pannonhalmán. Néha tolakodóan hívatlanul, ám visszautasíthatatlanul, de mindig udvariasan fogadva. A televízióban a szocializmus sikereit mutatták Pannonhalmán is, a magyar filmek a magyar társadalom élnéliségét közvetítették.

Nem feladatunk mindezeknek a változásoknak az okát kutatni, csak azokat a történéseket rögzítjük, amelyeket a diákok is láttak, megéltek Pannonhalmán.

Teljesen természetes, hogy a folyamatosan változó, az évek múlásával egyre kevesebb félelemmel teli külvilágban felnőtt diákoknak, akik Pannonhalmán is a külvilág egyre nagyobb mértékű befogadását tapasztalták, más volt a külvilághoz való viszonya, mint az elődöké. Az is természetes, hogy nagyobb volt a szabadságérzetük, és ennek köszönhetően,

mint már írtuk, az öntudatosságuk is. Mindezek azzal jártak, hogy érettségi után a jövőjüket egyre biztonságosabbnak érezve hagyták el Pannonhalmát.

Az érettségi után

A gimnázium korábbi korszakának történetét tárgyalva a továbbtanulás nehézségeit részletesen és adatszerűen is bemutattuk. A felvételen történő hátrányos megkülönböztetésekről leírtak általánosságban a jelen korszakunkra is igazak, ám érvényesülésük folyamatosan gyengült. Az 1964-1989 közötti időszak továbbtanulási ügyeiről már több helyen esett szó, de annak fontossága miatt ezeket most összefoglalóan is bemutatjuk.

A pannonhalmi diákok továbbtanulásában 1964 előtt két komoly akadályozó tényező volt. Az egyik a családi származás szerinti megkülönböztetés, a másik az egyházi iskolában szerzett érettségi volt.

1963 áprilisában új felvételi rendszert dolgoztak ki. Eltörölték a származás szerinti megkülönböztetést, ám belső pártutasításban előírták, hogy a felvetteken belül a fizikai dolgozók családjából jelentkezők országos aránya érje el a 35%-ot (ez idővel csökkent).

1968-ban megváltoztatták a felvételinél beszámított, a gimnáziumi tanulmányokból szerezhető 10 pont tartalmi összetételét. Érdemi változás a felvételi rendjében csak 1982-ben történt, akkor a felvételi pontozás rendszere változott: 60 pontot lehetett a gimnáziumi tanulmányokból elérni, és 60 pontot a felvételi vizsgán. Ez a nagyobb felkészültségű diákok számára előnyös volt. Az egyházi iskolákkal szembeni megkülönböztetés idővel pedig egyre inkább az egyes felsőfokú intézmények vezetésén, pontosabban pártvezetésének személyes beállítottságán múltott. Az 1980-as évek közepétől a megkülönböztetés gyakorlatilag teljesen megszűnt.

Pannonhalma esetében meg kell jegyeznünk, hogy volt pár olyan felsőoktatási intézmény (például a Miskolci Nehézipari vagy a Veszprémi Vegyipari egyetem), ahova különösebb nehézségek nélkül felvették azokat a diákokat, akik megfelelték a felvételi vizsgán. Ennek oka az volt, hogy ezekben a felsőfokú oktatási intézményekben több volt bencés diák is oktatott, és segített a jelentkezők felvételében.

A tanárok, ismerve a felvételi nehézségeit, mindig keresték azokat a lehetőségeket, amelyek elérhetőbbé tették a továbbtanulást. Eleve próbálták lebeszélték a diákokat, hogy olyan pályára jelentkezzenek, amelyek ideológiai megfontolásokból különösen el voltak zárva (legalább is az 1980-as évekig) az egyházi iskolák diákjai elől. Idetartozott kiemelten a bölcsész-

tanári pálya (a jövő generációjának nevelését féltették a maradi ideológiát valló oktatóktól), és a jogászi pálya is. Mivel főiskolára bejutni aránylag könnyebb volt, többször javasolták, jelentkezzenek főiskolára, és egy-két évet elvégezve próbáljanak átiratkozni a megfelelő egyetemre. Az 1970-es évek elején pár osztályfőnök a külföldi egyetemre való jelentkezést tanácsolta, több okból is. Először is a külföldi egyetemek felvételijén a legszigorúbban a nyelvtudást vizsgáztatták, a szaktárgyakat talán kevésbé. Ha valaki nem nyert felvételt (egyházi iskolából senkit nem vettek fel), az a szaktárgyakból elért vizsgaeredmény beszámítását kérhette a hasonló magyar egyetem felvételi vizsgájánál (ennek megvoltak a saját szabályai). Végül a külföldi egyetemre való jelentkezés miatt a diákok komolyan tanulták az adott ország nyelvét, az esetek többségében a németet.

A felvettek száma mindig jelentősen elmaradt azok számától, akik jelentkeztek, illetve akik felkészültségük és felvételi vizsgájuk alapján jogosultak lettek volna felvételre (ennek bizonyítására visszatérünk). Ám ott volt a politikai megbízhatóság szempontjából hátrányt jelentő egyházi iskolai érettségi, aminek szerepét az 1981/82-es évkönyv így írja körül: „*a tényleges tudás körén kívül eső „szubjektívabb” egyéb szempontok*”.

A felvételi bizottságok párt és KISZ megbízottjai külön foglalkoztak az egyházi iskolákból jöttek „ideológiai beállítottságával”, jóindulatúnak nem nevezhető módon. A színvonalra jellemző néhány kérdés a diákok emlékeiből: „Maguk miért nem esznek húst pénteken?” „Mire tanították magukat Pannonhalmán?” Az egyik, magát humorosnak tartó felvételiztető kérdése: „Ki volt az első nő az űrben?” Tyereskova – felelte a diák. „Hát ezt rosszul tanították Pannonhalmán. Elsőként Szűz Máriát lőtték fel az égbe!” Ennyi elég is a felvételi vizsgák ezen részéről.

Sajnos, megbízható adatok az érettségi után közvetlenül egyetemre, főiskolákra felvett pannonhalmi diákok számáról nincsenek. Az évkönyvek ugyan közölnek felvételi adatokat (két tanév kivételével), ám hozzáteszik, ezek nem pontosak. Ami adat szerepel, az a változó csoportosításuk (egyetem, főiskola, előfelvételi stb. megbontások) miatt hosszabb időszakra nem összesíthetők. Az első, sikertelen felvételt követő újabb továbbtanulási kísérletek eredményeiről a gimnázium semmilyen adattal nem rendelkezik.

A gimnázium adatai között viszont pontos a továbbtanulásra jelentkezettek száma, itt is két tanév (1982/83 és 1987/88) kivételével. Feltételezve, hogy ebben a két évben a továbbtanulásra jelentkezők aránya az összes érettségizettek számán belül azonos volt az előtte-utána évekével, a 25 év alatt érettségizett 1745 diákból mintegy 1390-1400 jelentkezett rögtön

továbbtanulásra (egyetemre vagy főiskolára), az egyházi pályára jelentkezők nélkül. A jelentkezők közül rögtön felvettek 536 diákot (38%), ebben a számban benne vannak az előfelvételt nyertek is (Figyelem! Ezek az évkönyvek adatai, tehát nem biztos, hogy pontosak.) Ez az arány első ránézésre nem tűnik rossznak, és a korábbi korszak arányánál határozottan jobb. 1950-1964 között 125 diákot vettek fel rögtön első jelentkezésre, ami évenként átlagban mintegy 8 diákot jelentett (az egyházi pályára lépettekkel együtt), szemben a most tárgyalt 25 év évenkénti több mint 21 diákjával, amely ráadásul nem tartalmazza az egyházi pályára lépetteket.

Megbízható adatok hiányában megpróbáltuk a 25 évfolyam valamennyi továbbtanulási adatait összegyűjteni, hasonlóan ahhoz, ahogyan azt az 1950-1964 között végzett osztályok esetében tettük. Ám ami akkor a segítőkészségnek köszönhetően sikeres volt, a most tárgyalt korszakunk osztályainak talán csak egyharmadánál járt eredménnyel. Többszörös ellenőrzés után végül csak öt évfolyam 10 osztályánál tekintjük a továbbtanulási adatokat megbízhatónak.

Ezeknél az évfolyamoknál (1964/65, 1969/70, 1973/74, 1977/78, és 1981/82) a felvett diákok száma minden esetben kettő-hárommal, néha ennél nagyobb számmal is több, mint az évkönyvek hasonló adata. Az eltérés elfogadható, és magyarázata egyszerű: a gimnázium csak azoknak a felvételéről tudott, akik erről volt gimnáziumukat, vagy osztályfőnöküket tájékoztatták. Ennek alapján úgy becsüljük, a felvettek száma a 25 év alatt összesen 40-50-el több is lehetett, mint azt az évkönyvek közlik. A felvettek legnagyobb száma két tanévben egyaránt 33 diák volt: 1970/71-ben (jelentkeztettek 53%-a) és 1979/80-ban (jelentkeztettek 56%-a). Korszakunkban a legkevesebb diákot, 15-öt 1978/79-ben vettek fel, ez a jelentkeztettek 28%-a volt.

Az 1980-as években már könnyebben lehetett az egyházi iskolákból, így Pannonhalmáról is továbbtanulni. Mint már írtuk, a hátrányos megkülönböztetés enyhült, egyes egyetemeken meg is szűnt. A Művelődési Minisztérium adatai szerint 1982-ben a 8 egyházi gimnáziumból összesen 271 fő jelentkezett továbbtanulásra, ezek 50%-át vették fel (Pannonhalma esetében ez azonban csak 37% volt).

Az egyházi iskolákkal szembeni hátrányos megkülönböztetést már számos szerző igyekezett különböző adatfeldolgozásokkal bizonyítani. Nem vitatva magát a tényt, a hátrányos megkülönböztetést (ami ráadásul változott még egyetemenként és egyes továbbtanulási területeken is, mint a tanári, vagy a jogi pálya), ennek pontos *mértékét* azonban kimutathatatlanak tartjuk. Ehhez ugyanis ismerni kellene egy-egy évben az összes felvett diák

pontos felvételi vizsga eredményét ugyan úgy, mint a fel nem vettekét. Ez az adatsor azonban gyakorlatilag összeállíthatatlan. Ugyanis a felvételi eredmények nélkül csupán a jelentkezők és a felvettek számának összehasonlítása nem elégséges. A megkülönböztetés akkor tetten érhető, ha valakit a felvetteknél jobb felvételi eredménnyel utasítottak el.

De még ha lenne is egy ilyen adatsor, az se lenne teljesen megbízható. Egy példán keresztül mutatjuk ezt be. Az 1970-es években az egyik egyetemen volt egy „segítője” az oda jelentkező pannonhalmi diákoknak, aki minden évben 3-4 diák felvételi ügyében sikeresen közben járt. Az egyik felvételi időszak után megkérdezte tőle egyfajta szemrehányással pannonhalmi bencés tanár barátja, hogyan lehetséges, hogy két diákot is felvettek 17,5 pontos eredménnyel, ugyanakkor több 19 pontos diákot pedig nem. A válasz: a 19 pontosak eséllyel tudnak fellebbezni, a 17,5 pontosok nem! (dr. Korzenszky Richárd közlése)

A pannonhalmi diákok tovább tanulásánál még egy kérdésre kell tekintettel lennünk. Ez pedig a felvételi vizsgán elért eredmények, amelyek mindig fontosak voltak, de az 1980-as években már meghatározóak is. Korzenszky Richárd „A tehetségesek iskolái?” című előadásában bemutatta pár évnek a felvételi vizsga adatait (lásd az Adattárban). Meglepő módon, a Pannonhalmáról továbbtanulásra jelentkezők felvételi vizsgaeredményei nem minden évben haladták meg az országos átlagot, és ha igen, akkor se jelentős mértékben.

1980-ban megfelelt a felvételi vizsgán 45%, országos átlag 40%

1981-ben megfelelt a felvételi vizsgán 35%, országos átlag 40%

1983-ban megfelelt a felvételi vizsgán 35%, országos átlag 36%

1984-ben megfelelt a felvételi vizsgán 40%, országos átlag 35%

1985-ben megfelelt a felvételi vizsgán 57%, országos átlag 47%

Nem tudjuk, Korzenszky minek alapján minősítette a felvételi vizsgát sikeresnek. Ha a „megfelelt” az azonnali felvételt jelenti, akkor hátrányos megkülönböztetésről nem beszélhetünk, hiszen nem nagyon különbözik az országos átlagtól, sőt! Arról viszont nincs adat, hogy a „nem felelt meg a felvételi vizsgán” halmazból kit nem vettek fel az egyházi gimnáziumban szerzett érettségi, a gyenge felvételi eredmény vagy a helyhiány miatt.

Az egyházi iskolákból érkezettekkel szemben évtizedeken keresztül érvényesülő hátrányos megkülönböztetést egy másféle megközelítéssel kívánjuk bizonyítani. Már az előző 25 év történetében bemutattuk, és ez a jelen korszakra is igaz: a Pannonhalmán végzett diákokra jellemző volt, hogy az első felvételi eredménytelensége után sem adták fel a továbbtanulási szándékukat. Ha kellett, újra meg újra jelentkezték, esetleg más felsőfokú

tanintézetbe, vagy esti, levelező tagozatra – és ehhez kitartást egyértelműen a Pannonhalmán kapott útravalóból merítették. Azoknak az évfolyamoknak az adatait, amelyeket sikerült összegyűjtenünk, felsoroljuk:

1964/65 jelentkezett 60, felvettek 27, összesen diplomát szerzett 51 diák

1969/70 jelentkezett 59, felvettek 28, összesen diplomát szerzett 53 diák

1973/74 jelentkezett 68, felvettek 28, összesen diplomát szerzett 61 diák

1977/78 jelentkezett 61, felvettek 26, összesen diplomát szerzett 55 diák

1981/82 jelentkezett 51, felvettek 19, összesen diplomát szerzett 51 diák

A számok azt mutatják, végül a jelentkezettek 80-90%-a diplomát is szerzett, tehát mindegyikük továbbtanulási szándéka mögött a felkészültség, a szükséges tudás mennyiség megvolt, fel is vehették volna őket rögtön.

Korábban írtuk, a felvettek száma mindig jelentősen elmaradt azok számától, akik felkészültségük és feltehetően felvételi vizsgájuk alapján is jogosultak lettek volna felvételle. Úgy valljuk, ez a nagyarányú későbbi diplomaszerezés is bizonyítja, hogy a felvételi rendszerrel igenis működött valamiféle hátrányos megkülönböztetés.

Az 1960-as évektől meghonosodott az „elő-felvételis rendszer”, vagyis a sikerrel felvételizőt arról értesítették, hogy felvették, de felsőfokú tanulmányait csak következő év őszén kezdheti meg. Ez azzal járt, hogy addig be kellett vonulni tizenegy hónapos kötelező katonai sorszolgálatra. Ez az időszak már túlesik munkánk keretein, csak azért említjük, mert a katonaeletnek olyan részei is voltak, amelyek még a pannonhalmi diákévekre estek. Nevezetesen a diákoknak 17. életévük betöltése után meg kellett jelenni a katonai összeíráson a lakóhelyük szerint kijelölt helyen, majd a 18. életév betöltése után sorozáson. A katonai összeírás általában 1-2 napos elfoglaltságot jelentett, amelyen először is jól megvárakoztatták a berendelteteket, majd adategyeztetéseket, szakmai végzettség felmérést és egyéb személyes dolgokat rögzítettek, majd orvosi vizsgálaton estek át. Az összeírás mindig a tanévekre esett, ami alkalom volt pár nap eltávozásra.

Van még egy téma, amely a továbbtanuláshoz hasonlóan a diákéveket követő időszakra esik, ám különlegessége, vallásos és ideológiai töltete miatt feltétlenül szót érdemel. Ez kapcsolódik - közvetetten biztosan - a Pannonhalmán kapott vallásos neveléshez, az ott töltött évek alatt szerzett lelki feltöltődéshez. Ez a fegyveres katonai szolgálat megtagadásának ügye.

Magyarországon a kötelező sorkatonai szolgálat megtagadásáért a törvények szerint komoly börtönbüntetés járt. Ennek ellenére egyes vallási szekták tagjai folyamatosan megtagadták a katonasághoz történő bevonulást, börtönbe is zárták őket. Egy 1976-ban született törvény az ezekhez a

szejtákhöz tartozóknak lehetővé tette, hogy fegyveres szolgálat helyett a katonai szolgálatukat a honvédség nem fegyveres alakulatainál tölthetik. Ez a törvény azonban a katonai szolgálat lelkiismereti okokra hivatkozással történő megtagadását nem tette lehetővé nagy lélekszámú vallások, köztük a katolikus és református egyház tagjainak. Megjegyezzük, ekkor már Európa több országában létezett az alternatív katonai szolgálat intézménye, ahol a katonaság idejét szociális munkával lehetett eltölteni.

A pannonhalmi diákok közül érettségi után többen is csatlakoztak különböző formális és informális, többször „földalattiként” működő katolikus kisközösségekhez. Ilyenek voltak a templomi énekkarok, vagy a plébániai közösségek, de ezek között volt a Regnum, a Focoláre mozgalom, és a Bokor bázisközösség is. Ez a csatlakozás természetesnek tartható annak a vallásos nevelésnek az ismeretében, amit Pannonhalmán kaptak, sőt annak hatásosságát is mutatja.

Az 1970-es évek végétől Bulányi György nevéhez és az általa hirdetett erőszakmentesség teológiájához köthető Bokor bázisközösség egyre több tagja tagadta meg fegyveres katonai szolgálatot, akik ezért következetesen 3 év körüli börtönbüntetést kaptak. A kommunista rendszernek behódolt magyar katolikus egyház vezetése a Bokor mozgalmat ugyanúgy nyilvánosan elítélte, mint a katonai szolgálat megtagadását. A Pannonhalmán végzett diákok között is voltak, akik a Bokor bázisközösséghez csatlakoztak. Két olyan diákról is tudunk, akik a katonai szolgálat megtagadásáért börtönbüntetést szenvedtek: Orbán Péter, egykori iskolatitkár (34 hónap) és osztálytársa, Mohos László.

Természetes, hogy a katonai szolgálat megtagadás ügye Pannonhalmán is beszédtéma volt, hiszen érintettek lehettek a kérdéssel. Sokuknak, mint előfelvételisnek, az érettségi után rövidesen be kellett vonulnia katonai szolgálatra. A hivatalos Pannonhalma - követve a magyar katolikus egyház álláspontját - nem értett egyet a Bokor bázisközösség katonai szolgálat megtagadásával. A tanárok, ha valamelyik diákban ennek ötlete felmerült, azt mindenképpen igyekeztek erről lebeszélni. Joggal gondolhattak arra, ha tömegesen tagadnák meg pannonhalmi diákok a katonai szolgálatot, az a gimnázium létét veszélyeztetné.

Úgy gondoljuk, azok a diákok, akik hitbeli meggyőződésükért, annak megvállalásáért még a börtönt is vállalták, az egykori Alma Mater erkölcsi dicsőségére szolgálnak. Így gondolhatták ezt a tanárok is, mert Orbán Péter a börtönből történt szabadulása után feleségével azonnal Pannonhalmára ment két hét lelki-testi feltöltődésre, ahol szeretettel fogadták.

Krónika

A Krónikában a 25 tanév eseményeit mutatjuk be. Nem minden tanév minden eseményét, mert az sem terjedelmi okokból, sem ismerethiány miatt nem is lehetséges. Már az évről-évre rendszeresen (igaz, más és más időpontokban) megismétlődő események felsorolása is sok lenne. Ilyenek a tanévkezdés eseményei, az egyházi ünnepek, a szünidők, az osztálykirándulások, a rekollekciók és lelkigyakorlatok, az állandó ünnepségek, megemlékezések, a tanulmányi versenyek, az érettségi vizsgák, a ballagás, a Te Deum és tanévzárás, folytathatnánk tovább. Természetesen az volt a célunk, hogy ezek mindegyike is szereplejen, de nem egy tanévre összezsúfolva, hanem a 25 tanév eseményeit végigolvasva legyen mindez megtalálható.

A visszatérő események mellet azonban voltak minden tanévben olyanok is, amelyek csak akkor történtek, vagy - véleményünk szerint - jellemzőek voltak a tanévre. Ezekből lettek a tanévek különbözőek egymástól. És ezek között felbukkanhatnak talán kevésbé fontos, ám az akkori diákok emlékezetében tovább élő, és ezért megbecsülendő történések is.

A Krónikában szereplő események közül több szerepel könyvünk más fejezeteiben, vagy mellékleteiben is, ami ismétlésnek is tűnhet. Ám ez történetírásunk szerkezete és az események logikai és időbeni kapcsolódása miatt szükségszerű.

Az a célunk, hogy a Krónikát átolvasva mindenki kapjon egy általánosítható képet arról, milyen volt általában egy tanév Pannonhalmán, de ha valaki egy meghatározott évre kíváncsi, arról is kapjon egy jellemző leírást.

1964/1965 tanév

Szeptember 1. Kedd este 6 órakor ünnepélyes szentmise és Veni Sancte a Bazilikában, utána tanévnyitó a tornateremben. Az elsős diákok már előző nap megérkeztek, őket a harmadik osztályokból kijelölt duktorok várták, és igazították el a legfontosabb helyi ismeretekben.

Október 18. vasárnap. Az Öregek Napján az első osztályosok ünnepséggel köszöntötték a Szociális Otthon lakóit a Teleki teremben.

November 6-10. Őszi szünet.

November 17-20. Légoltalmi tanfolyam a harmadik osztályosoknak.

November 22. Utolsó tánciskolai óra. A Koszorúcska-táncest a kanyarójárvány miatt elrendelt kéthetes egészségügyi zárlat következményeként elmaradt.

November 29. A házi szavalóverseny döntője, az I. helyen Palotás Árpád végzett.

December 5-8. Lelkigyakorlat. Az I-II. osztályok lelki-vezetője Brückner Ákos kónyi káplán, a III-IV. osztályoké Kapcsándi Zsigmond csobánkai plébános.

December 9. Legányi Norbert főapát a II. Vatikáni Zsinat munkájáról tartott ismertetést a harmadikos és negyedikes diákoknak a Teleki teremben.

December 20. Gál Geláz és Rézbányai Dezső zenetanárok hangversenye.

December 22. - Január 7. Karácsonyi szünet.

December vége - január eleje. Ötnapos jutalomtáborozás a barlangász szakkör legjobbjainak a Baradla barlangban.

Január 30. A hatodik órában a félévi értesítő kiosztása.

Március 30. Makkos Jenő szakfelügyelő a megyei tanács Művelődésügyi Osztály megbízottja ellenőrzi az következő évi elsőosztályosok felvételi iratait. (A felvettek iskoláit tanulóik jelentkezéséről tájékoztatják).

Április 3. A hatodik órában április 4-i ünnepély. Este a két második osztály előadta Molnár Ferenc A Pál utcai fiúk regényének színpadi változatát a tornateremben, rendezte és betanította Pászthory Valter.

Április 7-20. Húsvéti szünet.

Május 9. Délelőtt 10 órakor a Bélyegszakkör fennállásnak 10. évfordulójára rendezett ünnepi bélyegkiállítás megnyitója. A kiállításon alkalmi postahivatal is működött.

Május 9. Déli háromnegyed 1 órakor ballagás.

Május 14.(?) A könyvkötő szakkör 8 diákja számolt be záróvizsgán a tanultakról a Legányi Norbert főapát vezette vizsgabizottság előtt. A bizottság tagja volt Jámbor Mike és Szigeti Rajnald. A könyvkötészetet ténylegesen oktató Sámbockréthy Péter politikai megfontolásokból még a vizsgán se lehetett ott.

Június 8. Reggel 8-kor Te Deum a Bazilikában, utána évváró, a diákok hazautazása.

Június 8-10. A IV.b osztály szóbeli érettségi vizsgái.

Június 12. Tanévváró tanári értekezlet.

1965/1966 tanév

Szeptember 1. A tanév új igazgatóval, Kapuy Vitállal és egy új tanárral, Horváth Cipriánnal indult. A tanév megkezdése előtt dr. Vanyó Tihamér több évtizedes tanári pályafutását befejezve nyugdíjba vonult.

Szeptember. Az év tavaszán Szombathelyt, Kőszegét, és a környező falvakat az évszázad árvize öntötte el. Igazgatói engedéllyel Gloviczki Péter IV.a osztályos diák („A kis bűvész”) adománygyűjtő jótékonyági rendezvényeken lépett fel Szombathelyen és Kőszegen, több alkalommal.

Október 6. Délután az Országos Filharmónia szervezői és a gimnázium vezetése egy indítandó ifjúsági hangversenysorozatról egyeztettek. A megállapodás is megszületett: a jövőben ifjúsági bérletes hangversenysorozat lesz Pannonhalmán, évenként 5 hangversennyel. Az egyes hangversenyek rendezését a Győri Filharmónia végezte, az Országos Filharmónia megbízásából a hangverseny sorozat ügyeit Tóth László felügyelte. Minden diák megváltotta a jelképes összegű bérletet.

November 1. A Kürschák József matematikai versenyen az őszi szünet miatt senki se tudott elindulni.

November 2. Halottak napja. Este közös megemlékező szentmise.

November 22. Az Országos Filharmónia I. hangversenye a tornateremben.

December 6-8. Triduum a II. vatikáni Zsinat sikeréért.

December 15. Szigetvári doktor és Kő Antal véradó-előadása filmvetítéssel, utána véradás.

December 28 - Január 1. Jutalomtáborozás a Baradla barlangban. A túra hivatalos vezetője Pászthory Valter. A táborozáson való részvételt a Barlangász szakkörben végzett munkájával kiérdemelte Brückner Emőd és Wettstein Antal III.a osztályos diák, Borbás László és Ruff János IV.b

osztályos diák, vendégként ott volt az 1963-ban Pannonhalmán érettségizett Rill Attila egyetemista (korábban a Barlangász szakkör tagja) és Haader Pál székesfehérvári diák. Mindannyian gyakorlott barlangjárók voltak, a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat Rómer Flóris csoportjának tagjai. A barlangi táborozáson részt vett még három diáklány, akiket Szemlér Mária (Pászthory Valter egykori egyetemi évfolyamtársa, később Táros Zoltán tornatanár felesége) tanárnő felügyelt: Göncz Kinga (Szemlér Mária ismerőse), Héthelyi Beatrix (az öccse Pászthory osztályának diákja volt) és Makk Ágnes. A 11 fős csoport 28-án, akárcsak a korábbi évek túráin, a Baradla barlang belsejében, a Libanon hegynek nevezett helyen vert tábort, a bejáratától mintegy 1300 méterre. A lányok két sátorban aludtak, a fiúk és Pászthory Valter a barlang „szabad ege” alatt.

A következő két nap kisebb barlangi túrákat tettek a barlang több ágában. Magyar Gábor, a Baradla barlang igazgatója december 31-én délután felkereste a táborozókat, és semmiféle rendellenességet nem tapasztalt. Egy rövidebb délutáni közös túra után pihenés, majd vacsora következett. Este 7 óra körül Pászthory Valter és Szemlér Mária a hat fiúval elindult az úgynevezett Styx patak medrében vezető túrára, amelynek végpontja a 650 méterre lévő, a két ország határán lévő vasrács. A három lány a táborban maradt előkészíteni a Szilveszter-esti ünnepi együttlétet. Indulás előtt Pászthory Valter megkérdezte a fiúkat, mindenki felkészültnek érzi-e a magát a túrára. A válasz egyöntetű igen volt

A túra első része száraz partszakaszon vezetett, majd a gáttól az agyagos mederben folyó patak vizében kellett továbbhaladni. Az utat három nyitott szifon nehezítette. Nem sokkal a vasrács elérése előtt az élen haladó Pászthory Valternek hátulról szóltak, hogy az egyik fiú, Brückner Emőd fáradtságra panaszkodik. Pászthory hátraüzent, hogy Brückner jöjjön tovább, ő maga pedig hátrament, hogy segítsen Brücknernek eljutnia a vasrácshoz. Ekkor negyed kilenc körül lehetett az idő. A vasrácsra felkötöttek egy kis magyar zászlót, és egy 5-10 perces pihenőt tartottak. Visszaindulás előtt Brückner azt mondta, rendbejött. Ám nem sokkal a visszaindulás után ismét rosszul lett, Pászthory támogatta őt, majd hamarosan Wettstein Antal, később Haader Pál is rosszul lett, sőt, mindhárman eszméletüket is elvesztették. A két tanár és a másik három fiú felváltva. hátukra fektetve húzta a rosszul lévőket maguk után az agyagos patakmederben. A szokatlan haladástól a karbid lámpák sorra kialudtak, egyedül Pászthory Valter elektromos fejlámpája világított. Amikor elérték végre a gátat, ahonnan már

száraz patakparton is lehetett haladni, már a negyedik fiú, Borbás László is rosszul volt. Az eszméletlen fiúkat kihúzták a vízből és a gátra fektették.

Pászthory Valter és Szemlér Mária ekkor úgy döntött, ketten elmennek segítséget hívni. Az egészségesnek látszó Rill Attila és Ruff János ott maradt a gáton az eszméletlen fiúkkal. Mintegy 20-25 perc alatt tették meg az utat a barlang kijáratáig, de Pászthory Valter útközben már maga is végig támogatásra szorult. A szállodába mentek be segítségért, és orvos riasztását is kérték. Önkéntes jelentkezők azonnal elindultak a bent maradtak mentésére. A mentést sok minden nehezítette, a barlangnak semmiféle mentőfelszerelése nem volt, a mentésre sietők gyufával, gyertyával és petróleumlámpákkal tudtak csak úgy-ahogy világítani, a legközelebbi faluban élő orvosnak nem volt telefonja, a lányok kihozatalára indult határőrök - helyismeret hiányában - eltévedtek a barlangban. Végül csak három fiút hoztak ki élve, közülük Borbás Lászlót nagyon rossz állapotban volt. Amikor éjjel két óra körül elindultak velük az ózdi kórházba, már csak Ruff János szállt be saját lábán a mentőkocsiba. Brückner Emőd, Wettstein Antal és Háder Pál életét már nem lehetett megmenteni.

A baradlai tragédiát természetesen a kommunista propaganda azonnal felhasználta az Egyház és a vallásos világnézet lejáratására. Sorra születtek a megrendelésre vagy csak jó pontok szerzése reményében írt tendenciózus újságcikkek. Különösen gyalázkodó cikket írt Baráth Lajos, az Észak-Magyarországban, és a „kékfényes” Szabó László a párt hivatalos orgánumban, a Népszabadságban. Pászthory Valtert bűnösnek kiáltották ki, és az Egyház ideológiáját, nevelési elveit tették felelőssé a három fiú haláláért. Pászthoryt különösen azzal vádolták, hogy életkoruknak nem megfelelő teljesítményekre készítette a fiúkat.

A hatóságok a szerencsétlenül járt fiúk szüleit gyözködték, tegyenek feljelentést, ám azok ezt megtagadták. Ezért végül a hivatalból lefolytatott rendőrségi vizsgálat alapján vádolták meg Pászthory Valtert három rendbeli gondatlanságból elkövetett emberölés büntetével. A bírósági eljárást a Borsod megyei Bíróság kezdte meg.

A bírósági tárgyaláson benyújtott orvos-szakértői vélemény szerint a halálesetek közvetlen oka szív- és agybénulás volt, ami a szervezet oxigénhiány okozta általános kimerülésének és lehülésének volt a következménye. Barlangász szakvélemények szerint a Styx túra nem volt megerőltető, a túrához szükséges hivatalos engedélyeket beszerezték, a túravezető Pászthory Valter minden túravezetői kötelességének megfelelt, a fiúk egészségi állapotára a túra megkezdése előtt külön is rákérdezett. Hogy

mi okozhatta az oxigénhiányt, arra a hivatalos vizsgálatok nem tudtak magyarázatot adni, csak többféle feltételezés hangzott el (karbid lámpa használata, a felszínről a Styxbe bemosódott vegyszer kigőzölgése, stb.). A barlang állapotában (víz, levegő, stb.) semmi rendkívülit nem találtak. Az orvosi szakvélemény a háromnapos barlangi tartózkodás hatását egészségi szempontból ugyan negatívnak minősítették, ennek azonban a barlangász szakértők ellentmondtak.

A bíróság Pászthory Valter felelősségét két dologra próbálta alapozni. Egyrészt arra, hogy amikor Brückner Emőd jelezte fáradtságát, nem szakította meg azonnal a túrát és nem fordította vissza azonnal a túrázókat a barlangból való mielőbbi kijutás érdekében. Ha valaki fáradtságot érez, azon a pihenés feltehetően segíthet, tehát az azonnali visszafordulás rossz döntés lett volna. Azt a bíróságnak nem sikerült tisztáznia, hogy az a hely, ahol Brückner bejelentette rosszulletét, pontosan hol történt, és az alkalmas volt-e pihenésre. Az élen haladó Pászthory Valter döntése, hogy a hosszú vonalban elnyúlt csapatnak tovább kell menni a már látható távolságban lévő, egyúttal megpihenési lehetőséget nyújtó rácsig, helyes volt. Sőt, Pászthory a hírre hátra is ment, és segített a bajbajutottnak elérni a rácsot. A vád másik alapja az volt, hogy Pászthory Valter felelőtlenül járt el, amikor Szemlér Mária tanárnővel mindketten segítségért mentek, és a viszonylag jó állapotban lévő Rill Attilára és Ruff Jánosra hagyták a vízből kihúzott, gáton fekvő eszméletlen fiúkat. A barlangász szakértők szerint az adott helyzetben ez volt a legésszerűbb eljárás a két tanár részéről – két ember esetén nagyobb a valószínűség, hogy legalább az egyik célba ér és segítséget tud hozni. Pászthory Valteren egyébként a barlangból való kijutás során egyértelműen látszottak a rosszullet jelei, az úton végig Szemlér Mária támogatására szorult. A bíró kérdései viszont arra irányultak, hogy ők ketten elsősorban félelemből, saját életüket mentve hagyták magukra a diákokat. Egy jellemző bírói kérdés Szemlér Máriához.

„Bíró: *Félt, menekült?* Szemlér Mária: *Nem. Csak a bajba jutottakon akartam segíteni.*”

A bíróság a túra életben maradt diákjait tanúként hallgatta ki, és hatalmas erőfeszítéseket tett, hogy vallomásaikban ellentmondást találjon arra, ki mit mondott, hallott és hogy pontosan hol hangzott el Brückner Emőd első panasa. A történeteket mérlegelve, feltehetően nem is volt elvárható a fiataloktól, hogy az átélt testi-lelki megrázkódtatások és eszméletvesztés után minden részletre (ki mit csinált a sötétben, ki mit és hol mondott) pontosan emlékezzenek. A bíróság tanúként olyan diákokat is

beidézett, akik korábban ugyanezt a Styx túrát megtették Pászthory Valterrel, hogy hibát találjanak annak túravezetői magatartásban.

Az 1966 áprilisában megkezdődött per lefolyásáról szóló tudósítások többségét (elsősorban Máté Iván tudósításait az Észak-Magyarországból) is tanítani lehetne az újságíró iskolákban, a „Hogyan lehet erkölcstelen tudósítást írni” címszó alatt.

Ez a per azonban ekkor nem fejeződött be. Pászthory Valter a tanév végét követő nyáron a Baradla-túrán is résztvevő Héthelyi Beatrix társaságában egy gumicsónakban kivezett a Balatonra, ahol a lány beugrott a vízbe fürdeni egyet. Váratlanul vihar kerekedett, a lány eltűnt Pászthory Valter szeme elől, aki egy ideig kereste, majd kivezett a partra. A gimnazista lány megcsodálatos módon egy szál magában átúsztatta a viharos Balatont! Pászthory Valter ellen ebben az ügyben is vádat emeltek, majd ezt az ügyet és a lezáratlan Baradla ügyet egyesítették. Pászthory Valter három évre börtönbe került.

Máig is rejtély, valójában mi és hogyan történt, a bíróság milyen megcáfolhatatlan bizonyítékok alapján mondta ki Pászthory Valter bűnösségét ebben az ügyben. Az is rejtély, hogyan volt képes a fiatal lány megbirkózni a viharos Balatonnal. Többek véleménye szerint nem is úszva került oda, ahol partot ért. Az ügy ma is életben lévő résztvevője azóta is hallgat.

Január 8. Brückner Emőd temetése Budapesten, Wettstein Antal temetése Mosonmagyóváron.

Január 11. Szünet utáni első tanítási nap. Reggel 8 órakor gyászmise a baradlai tragédiában meghalt két diákért.

Február 23. A tanári kar idegen nyelvi munkaközösségének döntése alapján az Ókortudományi Intézet latin pályázatára benyújtott pályázatok közül a három legjobbnak ítéltet (Bogár Gáspár IV.a., Szabó Ferenc IV.b, és Széles Ferenc III.b dolgozata) országos értékelésre felterjesztenek. Téma: Aulus Gellius Noctes Atticae XXIII/2.

Március 12-15. Lelkigyakorlat. Az alsó két évfolyam lelkigyakorlatát dr. Jelenits István, a felsősökét Kerényi Lajos piarista szerzetesek vezették.

Április 24. A Jedlik Ányos önképzőkör megszűnés előtti utolsó ülése. Az önképzőkör vezetője, Cziráki László és ifjúsági elnöke, Gloviczki Péter külön dicséretben részesítette Varga Pétert (IV.b), aki a tanév mind a négy önképzőköri ülésén tartott előadást.

Május 1. Szülői látogatás, Anyák napi ünnepség a Teleki teremben. A diákok zenekara (6 hegedű és zongora) Siklós Albert Bölcsődalát adta elő.

Május 8. Ballagás. A ballagó diákok nevében Tóth Szabolcs búcsúzott az Alma Matertől.

Május 17-21. A III.a osztály észak-magyarországi kirándulása során felkereste az aggteleki Baradla barlangot is. A Styx bejáratánál koszorút helyeztek el, és közös imával emlékeztek meg szerencsétlenül járt osztálytársaikról, Brückner Emődről és Wettstein Antalról. Ezt a megemlékezést azóta is minden, Baradla barlangot felkereső osztálykirándulás résztvevői megismétlik.

A tanév során Lámfalussy Sándor professzor gazdag ásvány- és kőzetgyűjteményét a gimnáziumnak ajándékozta.

1966/1967 tanév

Augusztus 30. Az első osztályosok érkezése.

Szeptember 17-18. Tanév eleji rekollekción.

Szeptember 26. Az II.b osztály kirándulása Luif Otmár osztályfőnökkel a Bakonyban. Útvonal: Vinyesándormajor vasútállomás - Zörög tető - Csesznek vára - Porva-Csesznek vasútállomás - Cuha völgye - Vinyesándormajor vasútállomás.

Október 22. Igazgatói utasítással összegyűjtötték a zsebrádiókat és szabályozták a másnapi sétarendet.

November 10. Tüdőszűrés a diákoknak és a tanároknak.

November 28 - december 3. A diákok a történelemórákon kísérik figyelemmel az MSZMP IX. kongresszusának eseményeit.

December 17-18. Karácsonyi rekollekción, vezették dr. Kövér Alajos és Szabó Flóris.

Január 10. Első tanítási nap a karácsonyi szünet után.

Január 27. A Pozsonyi Konzervatórium tanárainak és diákjainak hangversenye.

Február 4. Farsangi bál, rendezte a III.a osztály. A bálon először szolgáltatta a tánczenét diákzenekar, a III.a osztály alapította, költői nevű „The Csavargók”. A zenekar tagjai: Szombathelyi Szaniszló szólógitár, Újhelyi László ritmusgitár, Károlyi György basszusgitár, Kocsis András dobos, Kovács György énekes.

A zenekar technikai felszereltsége „ultramodern” volt: a hangosítást a tornaterem hangszóróira kapcsolt táskarádiók szolgáltatták, a mikrofonállvány pedig egy eredeti seprűnyél volt. A Beatles számokkal hatalmas sikerük volt.

Február 18. Szabó Flóris záróvizsga tanórája magyar irodalomból, Legányi Norbert főapát és 11 tanár jelenlétében.

Március 3. A BCG oltások ellenőrzése.

Április 15. Az Ókortudományi Intézet latinnyelvi versenyének országos döntője, Gratzl Miklós (III.a) dicséretben részesült.

Április 23. dr. Gál Geláz és Dr. Rézbányai Dezső zenetanárok utolsó közös hangversenyüket adták a tornateremben.

Április 30. A Bélyegszakkör kiállítását Legányi Norbert főapát és dr. Steiner László, a Magyar Bélyeggyűjtők Országos Szövetségének főtitkára nyitotta meg.

Május 11-19. Érettségi írásbeli vizsgák magyarból, matematikából, orosz, latin és német nyelvből. Magyar irodalomból két téma közül lehetett választani. Első helyen az „... ó drága március, rügyek, szerelmek, forradalmak évadja...” - *Népünk három tavaszának (1848, 1919 és 1945) tükröződése líránkban* szerepelt. A második téma „*Nekem áldott az a bölcső, amely magyarrá ringatott ...*” – *Arany János küldetése a szabadságharc után* volt. Az egyik témát a visszaemlékezők szerint alig választották.

Május 14. Pünkösdvasárnap. Legányi Norbert főapát a Bazilikában a bérmálás szentségében részesít 11 diákot.

Május 20. A Győri Zeneművészeti Szakközépiskola hangversenye Kodály Zoltán emlékére.

Május 25. Úrnapja. A IV. osztályok részt vettek a Bazilikában tartott körmeneten.

Június 3. A IV.a osztály utolsó diákjai is befejezték a szóbeli érettségit. Este volt a szokásos bankett az ebédlőben a tanárokkal. Éjfél előtt nem sokkal a diákokthoz kápolnájában osztályfőnökük és prefektusuk, Forrai Botond búcsú szentmisét mondott diákjainak. A szentmise végén elhangzott a megszokott „A szentmise véget ért, menjetek békével!” befejező rész. Négyen a diákok közül ezt annyira komolyan vették, hogy azonnal elindultak gyalog hazafelé. Reggel hatra értek Győrbe, próbálkoztak autóstoppal Budapest felé, de sikertelenül. Így vonatra szálltak, ahol együtt utaztak az előző napi érettségi elnökükkel.

Június 8. Utolsó tanítási nap, hittanvizsgák az I-III. osztályokban.

A tanév során

- A mulasztott órák száma szinte a kétszeresére, 11395-re emelkedett, a diákok 85%-a volt rövidebb-hosszabb ideig beteg. A megszokott influenzajárvány mellett mumpsz- és vörhenyjárvány is volt.

Mindemellett az évkönyv szerint „*nem lehet mindig elzárkózni a könnyelmű mulasztás gyanúja elől.*”

- A katolikus gimnáziumok számára kiírt pályázaton Borókay Gábor (IV.b) „A mai ember életének problémái az írói lelkiismeret mérlegén” című pályázatával I. díjat és 500 forint jutalmat nyert.
- Molnár Marcián matematika tanár az Országos Meteorológiai Intézet számára rendszeres méréseket végzett (hőmérséklet, csapadék, páratartalom) a kerengő felső szintjén felállított meteorológiai mérőberendezésekkel, amelyeket naponta háromszor, pontosan meghatározott időben kellett leolvasni és a mért adatokat feljegyezni. eszközökkel, az adatokról naplót vezetett, ill. mérési adatokat továbbított az Intézet számára. Ha a leolvasás időpontja valamelyik órájára esett, akkor mindig egy diákot kért meg erre, akik szívesen voltak távol egy negyedóra a tanítástól.

1967/1968 tanév

Szeptember 15. A rendkívüli tárgyak óráinak és a szakköri munkák megkezdése.

Szeptember 18. Szabó Flóris tanári eskütétele a Megyei Tanácson.

Szeptember 20. A debreceni Svetits lánygimnázium IV. osztályának látogatása. Este a negyedikesek táncestélyt rendeztek a vendég lányoknak a társalgóban.

Szeptember 25-27. A IV.a osztály kirándulása Bognár Lambert osztályfőnökükkel Budapestre. A Vígszínházban megnézték Tennessee Williams Macska a forró bádogtetőn színdarabját, Páger Antal, Darvas Iván és Ruttkay Éva szereposztással. A további program városnézés, a Szépművészeti Múzeum és a Nemzeti Galéria megtekintése volt.

Október 6. Megemlékezés az aradi vértanúkról.

Október 10. A Hazafias Népfront tájékoztató nagygyűlése az Új Gazdasági mechanizmusról

Október 12. A táncanfolyam kezdete 75 második osztályos diákkal. A facssettgetős táncnő KISS Károlyné Aranyóssy Irma volt.

November 3. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 50. évfordulójának emlékünnepe.

November 11. Este 8 órakor Dr. Anghy Csaba, a budapesti állatkert igazgatójának előadása A Szovjetunió városai, természetvédelmi területei címmel.

December 5. Szabó Flóris vezetésével az első és második osztályok magyar szakkörös diákjai előadják a Kocsonya Mihály házassága című iskoladrámát.

Január 1. Az új gazdasági mechanizmus következtében a gimnázium általános szakfelügyelete a Művelődésügy Minisztériumtól a Győr megyei Tanács VB Művelődésügyi Osztályához kerül.

Január 9. Első tanítási nap a karácsonyi szünet után. Az OKTV versenyekre való jelentkezés meghirdetése.

Január 15. Az Országos Középiskolai Tanulmányi Versenyekre és az Arany Dániel matematikai versenyre való jelentkezések lezárása. Az előbbiekre 33, az utóbbira 30 tanuló jelentkezett.

Február 8. Dr. Friedrich Károly vetítettképes előadása Sopronról.

Március 7. Mézes Lajos megyei szakfelügyelő megbeszélése a magyartanárok munkaközösségével.

Március 21. A Tanácsköztársaság emléknapja, tanítási szünet – Szent Benedek ünnepe. 9 órakor főapáti szentmise a Bazilikában, 11 órakor ünnepély a tornateremben.

Március 23. Gratzl Miklós az Ókortudományi Intézet Országos Latin Tanulmányi Versenye országos döntőjében szerepelt. Ugyanő az OKTV fizika versenyén az országos IX. helyen végzett.

Április 30. A gimnázium többfordulós szavalóversenyének döntője. A döntőbe jutott 15 versenyzőnek egy kötelező (Illyés Gyula A szil s a szél) és egy szabadon választott verset kellett elszavalniuk. A versenyt Csiba László II.a osztályos diák nyerte. A szavaló verseny megszervezéséért Hansághy Péter Zsolt külön igazgatói dicséretet kapott.

Május 27-28. Az I.b osztály kirándulása Szabó Flóris vezetésével Sopronba, másnap Fertőrákoson megnézték a kőfejtőt, végül Fertődön az Esterházy kastélyt.

Június 2. Pünkösdvasárnap Legányi Norbert főapát - eltérve a hagyományoktól - a Bazilika helyett a diákothon kápolnájában részesítette a bérálás szentségében a jelentkező diákokat.

Június 6. Főapát úr névnapja, a diákok köszöntése.

Június 7. Hittan összefoglaló az I-III. osztályokban.

A tanévben ősztől már az új olajtüzelésű kazán szolgáltatta a központi fűtést, ezzel a diákok szénlapátolással szereshető jövedelme megszűnt.

Söveges Dávid véleménye a III-IV. osztályosok irodalmi szakkörének ez évi munkájáról. „*Dicséretére legyen mondva szakkörünk diákjai művelődési kedvének, hogy előadásaik a legizgalmasabb „tévé krimi”-vel is konkurálni tudtak.*”

1968/1969 tanév

A tanévben megkezdődött a honvédelmi ismeretek tantárgy oktatása.

Szeptember 14. Pintér Ambrus tanári eskütétele Győrben.

Szeptember 22-29. Osztálykirándulások.

Október 3. Tűzrendészeti előadás valamennyi osztálynak, tartotta Tihanyi Bánk.

Október 26. Marton József tanár eskütétele Győrben.

November 24. Dr. Keresztényi József olimpiatörténész előadása az olimpiákról.

December 17. A Filharmónia II. hangversenye Kocsis Albert hegedűművész.

Január 19. Ady emlékezete – megyei szavalóverseny. Karosi Imre (IV.b) a 3. helyen végzett.

Február 2. A Szép Magyar Beszéd verseny iskolai fordulója, első helyezett Tóth István (IV.b).

Február 17. Faggyas Edvin a harmadik emeleti kémia teremben kémia órán röpdolgozatot íratott az I.b osztály tanulóival. A röpdolgozatra szánt idő leteltével felszólította a diákokat, hogy fejezzék be, tegye le mindenki a tollat. Az egyik tanuló, Nagy Aurél a második felszólításra se tette le a tollat. Erre Faggyas Edvin közölte, neki már be se kell adnia a röpdolgozatát. Az egyébként szorgalmas és igyekvő, de roppant ideges természetű Nagy Aurél felállt, megindult a padosorok mellett, majd a becsukott ablakon keresztül kivetette magát a harmadik emeletről. A tornaterem feletti teraszra zuhant, és azonnal szörnyethalt. A kémia terem alatti osztályteremben Szabó Flóris tartott órát a II.b-nek. Az ablak melletti sorban ülők közül páran láttak egy árnyat elsuhanni az ablak előtt, de azt a tetőről leomló hőtömegek egyikének gondolták. Csak a felettük támadt székláb csikorgások és kiabálás hangjára rohantak az ablakhoz. Szegény Nagy Aurélon már senki nem tudott segíteni, még az elsőként odaérő Marton József se.

Március 8. Megemlékezés a Nemzetközi Nőnapról.

Március 14-16. Lelkigyakorlat. Az alsó két évfolyam vezetője Balázs Béla nagymarosi, a felső két évfolyamé Rupert János budapesti káplán volt.

Március 27-április 8. Húsvéti szünet.

Április 29. Orgonahangverseny a Bazilikában.

Április 30. Söveges Dávid magyar tanár rendhagyó irodalmi versenyt rendezett az érettségire készülő két negyedik osztálynak. Mindkét

osztályból 8 fős csapatot állítottak össze a legjobbnak tartott irodalmárokból, és minden csapattagnak ugyanarra a 12 kérdésre önállóan kellett írásban választ adni egy óra alatt.

A kérdések részben az érettségi (de nem voltak azonosak a tétélekkel), részben az irodalmi szakkör anyagát ölelték fel. A kérdések többsége Söveges Dávid igényességére jellemző módon nem volt könnyű, és elsősorban a tájékozottság és az önálló véleményalkotás felmérésére szolgáltak. Felsoroljuk a kérdéseket:

1. Milyen ars poetica jellegű verseket ismersz a következő költőktől: Goethe, Puskin, Verlaine, Babits, Kosztolányi?
2. Említs balladákat és ballada írókat, név és cím szerint, Arany Jánoson kívül!
3. Milyen regényeket és színműveket ismersz Németh Lászlótól?
4. Említs mai amerikai drámaírókat és műveiket!
5. Melyik Shakespeare mű játszódik Anglián kívül és hol?
6. Említs egzisztencialista irodalmi műveket!
7. Mi a véleményed a rímről a versben? Lényeges-e? Mi a szerepe?
8. Az „új hullám” lírikusai a szovjet irodalomban. Említs neveket, műveket!
9. Említs Brecht lírájából pár darabot!
10. Állítsd ellentétbe az impresszionista és expresszionista stílus jegyeit!
11. Állítsd párhuzamban a regény és a film műfajokat!
12. Értelmezd röviden Rónay György Egyenlítő című versét (szövege közölve).

Az írásos válaszokat kiértékelés után pontozták, és azok összege jelentette a csapatok pontszámát. A versenyt a IV.B nyerte 704 ponttal, a IV.A 515 pontot szerzett. Az egyéni sorrend első három helyezettje Bíró Béla (132 pont), Pártos Gyula (106 pont) és Tóth István (104 pont) volt, de rajtuk kívül a negyedik és ötödik helyezett is könyvjutalmat kapott.

Söveges Dávid a válaszokról írásos összegzést is készített. Összességében a Brecht kérdésre kapott válaszokon kívül elégedett volt a diákjai tudásával.

Május 12. Petőfi Sándor A helység kalapácsa – színpadi átdolgozás. Előadták a II. és III. osztályok tanulói, rendezte Szabó Flóris.

Május 25. Az Országos Középiskolai Fotókiállítás a Főkönyvtárban, megnyitotta dr. Szász János pécsi fotóművész.

Június 7. Te Deum, tanévzáró ünnepély.

1969/1970 tanév

Szeptember 1. Veni Sancte a Bazilikában, utána tanévnyitó ünnepség. Az ünnepségen megemlékeztek a 30 évvel korábbi, első tanévnyitóról és külön köszöntötték Kováts Arisztidot, az akkori olasz gimnázium első igazgatóját.

Szeptember 22. Az I.a osztály kirándulása Székesfehérvárra osztályfőnökükkel, Csóka Gáspárral. Megtekintették a Szent István emlékkiállítását és meglátogatták a Papi Otthonban a lemondása után oda visszavonult Legányi Norbert főapátot.

Október 5. Mensáros László irodalmi előadóestje a Teleki teremben

Október 7. Az I.b és II.a osztály diákjai paradicsomot szedtek Tápon.

November 11. Szent Márton ünnepén esti szentmise a Bazilikában.

November 22-23. Harmadik felvételi beszélgetés a következő évi első osztályba jelentkező tanulókkal.

November 29. Koszorúcska táncest fél 6-tól 12-ig.

December 6. A győri Kisfaludy Színházban 152 diák nézte meg Gogol A revizor színművét.

December 20. - Január 14. Karácsonyi szünet.

Január 19. Dr. Timkó Imre professzor előadása: Kelet és Nyugat - a vallási dialógus kérdése.

Január 23-24. Filmesztétikai felkészülés az Országúton és a Morus Tamás filmek vetítéséhez Dr. Söveges Dávid és Szabó Flóris vezetésével.

Január vége-február. Súlyos influenzajárvány, le kellett mondani a február eleji szülői látogatást és elhalasztották a farsangi bált.

Február 5. A diákok a bécsi televízió közvetítésén nézik az Apolló 14 sikeres Holdra szállását.

Február 10. A farsangi est keretében a III.b osztály, Szabó Flóris rendezésében Petőfi Sándor A helység kalapácsa színpadi átdolgozását, az I.b osztály pedig Bencze Anzelm betanításában Arany János A bajusz színpadi feldolgozását adta elő.

Április 18. Az elmaradt farsangi bál pótlása.

Áprilisban a IV.b osztály 18 diákja szerzett motorkerékpár-jogosítványt. Osztályfőnökük, Lövey Félix készítette fel őket a KRESZ vizsgára és tanította motorkerékpárján a vezetést.

Május 2. Szülői látogatás, Anyák Napjai műsor, Mécs László jelenlétében. Fellépett a gimnázium zenekara, és elszavalták Mécs László versét, A királyfi három bánatát.

Május 9. Hazánk felszabadulásának 25. évfordulója tiszteletére kiírt házi szavalóverseny döntője. A kötelező vers Szabó Lőrinc Debrecen című költeménye (Cók-mókkal rakva, félve s boldogan, vitt, nyolcéves fiút, első utam Debrecen főutcáján...) volt. Győztes: Kerényi Ervin IV.a.

Május 28. Több éves szünet után engedélyezték, hogy az Úrnapi körmenet ismét végigmenjen a Várkerületen.

Június 6. Te Deum, tanérváró ünnepség a Teleki teremben. Az ünnepségen adták át a bajnoki díjakat. A labdarúgó bajnokságot az ifjúsági korcsoportban Forrai Botond osztálya, a III.a, a serdülőknél Bánhegyi Miksa osztálya, a II.a nyerte. Kosárlabdabajnok az ifjúságiaknál Csóka Gáspár osztálya, a IV.a, a serdülőknél Villányi Anaklét osztálya, a II.b. Asztalitenisz egyéni bajnokok: Sándor Péter (III.b ifjúsági) és Takács Sándor (II.b, serdülő).

A tanévben

- Gyakorlati foglalkozások voltak: műszaki rajz (I.a, I.b, II.a, III.a, IV.b), elektronikai ismeretek (II.b, III.b), könyvkötészet (II.b, III.b), fotólaboratóriumi gyakorlatok (IV.a)
- Idegen nyelvet tanult (az orosz mellett) rendes tárgyként latint 139, németet 155, franciát 1, rendkívüli tárgyként angolt 33, latint 10 és németet 53 diák.
- Hosszú évek után dr. Gál Geláz és dr. Rézbányai Dezső helyett új zenetanárok voltak: Suhajda Mária és Tóth Éva (zongora), Pauker Angéla (hegedű).

1970/1971 tanév

Augusztus 31. A II-IV. osztályos tanulók megérkezése a Diákotthonba.

Szeptember 9. Faggyas Edvin temetési szertartása a Bazilikában, halálának 30. napján. Váratlanul hunyt el Alsóbélatelepen. A helyi kápolnában a szentmiséjét mondta, amikor rosszul lett. Még akadozva felolvasta az első olvasmány utolsó mondatát: „Vedd el Uram, életemet, én sem vagyok különb atyáimnál” majd a graduálé kezdetét „Áldom az Urat minden időben, szüntelenül zengem dicséretét. Boldogan dicsőíttem Istent”, amikor összeesett.

Hiába próbáltak orvosok segíteni rajta, egy óra múlva már nem élt, az ismétlődő szívrohamok végeztek vele. Koporsóját a Boldogasszony kápolnától a kriptá bejáratáig a negyedikes diákok vitték a vállukon.

Szeptember 19. Az első tánciskolai óra a II. osztályosoknak. A tánctanárnő ismét a temperamentumos Aranyossy Irma volt. Csóka Gáspár azzal bátorította félénk diákjait: „Tessék táncolni velem, gyakorlott, jó táncos! Már 1953-ban is ő tanított.”

Október 2. Megemlékezés a gyarmati népek felszabadulásáról.

December 16. A Tátrai vonósnégyes hangversenye.

Január 27-28. Budapest, a külföldi egyetemekre (NDK, Szovjetunió) jelentkezettek felvételi vizsgája. A IV.b osztályból jelentkezett 12 diák, ők a felvételi előtt Győrben orvosi vizsgálaton estek át. A felvételin írásbeli és szóbeli vizsga volt matematikából és fizikából, és nyelvismereti vizsga az idegen nyelvből. A nagyszámú jelentkezés elsősorban annak volt köszönhető, hogy az ott szerzett felvételi pontokat elismerték a későbbi hazai felvételi vizsgáknál, így ha az jól sikerült, nem kellett ezekből a tárgyakból újabb felvételi vizsgát tenni. Prefektusuk, Marton József ezért is tanácsolta diákjainak a külföldi felvételiket, és a komolyabb nyelvtanulást.

Február 23. A Filharmónia hangversenye.

Február 27. Az Ifjú Kémikusok Dunántúli Versenyének megyei fordulója, négy pannonhalmi diákkal. A fordulóból ketten jutottak tovább a döntőbe, ahol Pekker Sándor lett az I. helyezettet, Flórián Endre pedig a II. helyezett.

Március 2. Délután a Bélyeg-szakkör éves közgyűlésén 43 szakköri tag vett részt.

Március 11. Belügyminisztériumi osztályfőnöki óra a két IV. osztálynak. Téma: A Nyugat ellenséges fellazító politikája. A civil ruhás előadó ravaszul kezdett: „Tegyed fel a kezét, aki már hallgatott Szabad Európa rádiót!” Senki sem jelentkezett. „Második kérdésem: Ki nem hallgatott még Szabad Európa rádiót?” Erre se jelentkezett senki. Az eredményen meglepett előadó egy darabig értetlenül állt, majd beletörődve kudarcába, megkezdte a mondókáját.

Március 18. OKTV orosznyelvi verseny II. fordulója Győrben. Marschall Miklós megyei I. helyezett lett, és bekerült az országos döntőbe.

Március 27. Pilinszky János költői előadóestje.

Április 17. Diákbál, rendezte a III.a osztály. Első ízben nem volt élő zene a bálon, hanem magnetofonra felvett tánczenét játszottak le. Az egyes számoknál kivetítették a tánczenekar, illetve az énekes képét. A vetített diákat Luif Otmár készítette a Bravo újság képeiből. A zenei anyag több hétig tartó összevágásához - ami prefektusuk, Bánhegyi Miksa szobájában történt - Dobra Modeszt gondnok adta kölcsön magnetofonját.

Május 30. Pünkösdvásárnap. Hét pannonhalmi diák részesült a bérmlás szentségében Győrben, a Szent Ignác bencés templomban.

Június 14-15. Beiratkozás az 1971/72 tanévre.

A tanévben

- a honvédelmi ismeretek oktatása keretében az Illaki erdőben tájékozódási terepgyakorlatokat tartottak, a gimnázium 4 légpuskájával pedig a felhagyott homokbányában a céllövést gyakorolták.
- másodszer osztották ki az Arisztid ösztöndíjat. Az ösztöndíjat Kovács Arisztid alapította abból a jótékonyági célokra kapott összegből, amit egy fiatalon balesetben elhunyt volt budapesti diákjának szülei küldtek Dél-Amerikából. A diákok titkos szavazása alapján az ösztöndíjat (1000-1000 forintot) Mosolygó Marcell (III.a), Ocsák József (III.b) és Reichardt Ákos (II.a) kapta.

1971/1972 tanév

Augusztus 28-30. Király Balázs osztályozó vizsgái. Az előző tanév novemberében az I.b osztályos tanuló vesebetegséget kapott, és egész évben hiányzott. A gimnázium lehetővé tette, hogy a tanév előtt minden tárgyból levizsgázzon, s így évvesztés nélkül, a második osztályban folytatta a gimnáziumot.

Szeptember 23. „Földédesanyám” – Jancsó Adrienne előadóművész és Faragó Laura énekművész előadóestje.

Szeptember 25-26. Szombat-vasárnap 80 diák, köztük a IV.b tanulói, megtekintették Budapesten a nagyszerű Vadászati Világkiállítást. Ugyanekkor a két első osztály diákjai a győri Kisfaludy színházban Szophoklész Antigoné című drámáját nézték meg.

Október 5. Sportorvosi vizsgálat.

Október 11. A Filharmónia hangversenye Szendrey-Karper László – Ágay Karola – Kovács Lóránt: Peng a gitár

November 30. Bencze Anzelm tanár bölcsészdoktorrá avatása.

Február 16. Hamvázószerdá. Este hamvázás, liturgia verbi a Bazilikában.

Február 25. Belügyminisztériumi órák a II. és IV. osztályosoknak.

Március 11. Az Irinyi János Dunántúli Középiskolai Kémiaaverseny döntője Veszprémben, Pekker Sándor a 4. helyen végzett.

Március 12. A Szombathelyi Zeneiskola hangversenye.

Március 15. Az I.a osztály Pálffy Aurél prefektussal Győrbe kirándul, városnézés, múzeumlátogatás, uszoda.

Március 18-20. Lelkigyakorlatok. A felsősök lelkigyakorlatát tartó Balázs Béla nógrádmegyeri plébános előadásában az Illés zenekar pár számát is lejátszotta.

Április 15. Dr. Bardon Alfréd építész-egyetemi tanár előadása Spanyolország középkori építészetéről.

Április 22. Gimnáziumi KRESZ vetélkedő, nyerte Paikert Péter III.b.

Április 23. A Felső-Krisztinavárosi Plébánia ének- és zenekarának oratórium előadása.

Május 2. Antoine de Saint-Exupery est, Éjszakai repülés címmel. A III.a és a III.b osztály Bencze Anzelm rendezésében jeleneteket adott elő Saint-Exupery műveiből.

Május 8. A negyedik osztályok osztályozó értekezlete.

Május 21-23. A pünkösdi ünnepekre a Münsterschwarzach (NSzK) Bencés Apátság gimnáziuma, az Egbert Gymnasium 24 diákja, fiúk-lányok vegyesen és 3 tanára látogatta meg Pannonhalmát. Ismerkedtek Pannonhalmával, barátkoztak diákjaival, közösen étkeztek, a barátságos futballmérkőzésen azonban nagyon kikaptak.

Este a tornateremben zenei műsorral léptek fel, amelyben az egyik bencés tanáruk szóló énekesként az Amor vincit omnia dalt énekelt. A konferálást és fordítást egyszerre végző Bánhegyi Miksa ehhez hozzáfűzte, egy bencés szerzetes mi másról tudna őszintén énekelni! A német bencés tanárok szentmiséjén fellépett a gitáros zenekaruk is. Ez volt az első gitárzenés-énekes szentmise Pannonhalmán, Szigeti Kilián nagy felháborodására.

Június 8-10. A IV.b osztály szóbeli érettségi vizsgái.

Május 25. A zenét tanuló diákok vizsga-hangversenye.

A tanév végén a gimnázium mind a 301 tanulója példás vagy jó érdemjegyet kapott magatartásból. A gimnázium már második éve kimagasló, 4,4 átlageredmény mutatott fel kémiaiából.

A tanév folyamán

- A Magyar Püspöki Kar 26.857 forint segélyét 43 diák között osztották szét. Az egyházmegyék (Esztergomi, Pécsi, Szombathelyi, Váci és Veszprémi) összesen 55.600 forintot küldtek papi hivatásra készülő tanulóik segélyezésére.

1972/1973 tanév

Augusztus 30. Pótbeiratkozások, javító vizsgák, az I. osztályosok érkezése, tanévnyitó tanári értekezlet.

Szeptember 19. és 22. BCG oltás és tuberkulózis próba a két III. osztálynak.

Október 2-5. Szüreti munkák a kerékteleki termelőszövetkezetben.

Október 16-17. Szüreti munkák a gyórszentmártoni TÖVÁLL szőlőjében.

November 6. A diákok őszi szüneten, főapát választó nagykáptalani gyűlés.

November 20. Megemlékezés a Kommunisták Magyarországi Pártjának megalakulásáról.

November 30. Szabó Flóris kórházi kezelésre szorult, majd évekre betegállományba került.

December 8. Szűz Mária szeplőtelen fogantatása ünnep, tanítási szünet. Csóka Gáspár osztálya Győrben megnézte a Ha... című filmet.

Január 15. Idegenvezetői tanfolyam kezdődik Polán Hildebrand vezetésével.

Február 10. Mensáros László előadóestje: A XX. század.

Március 3. Farsangi bál, a rendező a III.a osztály. A nyitótánchoz a zenét Gulyás Balázs zongorán játszotta.

Március 14. Igazgatói körlevelet olvasnak fel az osztályokban, amelyben másnapra megtiltják a csoportos sétálást (a Budapesten várható március 15-i események miatt).

Március 15-17. Három eseménydús nap. Az első napon, csütörtökön, a március 15-i ünnepségen külön megemlékeztek Petőfi Sándorról. Ebéd után megkezdődött a két napig tartó nagybőjti lelkigyakorlat. Az alsó két évfolyam lelkigyakorlatát Kozma Imre volt győri bencés diák, a felsősökét dr. Jelenits István piarista szerzetes vezette. Közben pénteken azok a negyedikesek, akik a 18. életévüket már betöltötték - lelkigyakorlatukat megszakítva - részt vettek a falu Művelődési házában tartott választási nagygyűlésen, amit a Hazafias Népfront rendezett.

Március 25. Gyurkovics Tibor szerzői estje. Dávid Kiss Ferenc öregdiák, színművész A döntés órája monodrámából adott elő.

Március 30. Megjelent a MARHAVÉSZ, a III.a osztály újságjának első száma, 6 példányban.

Április 25. A III.b osztály első órája matematika volt, amit osztályfőnökük, Lövey Félix tartott. Az óra elején észrevette, hogy a matematikát legjobban tudó diákja, Ujfalussy Miklós egy művészettörténeti könyvet olvas. Neki

nem kellett az órát követnie, mással, de csak matematikával foglalkozhatott. Lövey Félix, miután ezért megszidta, megkérdezte, egyáltalán mit keres itt, neki Győrben kellett volna mennie, ahol 10 órakor kezdődik az OKTV matematikai verseny megyei döntője. Ujfalussy erre felugrott és elrohant, még épen elérte a Győrbe menő autóbust. A megyei döntőt megnyerte, ezt követően az országos döntőben II. helyezést szerzett, és meghívták a matematikai diákolimpia válogatójára is. Ez volt a legjobb versenyeredmény matematikából Pannonhalmán. (Lövey Félix: Életem I.)

Május 1. Honvédelmi nap a második osztályosoknak.

Május 14-16. A diákok társadalmi munkában részt vesznek a falu Egészségházának építésénél.

Június 8. Te Deum, tanévzáró ünnepség. Az ünnepség keretében adták át a gimnázium hittanversenyének díjait. Külön díjat nyert Putnok Péter II.a, holtversenyben első: Szentgyörgyváros Tamás III.b és Kő József II.a tanuló.

A tanév során

- a vidékről bejáró diákok száma 9, a helybelieké 13 volt.
- elkészült a nagy betegszoba mellett egy hatágyas kisebb betegszoba.
- a Katolikus Középiskolák Főhatóságától Magyaros Ferenc (III.b) 1000 Ft támogatást kapott szociális megfontolásokból. Az Ecclesia Szövetkezet 500 forintos támogatását Dóczi József kapta, diákotthoni hátralékának törlesztésére.
- A külföldi egyetemekre jelentkezők felvételi vizsgája és a katonai összeírások miatt 500 órával nőtt a mulasztott órák száma. Ez utóbbi a III.a osztálynál 200 óra mulasztását okozta.
- A mintegy 20 rendszeresen teniszező diák elkészítette a második teniszpályát a kertben.

1973/1974 tanév

Július 7. Szennay András főapát Jáki Zénót nevezte ki a gimnázium és diákotthon igazgatójának.

Szeptember 3. Veni Sancte, tanévnyitó ünnepség. Ebben az évben volt a legmagasabb a tanévet megkezdők száma, 314 diák iratkozott be a gimnáziumba, közülük 287 a diákotthon lakója volt.

Szeptember 8. A diákok a Sportkörben négy személyes műanyag kenuk gyártását kezdték meg Tálós Zoltán és Lövey Félix irányításával.

Szeptember 30. Luif Otmár vezetésével a II.a osztály Tihanyban megtekintette a Kondor Béla és Gorka Livia kiállításokat.

Október 14. Ünnepegy az Öregek napja alkalmából.

Október 24. A diákok társadalmi munkában végeztek a tornaterem gombafertőzést kapott padlózatának felszedésével.

November 2. Halottak napja. Este gyászmise a meghalt tanárokért és diákokért.

December 5. A Mikulás esten a diákok ajándékokkal kedveskedtek a tanároknak. Többek között Anaklét atya Fradi-mezt, Szabolcs atya medicin rollert, Otmár atya virgácsot, Gáspár atya fapapucsot, Dózsa atya „Mi leszek, ha nagy leszek” című könyvet, Féix atya egy gumicicát, Dániel atya egy dobozban HUMOR-t, Richárd atya egy nagy dobozban TITKOT kapott.

Január 9. Megkezdődik a Győr megyei Művelődési osztály és az Állami Egyházügyi Hivatal által elrendelt általános tanulmányi felmérő vizsgálat a gimnáziumban.

Február 6. Nevelőtestületi ülésen jóváhagyják az új Házi rendet.

Március 29. Értekezlet az általános tanulmányi felmérő vizsgálat lezárására.

Április 2. A megyei sakk bajnokságon a gimnázium csapata a 22 induló közül a II. helyen végzett.

Április 22. Cs. Szabó Anna-Mária előadása a Teleki teremben: A magyar nyelv életrajza.

Április 22. Az OKTV biológiai versenyének megyei fordulója Pannonhalmán, 15 diák szerepelt, ám helyezést egy sem ért el.

Április 24. Tüskés Tibor író előadása.

Április 27. Kitaibel Pák biológiai verseny megyei döntője Sopronban, Jenei Béla a 3., Surányi Gyula az 5. helyen végzett.

Május 12. Ballagás. A búcsúzó beszédet Gulyás Balázs IV.a diák mondta, a zászlóvivő Jantyik Pál IV.a volt.

Május 28-29. Első ízben lehetett összevont érettségi-egyetemi felvételi írásbeli vizsgát tenni matematikából és fizikából. Az írásbeli vizsga Győrben volt, a két érettségiző osztályból mindkét tárgyból 28-28 diák jelentkezett, 4 felügyelő tanár kísérte el őket.

Június 9. A Magyar Rádió „Keress, kutass!” ifjúsági műsorában Csóka Gáspár vezetésével a gimnázium Budai András, Cséfalvay Gyula, Keller Péter, Trásy Gábor és Nagybacsoni Béla összetételű csapata kiválóan szerepelt.

Június 12-13. Lövey Félix IV.b osztályának szóbeli érettségi vizsgái. Ez volt az egyetlen olyan osztály Pannonhalmán, amelyben az első osztályba beiratkozott mind a 40 diák négy év tanulás után le is érettségizett! Az

osztályból az érettségi vizsgán Keller Péter minden tárgyából dicséretet érdemelt ki, egyedülként az abban az évben érettségizett 77 diákból.

A tanévben

- megszűnt a gyakorlati foglalkozások kötelező oktatása, bevezették az osztályozás nélküli tanítást az ének-zene, testnevelés, rajz és műalkotások elemzése, gyakorlati foglalkozások és a hittan tantárgyaknál.
- A bizonyítványba osztályzat helyett a „részt vett”, kiemelkedő teljesítmény esetén „dicséret” bejegyzés került.
- megszűnt a kötelező énekkari tagság.
- új Házi rend és új középiskolai Rendtartás készült, megkezdődött a Diákönkormányzat szervezése.
- Áment Lukács tanulmányi szabadságon volt és megszerezte a középiskolai énektanári oklevelet.
- a diákok 7 műanyag kenut építettek.
- nagyon rossz volt a diákok egészségi állapota. A mulasztott órák száma az előző évi 5154-ről 10385-re ugrott! A vörheny és rubeola mellett súlyos volt az influenzajárvány is, más betegségekkel pedig 12 diák került kórházba.

1974/1975 tanév

Szeptember 3. Első tanítási nap. Az új Házi rend ismertetése.

Szeptember 14-15. Rekollekciók.

Szeptember 23-28. Szüreti munkák, váltakozó osztályokkal.

Október 5. Megemlékezés az aradi vértanúkról.

Október 6. Szülői látogatás – szülői értekezlet.

Október 27. A Filharmónia hangversenye.

November 7-10. Őszi szünet.

November 10. Főapát úr névnapja, köszöntés.

November 30. Az elkészült új orvosi rendelő avatása. Este tánctanfolyam zárása, Koszorúcska táncest.

December 2. Belügyminisztériumi óra a II. osztályoknak, Baranyai Mihály r. alezredes előadása a fiatalkori bűnözésről.

Dcember 14-15. Adventi rekollekció.

December 22. - Január 5. Karácsonyi szünet.

Január 20. Filharmónia hangverseny.

Február 13. A Szép Magyar Beszéd verseny gimnáziumi fordulója. Két első osztályos tanuló jutott tovább, de a megyei döntőben nem értek el helyezést.

Március 16. Zongoraverseny a Kazinczy emléknapi tiszteletére.

Március 21. Tanítási szünnap, a Tanácsköztársaság ünnepe. – Szent Benedek napi ünnepi szentmise.

Március 27. - Április 13. Húsvéti szünet.

Április 19. OKTV biológiai verseny, II. forduló, 15 résztvevővel. A versenyben Kéri Ferenc az országos 6. helyet szerezte meg, Horváth Tibor és Kricsfalussy Mihály miniszteri dicséretet kapott.

Április 23. Nevelői értekezlet a hazafias nevelésről, előadó Csóka Gáspár.

Április 27. Vasárnap. Áment Lukács diploma hangversenye Budapesten, a hallgatóság közt ott volt több tanártársa és diákja.

Május 1. Radnóti Miklós csillagtúra Abdára, szervezte az Iskolai Diáktanács, az Irodalmi szakkör, és a Sport-kör. A diákok gyalog, kerékpárral és kenuval érkeztek a megemlékezés színhelyére.

Május 5. Sánta Ferenc író részt vett a magyar irodalmi szakkör ülésén, majd utána író-olvasó találkozás keretében előadást tartott a diákoknak.

Május 10. Utolsó tanítási nap a IV. osztályokban.

Május 31. A rendkívüli tárgyak oktatásának és a szakköri munkák befejezése.

Májusban az Irodalmi Színpad keretében színre került Đorđe Lebović műve, Az ezredik éjszaka – modern tündérmese a 12 és 112 év közöttiek részére, elsősorban a III.a osztály diákjainak szereplésével. Rendezte Korzenszky Richárd.

Június 9-12. Szóbeli érettségi vizsgák.

Június 18. Beiratkozás az I. osztályokba.

A tanévben

- az első két hónapban az első osztályoknak külön vasárnapi szentmisét tartottak,
- az egyetemi felkészítő szakcsoportokkal együtt 17 szakkör működött, amelyekre 773 diák jelentkezett (a gimnázium létszáma 312 volt).
- egyedülálló módon, régészeti szakkör működött, Polán Hildebrand vezetésével. A szakköri munka oroszlanrészét a pannonhalmi kőtár anyagának rendezése és leltározása jelentette.
- Marton József heti három alkalommal óraadó tanárként tanított a győri bencés gimnáziumban is.
- az új KKF rendtartás alapján megszervezték a kétszintű ifjúsági önkormányzatot. Minden osztályban létrejött az Osztály Diáktanács,

amelyek egész évben működtek. Az Iskolai Diáktanács csak a tanév végére állt fel, titkárává Feller Antalt (III.a) választották.

- a gimnáziumnak csak énekkara volt, zenekara nem.
- a gimnázium Sport-körén belül szervezett Országjáró Diák Körbe 216 tanuló jelentkezett, mindannyian megkapták a „természetbarát” igazolványt.
- a sportszertár részére vásároltak egy ping-pong asztalt (3000FT) és 10 darab Mikasa japán gyártmányú kosárlabdát (2800 Ft).

1975/1976 tanév

Szeptember 1. Veni Sancte – tanévnyitó ünnepség. A gimnáziumban megjelentek – Tólos Zoltán mellett – további világi oktatók, még pedig elsőként két tanárnő, Horváth Mária és Osztovits Eszter. A diákok közt zavar támadt, azon tanakodtak, hogyan köszönjenek nekik, Laudeturral, vagy Jó napot kívánok-kal, netán másképp. A folyosón éppen szembejövő igazgatójukhoz, Jáki Zénóhoz fordultak eligazításért, aki szokása szerint vidáman válaszolt: „Mindenképpen udvariasan” és továbbsietett. *(diák emlék)*

Szeptember 15. A IV. osztályok tanulmányi kirándulása, a IV.a Pécs és környékét, a IV.b Eger környékét kereste fel.

Szeptember 28. A tánciskola kezdete.

Október 2. Nyelvhelyességi verseny megyei döntője Sopronban, Holczer István (III.b) a 2. helyen végzett.

Október 25. Eötvös Loránd fizika verseny, indultak Hegel István, Madocsai Zsolt, Oltvai László.

November 11. Szent Márton ünnepe, szentmise a Bazilikában.

November 26. Kováts Arisztid, a pannonhalmi gimnázium első igazgatójának temetése.

December 14. Jeney Ferenc sakkmeister-mesteredző szimultán játéka a diákokkal.

Január 18. Az iskolai énekkar hangversenye a Bazilikában, közreműködött Gergely Ferenc orgonaművész.

Február 1. Szülői látogatás, szülői értekezlet.

Március 14. A gimnázium vezetése elhalasztja a másnapra tervezett budapesti színházlátogatást a várható tüntetések miatt. .

Március 25. OKTV matematika verseny, megyei döntő. Első helyen végzett Fülöp István, így az országos döntőbe jutott, ahol a III. lett.

Március 29. Borsos Miklós szobrászművész találkozása a diákokkal.

Április 6. Suhajda Mária zongorahangversenye a Teleki teremben.

Április 28. OKTV magyar irodalom országos döntő, Kokas Károly (III.b) a 7. helyen végzett.

Április 30. Diáksparlament. A Diáksparlament összehívását hosszú előkészítő munka előzte meg, amelyet az Iskolai Diáksparlás végzett, együtt működve a tanárokkal. Ennek során meghatározták az ülés napirendjét, eldöntötték, hogy az interpellációkat előzetesen összehangolják az ismétlések elkerülésére, lehetnek előre be nem jelentett hozzászólások, az ülésen kerül sor a tisztújításra, és hogy az Osztály Diáksparláscok osztályonként legalább 20 diák részvételét biztosítják. A Diáksparlament összehívását jóváhagyta a gimnázium nevelőtestületi ülése. Jáki Zénó úgy döntött, a prefektusok ne vegyenek részt a Diáksparlament ülésén, mert jelenlétük feszélyezné a diákok véleményilvánítását.

A Diáksparlament délután 4 órakor kezdődött, elnökölt Fellner Antal iskolatitkár, megnyitotta Jáki Zénó igazgató. Tíz interpelláció hangzott el: Soltész János (vallási kérdések), Radnai János (Irodalmi Színpad), Musza János (irodalmi szakkör hiánya), Balla Péter (tanár-diák viszony), Orbán Péter (mint előző, és zongorák állapota), Orosz László (Asztrik terem berendezése, száraz kenyér gyűjtése), Szalóky János (nyelvi terem), Keresztes József (legyen atlétika is), Igmándi Antal (fürdősi lehetőségek) és Lőrinczi József (világítási ügyek). Önkéntes jelentkezés alapján további 14 hozzászólás volt, ezekben már jóval több volt a kritikus észrevétel, mint az előre egyeztetett interpellációkban. Közülük a legtöbb a filmvetítésekkel és az azokra vonatkozó, értelmetlennek tűnő korlátozásokkal (negyedikes nézheti, harmadikos nem) foglalkozott, de felmerült az étkezés (elhangzott javaslatként az önkiszolgáló rendszer), a hiányzó sportlétesítmények és a szakkörök helyiség hiánya is. Az igazán kritikus hangot Gulyás Gábor ütötte meg, aki „erős és gyenge tanárokról beszélt”, és felvetette a vasárnapi szentmise kötelező jellegének megszüntetését.

Az elhangzottak közül a vallásos neveléssel foglalkozó felvetésekre Csóka Gáspár igazgatóhelyettes válaszolt, nagyon egyértelműen. Emlékezette a diákokat, szabadon választották, hogy Pannonhalmán tanuljanak, és ezzel a szentmisek fakultatív vagy nem fakultatív jellege el is dönt: *„amikor ebbe az egyházi iskolába jöttél, amelyből csak mutatóban van az országban, nyíltan hirdettük, milyen világnézetben folyik itt a nevelés”*. A többi felvetésre Jáki Zénó igazgató válaszolt (kivéve a filmügyekre, azokra nem kaptak a diákok választ), közülük többet jogosnak és ésszerűnek

nevezett, pár fejlesztési ügyben (pl. sportpálya, képzőművészeti műhely) ígéretet is tett, de rámutatott arra is, hogy a pénzügyi lehetőségek nagyon sok korlátot jelentenek. Érdekes és rá jellemző, őszinte választ adott az oktatással, a tanári munkát érintő kérdésekre. *„Pillanatnyilag még félünk, hogy ha valamelyik tanárnak azt mondjuk, többet várunk tőle, majd irat naponta 15 röpdolgozatot, és akkor mi lesz?”* A diákok egyaránt megtapsolták Csóka Gáspár és Jáki Zénó válaszait.

Utolsó napirendi pontként megválasztották Orbán Pétert (III.a) a következő iskola titkárnak.

Május 5. Hirka Antal gyakorló tanár bemutató órája.

Május 8-16. Könyvkötő kiállítás a két negyedik osztály 11 diákjának a könyvkötészet gyakorlati foglalkozáson készített munkáiból.

Május 15. Ballagás. Elkészült a ballagó IV.a és IV.b osztály közös érettségi tablója – ez, mint közös tabló, egyedülálló a gimnázium történetében.

Június 6. Bérálás a Bazilikában.

Június 16. Tanévzáró értekezet.

A tanévben

- az I.b osztály prefektusával, dr. Czakó Dániellel 28 kisebb-nagyobb gyalogtúrán vett részt!
- a Collegium Musicum az I. félévben 10, a II. félévben 12 összejövetelt tartott.
- tavasszal az Irodalmi Színpad előadta Báthory Gábor (III. a) Haláltánc című allegorikus játékát.
- vasárnap délelőttönként *„az ifjúság öntevékenyen szervezett beat-zenei műsort”* (az évkönyv szerint).

1976/1977 tanév

Szeptember 7. Első tanítási nap.

Szeptember 18-19. Rekollekció minden osztálynak.

Október 7. Édes anyanyelvünk verseny Sopronban. Indultak Báthory Gábor, Kanta Tamás, Kőrös László.

Október 14. Iskolaigazgatók munkavédelmi vizsgája Győrött.

Október 23. KRESZ vizsga a gépjárművezetést tanulóknak.

November 5-7. Őszi szünet.

November 11. Camerata Hungarica hangverseny – reneszánsz és barokk zene.

November 24. Jankovics Marcell öregdiák előadása a rajzfilmekről és a János vitéz című filmjéről.

December 8. Szabó László előadása a Hortobágyról és a Vértesről.

December 14. Belügyminisztériumi osztályfőnöki órák a II. és IV. osztályoknak.

Január 3. Első tanítási nap a karácsonyi szünet után.

Január 12. Jelentkezési határidő az OKTV versenyekre.

Február 2. Nádasy Alfonz előadása Kodály Zoltánról.

Február 12. Diáksparlament. A gimnázium évkönyve szerint „*a tavalyi komoly hangvétellel szemben az idén a demagóg hangok és a túlzó általánosítások domináltak, felelőtlen elemek éretlensége miatt az új tisztikar megválasztását is egy másik alkalomra kellett halasztani. Mindezek azt mutatják, hogy az Önkormányzat még erősen támogatásra szorul, önálló működésének korlátai vannak.*” Pannonhalmán korszakunkban többé nem is hívták össze a Diáksparlamentet.

Február 22. Farsangi est, a műsort az I.b osztály rendezte.

Február 28. Diákbál, szervezte a III.b osztály. A tánczenét az osztály figyelemfelkeltő nevű zenekara, a Lynx (Karmó Zoltán, Király László, Szántó János és Szélinger László összeállításban) szolgáltatta, magyar és angol nyelvű táncdalokkal.

Március 21. OKTV biológia verseny, megyei forduló. Silhavy Mihály a versenyben az országos 9. helyen végzett.

Március 24. A Filharmónia előadása Schiff András hangversenye - A romantika zenéje.

Március 28. Dr. Bardon Alfréd előadása az itáliai gótikáról és a normannok szicíliai művészetéről.

Április 14. Mosonmagyaróváron a Kitaibel Pál biológiai verseny döntője. Rékási Zoltán I. helyen végzett, Simon Miklós elismerést kapott. Ebben az évben Rékási Zoltán a Mezőgazdasági Múzeum pályázatán is eredményesen szerepelt.

Április 20. Vlastimil Lejsek cseh zongoraművész hangversenye.

Május 6. Irinyi János kémia verseny országos döntője, eredményéért Dékány Ferenc miniszteri dicséretet kapott.

Május 19-21. Az I-III. osztályok tanulmány kirándulásai.

Május 23-24. Közös érettségi-felvételi írásbeli vizsgák Győrben a Közlekedési és Távközlési Műszaki Főiskolán. Matematikából 41, fizikából 36, biológiából 14 diák írásbelizett.

Május 31. Zenetanulók záró-hangversenye.

Június 11. Utolsó tanítási nap.

A tanév végén első ízben ítelték oda a Matyasovszky Kasszián díjat. A bencés öregdiákok által alapított díjat kiemelkedő magyar irodalom vagy matematika-fizika tanulmányai elismeréseként egy érettségiző tanuló kaphatta meg. Az első díjazott Smeller László IV.b osztályos diák volt, kimagasló fizika tudásáért kapta meg a díjat.

A tanévben

- a tanév végén egyetlen bukás sem volt!
- a gimnázium a tanulmányi versenyeken való részvétel költségeire és versenyjutalmakra 12 ezer forintot fordított.
- a biológiai szakkör Bábolnán az Állami Gazdaságban tett tanulmányi kirándulást.
- március elején megkezdődött a gimnázium nyugati homlokzata előtt lévő, a Főmonostor közműveinek felújítása alatt tönkretett sportpálya helyett egy új sportpálya építése. A terveket Kovács József mérnök (pannonhalmi öregdiák) készítette.

A kivitelezés becsült költsége 400ezer Ft volt. Mivel ennyi pénz nem állt rendelkezésre (noha az Oktatási Minisztérium is adott 100ezer Ft támogatást), társadalmi munkában a diákok végezték el a munka nagy részét.

A sportpálya tükrét a diákok 20 fős csoportokban 2 óránkénti váltással napi 6 órai munkával két hét alatt elkészítették, majd hasonló munkaszervezéssel áprilisban 9 nap alatt készült el a betonalap és a szegélyezés, Tólos Zoltán és Lővey Félix felügyeletével.

Májusban a Győri Közúti Igazgatóság minisztériumi engedéllyel (az engedélyező egy pannonhalmi öregdiák volt) társadalmi munkában készítette el a pálya bitumen burkolatát. Ezt a munkát a Közúti Igazgatóság főmérnöke, Mentés Zoltán (volt győri bencés diák) személyesen irányította.

- a nyári kenutúrákra 50 diák jelentkezett.

1977/1978 tanév

Július 20. Szennay András Csóka Gáspárt nevezte ki igazgatónak, Jáki Zénó a győri gimnázium igazgatója lett.

Szeptember 5. Veni Sancte, tanévnnyitó, tanszerellátás.

Szeptember 15. A debreceni református gimnázium III. osztályának látogatása.

Szeptember 27. KÖJÁL ellenőrzés a gimnáziumban és a diákotthonban.

Október 4. Bitskey Tibor színművész Ady estje.

Október 9. Öregek napja ünnepség a Szociális Otthonban.

November 13. Emlék-oklevél átadása a nyár során a Vízi Nagy-kör kenu túrát teljesítő diákoknak.

November 1. Esti megemlékezés a halottakról a Bazilikában – Áment Lukács orgona-áhitata.

November 14. A Bartók vonósnégyes Schubert emlék-hangversenye.

November 22. Megemlékezés Ady Endre születésének 100. évfordulójáról.

November 29. Pályaalkalmassági vizsga a gépjárművezetői tanfolyamra jelentkezőknek.

December 1. Balczó András olimpiai bajnok és Kósa Ferenc filmrendező előadása a Küldetés című filmről.

December 4. Szülői látogatás, szülői értekezlet. Dr. Sulyok Elemér hittanár előadása a szülőknek az otthoni és a gimnáziumi vallásos nevelés nélkülözhetetlen összhangjáról.

December 10. Bálint Sándor előadása: Karácsony-várás. Az előadás után az Irodalmi Színpad karácsonyi népi hagyományokat (regölés, betlehemes-játék, stb.) mutatott be.

December 14. A Budapesti Kamaragyűttes hangversenye, vezényelt Mihály András, A XX. század zenéje. *„Olyan vastapsot kaptak, hogy a tornaterem mennyezetéről leszakadt egy darab vakolat, szerencsére a közönség mögött.”* (visszaemlékezés)

December 17-18. Karácsonyi rekollekció.

Január 2. A karácsonyi szünet utolsó napja, a diákok visszaérkezése.

Január 28. Diákbál.

Február 5. Szülői látogatás.

Február 20. Tusa Erzsébet és Lantos István Liszt Ferenc zongoraestje

Február 21. Megyei középiskolás sakkbajnokság döntője Pannonhalmán, a gimnázium csapata I. helyen végzett és bekerült az országos döntőbe, ahol 17. lett.

Március 13-14. Lelkigyakorlatok.

Március Dr. Bakay Ervin muzeológus előadása a somogyvári bencés apátság ásatásairól.

Április 21. Margittay Sándor orgonahangversenye a Bazilikában.

Április 22. Megemlékezés Lenin születésnapjáról.

Május 14. Ballagás. Az érettségiző diákok nevében Rónaszéki Balázs búcsúzott az iskolától.

Május 18-20. A III.a diákjai osztályfőnökükkel, Horváth Valérral a Felvidékre kirándulnak, útvonaluk Pozsony-Dévény-Nagyszombat-Nyitra-Garamszentbenedek - Komárom. Ez volt az első háromnapos külföldi osztálykirándulás.

Június 11. Te Deum, évváró ünnepség.

Június 12-16. Érettségi vizsgák.

Június 19-23. A gimnázium serdülő kosárlabda válogatottja először került be az országos döntőbe, amit Szegeden rendeztek, és a 6. helyen végzett.

A tanévben

- idegen nyelvet tanult választott rendes tárgyként 263 tanuló (angol 104, latin 58, német 101), rendkívüli tárgyként 127 tanuló (angol 46, latin 32, német 33, francia 15, spanyol 1).
- a Tólos Zoltán vezette Fotó szakkör 44 taggal működött, részt vettek a Fotó folyóirat „nyári élményeim” diák fotópályázatán, és azon elnyerték az első helyet.
- a Biokémiai szakkör tanulmányi kirándulást tett a Péti Nitrogénművekben.
- a Környezetvédelmi szakkör 110 tagja „társadalmi munkában” elvégezték a várkerület fagyalsövény telepítését, majd a munka befejezése után, áprilisban megszűnt.

1978/1979 tanév

Augusztus 22-26. Igazgatói tanfolyam Győrött.

Szeptember 3. A II-IV. osztályosok érkezése.

Szeptember 19. Keresztury Dezső író, professzor találkozása a diákokkal.

Szeptemberben Rendszeresen jártak diákok a győri uszodába, az elsősök nagyszépe úszóvizsgát is tett, ami feltétele volt a kenuzásnak.

Október 8. Az Irodalmi Színpad Mécs László estje, az énekkar fellépésével. Az előadáson jelen volt Mécs László is.

Október 21. Kürschák József matematikai verseny első fordulója, indult Gonda László IV.a.

November 12. Győrben 67 éves korában meghalt Kalmár János, az olasz gimnázium angol fogságot megjáró rajztanára, aki később a pannonhalmi állami gimnázium első igazgatója, majd 1960/61-ben a gimnázium rajz-

szakkörének vezetője volt. Az első érettségi tablók többségét ő tervezte, és rajzolta.

November 17. Elbert János irodalomtörténész előadása: Lev Tolsztoj születésének 100. évfordulója.

November 18-19. Szombat-vasárnap, budapesti színházlátogatás. A Nemzeti Színházban Sütő András Káin és Ábel című drámáját 101 diák nézte meg.

November 21. Dr. Koch Sándor professzor előadása a biokémiai szakkör ülésén.

November 27. A két negyedik osztály diákjai a Művelődési Házban részt vettek a község tanácstagjai beszámolóján.

December 7. Mikulás est.

Január 5. Beszámoló a megyei Művelődési Osztálynak az 1978. évi diákbaesetekről.

Január 7. Hatodik felvételi beszélgetés az első osztályba jelentkezőkkel.

Január 9-24. A OKTV első fordulójának zárthelyi dolgozatainak megírása, 8 tantárgyból 81 diák indult, a legtöbb, 29 biológiából.

Január 30. Bálint András színművész előadójátéka: Magyarország messzire van.

Február 2. Lőrincze Lajos nyelvész nyelvművelő előadása.

Február 17. Az Arany Dániel matematikai verseny első fordulós, kijavított és rangsorolt dolgozatainak továbbítása.

Február 28. Megalakult a gimnázium Iskolai Vöröskereszt szervezete, titkára Fóris Ferenc (III.b) lett.

Március 10. Diákok egy csoportjának (elsősorban az egyházi pályára készülő) látogatása győri Szemináriumban.

Március 15. Portisch Lajos nemzetközi sakkmeister látogatása. Előadás, szimultán játék.

Március 16-26. Az OKTV versenyek második fordulójának. Részt vett matematikából és kémiából 1-1 diák, fizikából 4 diák, biológiából 9 diák. A versenyekről országos döntőbe került biológiából és II. helyen végzett Rékási Zoltán, dicséretet kapott Rucz Károly.

Március 30. Felvételi kérelmek továbbítása a felsőoktatási intézményekhez.

Április 5-18. Húsvéti szünet.

Április 7. Szennay András főapát Korzenszky Richárdot nevezte ki igazgatónak a november óta betegeskedő Csóka Gáspár utódjaként.

Április 21. Takács István mérnök vetítettképes előadása Kínáról és Vietnamból.

Május 12. Fischer Annie zongorahangversenye.

Május 17-19. A két első osztály kirándulása Esztergomba és Visegrádra.

Június 2. Tanév végi rekollekció. Keresztes Szilárd gk. püspök ünnepi, görögkatolikus rítusú szentmiséje.

Június 10. Tanévzáró ünnepély.

A tanév során

- a katolikus egyház összesen 434400 Ft-tal támogatta a diákok tanulmányait, ebből 126 100 forint volt a 33 papi pályára készülő diák egyházmegyei támogatása.
- szemben az előző évi 8 balesettel, kiugróan magas, 24 volt az iskolai balesetek száma, közülük 7 csonttöréssel is járt.
- az Ifjúsági könyvtárat 196 diák látogatta, átlag 9 könyvet kölcsönöztek.

A tanévet követő szünetidőben több túrát szerveztek a diákoknak. Az egyikben, július 2-7 között Hirka Antal vezetésével 8 diák gyalogolta végig a Kőszeg-Szeleste-Sótony-Egervölgy-Jánosháza útvonalat.

1979/1980 tanév

Szeptember 3. Veni Sancte, a 40. tanév ünnepélyes megnyitása.

Szeptember 18-20. A IV. a osztály kirándulása Dél-Dunántúlra (Keszthely-Szigetvár-Mohács-Dunaújváros), a IV. b osztály pedig a Tata-Balatonfüred-Tihany útvonalat járta be.

Szeptember 22. A debreceni református gimnázium III. osztályának látogatása – ökumenikus imaóra a diákotthon kápolnájában.

Október 18-20. Szüreti munkák a pannonhalmi KÖVÁLL-nál.

November 9. Kobzos Kiss Tamás énekes és hangszeres zenész előadóstje: Énekmondók, vígság- tévők.

November 27. A Pozsonyi Rádió szimfonikus zenekarának hangversenye a győri Sportcsarnokban.

December 4. A Filharmónia Csajkovszkij hangversenye.

December 15. Rekollekció.

A karácsonyi szünetben a gimnázium megyei bajnokságot nyert sakk csapata részt vett az országos döntőn, ahol a 18. helyen végzett.

Január 9. A diákok visszaérkezése a karácsonyi szünetről.

Január 12-13. A gépjárművezetést tanulók elsősegélynyújtó tanfolyama.

Január 17. Tálós Zoltán előadása: Az Alpok 4000 méteres csúcsai.

Január 23-24. Megbeszélés az Országos Pedagógiai Intézet munkatársaival (Gereben Ferenc, Kamarás István és Veress András) a magyar irodalom első osztályban való tanításának kérdéseiről.

Január 27. Téli mezei futóverseny.

Február 1. Szigeti Kilián előadása a régi magyarországi orgonákról.

Február 20. Belügyminisztériumi előadás a IV. osztályoknak.

Február 23. A II.a osztály Hirka Antal osztályfőnökkel Budapesten a Nemzeti Színházban megnézte a Bánk bánt, majd a Planetáriumban meghallgatta az Űrkutatás ismeretterjesztő előadást.

Március 19. Az OKTV biológiai versenyének megyei döntője Pannonhalmán. Molnár Tamás az I., Rucz Károly a II. helyen végzett, mindketten bejutottak az országos döntőbe.

Március 21. Szent Benedek születése 1500. évfordulójának ünnepe a Főkönyvtárban, az emlékkiállítás megnyitása.

Április 18. Szathmáry István egyetemi tanár előadása a diákoknak: Romlik-e a magyar nyelv?

Április 19. A III.b osztály Lövey Félix osztályfőnökkel a Thália Színházban megtekintette Karinthy Ferenc Házszenelés című darabját Inkei László és Drahoty Andrea főszereplésével.

Április 24. Vértanúság a falu Művelődési házában.

Április 27. A gimnázium Kamarakórusa énekelt a mosonmagyaróvári plébánia templomban az ünnepi szentmisén.

Április 29. Az Arany Dániel matematikai verseny II. fordulója Győrben. Csiba Tamás (II.a) megyei I. helyezett lett.

Május 2. A győri Szeminárium hallgatói a tornateremben előadták Byron Káin című drámáját.

Május 26-27. Közös érettségi-felvételi írásbeli vizsgák Győrben matematikából (29 diák), fizikából (43 diák) és biológiából (22 diák).

Május 31. Lékai László bíboros szabadtéri szentmiséje Szent Benedek születésének 1500. évfordulóján, meghívott vendégekkel, öregdiákokkal.

Május vége - június eleje Szabó Flóris javaslatára megrendezik a kispályás labdarugó Esti-kupát, amit első ízben a II.b osztály hódított el. A kupát később Szabó Flóris emlékére Flóris kupának nevezték át.

Június 7. Utolsó tanítási nap az I-III. osztályokban.

A tanév során

- A beiratkozott 297 tanulóból 150 fizikai dolgozó gyermeke volt (51%).
- a Pintér Ambrus vezette fakultatív digitális technika gyakorlati tantárgy foglalkozásait 6 negyedikes diák, a Valler József vezette könyvtársági gyakorlati oktatást 16 harmadikos diák látogatta.
- A gimnázium betegszobáinak egészségügyi felügyeletét Dömök Erzsébet Teodóra nővér látta el.

1980/1981 tanév

Szeptember 1. Veni Sancte, tanévnyitó ünnepély, tankönyv ellátás.

Szeptember 2. Első tanítási nap. A tanév során a II. osztályosok részére megkezdődött szabadsávban a fakultatív tárgyak (matematika, biológia, angol, német és orosz nyelv) oktatása.

Szeptember 24. Szent Gellért nap. Közös szentmise az első órában.

Szeptemberben a budapesti II. kerületi Tanács VB Művelődési Központja levélben mondott köszönetet és elismerést Balthazár András és Riedl René diákoknak, hogy a nyári idegen nyelvi táborban kitüntek „*a kisebb gyermekek szeretetével, segítségével és lelkes ügybuzgalmukkal*”.

Október 16. Ünnepi gyűlés Győrött az Állam és az Egyház között kötött megállapodás 30. évfordulója alkalmából.

November 13. A győri Theatrum és Alfa amatőr színpadok előadása.

November 28. Török Endre irodalom-történész előadása: Tolsztoj és Dosztojevszkij világgépe.

December 11. Varga Imre szobrászművész találkozása a diákokkal.

December 18. Karácsonyváró közös éneklés, karácsonyi népi játékok.

Január 7. Rácz Gábor alkotásának, a Tűzzománc-feszületnek ünnepélyes elhelyezése és megáldása a gimnázium főlépcsőházában. Az ünnepi beszédet Vasadi Péter mondta.

Január 11-16. és 19-21. Országos Középiskolai tanulmányi versenyek kezdete. Az Ókortudományi Intézet latin versenyén Szovák Kornél (IV.a) az országos III. helyen végzett.

Január 24. A váci Vox Humana énekharangversenye Bartók műveiből.

Február 2. Arany Dániel matematikai verseny 26 indulóval.

Február 6. Kitaibel Pál biológiai verseny 25 indulóval.

Február 16. Gépjárművezetői KRESZ vizsga Pannonhalmán.

Február 28. A megyei sakkbajnokság döntője Pannonhalmán. A gimnázium sakk-csapata miután megnyerte a kerületi bajnokságot, a megyei döntőbe jutott. A hazai pályán rendezett döntőben az 5 fős csapat (Baracska Ervin, Dobos László, Orbán Miklós, Sivadó László és Zauer Gábor) a negyedik helyen végzett.

Március 13. Iróffy Zsolt OSB igazgató ismertetése a Sáo Pauló-i bencés gimnáziumról.

Március 19-20. Lelkigyakorlatok. AZ I-II. osztályosok lelkigyakorlatát Blanckenstein Miklós, a III-IV. osztályosokét dr. Jelenics István tartotta.

Április 4. A III.a osztály prefektusukkal, Hirka Antallal egynapos városnézést tett Pozsonyban. A III.b osztály ugyanekkor Áment Lukács vezetésével a Bakonyba kirándult.

Április 29. Pannonhalma nagyközségben Természetvédelmi Társadalmi Őrség alakult a gimnázium részvételével.

Május 6. A Ciklámen Tourist Pannonhalmi Kirendeltsége versenyvizsgát tartott annak a 20 másodikos diáknak, akik az év folyamán elvégezték az idegenvezetői tanfolyamot. Az I. díjat Janka György, a II. díjat Barbai László, a III. díjat Csury Zoltán nyerte. A tanév során délutánonként 4-4 diák állt készenlétben idegenvezetésre, a szünidőkben pedig 3-3 diák. Voltak orosznyelvű idegenvezetési gyakorlatok, ezeket Horváth Valér vezette.

Május Az Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatal Észak-Dunántúli Felügyelőségének igazgatója személyesen kereste fel a gimnáziumot, hogy Beregi Attila negyedikes diákot az Arborétumban végzett madártani megfigyelésekért és mesterséges madárodúk kihelyezéséért dicséretben és jutalomban részesítse.

A tanév során

- a zenetanároknál 15 diák tanult zongorázni, 3 gordonkázni és 5 fuvolázni.
- A nagypályás és kispályás ifjúsági labdarugó bajnokságot a IV.b osztály nyerte, a serdülő kosárlabda bajnokságot a II.b osztály, a nagypályás és kispályás serdülő labdarugó bajnokságot és a Flóris Kupát a II.a osztály, az egyéni asztalitenisz bajnokságot Lippai Csaba nyerte.

1981/1982 tanév

Szeptember 15. A rendkívüli tárgyak tanításának és a szakköri munkák kezdete. Két elsős diák eszperantót tanult Kovács Márta tanárnőtől, aki budapesti eszperantó színházlátogatást is szervezett. Az év folyamán 19 szakkör működött 37 csoporttal! A számok ismeretében érthető, hogy a sok időpontütközés miatt több szakkörben nem volt folyamatos a munka.

Október 8. Dr. Domokos Pál Péter néprajzkutató előadása a diákoknak a moldvai csángó magyarságról.

Október 17. Lukács József régész: A zempléni fejedelmi sírról.

Október 24. Kürschák József matematikai verseny Győrben.

Október 27. A Tátrai vonósnégyes hangversenye.

November 24. Tanári nevelési értekezlet. Meghívottként Tomka Miklós öregdiák az egyházi iskolák vallásszociológiai jelentőségéről tartott előadást a tanári karnak.

November 25. Lehotka Gábor orgonahangversenye a Bazilikában.

December 1. Németh József SJ, a gimnázium 1950-es évekbeli orosz tanárának a temetése Szociális Otthoni parcellájában, a falu temetőjében.

December 15. A gimnázium orvosi ellátását dr. Pór Lászlótól dr. Miklós Rozália vette át.

Január 15. Belügyminisztériumi osztályfőnöki óra a II. osztályoknak.

Február 8. A gimnázium és diákotthon KÖJÁL ellenőrzése.

Február 13. A IV.b osztály Budapesten megtekintette Ronald Harwood Az öltöztető című darabját az Egyetemi Színpad előadásában.

Február 18. Giczy Görgy újságíró, az Új ember munkatársa anyaggyűjtő beszélgetése a diákokkal.

Február 20. Diákbál.

Március 8. A gimnázium énekkarának képviselői a budavári Nagyboldogasszony templomban a Kodály Rekviemen.

Március 12. Palotay Károly FIFA labdarúgó játékvezető előadása.

Március 20. A budavári Nagyboldogasszony templom énekkarának hangversenye.

Március 29. Az Irodalmi Színpad előadása a tornateremben: Rónay György Olajfák éjszakája misztériumjáték.

Április 2 - 13. Húsvéti szünet.

Április 16. Idegenvezetői vizsga.

Április 17. A Patrona Hungariae leánygimnázium irodalmi színpadjának előadása: Heinrich Böll A barát és a rabló.

Május 20-22. A II.b osztály Pintér Ambrus vezetésével osztálykirándulásuk során Máriagyúdon részt vett a hívek ünnepi búcsújárásán.

Május 23. Korzenszky Richárd kezdeményezésére megtartották Pannonhalmán az első bencés öregdiák találkozót. A Bazilikában a korábbi bencés iskolákból közel 500 egykori diák vett részt közösen a szentmisén.

Június 1. Suhajda Mária zongorahangversenye a Teleki teremben.

A tanévben Koleszár Kázmér I.a osztályos diák 4 tanulmányi versenyen indult. Az Irinyi János kémiai verseny országos döntőjét megnyerte, az Eötvös Lóránd Fizikai Társulat fizika versenyén és az Arany Dániel matematikai versenyen országos döntőbe jutott, a Kitaibel Pál biológiai versenyen pedig a megyei döntőben szerzett dicséret oklevelet.

A tanév végén a III.b osztály egyik tanuló rekordot állított fel: három tárgyból bukott, a 14 érdemjegyének átlaga pedig 2,1 volt!

A tanév során elhunyt a korábbi tanárok közül dr. Szigeti Kilián és Vida Szabolcs, a tanév végén elkészült végleg a tanítástól Kemény Dózsa és dr. Söveges Dávid.

1982/1983 tanév

A tanév elején csatlakozott a tanári karhoz dr. Rékási József biológia tanár. A Művelődési Minisztérium engedélyével - eltérve az országos gyakorlattól - Pannonhalmán maradt a heti hatnapos tanítási rend.

Szeptember 11. Rekollekció valamennyi évfolyamnak.

Szeptember 13. A rendkívüli tárgyak tanításának és a szakköri munkák kezdete.

Október 1. Tusa Erzsébet hangversenye a Zenei Világnap alkalmából.

Október 14. Pályaalkalmassági egészségi vizsgálat Győrben a gépjárművezetői tanfolyamra jelentkező diákoknak.

November 30. Bálint András színművész előadóestje, Franz Kafka: Levelek Apámnak.

December 4. Mikulás est.

December 7. Megemlékezés Kodály Zoltán születésének 100. évfordulójáról. (Nádasy Alfonz előadása).

Február 5-13. Első alkalommal volt az új iskolai rendtartás által elrendelt téli szünet.

Február 16. Hamvazószerda. Este szentmise, liturgia verbi és hamvazkodás a Bazilikában.

Február 19. Filharmónia hangverseny, a Győri Leánykar fellépése

Március 10. Jelentkezési határidő egyetemi és főiskolai továbbtanulásra.

Március 18. Az OKTV biológiai verseny Pannonhalmán rendezett II., megyei fordulójába a IV.b osztály 4 diákja, Élő Péter, Káplár Miklós, Szarvas Péter és Szeredi Ákos jutott be. Közülük Élő Péter bejutott az országos döntőbe, ahol a IX. helyen végzett.

Március hónapban bírálták el a katolikus középiskolák színes-dia pályázatára beérkezett 120 pályamunkát. Az első díjat Tömör Gábor (IV.b) nyerte, jutalomban részesült továbbá Gera Ferenc, Nagy András, Princzinger László és Schauer József.

Április 10. Költészet napja. Találkozás Nagy Gáspár öregdiák költővel.

Április 14. A győri Czuczor Gergely bencés gimnázium IV. osztálya bemutatta Németh László VII. Gergely című színdarabját.

Április 22-24. A gimnázium kosárlabda válogatottja nyerte Budapesten a Piarista Kupát, amelyen a 6 katolikus fiúgimnázium csapata vett részt.

Május 1. Jandó Jenő zongora hangversenye.

Május 6. Mensáros László színművész Arany János előadóestje. **Május 18.** Hivatásgondozó értekezet.

Május 27. Szabolcsi Miklós akadémikus előadása: Az ezredforduló műveltségesezménye.

Május 29. Bencés öregdiákok vasárnapja.

Június 17. Utolsó tanítási nap, osztályozó értekezletek.

A tanév tanulmányi eredményei gyengék voltak. A gimnáziumi tanulmányi átlag 3,6 volt, év végén 14 diák bukott meg összesen 18 tantárgyból.

A tanévben

- Pálffy Aurélnak két másodikos és öt elsős diák segített az ifjúsági könyvtár működtetésében, amelyet legtöbben az első osztályokból (61 diák) látogatták.
- A biológiai szertár külföldi adományból egy Wild típusú sztereo-mikroszkóppal gazdagodott. 15 biológiai szakkörös diák Dr. Rékási József irányításával végzett madárgyűrűzést az Arborétumban, és bromatológiai vizsgálatokat a Bakonyban.
- A Rajz-körben Czakó Dániel 8 fiút a japán és egyiptomi művészettel ismertetett meg.

1983/1984 tanév

Augusztus 30. Első tanítási nap. Erre a tanévre iratkozott be a 25 év alatt a legkevesebb diák, összesen 286.

Szeptember 1. Megemlékezés az Antifasiszta Ellenállás Napjáról.

Szeptember 8-12. Korzenszky Richárd, Bánhegyi Miksa és Nagy Endre vezetésével 19 diák részt vett II. János Pál pápa bécsi látogatásának eseményein.

Október 4. Indító megbeszélés a Középülettervező Vállalattal a gimnázium tetőterének beépítéséről.

Október 17-22. Szüreti munkák váltott osztályokkal a Pannonhalmi Szőlő- és Borgazdaság szőlőjében.

Október 29 - november 7. Őszi szünet. A diákok magukkal vitték haza az újonnan bevezetett, az addigi tanulmányi eredményeiket tartalmazó "kisértesítőt".

November 11. A Magyar Állami Hangversenyzenekar hangversenye a győri Városi Sportcsarnokban.

December 1. Horváth Lóránt (Szombathelyi Egyházmegye), Kazányi Tivadar (Veszprémi Egyházmegye), Szalay János (Pécsi Egyházmegye) meglátogatja egyházmegyéjük diákjait.

December 3. Kányádi Sándor író rendhagyó irodalomórája a két negyedik osztályban.

Január 6. A Művelődési Minisztérium által elrendelt, az előző hónapokban lefolytatott teljes körű szakfelügyeleti vizsgálat (17 szakfelügyelő 58 tanítási napon) összegző megbeszélése.

Február 2. Zalán János IV.b önálló előadóestje.

Február 14. Magyar József filmrendező előadása: „A mi iskolánk” .

Március 1. Dr. Rézbányai Dezső, a gimnázium volt zongoratanárának temetése Pakson.

Április 4. A Kitaibel Pál biológiai verseny megyei döntője Mosonmagyaróváron. Továbbjutott és az országos döntőben Hesz Antal a 8. helyen, Simon Tamás a 19. helyen végzett.

Április 13 - 24. Húsvéti szünet, háromnegyedévi kisértesítő.

Április 27. Tüskés Tibor író előadása Illyés Gyuláról.

Május 4. Az Irinyi János kémia verseny országos döntőjének kiértékelése Pannonhalmán Bodor Endre egyetemi tanár vezetésével. A versenyen Szabó Zoltán az országos 6. helyen, Ortó János az országos 22. helyen végzett.

Május 6. Pünkösdvasárnap. Bértálás. Szülői látogatás. Anyák Napjai köszöntő, a gimnázium diákjainak rajzkiállítás.

Május 11. Megemlékezés Radnóti Miklósról a községi téglagyárnál.

Május 27. Ministránsok zarándoklata Tét-Szentkútra.

Június 2. Az Alsó- és Felső-Krisztinavárosi egyházközségek Babits Mihály oratórium előadása.

A tanév végén egyedül egy első osztályos diák kapott szorgalomból „hanyag”, 2-es osztályzatot, a következő évben már nem volt Pannonhalmán

A tanév során

- a diákok 36,2%-a volt fizikai dolgozó gyermeke, helyben lakó diák 2 volt, a környékbeli falvakból bejáró diák nem volt.
- a diákok eredményesen szerepeltek a tanulmányi versenyeken. A már említetteken kívül Koleszár Kázmér az OKTV fizika versenyén 6. helyet szerzett, latinból Búza Kristóf országos 4. helyen, Janka Ferenc a 12. helyen végzett. Biológiából ugyancsak Janka Ferenc országosan 17., Kovács Tibor 18. és Nagy András 20. lett. Az első

osztályos Dombi László az Arany Dániel matematikai versenyen szerepelt jól.

- A számítástechnikai laboratórium 4 darab Commodore 20 és egy Commodore 64 számítógépet, a Diák-mozi új normálfilm vetítő berendezést kapott az év során külföldi támogatásból.

1984/1985 tanév

Szeptember 2. Első tanítási nap. Tálos Zoltán a 25. tanítási évét kezdte meg a gimnáziumban.

Szeptember 14. Zsebedits József, a Győr-Sopron megyei papi békemozgalom helyettes titkára meglátogatja a gimnáziumot.

Szeptember 27. A III. és IV. osztályosok társadalmi munkában elkészítik a község temetőjében a lépcső betonozását.

Október 31. Halottak napja alkalmából közös megemlékezés és imádság a falu temetőjében.

November 30. A Győri Ütő Együttes hangversenye a tornateremben.

December 13. Baranyi Ferenc és Karsai Franciska rendhagyó irodalom órája a harmadikos és negyedikes diákoknak.

Január 19. A budapesti Újlaki-plébánia fiataljainak Kis herceg című oratórium előadása

Február 22. Hetényi Varga Károly tanár Az antifasiszta ellenállás és a magyar katolikus egyház

Február 27. Söveges Dávid előadása Dsida Jenő költészetéről.

Március 21-23. Lelkigyakorlat.

Március 24. Tarr Miklós szobrászművész Szt. Benedek szobrának felavatása (Török Ferenc)

Március 24. Vasárnap. Az első pannonhalmi tájékoztató futó verseny az Illaki erdőben. Az egyéni versenyt Gedeon Gergely, a csapatbajnokságot a III.a osztály Gedeon Gergely, Kovács Tamás, Kugler Zsolt és Mazgon Gábor összetételű csapata nyerte.

Március 28 - április 9. Hirka Antal vezetésével négy diák, Hesz Antal, Lucza Endre, Romhányi Balázs és Dudás Tamás részt vett a II. János Pál pápa által összehívott Nemzetközi Ifjúsági Találkozón, Rómában. Római idegenvezetőjük Somorjai Ádám volt, a San Anselmo bencés szemináriumában laktak az Aventinuson,

Az Ifjúsági találkozó ünnepélyén, március 30-án a Lateráni bazilika előtti téren II. János Pál pápa köszöntötte a fiatalokat. A diákok részt vettek Virágvasárnap a pápai szentmisén a Szent Péter téren, másnap a Callixtus

katakombát tekintették meg, kedden a Szent Péter bazilika Magyar Kápolnájában hallgattak szentmisét. A Nagyhét szertartásain a Szent Péter bazilikában, illetve a San Anselmoban vettek részt, ott voltak II. János Pál pápa keresztútjárásán a Colosseumnál. Szabad idejükben Róma látnivalóit tekintették meg és autóbusszal kirándultak Subiaco-ba, Szent Benedek remeteségének helyszínére. Húsvétvasárnap ismét a Szent Péter téren vettek részt az ünnepi szentmisén. Húsvéthétfőn délben szálltak vonatra a Termini pályaudvaron, és kedden délután érkeztek meg Budapestre. Hazaérkezés után a diákok két nap rendkívüli vakációt kaptak.

Március 29. Szennay András főapát ünnepi beszéde a Felszabadulásunk 40. évfordulóján tartott ünnepségen.

Március 30. - Április 10. Húsvéti szünet.

Április 28. – Május 1. Esztergom, ferences gimnázium, a katolikus középiskolák legjobb énekeseinek találkozója. Pannonthalmáról Áment Lukács vezetésével 11 diák érkezett. A közösen tartott énekkari próbákon kiválasztott 150 diákból alakított kórus Bach Magnificat-ját tanulta be, és május 1-jén adta elő Kenessey László vezényletével Budapesten, a Haller téri Páli Szent Vince plébániatemplomban.

Május 5. Megjelent a gimnázium diákújságjának, a Forgatagnak első száma, 300 példányban. Szerkesztetett Soóki-Tóth Gábor, felelős kiadó Korzenszky Richárd. A kéziratot jóváhagyta (cenzúrázta) a Győr-Sopron Megyei tanács VB Egyházügyi titkára, Horváth Antal.

Május 6. Kobayashi Ken Ichiro hangversenye Győrben, Brahms Német rekviem.

Május 30. Tanár-diák futballmérkőzés, eredmény OSB SC - Antifocista SC 2:2, játékvezető Szabó Flóris – Rékási József, gólszerzők Czakó Dániel, ill. Dudás Tamás (öngól), Takács Miklós, Szabó Zoltán.

Május A Művelődési Minisztérium, a KISZ Központi Bizottsága, az Országos Pedagógiai Intézet és a Magyar Televízió 12 év után 1985-ben ismét megrendezte középiskolások részére fizikából a „Ki miben tudós?” vetélkedőt. A televízió közvetítette a döntőt, amelyben Koleszár Kázmér IV.a diák a III. helyen végzett.

Június 1. A diákok fogászati ellenőrzése.

Június 3. A Könyvtárkezelői ismeretek gyakorlati fakultatív tantárgy záróvizsgálója.

A tanév végén magatartásból 66 diák kapott „közepes”, 3-as osztályzatot (tanulók 23%-a) és 3 diák „rossz”, 2-es osztályzatot (1%).

1985/1986 tanév

Augusztus 31. Tanévnyitó nevelői értekezlet, javító vizsgák.

Szeptember 2. Tálos Zoltán „Kiváló munkáért” kitüntetést kap a művelődésügyi minisztertől.

Szeptember 14. Szombat, délután rekollekció mind a négy évfolyamnak.

Szeptember 23-26. Szünet a Pannonhalmi Szőlő-és Borgazdaságban.

Október 7. A Zürcher Sängerknaben hangversenye, vezényelt Alfons von Aarberg.

Október 15. Mensáros László előadói estje: A XX. század.

November 9. Első felvételi beszélgetés a következő tanévre jelentkező tanulókkal.

December 7. Hangverseny a Bazilikában az elkészült új orgona felszentelése alkalmából, fellépett Gergely Ferenc és Áment Lukács. Az új orgona első terveit Szigeti Kilián készítette 1980-ban, halála miatt a tervek befejezése és a megépíttetés feladata Áment Lukácsra hárult. Az orgona homlokzattervére kiírt pályázatot Tóth Tamás építészmérnök nyerte, ez is valósult meg. Az orgonaszekrényt a pannonhalmi házi asztalos műhely készítette.

December 14. A Kecskés Lant-együttes műsora.

December 17. A Kisalföld című napilap riportja Tálos Zoltánnal a gimnázium sportéletéről.

Január 21. Istentisztelet a Bazilikában az Ökumenikus imahét alkalmából. Igét hirdetett Krámer György soproni evangélikus lelkész.

Január 30. A Forगतag iskolai újság ismertetést közölt a tetőtér tervezett beépítéséről, közölve annak tervrajzát is.

Február 21. Szokolay Sándor zeneszerző előadása a diákoknak a muzsika embernevelő szerepéről.

Március 12. Filharmónia hangverseny (Ciffra alapítvány).

Március 22 – április 6. Húsvéti szünet.

Április 29. A gimnázium „Ki mit tud?” vetélkedője. Nyertesek: Hajdú Jenő – komolyzene; Bánfalvy Tivadar – vers-és prózamondás; Ördög Endre – paródia; Dévényi Norbert – tánc. A versenyt hagyományosan a Diáktanács szervezte, Varga Attila III.a vezetésével.

Május 4. A görögkatolikus diákok (mintegy 40 diák) kirándulása Bakonybélbe Orosz László budapesti gk. lelkész kíséretében.

Május Az érettségire készülő IV.b osztály diákjainak egy nagyobb csoportja a délutáni séta során eltévedt és hosszas bolyongás után a pázmándi kocsmában találta magát. Pintér Ambrus találékonyságának és Korzenszky Richárd határozottságának hathatós közreműködésével a kirándulás fáradalmait az érettségiig már otthon pihenhették ki, szorgalmas tanulás közben.

Május 19-20. Közös érettségi-felvételi írásbeli vizsgák Győrben.

Május 25. A gimnázium kosárlabdacsapata Szombathelyen a területi döntőben a II. helyet szerezte meg.

Május 30. Legányi Norbert ny. főapát köszöntése 80. születésnapján, a Tátrai vonósnégyes közreműködésével.

A tanév végén 11 diák bukott meg.

A tanévben

- a mulasztott órák száma 6810 volt, ebből 36 az igazolatlan. A 291 diákból 62 egyetlen órát se mulasztott.
- a Diák-mozi 60 filmet vetített, ebből 41 volt a „művészfilm” besorolású. A filmeket összesen 6615 diák tekintette meg, az átlagos nézőszám 110 volt. Egy diák átlagban 22 filmet látott. A 19 szórakoztató filmet 2945 diák (átlag 155), a művészfilmeket 3670 diák (átlag 90) nézte meg.

1986/1987 tanév

Szeptember 1. Első tanítási nap.

Szeptember 6. A Mozgássérültek II. Nemzetközi autós találkozója Pannonhalmán. A rendezői-segítői feladatokat a II. a osztály végezte.

Szeptember 15. Megemlékezés Buda visszafoglalásának 300. évfordulójáról.

Szeptember 24. Vahram Martiroszjan örmény költő felolvasóestje.

Október 7. Szerda este 8 órakor Áment Lukács tanítványai: Ördög Endre, Hajdú Jenő és Rónaszéki Gábor orgonahangversenyen mutatták be tudásukat a Bazilikában. A műsoron Bach, Max Reger, Liszt, Lisznyai Szabó Gábor, Jehan Alain és Eugene Gigaut művei szerepeltek.

Október 10. Sója Miklós ny. gk. esperes: Lelkipásztor a cigányok között.

Október 18. A Veszprémből hazaérkező énekkar a főkapu előtti kőkeresztnél Zakupszki Attila vezényletével zsoltárenekléssel köszöntötte Áment Lukács névnapját.

Októberben lejátszották az előző évről elmaradt Szuper Flóris Kupa döntőt.
Eredmény: IV.a - IV.b: 6:0

November 20. A diákok tüdősűrítése.

December 2. Kapossy Gyula, a budapesti bencés gimnázium egykori testnevelő tanára (az 1928-as olimpia, Amszterdam szertorna ezüstérmese) előadása: A régi idők sportja.

December 19. A diákok hazautazása karácsonyi szünetre. Délben közös ebéd a tanári karnak.

December 20-21. Prefektusok kirándulása Garamszentbenedek – Pozsony.

December 27-január 3. London, a Taizéi Közösség Európai Keresztény Ifjúsági Találkozója. Három-három pannonhalmi és győri diák vett részt a találkozón, Bécsig vonattal, onnan autóbusszal utaztak. A találkozó megnyitó és záró közös imádkozásait a Szent Pál katedrálisban tartották. A találkozó lefolyásáról részletes tudósítás jelent meg a Forгатag 1987/1 számában.

Január 22. Ökumenikus istentisztelet, ígét hirdetett dr. Imrényi Tiber szegedi ortodox paróchus.

Február 16. A Tátrai vonósnégyes hangversenye.

Február 28. Megjelent a Forгатag utolsó, 7. száma, szerkesztette Durucz László.

Március 10. Az OKTV biológia versenyének megyei fordulója Pannonhalmán. Hat harmadikos (Gurdon Zoltán, Grétsy Zsombor, Péntes Zoltán, Pregon Tamás, Szelestei Tamás és Zakupszki Attila) és nyolc negyedik (Cspeinszky András, Györkös Imre, Hamvas Szilárd, Orosz Zoltán, Pajor Péter, Sági Péter, Simon Tamás és Varga Tamás) diák megyei dicséretet ért el. Az országos döntőbe jutott May Zsolt (IV.a) a 7. helyen, Csiky László (IV.a) a 14. helyen végzett.

Április 8. Dr. Kovács István lelkész előadása a fogyatékos gyermekek gondozásáról.

Május 17. Csobánkai cigány ifjúsági csoport látogatása és találkozása a diákokkal. A találkozót Kapcsándi Zsigmond bencés, nyugalmazott csobánkai plébános szervezte.

Május 20. Legányi Norbert főapát temetése.

Május 22. Beke László művészettörténész A modern festészetről .

Június 3. A zenetanulók záró-hangversenye. Dicséretet kapott Gyökér András (fuvola), Zobay András (klarinét), Jávor Balázs, Tomcsányi Gábor, Varga György (mindhárom cselló), Szelestei Gábor, Hajdú Jenő (mindkettő zongora).

Június 11-12. A IV. b osztály szóbeli érettségi vizsgái. Angol nyelvből az érettségi vizsga alól felmentést kapott a középfokú angol nyelvvizsgát tett Bózsik Béla, Hancz Péter és Szabó Zoltán.

A tanév végén mindössze két diák bukott meg: egy második fizikából és egy harmadikos matematikából. Kimagasló volt az iskolai átlageredmény földrajzból (4,61), a leggyengébb tantárgy a fizika (3,38) volt.

A tanévben szerezte pannonhalmi diák a 25 év egyetlen I. helyezését az Országos Középiskolai Tanulmányi Versenyeken. A latin nyelvből I. helyezett Molnár Antal (III.a) részt vehetett Arpinóban a Nemzetközi Cicero versenyen, amelyre Bánhegyi Miksa készítette fel és kísérte el.

1987/1988 tanév

Szeptember 1. Az első két órában osztályfőnöki, illetve igazgatói eligazítás. a harmadik órától rendes tanítás.

Szeptember 14-16. Az első, Pannonhalmán 1948-ban érettségizett osztály negyvenéves találkozója. A IV. osztályok találkoztak az érettségi találkón megjelent öregdiákokkal. Egyikük, az Angliában élő Vízkelety Imre öregdiák 2 pannonhalmi diáknak egyéves ösztöndíjat ajánlott fel az angliai Downside bencés Apátság középiskolájában. A felajánlás valóra vált, a következő, 1988/89-es tanévet Bózsik András és Janka Gábor IIIb. osztályos tanulók Downside iskolájában töltötték.

Október 11. Öregek Napja megemlékezés a Szociális Otthon betegszobájában.

Az őszi folyamán a IV. b osztály kispályás foci emléktornát rendezett a nyáron motorbalesetben elhunyt osztálytársuk, Dénes Ferenc emlékére. A tornát a IV.b csapata nyerte.

November 10. A III.b és IV.a osztályok a veszprémi színházban megnézték Csehov Cseresznyés kert című színdarabját.

November 11. Szent Márton napja. A tanítás fél 8-kor kezdődött, az ötödik óra elmaradt, 11 órakor ünnepi szentmise a Bazilikában.

November 18. Schweitzer József főrabbi: Zsidó kultúra, vallásos élet.

November 21. Felvételi beszélgetés Nyíregyházán.

November 28. Binzberger Ákos tanár pappá szentelése.

December 11. Cseh Tamás előadása *Mélyrepülés* albumából.

December 15. Az Ifjúsági könyvtár új helyiségeinek ünnepélyes megnyitása tetőtérben. Beszédet mondott Szabó Flóris. Egyetlen gondolat beszédéből: „*Tagadhatatlan, hogy napjainkban az olvasás leértékelődik, kiszorítják a*

modern audiovizuális eszközök. Pedig közismert, hogy még a legjobb tévé- és filmfeldolgozások sem tudják feledtetni az irodalmi alkotások, a könyvek belső világát, varázsát, az olvasás örömét.”

December 21. Dr. Czakó Dániel a Művelődésügyi Minisztérium kiemelt díját kapja biológiai tanári segédkönyvéért.

Január 3. A diákok visszaérkezése a karácsonyi szünetről.

Január 22. Vigassy József fizikus előadása: Atomenergia, atomerőművek, Csernobil.

Január 27. Tusa Erzsébet zongoraművész zongoraestje

Február 3. A tornateremben a Jurta Színház előadja Sütő András Nagyenyedi fügevirág – életképek, vallomások című darabját.

Február 15. Jelentkezés az érettségi vizsgára.

Február 22. Egyetemi és főiskolai jelentkezések benyújtása.

Március 18. A meschedei bencés gimnázium ének-zenekarának hangversenye.

Március 25-27. A gimnázium kosárlabda csapata Debrecenben. Előbb győzelem a debreceni Református Gimnázium csapata ellen, majd megnyerték a Katolikus Középiskolák Kupáját.

Április 18. A gimnázium „Örökségek őrei” csoportja a Műemléki Világnap alkalmából kiállítást rendezett a falu Művelődési Házában.

Április 28-30. A III.a osztály autóbuszos kirándulása Horváth Valér osztályfőnökkel. a Felvidéken. Útvonal: Komárom - Érsekújvár - Garamszentbenedek - Nyitra - Bajmóc - Trencsén - Nagyszombat - Pozsony.

Május 16. Honvédelmi nap Táló Zoltán vezetésével.

A tanév során 43 diák tanult különórákban idegen nyelveket: angol 8 diák, holland 4 diák, latin 2 diák, német 25 diák, olasz 4 diák.

1988/1989 tanév

Augusztus 28. Veni Sancte

Szeptember 3. Mozgáskorlátozott fiatalok látogatása Tatáról.

Szeptember 12. BCG oltás a harmadik osztályosoknak.

Október 12. Két angol diák érkezik egy hétre, nyelvgyakorlási lehetőség az angol nyelvet tanuló diákoknak.

Október 22-23. Felvételi beszélgetések a következő tanév első osztályába jelentkezőknek.

November 16. A Filharmónia hangversenysorozat keretében a Tátrai vonósnégyes adott hangversenyt a tornateremben. A hangverseny előtt a

külön köszönetet mondottak Tóth Lászlónak, aki az Országos Filharmónia pannonhalmi hangversenyeit immár 25. éve szervezi.

December 16. Karácsonyváró közös éneklés a tornateremben.

Január 27. Szennay András főapát Pintér Ambrust nevezi ki a gimnázium és diákotthon igazgatójának.

Február 20. A felsőoktatási intézményekbe jelentkezések határideje.

Március 1. Belügyminisztériumi osztályfőnöki óra IV. osztályoknak.

Március 7. Az OKTV Biológiai verseny II. fordulóját Pannonhalmán tartották. Török Szabolcs országos IV., Dombóvári Zalán országos VII. helyet szerzett, felvételi vizsga nélkül tanulhattak tovább.

Március 12-14. Lelki gyakorlatok. Lelki vezetők: I. osztályok dr. Obbágy László, II-III. osztályok Blankenstein Miklós, IV. osztályok Lukács László.

Március 15. A diákok egy csoportja Győrben meghallgatja Pozsgay Imre március 15-i beszédét.

Április 17. Belügyminisztériumi osztályfőnöki óra a két II. osztálynak.

Április 23. Tájfutó bajnokság Csesznek környékén. Az egyéni bajnokságot Gergely András nyerte, csapatban a III.a osztály diadalmaskodott.

Május 1. Cserkész kiállítás megnyitója a Jeges teremben.

Május 13. Hittanvizsgák a IV. osztályokban Szennay András főapát és Korzenszky Richárd perjel jelenlétében.

Május 14. Ballagás.

Május 15. Honvédelmi ismeretek zárónapja az I-III. osztályoknak.

Május 19. Nemzetközi Cicero verseny Arpinoban. Részt vett Czigány Ákos III.a tanuló Bánhegyi Miksa kíséretében.

Május 27. Bencés öregdiákok napja. A Bencés Diákszövetség megalapítása.

Június 3. Ifjúsági vesperás a környékbeli plébániák fiataljaival közösen a Boldogasszony kápolnában.

Június 9. Fogászati ellenőrzés.

Június 10. Te Deum, tanévzáró ünnepség, bizonyítványosztás, hazautazás.

Június 12-14. Az A osztály szóbeli érettségi vizsgái

Június 15-16. A B osztály szóbeli érettségi vizsgái.

A tanévben a bencés öregdiákok alapította díjak közül a Hunyadi János díjat (jó tanuló – jó sportoló) Molnár Gábor IV.b, a Matyasovszky Kasszián díjat Dombóvári Zalán IV.b (matematika), a Nagy Julián díjat (a legjobb eredményt elérő osztály) a III.a nyerte el.

Te Deum laudamus, te Dominum confitemur!

Epilógus

1964 nyarán a pannonhalmi bencés gimnázium és diákotthon egy ismert, a szigorú nevelési és tanulmányi követelményeinek köszönhetően jó hírű intézmény volt.

1989 nyarán a pannonhalmi bencés gimnázium és diákotthon egy ismert, a szigorú nevelési és tanulmányi követelményeinek köszönhetően jó hírű intézmény volt.

*De a kettő nem ugyanaz a gimnázium és diákotthon volt.
És ami közte volt, az csak maga a történelem.*

Epilógus

1964 nyarán a pannonhalmi bencés gimnázium és diákotthon egy ismert, a szigorú nevelési és tanulmányi követelményeinek köszönhetően jó hírű intézmény volt.

Mint egyházi gimnázium, az ismertség elsősorban a társadalom vallásos köreiben jelentkezett, ahol annak következetes vallásos nevelését és a tanárok oktató munkáját egyaránt tisztelték. Az oktatás terén elért eredményeiket azonban még azok az állami szervek is kénytelenek voltak elismerni, akiknek feladata volt a gimnázium munkájának folyamatos ellenőrzése. Ez az állami elismerés azonban nem kapott széleskörű nyilvánosságot, hiszen az intézmény ideológiai tanítása ellenkezett a hivatalos „államvallással”, a marxista-leninista világnézettel. A társadalmi elismerés hiánya feltehetően kevésbé bántotta az ott oktató tanárokat, nevelőket, akik lelkiismeretes munkájukat nem a világi dicsőségért végezték, hanem küldetészerű meggyőződésből. Ami igazán bánthatta őket, az a diákok továbbtanulási lehetőségeinek ideológiai okokból történt erős korlátozása volt.

A tanári karban az 1956 óta érkezett fiatal tanárok vittek ugyan új lendületet és fiatalos meglátásokat, a „diák-anyag” is kezdett más lenni, de a pannonhalmi gimnázium szellemi üzenete az 1950-es újrakezdés óta lényegében alig változott. Megmaradt az istenhiten alapuló, az emberi és szellemi értékeket mindenkor tisztelő konzervatív értékrend.

A hivatalos külvilágra, amely mintegy ellenséget, kizárta magából Pannonhalmát, bizalmatlanul és félve tekintettek. Tudomásul vették ennek a külső világnak a létét, betartották annak rájuk erőszakolt szabályait, megtanultak mindezzel együtt élni, de mindezt elveik megváltoztatása nélkül. Viszont ahol lehetett, ott becsukták a külvilág elől a kapukat. Egyrészt így akarták megvédeni azokat az értékeket, amelyeket tovább akartak adni. Másrészt, nem akarták annak értékrendjét befogadni, távol akarták azt tartani önmaguktól és diákjaiktól egyaránt. Ez az önmagukba zárkózásuk alkalmat adott hatékonyabb nevelésre, oktatásra. A bencés Rendet, a tanári kar hangulatát azonban még mindig beárnyékolták az 1962 tavaszi szomorú események, amikor az 1961. október 23-ai megemlékezés miatt két tanártársuktól és két diákjuktól kellett örökre megválniuk.

De ha félve, kissé megrettenve is, az 1964/65-ös tanévben a bencés tanárok kötelességtudóan tették a dolgukat, oktattak, neveltek, Monsberger

Ulrik igazgató higgadt vezetése alatt. A tanév végén Monsberger Ulrikot betegsége miatt Legányi Norbert főapát felmentette az igazgatói munkakörből, de perjeli feladatait tovább vitte, sőt, a gimnáziumban is maradt, mint rendes tanár. Ezek az elfoglaltságai arra utalnak, hogy betegsége nem lehetett súlyos.

Ezt az 1964/65-ös tanévet egy felvezető tanévnek tekintjük a gimnázium elkövetkezendő, több mint két évtizedes történetében. Úgy hisszük, ezek a további évek három, egymástól jól megkülönböztethető korszakra oszthatók, amelyeket az igazgatók személyisége, és abból fakadó tetteik határoznak meg, tesznek egymástól markánsan különbözővé.

A három korszak közül az első korszak Kapuy Vitál 1965-1973 közötti igazgatóságának éveit.

Kapuy Vitál szorgalmas, nagy munkabírásu és kötelességtudó ember volt. Magyar-német szakos tanárként működött a pápai, az esztergomi, a győri és végül a pannonhalmi gimnáziumban, és hosszú éveket töltött házgondnoki munkakörben is. Nem tartozott a nagy tanár egyéniségek közé, prefektusi gyakorlata sem volt. Elmúlt már 50 éves, amikor 1965/66-os tanév kezdetén Legányi Norbert őt nevezte ki igazgatónak. Kinevezése váratlan volt és meglepetést keltett. Az akkoriban Pannonhalmára visszalátogató öregdiákok volt tanáraiktól ezt hallották, kiegészítve azzal, hogy ha már váltani kellett, Faggyas Edvin sokkal alkalmasabb lett volna igazgatónak.

Az igazgatói kinevezéshez kellett az Állami Egyházügyi Hivatal előzetes hozzájárulása. Az előzetes jóváhagyás rendszere pontosan úgy működött, mint az 1964-es részleges Vatikáni egyezmény értelmében a püspöki kinevezéseknél: a beérkezett személyi javaslatokat mindaddig visszadobták, amíg nem azok a nevek jelentek meg, amit az állam elvárt. Az idővesztés elkerülése érdekében idővel a javaslattevők megkapták, vagy megkérdezték, milyen nevek szerepeljenek a listákon.

Kapuy Vitál váratlannak tűnő kinevezése több gondolatot is felvet. Ezek közül most csak azt említjük, hogy Kapuy Vitál hosszú évek óta ügynök volt, és mint ügynök, jelentéseivel súlyos károkat okozott a bencés közösségnek. Szégyenteljes szerepéről az 1961. október 23-i események kapcsán már részletesen írtunk. Ami bűn volt a bencésekkel szemben, az érdem volt az állami hatóságoknak. Nem tudni, az állami szervek akkori szolgálatait fizették meg az igazgatói beosztással, netán egyszerűen egy megbízható, hozzájuk lojális valakit akartak látni az igazgatói székben,

avagy mindkettőt egyszerre. Bármit is akartak elérni az igazgatói kinevezésnél, annak megvalósulását el tudták érni.

A kinevezési eljárás gyakorlati menetét, és Kapuy Vitál ügynök voltát azért mutattuk be, hogy érzékelhető legyen, Kapuy Vitál kiválasztása és kinevezése nem biztos, hogy Legányi Norbert szabad akaratából született.

Kapuy Vitál igazgatóságát furcsa kettőség jellemzi. A gimnázium oktatási ügyeiben jól megküzdött az oktatási rend változásaival: végrehajtotta a gyakorlati foglalkozások négy évfolyamra kiterjedő oktatását (annak komoly személyi és tárgyi feltételeivel együtt), és az 1968. évi tanrendváltás végig vitelét. Nem az ő érdeme, de korszakában jelentősen fiatalodott a tanári kar összetétele. Szívügyének tekintette a vallásos nevelést, élére állt a II. Vatikáni zsinat liturgia változtatásainak a diákok hitéletébe történő átültetésének, folyamatosan sürgette korszerű hittankönyvek kiadását.

Kapuy Vitál nagy figyelmet fordított a gimnázium és diákothon karbantartási és felújítási munkáira, és hosszú házgondnoki gyakorlata alapján otthonosan mozgott ezekben a feladatokban. Igazgatósága alatt a sok egyéb, kevésbé látványos munka mellett befejeződött a mintegy 400 diák íróasztal cseréje és a mosdó helyiségek korszerűsítése. A legjelentősebb fejlődést azonban a Nemzetközi Karitásztal segítségével megvalósított kazáncsere, ezzel a fűtés korszerűsítése jelentette.

Maradandó alkotása is volt. 1965 őszén megkötötte az Országos Filharmóniával azt a diákbérletes hangverseny-szerződést, amely ettől kezdve évtizedeken keresztül évente öt hangverseny meghallgatását biztosította a diákoknak!

Kapuy korszakában, közvetlenül annak kezdetétől történt egyfajta nyitás a külvilág felé, és ennek határozottan politikai színezete is volt. Nem tudni, ki volt ebben a kezdeményező fél, mint ahogy azt sem, ez a nyitás kényszerből vagy holmi együttműködési szándékból született. Az biztos, hogy ez irányú külső kezdeményezések elől nagyon nehéz volt kitérni. Mindenesetre a gimnázium kapcsolatba került a békepapi mozgalommal és a Hazafias Népfronttal, és ez a későbbiekben folyamatos kapcsolatot jelentett. A Hazafias Népfront esetében az országgyűlési és tanácsi választások voltak a kapcsolatfelvétel megnevezett indokai. A hétköznapi politikai vetülete egyébként a gimnázium életében is megjelent, igaz, központi oktatásügyi rendelkezésre. Közéjük sorolható a Belügyminisztérium tematikus osztályfőnöki órái, de akár a honvédelmi ismeretek tantárgy oktatásának egyes elméleti részei is. Jelen történetírásunk hazafias neveléssel foglalkozó

részében is több olyan esetet említettünk, amelyeknek politikai áthallása is volt, lehetett.

A kép teljességéhez tartozik, hogy az 1970-es évek elején ez a „nyitás” már a kulturális és művészi élet (elsősorban nyugdíjas és szabadfoglalkozású) képviselőire is kiterjedt.

Kapuy Vitál igazgatóságáról egy nagyon határozott összkép alakul ki, amelyet szerintünk a legjobban a *„minden erővel az elvárásoknak való megfelelésre törekvés”* korszakának nevezhető (diák szóval „stréber”), amely törekvés a hatalomtól való félelemből fakadt.

Kapuy Vitál félelme sok mindenre vezethető vissza. Mint ügynök, abban a hitben élhetett, hogy környezetében más ügynökök is lehetnek, akik ugyan úgy beszámolnak a gimnáziumban történekről, mint ő tette ezt jelentéseiben. Ismerte az elnyomó rendszer működési módszereit és céljait is, hiszen azt az 1962-es ügyben maga is segítette.

Kapuy csak pár hónapja volt igazgató, amikor a Baradla barlangban megtörtént a diákok tragédiája. 1969 februárjában újabb dráma történt, ezúttal a gimnáziumban, Nagy Aurél öngyilkossága. Kapuy Vitált mind a két eset véletlenszerűsége is arra figyelmeztethette, hogy bármikor történhet valami, aminek egyből káros visszhangja lehet. Tudta, hogy a hatalom a legkisebb „botlásból” is képes olyan ügyet csinálni, aminek következtében akár a gimnáziumot is megszüntethetik. 1966. október 23-án a kecskeméti piarista gimnázium diákjai rögtönöztek megemlékezést, a következménye hónapokig tartó vizsgálatok, majd hét diák kicsapása. Intő jel volt ez is.

Félelme vezethette arra, hogy mindent, amit veszélyesnek ítélt, azt megtiltott. A Baradlánál bekövetkezett tragédia után betiltotta a Rómer Flóris Barlangkutató csoportot, majd betiltott arra a szünidőre minden nyári túrát. 1967 és 1968 nyarán Lővey Félix tervezett csónak és kerékpár túráit tiltotta be veszélyességre hivatkozva, ám döntését Legányi Norbert felülbírálta. Éveken keresztül október 23-án korlátozta a csoportos sétálást, összeszedette a zsebrádiókat. 1973-ban a március 15-i magatartást külön igazgatói körlevélben szabályozta, megtiltva mindenféle csoportosulást. Nem engedélyezte a Lővey Félix kezdeményezte gépjárművezető-képzést. Folytathatnák a sort, de ennyi is elég. Minden tilos, amiből baj lehet, ez lehetett a vezérgondolat.

Nincs rálátásunk arra, Kapuy Vitál milyen mértékben járult hozzá Legányi Nobert főapátnak a Renden belüli elszigetelődéséhez, majd lemondásához. Ismerve például Legányi véleményét a békepapi mozgalomról, lehettek közöttük nézeteltérések. Mint láttuk, főapáti

minőségben időnként felülbírálta az igazgatói döntést, Kapuynak ez sem eshetett jól. A minden erejével a támadhatóság elkerülésére törekvő Kapuy Vitálnak nehezebbé eshetett egyes főapáti döntések végrehajtása is. Ilyen volt az döntés, aminek következtében a diákok részt vettek a faluban tartott Úrnapi-körmeneteken. Legányi Norbert ezt a döntését a következőkkel indokolta: „Ha a hatóságok látni akarják diákjainkat a faluban a május elsejei felvonuláson, akkor lássák őket az Úrnapiján tartott körmeneten is.”

Az előbb leírtak azonban alig éreztették hatásukat a gimnázium és a diákotthon hétköznapijaiban, elsősorban a diákok napi életében. A tilalmak miatt a diákok egy darabig mérgelődtek, aztán túltették magukat ezeken. A Hazafias Népfront választási gyűléseit kicsit úgy tekintették, mint a felnőtté válás bizonyítékát, így talán némi kíváncsisággal végigülték azokat. Az emlékezők szerint az igazgató nem volt népszerű a diákok között, a diákokat az igazgatóval való kapcsolatukban egyfajta távolságtartás jellemezte. Az egyik volt diák így fogalmazott: „Nem kerestük a társaságát.”

A tanári kart természetesen foglalkoztatták az igazgató tettei, az állandó óvatoskodása, de legalább annyira a Rendben belüli történések is. Legányi Norbert 1968. december 31-én lemondott. Pár éves interregnum következett, ami alatt Monsberger Ulrik kormányzó perjel vezetésével kidolgozták a Rend új statútumát.

Az 1971/72-es tanévet Kapuy Vitál hosszú betegsége miatt a gimnáziumot helyettesei, Bánhegyi Miksa és Luif Otmár vezették. Óvatoskodásai közben azonban Kapuy Vitál azt nem vette észre, hogy az eltelt évek alatt a külvilágban olyan változások is elindultak, amelyek ugyan nem politikai értelemben, de hatással vannak a pannonhalmi nevelésre. Vagy ha észre is vette, nem nézett tetten érhetően szembe velük.

Kapuy Vitál igazgatósága második felének éveiben a bencés Rend életében komoly változások voltak. A Róma által jóváhagyott új rendi statútum szerint először választottak nem életre szólóan, hanem csak kilenc éves időtartamra főapátot. Az 1972. április 9-én tartott főapát választó konventülés Jáki Zénót választotta meg főapátnak. Jáki Zénó időt kért a választás eredményének elfogadására. Tájékozódása során világossá vált előtte, hogy személyét főapátként az állami szervek nem fogják elfogadni, ezért a főapátságot nem fogadta el. A félévvel később megismételt választáson dr. Szennay Andrászt választották főapátnak.

Szennay András 1950-től rendi kereteken kívül élt Budapesten, a Pázmány Péter Hittudományi Akadémián könyvtáros, majd 1965-től tanár volt. Budapesti tanárságát megválasztása után se adta fel, évekig csak

„látogató” volt pannonhalmán, amit rendtársai közül sokan furcsálltak. 1973-ban Szent Benedek napján, március 21-én történt főapáti beiktatása. Szennay András főapátságára később még visszatérünk.

1973 nyarán a gimnázium jó híre, oktatási és nevelési eredményessége gyakorlatilag azonos volt a tíz évvel korábbiakkal. A tanári kar átlagéletkora ekkor volt a legalacsonyabb, jó munkájuknak is köszönhetően a továbbtanulásra felvett diákok száma pedig az addig valaha volt legmagasabb volt. Az igazgató egyénisége, többféleképpen megítélhető cselekedetei, irányváltásai a gimnázium és a diákotthon teljesítményére nem voltak igazán érezhető hatással. Az a résnyi ajtónyitás a külvilág befogadása felé, ami történt, valamennyi változást hozott, ám nem tudta kiszorítani az istenhiten alapuló korábbi értékeket.

Szennay András főapát első intézkedései közé tartozott, hogy 1973. július elsejével a két rendi gimnázium élére új igazgatókat nevezett ki, Jáki Zénót Pannonhalmára és Bánhegyi Miksát Győrbe. Döntésének tényleges okait nem ismerni, mint ahogy azt sem, tudott-e Kapuy Vitál ügynök mivoltáról. A személyi döntéseket a főapátnak soha nem kellett megindokolnia. Kapuy Vitál akkor töltötte be a 60. életévét, és Danczi Villebald győri igazgató is nyugdíj jogosult korban volt, így formailag nem felmentésről, hanem nyugdíjba vonulásról volt szó. A bencéseknél megszokott volt: aki elérte a nyugdíjkort, azonnal nyugdíjba is vonult, ezzel felszabadult egy hely az engedélyezett tanári létszámban. A nyugdíjas tanár kapott valamennyi jelképes állami nyugdíjat, ami mellett óraadó tanárként tovább taníthatott – de igazgató már nem lehetett. Jáki Zénó igazgatói kinevezése a rendtársakban jó benyomást keltett, azt erkölcsi elismerésnek tekintették.

Jáki Zénó 1973 nyaratól négy évig volt igazgató, 1977 júliusában Győrbe helyezte át Szennay András főapát Bánhegyi Miksa helyére, aki akkor visszakerült Pannonhalmára. Az új pannonhalmi igazgató a fiatal Csóka Gáspár lett, az igazgatók közül az első, aki korábban pannonhalmi diák volt. Csóka Gáspár az igazgatóság mellett főiskolai tanár is volt, majd 1978-tól perjel. 1978 őszén hosszabb ideig beteg volt, felgyógyulása után az addigi túlzott terhelését csökkentenie kellett, ezért munkakörei közül az igazgatóság alól felmentését kérte, ami 1979 áprilisában megtörtént. Jáki Zénó és Csóka Gáspár igazgatóságának hat évét ismerve alapján egységes kornak, történetírásunk második korszakának tartjuk.

Jáki Zénó és Csóka Gáspár emberi természetükben sok mindenben hasonlóak voltak. Az emlékezők többsége egyebek mellett mindig

megemlíti róluk, hogy nem voltak ugyan tökéletesek vagy tévedhetetlenek, de nem is akartak annak látszani, és szinte mindig mosolyogtak. Úgy tudták megkövetelni az igazgatóknak, tanároknak kijáró tiszteletet, hogy közben közvetlenül maradtak. Őket is fel lehetett bosszantani, voltak mérgesek, dühösek ők is, de ezek rövid ideig tartó állapotok voltak. Egyes ügyekben hibáztak maguk is, de ezeket jobban számon tartották, mint a diákok hibáit. A diákokkal kapcsolatos ügyekben a legfontosabbnak az emberséget tartották, munkájukban annak elismerése nyilvánult meg, hogy ők vannak a diákokért, és nem fordítva. És mivel minden megnyilvánulásukon érződött az őszinteség, elnyerték a diákok tiszteletét, sokuk szeretetét is.

Jáki Zénó igazgatóságának első évében kezdődött meg az új (ki tudja, már hányadik) oktatási reform átültetése a gyakorlatba. Ennek következtében eltörölték a gyakorlati foglalkozások kötelező jellegét, megszüntették a tanulmányi átlageredmény nyilvántartását. Egyes tantárgyaknál bevezették az osztályozás nélküli tanítást, amelyet aztán a következő években szép lassan megszüntettek. Az érettségi vizsgán nem kaptak a diákok osztályzatot, csak szóbeli minősítést (dicséretes, megfelelt, nem felelt meg), majd ezt a rendelkezést is visszavonták. A tantárgyak tekintetében megváltozott az érettségi rendje, bevezették a közös érettségi-felvételi írásos vizsgarendszert. Életbe lépett a Katolikus Középiszkolák Főhatósága által jóváhagyott új iskolai Rendtartás és az új Házirend. Létre jött a Diákönkormányzat. Csóka Gáspár igazgatóságának végén megjelentek a fakultatív oktatási rendszer előkészületi feladatai is. Ebben a korszakban jelentek meg az első tanárnők is Pannonhalmán.

A gimnázium és a diákotthon korszerűsítése tovább folyt. Egy nagyobb teljesítményű kazán beállításával megoldódott az épület állandó meleg-víz ellátása. Felújították az ebédlőt, és többszöri nekifutásra elkészültek az egykori szénraktárak helyén az új zuhanyozók. Aminek a diákok talán legjobban örültek, az a tornaterem teljes megújulása volt, és elkészült a Hóman-bástya előtt az új szabadtéri sportpálya is.

A tanári karnak és a diákoknak egyaránt változásokkal teli, mozgalmas élete volt.

Kapuy Vítal igazgatóságának lezárásánál utaltunk arra, hogy a társadalomban megindult egy lassú változás. Az 1964-re megerősödött kommunista uralom taktikát változtatott, és a továbbiakban hatalmát elsődlegesen nem erőszakos fellépésekkel kívánta tovább erősíteni. A hatalom a rendszer elfogadottságát az életszínvonal javításával kívánta növelni, a társadalom figyelmét a politikai kérdésekről a gazdasági

kérdésekre, azon belül elsősorban az életkörülményekre próbálta terelni. Azok pedig fokozatosan javultak, aminek következtében egyre többen tartották a rendszert élhetőnek, elfogadva és megélve annak játékszabályait. A társadalom egyre nagyobb része tartotta fontosabbnak élete gazdasági lehetőségeit az olyan elvi kérdéseknél, mint a szólásszabadság vagy a hivatalos vallásellenesség. Az állam és a Vatikán közötti részleges megállapodás megkötése után a katolikus egyház nem erősödött, hanem kisugárzásában meggyengült, az erősödő békepapi mozgalom és a behódolt (többségükben ügynökké beszervezett) főpapok a vallásosság csökkenését képtelenek voltak megállítani. Mindezek hatása Pannonhalmán is megéreződött, ahogyan erről a diákokról szóló fejezetben részletesen írtunk.

Jáki Zénó igazgatóságának első évében felmérte a változások Pannonhalmán megtapasztalható hatását. Őszintén megfogalmazta, hogy a diákok nagy része kevesebb vallásos háttérrel és ismerettel érkezik Pannonhalmára, és a tennivalókat ehhez kell igazítani. A korábbtól eltérő világgéppel érkező diákok miatt - Csóka Gáspár segítségével - újra fogalmazta a hazafias nevelés feladatait, lehetőségeit is. Mindezekről részletesen írtunk a Nevelés fejezetben.

A Pannonhalmára felvett diákok nem csak a vallásosság tekintetében lehettek mások, de külvilágról alkotott véleményükben is tükröződhetett mindaz, amit a társadalomban megindult változásokról leírtunk. Mivel nem élték át azokat az eseményeket, amelyek közvetlen élményanyaga a korábbi korszakok diákjaiban erős nyomot hagyhattak, a Pannonhalmán kívüli világban jóval otthonosabban érezték magukat, annak dolgaiban jobban eligazodtak, mint elődeik. A világi dolgokban nagyobb volt a biztonságérzetük, ezért lehettek jóval öntudatosabbak is, aminek megnyilvánulására máshol már több példát is említettünk.

Ami nyitás Kapuy Vítál alatt megtörtént (békepapság, hazafias népfront, iratokban a hivatalos frazeológia), azt nem lehetett teljesen visszafordítani. Az megállapítható, hogy a hivatalos iratokban kevesebb a kommunizmusra jellemző szóhasználat. Feltehetően a korábbiak ellensúlyozására, és talán más meggondolásokból is, 1976-tól egy más jellegű nyitás történt a külvilág felé, a szellemi-művészi-sport élet képviselőinek egyre nagyobb számban történt meghívásával. Említjük közülük Bitskey Tibor színművészt, Borsos Miklós szobrász, Balczó András olimpiai bajnokot, dr. Bakay Kornél régészt és Jankovics Marcell öregdiákot. Más irányú „nyitás” is volt. a diákok egyre többféle okból járhattak rendszeresen Győrbe: úszásoktatásra, kenus edzésekre, de

tanáraikkal akár egy-egy jobb film megtekintésére vagy egyszerű városnézésre.

Összességében ezeket az éveket - és ez még az óvatosan fogalmazott évkönyvekből is kiolvasható - az előző korszakhoz képest a régebbi Pannonhalma szellemisége felé mutató irányváltás jellemezte. Még arra utaló jelek is vannak, hogy a „gimnázium” (vagy annak egy-két prominens személyisége) ezáltal ellentétbe került a főapát által meghatározott irányvonallal – ha lehet egyáltalában ilyenről beszélni.

A korszak nyíltságára és a diákok öntudatosságára is jellemző a kissé félrecsúszott, majd helyre tett Diákönkormányzat ügye. Az I. Diákparlament jegyzőkönyvében a diákok és a válaszadók részéről egyaránt az első olvasásra meghökkentő mondatokat olvashatunk. Természetesen ott is voltak előre egyeztetett felvetések, de ezek után bármelyik diák bármit kérdezhetett, és a diákok mertek is kérdezni. Horribile dictu egy egyházi iskolában még azt is meg merték kérdezni, miért kötelező a vasárnapi szentmisehallgatás. A kérdésekre Csóka Gáspártól és Jáki Zénótól őszinte válaszokat kaptak, amelyek egyes kérdéseknél (köztük a szentmise ügynél) nagyon határozottak is voltak. Nem akartak félreérthető, semmitmondó válaszokat adni. Egyes kérdésekben még a helyes megoldás iránti saját kétségeiket is megosztották a diákokkal, és őszintén beszéltek a pénzügyekről is. A következő Diákparlament jegyzőkönyve, amelyet az évkönyv botrányosnak minősít, nem maradt fenn, az emlékekből nem derül ki, mivel lépték át a diákok a tanárok tűréshatárát, ha átlépték. De akármilyen hangzott el, nem megtorlás következett, hanem a diákönkormányzat feladatainak átszabása.

A diákok emlékezetében ez a korszak, ez a két igazgató sokféle formában megmaradt. Volt, aki az igazgatók mosolygós természetét emelte ki, volt, aki a közvetlenségüket, volt, aki egy-egy jó szavukra emlékezett. Az egyik diák azt írta, soha annyit nem értek el a diákok a felvetéseikkel, mint Jáki Zénó és Csóka Gáspár idejében, és sorolja: kék köpeny, reggeli, mozi Győrben. Ezek nem tűnnek fontos dolgoknak, de az igazgatók tudták, hogy a diákoknak akkor és ott ezek fontosak voltak.

Rosszat azonban róluk csak elvétve említettek, és amit (mint például esetenkénti következtetlenséget), az az összképet érdemben nem változtatja. „Ember arcú kor volt ez, két jó emberrel” - foglalta össze az egyik emlékező.

Korszakunk végén - amely már Szennay András főapátsága alatt volt - a pannonhalmi bencés gimnázium egy ismert, a szigorú nevelési és tanulmányi követelményeinek köszönhetően jó hírű intézmény volt.

Amint ígértük, visszatérünk Szennay Andráshoz, folytatva azt a gondolatot, hogy vajon tudott-e Kapuy Vitál ügynök voltáról. Azt azonban gondolhatta, hogy rendtársai között lehetnek, akik rendszeresen tájékoztathatják a Rend dolgairól az állami szerveket, hiszen maga is ügynök volt. Azok közé a szintén ügynök katolikus főpapok közé tartozott, akiket az államhatalom elfogadott (ezért lehetett főapát), kézben tartott, és akik a hatalom irányában lojálisak voltak. Ugyanakkor kétségtelen, hogy ezt az „elfogadott” helyzetét, ahol csak lehetett, a bencés Rend érdekében felhasználta, nem is kevés eredménnyel. Világosan látta, hogy az 1950-ben megkötött állam-egyház megállapodás kereteit nem tudja megváltoztatni, de ami azon belül lehetséges volt, azt mind megpróbálta elérni.

Az Állami Egyházügyi Hivatallal jó kapcsolatot tartott, így a szükségszerűen felmerülő rendi és gimnáziumi ügyeket diplomatikus eljárással mindig el tudta intézni, mint például a hatnapos tanítási hét engedélyezését. Elérte, hogy a bencés szerzetesek rendszeresen utazhattak nyugati országokba, akár tanári tapasztalatszerzésre is. Már főapátsága előtt jó kapcsolata volt a nyugati országok bencés közösségeivel, ezeket a Rend érdekében később hasznosította, és így Pannonhalma bekapcsolódhatott a Bencés Konföderáció és a Salzburgi Apátkonferencia közösségébe.

Tény, hogy főapátsága alatt Pannonhalmát elkerülték az állami zaklatások, a békés légkör és az anyagi támogatások pedig a gimnáziumi tanárok munkakörülményeit előnyösen befolyásolták. A német és osztrák bencés kolostorokkal ápolt kapcsolatok következtében (elsősorban Korzenszky Richárd remek szervező munkájának köszönhetően), Pannonhalma - és a gimnázium is - egyre több anyagi támogatáshoz is jutott.

Mindezek azt a kifelé is megmutató látszatot keltették, hogy Szennay András főapátsága alatt a bencés Rend és az államhatalom között ugyanaz az együttműködés alakult ki, mint amit azokban az években a hivatalos katolikus egyház és az állam között. Nem biztos, hogy ez a „látszat” a teljes igazságot jelenti. Annak feltárása, értékelése, hogy a bencés Rend életében az előbbiek mellett valójában milyen változásokat okozott (mert biztosan okozott) a főapát személye és egyházpolitikai működése, nem a mi feladatunk, az a bencés Rend majdani történetírójára vár.

Szennay András 1979. április 7-én Korzenszky Richárdot nevezte ki igazgatónak, aki már előző év novemberétől, Csóka Gáspár betegsége alatt igazgatóhelyettesként vitte a gimnázium ügyeit.

Korzenszky Richárd az addig kinevezett igazgatók közül a legfiatalabb volt. Pannonhalmi diák volt ő is, 1959-ben érettségizett.

Kinevezéskor tízéves magyar-orosz szakos tanári gyakorlattal rendelkezett. Kezdő tanárként Győrben prefektus is volt, ám 1973-ban Pannonhalmára kerülve erre nem volt lehetősége, mert a tanári beosztás mellé a főapáti titkár feladatkört is megkapta. Ez utóbbi, nem kevés munkával járó feladathoz járult még a gimnázium Irodalmi Színpadának vezetése.

Korzenszky Richárd rendkívül határozott és öntudatos egyéniség volt, remek szervezőképességgel. Mint főapáti titkár, megismerte és megtanulta a hivatali kapcsolatépítés minden csínját-bínját, amiket aztán igazgatói munkája során eredményesen hasznosított is. Tele volt fiatalos energiával, célratörő és ambiciózus volt, folyamatosan kereste a korszerűsítés, a megújítás területeit és lehetőségeit. Mint igazgató, tökéletesen átlátta a gimnázium ügyeit, kötelességtudásából fakadóan minden szükséges ügyben (még a kellemetlen ügyekben is) határozottan, késedelem nélkül intézkedett. Munkájától nem volt idegen a tekintélyelvűség sem. Már fellépése is tekintélyt parancsoló volt, meg is követelte mindenben a tekintélytisztelést. A diákok egyértelműen tudták, ő az úr a háznál. Tudták róla, hogy véleménye mellett mindig kitart. Ha valamire azt mondta, „igen”, akkor az „igen” is maradt, akárcsak a „nem” az maradt „nem”. Többek emlékében él gyakori mondása: „Ez itt az én boltom, itt azt kapsz, amit én árulok.”

Emberi természetében nagyon különbözött közvetlen elődjeitől. Nem volt „mosolygós” típus, sőt, egyértelműen zárkózott volt, a közvetlenség hiányával. Ezt a tulajdonságát a diákok közül többen távolságtartásként élték meg. Mint a zárkózott emberek többségénél, benne is volt valamennyi tartózkodás másokkal szemben.

Érzéke volt a sikeres közszerepléshez, kiváló szónok és nagyon jó, hatásos előadó volt. Szívesen fogadta, ha felkérték előadások tartására. Racionális gondolkodása és lényegre törése azonban nem csak előadásaira volt jellemző, hanem intézkedéseiben is tetten érhető.

Korzenszky Richárd igazgatóságának 10 éve a leghosszabb, és egyben történetírásunk utolsó korszaka, amely a legtöbb változást hozta a pannonhalmi gimnázium életében. Nem ismételjük mindazokat, amiket korábban már részletesen megírtunk, a változások közül csupán két fontosat említünk, a fakultatív oktatási rendszer bevezetését és az épület tetőterének beépítését. Ez a kettő már önmagában is elegendő lenne ahhoz, hogy sikeres korszakról beszéljünk.

A korszak összképe azonban ennél összetettebb, nem csak a szigorúan vett oktatás változásaiból és annak környezeti fejlesztéseiből áll. Korzenszky Richárd sok egyebet is tett, amelyek ezt a képet sokféleképpen színesítik.

Igazgatóként sok kezdeményezést örökölt elődeitől. Ezek közül sokat tovább is vitt, említjük elsőként közülük a vendég-előadók meghívását és a színházlátogatásokat. Igazgatósága idején a meghívott előadók száma többszörösére emelkedett, az előadások témái pedig szinte minden tudományágra, a művészetek minden válfajára kiterjedtek. A meghívottak névsorát és előadásaik témáját végignézve, felismerhető az a tudatosság, hogy ezek kiválasztásánál nem csupán a művészi élmény, netán általános ismeretterjesztés volt a cél, hanem a diákok pályaválasztásának segítése is. (Korzenszky Richárd maga is tartott pályaválasztási felkészítő órákat). A korábbi állandó meghívott Mensáros László és Bálint András mellett további színművészek jöttek, és Markó Ivánnal a balett is megjelent.

De nemcsak a színpadművészetek terén jöttek újdonságok, hanem a képző- és iparművészeteknél is, említve a tűzzománc készítést, vagy a kerámia művészetet. A színházlátogatások mellett a diákok balettet is néztek Győrben, és művészeti kiállításokat látogattak. A Filharmónia hangversenyei mellett további zenei eseményeket szerveztek, a kínálatot olyan korabeli újszerűségekkel színesítve, mint a Kecskés Lant-együttes, vagy Cseh Tamás és Kobzos Kiss Tamás fellépése.

Mindez tükrözi Korzenszky Richárdnak azt a felismerését, hogy már nem csak a felsőfokú oktatás nem ad általános műveltséget, hanem a gimnáziumok sem, hiszen a tanrend egyre inkább a szakosodott felsőoktatás előképzési igényeit szolgálja. Az előadásokkal, a színház és kiállítás látogatásokkal, ahogy ő nevezte „közművelődési programokkal” az általános műveltség megszerzésének lehetőségét kívánta megadni a diákoknak.

Ha az előzőeket számba vesszük, hozzátevé, hogy a fakultatív oktatási rendszer (és a szakköri munka) csak a diákok napirendjének felforgatásával, a rendes tanulási idő és a szabadidő rovására volt megvalósítható, érthető, hogy a diákok állandóan túlterhelésre és fáradtságra panaszkodtak, noha, amint az 1983/84-es évkönyv írja „*mintha a negyedikesek már beletörődtek volna*”. Az előadások, a színházlátogatás nem volt kötelező, de a kísértés, hogy tanulás helyett mást lehet választani, túl erős lehet egy diáknak.

Ennek a túlterheltségnek az ismeretében különösnek tűnik az, ahogyan a gimnázium vezetése a filmművészet, illetve a filmvetítések ügyét kezelte. Nem egy olyan tanév volt, amely során 60-70 filmet is vetítettek a Diákmoziban, kisebb számban „művészi” nagyobb számban „szórakoztató” filmeket. Egy átlag diák évente 21 filmet nézett meg, többségében szórakoztató filmet. Ha a 70 film időszakát nézzük, az önmagában sokkal több, mint amennyit a gimnázium a diákok idejéből az összes

„közművelődési programra” áldozhatott. Igaz, moziba járni se volt kötelező. Mégis, ezt a mennyiséget sem a filmművészet jelentősége, sem a diákok valós szórakozási vagy kikapcsolódási igénye nem indokolta, nem beszélve arról, hogy sok szülő is helytelenítette (de eredmény nélkül) az otthon nem megengedett mértékű „mozizást”.

A témakört lezárva véleményünk azokéval azonosul, akik szerint a „közművelődési programok” összességében inkább túlkínálat volt, mint egyfajta mértéktartás. A túlkínálat nem biztos, hogy összhangban volt a kamaszkorú diákok helyes döntési képességével. Ahogyan az egyik szülő nyilatkozott: „a kevesebb több lett volna.”

Már korábban szoltunk a külföldi bencés intézményekkel kialakuló jó kapcsolatokról. Ezek szinte kizárólag Korzenszky Richárd kitartó szervező munkájának és kapcsolatépítésének volt a gyümölcse. Mindez természetesen a főapát tudtával, és az állami hatóságok engedélyével történt, ahogy az 1981/82-es évkönyv is írja: *„A hatóságok tudomásával és jóváhagyásával október 31-én az osztrák Katolikus Középiskolák Szövetség 5 tagú küldöttsége jött Pannonhalmára Bécsből”*.

Korzenszky Richárd rengeteget utazott külföldre, bencés kolostorokat, segélyszervezeteket keresett fel, tárgyalt, támogatásokért kilincsel, meghívásokat szerzett bencés tanároknak, diákoknak, külföldi diákok fogadásában egyezett meg. A gimnázium és annak diákjai előtt soha nem remélt lehetőségek nyíltak: a diákok a gimnázium szervezésében nyugatra is utazhattak, rendszeresen látogattak Melkbe, Meschedébe. A gimnázium épülete pedig korszerűsödött, az oktatási segédeszközök gyarapodtak.

Említettük már, hogy Korzenszky Richárd remek előadó volt. Igazgatói minőségében belföldön is több szakmai tanácskozáson vett részt, előadásokat tartott oktatással foglalkozó tudományos konferenciákon is.

Mint a katolikus oktatásügy „utazó nagykövete”, folyamatosan felszólalt annak érdekében, hogy a hivatalos szervek ezeknek az iskoláknak az oktatási eredményeit ugyanolyan mértékben ismerjék el a nyilvánosság előtt, mint az állami gimnáziumokét. Érthető, hogy a legnagyobb küzdelmet a pannonhalmi gimnázium elismeréséért, az azzal járó hírnévért folytatta. Érvelése arra a gondolatra épült, hogy az iskola mindig szerves része a társadalom életének, annak a társadalom életében meghatározó feladata van, az oktatás. Az az iskola pedig, amelyik ezt a társadalmi feladatát jól látja el, vagyis eredményesen oktat, méltó az elismerésre, és a hírnévre.

Pannonhalma elismertsége, jó hírneve érdekében szükségesnek tartotta a közvélemény előtti állandó jelenlétet, ezért szorgalmazta a magyar

és külföldi sajtóban, újságokban, folyóiratokban, a rádióban, a televízióban, minél több szereplést, cikk, híradás, tudományos írás megjelenését. Mint kiváló szervező, kapcsolatteremtő mindezeket el is tudta érni, Pannonhalmának „jó sajtója” volt itthon (amilyen mértékben az adott társadalmi rendben egy egyházi intézménynek az lehetett) és külföldön is.

Úgy gondoljuk Korzenszky Richárd küzdelmének elsődleges célja valójában nem a hivatalos elismerés volt (fellépése így is eredménnyel járt, legalább is erkölcsi téren, hiszen a pannonhalmi igazgatók, tanárok több kitüntetést is kaptak ezekben az években), és nem is a hírnév volt. Mint igazgató, tudta, hogy a gimnázium eredményei jók, és erre semmilyen hatása nincs annak, hogy azt elismerik, vagy nem. Azt is tudta, hogy a pannonhalmi gimnázium jó híre évtizedek óta változatlan, amit bizonyított a folyamatos (bár ebben a korszakban már csökkenő) túljelentkezés. Az elismerés, a dicsőség és a hírnév (bár emberileg biztosan jóleső) egyébként is rendszeridegen a szeretetességtől.

Azt feltételezzük, Korzenszky Richárd valódi célja az „azonos elismerés”-sel járó „azonos elbírálás a továbbtanulásnál” lehetett, ami valóban lényegbevágó kérdés volt. A sors iróniája, hogy ez a kérdés pár év alatt az egyházi iskolákon kívüli erők hatására oldódott meg, még Korzenszky Richárd igazgatósága idején. A legfontosabb maga az eredmény, a felvételiknél lévő hátrányos megkülönböztetés megszűnése volt.

Más, tudatosnak tartott változás is megfigyelhető a gimnázium életében. Már Csóka Gáspár alatt is voltak jelei, de valójában Korzenszky Richárd igazgatósága alatt teljesedett ki a határozott törekvés a humán jellegű ismeretszerzés-ismeretadás erősítésére. Ez nem Korzenszky Richárd humán végzettségéből fakadt (bár bizonyára amiatt is szívesen tette), hanem annak felismeréséből, hogy a pannonhalmi diákok előtt egyre inkább megnyílt a humán pályákon való továbbtanulás lehetősége. A gimnázium korábbi éveiben a továbbtanulás elsősorban a műszaki-természettudományi területeken volt lehetséges, ezért az oktatásban is ezekre fektették a legnagyobb hangsúlyt. Ennek a természettudományi irányultságnak következménye lehetett, hogy korábban érdeklődő diákok hiányában megszűnt az irodalmi és a történelmi szakkör. Korzenszky Richárd alatt ezek a szakkörök is újra indultak, további humán szakkörök is működtek, mint a paleográfia, és ide soroljuk a különböző művészeti szakköröket is.

A gimnázium érdekében végzett, az előbbieken részletezett sokféle tevékenység, az ezzel járó utazások miatt Korzenszky Richárd sokat volt távol a gimnáziumtól, az ezekre való felkészülés is rengeteg energiát és időt

igényelt. De energiával mindezt bírta. Talán csak a tanévek végére fáradhatott el, amit aztán az akkor összeállítandó évkönyvek sínylettek meg. A tanárok pedig az igazgató távollétében is tették a dolgukat, a diákok tanultak, a jó tanulmányi eredmények pedig jöttek. Korszakában szerezte a gimnázium az egyetlen első helyet az Országos Középiskolai Tanulmányi versenyeken, még hozzá humán területen, latin nyelvből.

Mint volt bencés diák, Korzenszky Richárd tapasztalatból tudta, a volt bencés diákokat milyen erővel tartották össze - még a kommunizmus legvadabb éveiben is - az egykorvolt bencés Alma Mater-ek. Azt is tudta, az évek során ez mennyi segítséget jelentett a Pannonhalmán végzett diákoknak, például egyetemi felvételnél, munkahelyeken, vagy életük egyéb eseményeinél. Egyrészt a múltbeli összetartás megbecsülése miatt, másrészt ennek a „láthatatlan”, de élő közösségi erőnek a könnyebb megszólíthatósága érdekében, Korzenszky Richárd rendkívül óvatosan, de elkezdett ennek a közösségnek nyilvános fórumot biztosítani.

Első lépése volt (Szennay András, és feltehetően az illetékes hatóságok tudtával) 1982. május 23-án a „bencés öregdiákok vasárnapja” megrendezése, amelynek ünnepi szentmiséjén a Bazilikában valamennyi egykori bencés iskola képviselőjében közel 500 egykori bencés diák gyűlt össze. Ettől kezdve minden év májusának utolsó hétvégéjén megtartották a bencés öregdiákok találkozóját. Az öregdiákok a befogadásuk hálajaként az 1980-as években alapítványokat létesítettek, amelyek a diákokat támogatással járó elismerésekben részesítettek (Mattyasovszky díj, Nagy Julián vándordíj, Hunyadi János díj, a Cziráki László emlékét ápoló Pro Cultura Humana Alapítvány). Az 1989. május 27-i találkozón az öregdiákok újból életre hívták az 1948-ban betiltott Bencés Diákszövetséget.

Az 1980-as években a külvilág arról értesülhetett, hogy Pannonhalmán szívesen megfordulnak a hatalom vezetői és képviselői, akik valójában a páratlan látnivalók miatt jöttek. Egyházi mivolta ellenére Pannonhalma egyre többet szerepelt a televízióban, a rádióban, és már nem a „klerikális reakció fészkeként”, mint az 1940-es évek végén, vagy a Baradla tragédia idején. Mind ebben szerepet játszott az is, hogy Szennay András az állammal szemben a behódolt katolikus egyház „reál-politikáját” képviselte. Ez utóbbit a diákok is tudhatták, hiszen hozzájuk intézett ünnepi beszédében Szennay András többet emlegette Aczél Györgyöt, mint a kommunisták véres egyházüldözését (lásd 1984/85-évkönyv). Mindezek azt a látszatot kelthették a társadalom egy részében, hogy Pannonhalma együtt működik a rendszerrel. Talán ennek a vélekedésnek szerepe volt abban az elterjedt

szóbeszédben is, hogy Pannonhalmán a „kommunista vezetők csemetéi” tanulnak.

Pedig mindez csak a felszínt jelentette, más volt a „hivatalos” Pannonhalma kifelé, és más volt a gimnázium. Korzenszky Richárd igazgatóként azonban hiába tartotta távol a gimnáziumot, a diákságot a politikától, főapátjának társadalmi megítélésétől nem határolhatta el magát, annak árnyékai a gimnáziumra is rávetültek.

A kinti változások aztán törvényszerűen elérték a diákokat is. Az 1988/89-es tanévben a dr. Somorjai Ádám vezette Szabad Fórum már politikai vitákat is rendezett, figyelemmel kísérték az Erdélyben tervezett falurombolás ügyét, a meghívottak között felbukkan a Magyar Demokrata Fórum egyik alapítója, Kiss Gy. Csaba, és a diákok Pozsgay Imrének a győri Széchenyi téren tartott ünnepi beszédén is ott voltak.

Korzenszky Richárd is tisztában volt azzal, hogy a „diák-anyag” (ő is használta ezt a kifejezést) nem ugyanolyan, mint az ő diákkorában volt. Ezért azt vallotta, hogy az otthon, a család nélkül a gimnázium és a diákotthon munkájának korlátai vannak, csak a családra építve képes az iskola eredményes lenni. Ebben az ügyben az igazgató álláspontja talán túlzó volt (például a vallásos nevelés tekintetében), bár biztos, hogy az otthoni ráhatások és példák komoly tényezőt jelentettek a nevelői munkában. Ennek érdekében igazgatósága alatt nagyon erős kapcsolatot alakított ki a szülőkkel, körlevelekben is nem egyszer kérve tőlük a közös nevelést.

Korzenszky Richárd igazgatósága alatt a diákok életközélből ismerkedtek meg a társadalom pár szociális gondjával: Pannonhalmán rendszeresen vendégül láttak mozgáskorlátozottakat, a diákok a fogyatékos gyermekek sörédi táborában dolgoztak nyaranta, előadások hangzottak el a cigányság helyzetéről, cigány fiatalok csoportjai látogattak Pannonhalmára.

A külföldi kapcsolatokat és az itthoni légkör változásait felhasználva Korzenszky Richárd az elődei alatt még elképzelhetetlen ügyet is sikerre vitt: a diákok külföldi zarándoklatokon is részt vettek. Eljutottak Rómába, ott voltak II. János Pál pápa mindkét ausztriai látogatásának eseményin, részesei lehettek a Londonban tartott Taizéi-találkozón. Igaz, mindig csak pár diák, mert csak ennyire futotta a gimnázium pénzéből. De annak a pár diáknak ezek a zarándokutak (amelyeknek azért mindig voltak kulturális programjai is) életre szóló élményt jelentettek.

Korzenszky Richárd élt-halt a gimnáziumért. Energiát nem kímélve mindent elkövetett, hogy az örökölt gimnáziumból az akkori idők szemében korszerű gimnázium legyen. Eredményeiért elismert, jó hírű és korszerű

gimnázium. Oktatás és nevelés tekintetében épp úgy, mint annak tárgyi feltételeiben. Az a munka, amit ennek érdekében elvégzett, nem egy embernek való mennyiség volt. Küzdelme a gimnázium elismertetéséért, az intézmény folyamatos korszerűsítése sokkal több munkát adott neki, mint a diákok. Tudatában ott élhetett, hogy a diákok cserélődnek, az intézmény viszont marad, és az új diákoknak is a legjobb intézmény jár. Biztos, hogy munkájában ezért az intézmény ügyei meg is előzték a diákokat. Az 1980-as években előrehaladva az évkönyvek is többet foglalkoznak a gimnáziummal, mint az ott tanuló diákokkal.

Korzenszky Richárdot pár nappal az 1988/89-es tanév első félévének lezárása előtt Szennay András felmentette, mert rendi munkakörben kapott vezetői beosztást, a Főmonostor perjele lett. Tíz évig tartó igazgatósága alatt a gimnázium és a diákotthon változásokkal teli, mozgalmas életet élt.

Korszakunk lezárását jelentette Pintér Ambrus egy féléven keresztül tartó igazgatósága. Valójában már szeptember végétől vitte a gimnázium ügyeit, mert akkor Korzenszky Richárd tanulmányútra Rómába utazott, és csak január végén érkezett haza. A tanév folytatódott, rendkívüli esemény nem volt. Június 10-én volt a Te Deum, utána voltak a szóbeli érettségik. Az iskola labdarúgó csapata Melkben még játszott egy mérkőzést az ottani bencés gimnázium csapatával.

Amikor a pannonhalmi gimnázium valahol szóba kerül, mindig felteszik a kérdés: voltak-e ott nagy tanár- vagy nevelő- egyéniségek? Akarattal kerüljük gyakran szereplő „híres tanárok” elnevezést, mert a híres jelző nem egyértelműen elismerő, a híresség, a hírnév pedig mulandó.

Az első válasz: kellett, hogy legyenek, mert a pannonhalmi gimnázium erős és jó hírű gimnáziumként élt a köztudatban, egy ilyen hírnév pedig elképzelhetetlen nagy tanár-egyénségek nélkül. Jelképesen mondva: a nagy tanár-egyénségek, mint oszlopok tartják a szellemi építménynek tekinthető iskola jó hírét.

A második válasz egyértelmű: voltak! A Pannonhalmán korszakunkban tanító 62 bencés tanárból nagyon sokan vannak, akit a diákok közül többen-kevesen annak tartanak, és visszaemlékezéseikben így is emlegetnek. Ez túlzásnak tűnik, de egyrészt érthető, mert szinte minden diáknak volt kedvenc vagy szeretett tanára, aki az ő szemében egyúttal „a nagy egyéniség” volt. De a túlzás nem baj, mert csak azt igazolja, hogy szinte mindenki talált magának a bencések között valakit, akire még évek elmúltával is fel tud nézni. Azonban ahhoz, hogy valakit igazán nagy tanát

egyéniségnek valljunk, ennél több kell. Nem elég csupán a ragyogó tudás és a remek pedagógusi képesség, sem a diákok nemzedékeinek hosszú éveken átnyúló oktatása, a kimagasló szellemi alkotások. Más téren is kell jeleskednie: példamutató emberi tulajdonságokkal és életvitellel – de nem kell tökéletesnek lenni, elég arra hasonlítani.

Sólymos Szilveszter OSB, a bencés múlt hétköznapjainak szorgalmas kutatója Ezer év száz bencése címmel kiadott könyvének Előszavában írja: *„Pannonhalma ezeréves múltjából száz olyan bencés életét kívántuk bemutatni, akik valamilyen téren kitűntek, akár mint szerzetesek, nevelők, tudósok, lelkipásztorok vagy egyszerűen, mint emberek.”* Sólymos Szilveszter ehhez még hozzáfűzte, hogy válogatásánál természetesen csak elhunytak jöhetnek számításba. Ennek okait nem tartja szükségesnek részletezni, de így is egyetértünk felfogásával, ezért mi se keressük a még élő tanárok közül a nagy egyéniségeket. Rábizzuk azt az utókorra.

Úgy gondoljuk, azok a bencések, akik Pannonhalmán az ifjúságot nevelték, oktatták, és a magyar bencés Rend egykor volt, bizonyára sok ezer bencése közül Sólymos Szilveszter válogatásában szerepelnek, azokat mi is méltán nevezhetjük „nagy tanár egyéniség”-nek. Ez még akkor is így van, ha tudni, minden válogatás, így Sólymos Szilveszteré is részben szubjektív (maga is beszél ennek lehetőségéről), a „százas határ” pedig egy tudatosan választott, ám a valóságot nem tükröző, mesterséges határ.

A pannonhalmi gimnázium és diákotthon történetének első 50 évéből (az első 25 év történeténél ezzel a kérdéssel nem foglalkoztunk, de illik most pótolni) Sólymos Szilveszter száz bencése között a következők szerepelnek (elhalálzási sorrendben): Bajtay Oros, Faggyas Edvin, Kováts Arisztid, Danczi Villebáld, Cziráki László, Szigeti Kilián, Vályi Hugó, Legányi Norbert, Szabó Flóris és Söveges Dávid. Sajnálattal jegyzi meg Sólymos Szilveszter Előszavában, hogy hely hiányában, elsősorban a 20. század második feléből volt kénytelen elhagyni olyan neveket, mint Csóka Lajos, Hajdú Lukács, Karsai Géza, Esztergályos Tibor és Gál Geláz.

Mint írtuk, a diákok emlékezetében ennél sokkal több „nagy tanárom volt” emlék él. Említünk közülük párat, akit legtöbbször említenek, és akik a Sólymos Szilveszter könyvének megjelenésétől eltelt időben távoztak el az élők világából: Bánhegyi Miksa, Jáki Zénó, Luif Otmár és Vida Szabolcs.

Igaztalanság nem gondolni arra, hogy a civil tanárok is megjelentek Pannonhalmán, és a harminc évig oktató Tólos Zoltánnak is voltak-vannak „rajongói”. Érezzük, a kép így messze nem teljes. Úgy hisszük, egy mindenki egyetértését elnyerő névsor nem is lenne összeállítható.

Az igazán fontos az, hogy voltak, és talán kevésbé fontos, hogy kik voltak azok, és hányan voltak. Az igazán fontos az, hogy tanítottak, példát mutattak. Tanításukkal, példamutatásukkal pedig sok-sok diáknak jelölték meg azt az életutat, amelyet érdemes végigjárni. Ha pedig elakadnak ezen az úton, mint útjelző oszlopok, ők bukkannak fel emlékezetükben.

Akik méltók lettek volna még említésre, ám most kimaradtak, azok pedig életükben voltak, ha élnek, vannak annyira bölcsek, hogy egyet értsenek az idősebb Cato mondásával: „*Jobb szeretem, ha azt kérdezik tőlem, miért nincs szobrom, mintha azt kérdeznék, miért van.*”

Pannonhalma 1989-ben nagyon sok mindenben más volt, mint 1964-ben. Majdnem mindenben más. Ez a „más” ezúttal nem csak értékelő jelző, hanem azt a tényt is hivatott rögzíteni, hogy változott. A változások egy része tudatos változtatások következménye volt, és azok elsősorban a Pannonhalmán folyó nevelés-oktatás tárgyi feltételeit érintették: a gimnázium és a diákotthon épületének folyamatos korszerűsítése, a tárgyi berendezések, oktatási eszközök fejlesztése. Mindezek eredményképpen (és elsősorban a külföldi támogatásoknak köszönhetően) 1989-ben a pannonhalmi gimnázium és diákotthon az ország korszerű feltételek között működő gimnáziumai közé tartozott.

A változások közül több azonban nem tudatos cselekvésnek, hanem törvényszerűségeknek köszönhető. Változott a tanári kar, már csak Polán Hildebrand maradt meg a 25 évvel korábbiak közül. A többiek meghaltak, elmentek, Győrben tanítottak vagy nyugdíjas éveiket élték. Az életben lévő bencések létszáma egyre csökkent, az elvégzendő feladat egyre nőtt, a Rend tanár-utánpótlása akadozott, ezért egyre növelni kellett a civil tanárok számát. A Diákotthon létszáma 10%-kal nőtt, mert nem voltak már bejárók.

Az 1988/89-es tanév oktatási rendje egy dologban hasonlított csak a 25 évvel korábbihoz: az oktatott tantárgyak többségének elnevezése megmaradt. Ezen kívül szinte minden megváltozott.

A vallási élet területén is voltak változások. Közülük a II. Vatikáni Zsinat következményeire utalunk, a liturgia terén elrendelt változtatásokra, köztük hangsúlyosan a nemzeti nyelv használatára, a hívek bevonására a liturgikus cselekményekbe.

Megváltozott a bencés Rend is. 1964-ben Legányi Norbert volt a főapát, akinek emberi habitusa, állásfoglalásai a katolikus egyház és bencés Rend kérdéseiben leginkább Mindszenty József bíborosra emlékeztetnek, rendje külső és belső békességért még az önkéntes száműzetést is vállalta.

Az öt követő Szennay András főapát viszonya az államhatalommal teljesen más volt. Talán Lékai László bíboros egyházpolitikájával mutatott rokon vonásokat, amely az állam és az egyház közötti jó viszony megteremtését tartotta legfőbb feladatának, többször rossz kompromisszumok árán is. A Szennaytól történő kezdeti idegenkedés (amiben egyebek mellett komoly szerepe volt annak is, hogy hosszú ideig nem élte napi életét a közösséggel, amelyet vezetett) lassan feloldódott. Szerepe volt ebben a Szennay András főapát által biztosított „nyugodt hétköznapiaknak” is, amely a bencéseknek biztonságérzetet és a korábnál nagyobb fokú szabadságot adott (lásd a külső társadalomnál az életszínvonalról elmondottakat). A fiatal bencéseknek amúgy is más volt a világképük, az értékítéletük a külső társadalomról, mint idősebb társaiké. A mindenkori főapát szellemi kisugárzása idővel szükségszerűen meghatározó lett a bencés Rend egészére is. Az előbbieket mind közrejátszottak abban, hogy Pannonhalma zártsága, amelynek egyik küldetése volt megőrizni azokat az értékeket, amelyeket tovább kellett adniuk, megszűnt. De nem csak egyre nyitottabb lett a külvilág felé, de befogadó is, és nem csak a beáramló kulturális, tudományos értékekben. Ami más is beáramlott, az pedig nem mindig szolgálta a korábbi értékek megőrzését. Pannonhalmán részben a korábbi szellemiség is megváltozott.

Mindezekből a változásokból a diákok nagyon keveset éreztek. Valójában csak azt érzékelhették, ami változás éppen az alatt a négy esztendő alatt, a saját idejükben történt: igazgató váltás, magyarul mondják a szentmisét, új tanrend, elkészült a tornaterem, van állandóan meleg víz, és folytathatnánk a sort. A Rendben történetekre amúgy is alig láttak bele, és valljuk be, abból is csak az foglalkoztatta őket, ami a diákéletet érintette.

A 25 év alatt változhattak a főapátok, változhattak az igazgatók, változhattak irányok és elképzelések, változhatott mindaz, amit felsoroltunk, mégis volt, amire ezeknek nem volt hatásuk, és nem változott.

Nem változott a szerzetesek Isten-hite (ez magától értetődő), és nem változott nevelői küldetéstudatuk.

Ezért, és a gimnáziumban folyó nevelő-oktató munkának, és csak ennek a munkának köszönhetően:

1989 nyarán a pannonhalmi bencés gimnázium és diákotthon egy ismert, a szigorú nevelési és tanulmányi követelményeinek köszönhetően jó hírű intézmény volt.

A gimnázium életében, történetében pedig csak ez az igazán fontos, ez az igazi eredmény. Az összes többi, amit leírtunk, az csak megtörtént.

Források, jegyzetek, irodalom

Munkánk elsődleges forrását a Pannonhalmi Szent Benedek-rendi Általános Gimnázium évkönyvei jelentették. A Katolikus Középiskolák Főhatóságának utasítására 1950-től a tanévekről minden évben egy beszámoló jellegű évkönyvet kellett összeállítani. Ezek az évkönyvek gépírással, csak pár példányban készültek, 1-1 példányt kapott belőle a Katolikus Középiskolák Főigazgatósága, az Állami Egyházügyi Hivatal, a mindenkori Főapát és természetesen a gimnázium irattára. Felépítésük nagyjából követik az olasz gimnázium nyomtatásban megjelent évkönyveit, ám azoktól eltérve nem ismertetik önálló fejezetben a diákothon életét, illetve csak áttételesen szólnak a diákok szabadidős tevékenységéről.

Az évkönyvek alapos megismerése után azonban tapasztalataink óvatosságra intettek. Már az előző korszak feldolgozása során tisztában voltunk, hogy a gimnázium, tudva kiknek kezébe kerülnek az évkönyvek, azok összeállításánál kínosan ügyelt arra, hogy a tartalom, sőt a nyelvezet is megfeleljen az „elvárásoknak”. És az óvatosság súgta azt is, hogy nem kell mindent leírni, különösen nem olyant, ami félremagyarázható. Nehezen tetten érhető esetekben és óvatos mértékben időnként „szépítésekkel” is találkozunk, vagy egy-egy gondot okozó ügy diplomatikus körülírásával.

Mindezek igazak a most tárgyalt korszakunkra is, de ennél nagyobb gondok is adódnak. Kezdjük azzal, hogy az 1980-as évtized két tanévében egyszerűen nem készült el az évkönyv, igaz, az összeállításához szükséges kézirat egy része fennmaradt. Az pedig már a forrásértéket is veszélyezteti, amelyen mértékben esetenként rendetlenek ennek az évtizednek az évkönyvei. Ebbe beletartozik a felépítés szerkezetének állandó változtatása, egyes megszokott munkarészek elhagyása, a közétett adatsorok tartalmi változtatása. A folyamatos változtatás még a statisztikai adatszolgáltatást is elérte. Ugyanakkor - újdonságként - ezek az évkönyvek „aktuálpolitikai” töltetű írásokat is tartalmaznak, amelyek a gimnázium megújulásra vonatkozó elképzeléseket tükrözik, szintén más, korábban rendszeresített munkarészek elhagyása árán.

Van egy-két ritka eset, amikor az évkönyv tudatosan valótlán adatot tartalmaz. Erre példa az a 1960-as évek könyvkötészeti gyakorlat vezetése. Az évkönyvek mindig egy bencés tanárt (Szigeti Rajnald, Pintér Ambrus, Pálffy Aurél) neveznek meg gyakorlat-vezetőnek (nekik volt pedagógusi képesítésük), a valóságban az oktatást viszont Sámbockréthy Péter végezte.

Munkánkban mindenhol tételesen utalunk arra, ahol az évkönyvek hiányosságai gondot okoztak, netán a megbízhatóság rovására mentek.

Munkánk másik fő forrása - hasonlóan a gimnázium története első kötetéhez - az egykori diákok emlékezet-anyaga volt. Be kell vallanunk, ez a törekvésünk csak részsikerekkel járt. Az ebben az időszakban végzett 50 osztályból csak 42-höz sikerült kapcsolatot találni (ebben a még élő prefektusok közül egy-kettő segített). Hozzájuk a továbbtanulási adatokról kitöltendő táblázatot és a diákéletre vonatkozó kérdőívet juttattunk el. Pár osztálytól szinte postafordultával érkezett a válasz, bizonyítva, hogy az osztályközösség él, egymásról szinte naprakészen mindent tudnak. Többen rövidebb-hosszabb időt kértek az adatok összegyűjtésére, és voltak, akiket kétszer-háromszor is emlékeztetni kellett vállalásukra, de mindezekről is érkezett végül felhasználható válasz. Sajnos, a megkeresettek mintegy fele teljesen elhallgatott, vagy még válasz se jött. Összesen 20 osztálytól érkezett válasz, de a tovább tanulási adatsor ezek közül is jó párnál hiányos maradt. Pár hónap után az adatgyűjtést be kellett fejeznünk, a továbbtanulási adatok összeállításáról pedig szomorú szívvel le kellett mondanunk. A diákkori emlékekről beérkezett válaszok azonban eseményekben roppant gazdag volt, és jó pár ezek közül szerepel is a történetírásunkban. Abban reménykedünk, hogy a könyvben minden segítő rá fog ismerni arra, ami az ő kútforrásából származik, és ez a felismerés örömmel és büszkeséggel tölti el. Köszönet ezeknek az osztályoknak, segítőknek!

Sikerült pár olyan szülőnek a véleményét is megismerni, akik fiai ebben a korban voltak diákok. Ők kissé kívülről is látva a dolgokat, köztük Pannonhalma társadalmi megítélését, több kritikus dolgot is megfogalmaztak a dicsérek mellett.

Korábban a pannonhalmi gimnázium és diákothon történetéről átfogó jelleggel egyetlen mű jelent meg. Ez Mészáros István munkája, az Iskola Szent Márton hegyén, amely a Pannonhalmán 1000 éve folyó oktatást felölelő. Ebben szerepel az 1964-1989 közötti 25 év történetének rövid leírása is, amelyhez forrásként Mészáros szintén a gimnázium évkönyveire támaszkodott, így munkánkhoz nem nyújtott többletet.

A Baradla-barlangban történt tragédiának és Pászthory Valter büntető pereinek a maga idejében széleskörű sajtó visszhangja volt, ezek egy része összegyűjtve a Pannonhalmi Főkönyvtárban is megtalálható, az országos napilapok híradásai pedig az Országos Széchenyi Könyvtárban olvashatók. A közelmúltban *Tóth Eszter Zsófia* végzett alapos kutatásokat, ennek eredményeit összefoglaló dolgozatát szintén Pannonhalmán őrzik.

Gyurkovics Tibor Isten nem szerencsejátékos című regényében dolgozta fel a Baradlánál történeteket - egyedi lélektani megközelítéssel - amelyek színpadi változatát 1976-ban mutatták be.

A pannonthalmi diákok családi háttérének részletes szociológia elemzését *Csejoszki Mihály* tette közzé. Az oktatási rendszer változásaival, az egyetemi felvételi rendszer változásaival és az állam-egyház viszonyát szabályozó rendeletekkel foglalkozó források a Forrásjegyzékben szerepelnek. Forrásként használtuk azt az összefoglaló jelentést a katolikus gimnáziumok helyzetéről, amelyet a Művelődési Minisztérium 1982-ben készített Köpeczi Béla miniszternek a Lékai László esztergomi érsekkel történő hivatalos megbeszélésre felkészítésként.

A tárgyalt korszakunkban egyetlen egykori diák, *Méhes Károly* írta meg a Pannonthalmán töltött éveiről emlékiratait, a Hegymenet című könyvében. Az emlékekben a pannonthalmi diákélet sok részlete köszön vissza egy sajátos hangulatot tükrözve, ám a tanárok és az ott folyó oktató-nevelő munka másodlagosként tűnnek fel. Egyes történetei meghökkentők, sőt erkölcsileg elfogadhatatlanok – ha igazak. Az olvasónak az az érzése támadhat, hogy az egykori diákban mélyebb nyomokat hagyott mindaz, amit nem fogadott el Pannonthalmán, mint azok, amiket ott kaphatott.

Végül még egy fel nem tárt, de lehetséges forrásról kell szólnunk. A pannonthalmi bencések írásos hagyatékát szintén Pannonthalmán őrzik, köztük azokét a bencéseket is, akik a most tárgyalt korszakaiban tanítottak, vagy prefektusok voltak. Feltételezhető, hogy a hagyatékokban lehetnek naplók, levelek, feljegyzések, amelyekben szerepelnek napi események, történések a gimnázium és a diákothon életéből, vagy azok szereplőiről.

Forrás- és irodalomjegyzék

A Pannonthalmi Szent Benedek-rend névtára, 1802-1986. Összeállította:

Berkó Pál és Legányi Norbert. Győr, 1987.

A Pannonthalmi Szent Benedek-rendi Általános Gimnázium évkönyvei
1964/65 – 1981/1982, 1983/1984 – 1986/1987, 1988/1989

Balogh Margit – Gergely Jenő: Állam, egyházak, vallásgyakorlás
Magyarországon, 1790–2005 II. kötet 198. szám *História Könyvtár*
Okmánytárak 2. Budapest, 2005.

Borián Elréd OSB: Ezeréves Iskola Pannonthalmán - Tradíció és megújulás
Pannonthalma, 1996.

Csejoszki Mihály: Katolikus nevelés a politikai diktatúra oktatási rendszerében – a pannonthalmi bencés gimnázium oktatásszociológiai vizsgálata (1950–1990) In Magyar Pedagógia 112. évf. 3. sz. Bp. 2012.

Drahos Péter: Katolikus iskolák az államosítás után In: Educatio 1992. 1. évf. 1 sz.

Félix atya könyve Szerk. Várkonyi Wirter Balázs Filius Bt, Budapest, 2004.

Forgatag A pannonthalmi bencés gimnázium diáklapja 1-7. szám 1985-87.

- Gereben Ferenc*: „Lélekben mindig előttem vagytok...” Etűdök Cziráki László OSB centenáriuma (kézirat)
- Gereben Ferenc*: Egy szerzetes-tanár: Cziráki Géza László (1915-1981). In: Tudós tanárok az Eötvös Collegiumban. (Szerk.: Sepsi Enikő és Tóth Károly) Bp. 2009.
- Gereben Ferenc*: Imádkozzál és dolgozzál – Adalékok a bencés öregdiákok társadalomrajzához In: Bencés Diákszövetség Almanach 1993-1994
- Gyurkovics Tibor*: Isten nem szerencsejátékos Budapest, Móra, 1973.
- Hetényi Varga Károly: Szerzetesek a horogkereszt és a vörös csillag árnyékában I. kötet Pécs, 1999.
- Hirka Antal OSB*: Tíz esztendő a pannonhalmi bencés gimnázium élén (1979-1989) In: Korzenszky Richárd 70 esztendő emlékkönyv, 2011.
- Kallós Károlyné Nagy Irén: Cziráki Géza László 1915-1981. In: Hűséggel a katedrán. Jeles pedagógusok Győr-Sopron megyében 5. kötet Győr, 2014.
- Korzenszky Richárd OSB*: A bencések iskolája In: Credo, 1996. 2. évf. 3. sz.
- Korzenszky Richárd OSB: Az iskola szolgálata – Az Úr szolgálatának iskolájában In: Népek nagy nevelője Bp., Szent István Társulat, 1981.
- Korzenszky Richárd OSB*: Katolikus iskolák Magyarországon. In: Köznevelés 1989. dec. 15.
- Korzenszky Richárd OSB*: Páter-nosztter Feljegyzések a minisztériumból 1992-1994. Budapest, 1997.
- Ladányi Andor*: A felsőoktatási felvételi rendszer történeti alakulása In: Educatio 1995/3.
- Méhes Károly*: Hegymenet Budapest, Osiris Kiadó, 2011.
- Mészáros István: Iskola Szent Márton hegyén (Magyar Bencés Gimnáziumok 2. Pannonhalma, 1990.)
- Örökség és küldetés*. Bencések Magyarországon 2. kötet. (Szerk.: Illés Pál Attila és Juhász-Laczik Albin OSB) Bp. 2012. 615-639.p.
- Pukánszky Béla - Németh András*: Neveléstörténet Budapest, 1996.
- Servus fidelis* – Kováts Arisztid emlékkönyv Szerk. Szalai Béla Bp., 2013.
- Sólymos Szilveszter OSB: Ezer év száz bencése Pannonhalma, 1997.
- Szalai Béla: Szegletkő*. A pannonhalmi gimnázium és diákotthon története. I. kötet: Az első negyedszázad (1939-1964.) Bp. 2014.
- Szikora József*: Az életem beteljesedett I. rész Beszélgetés Pászthory Valter tihanyi plébánossal In: IGEN 1991. június 19.
- Tabajdi Gábor-Ungváry Krisztián*: Elhallgatott múlt. A pártállam és a belügy. A politikai rendőrség működése Magyarországon 1956-1990. Bp. 2008.1956-os Intézet - Corvina Kiadó
- Varga Júlia*: A felvételi rendszer változásai 1945-1963 között In: A Magyar Felsőoktatási Levéltári Szövetség kiadványai 4. Budapest, 2010.
- Művelődési Minisztérium Középfokú Nevelési Főosztály Jelentés a katolikus középiskolák helyzetéről 1982. október 22. ArchivNet XX. századi történeti források 12. évf. 2. szám 2012

Adattár

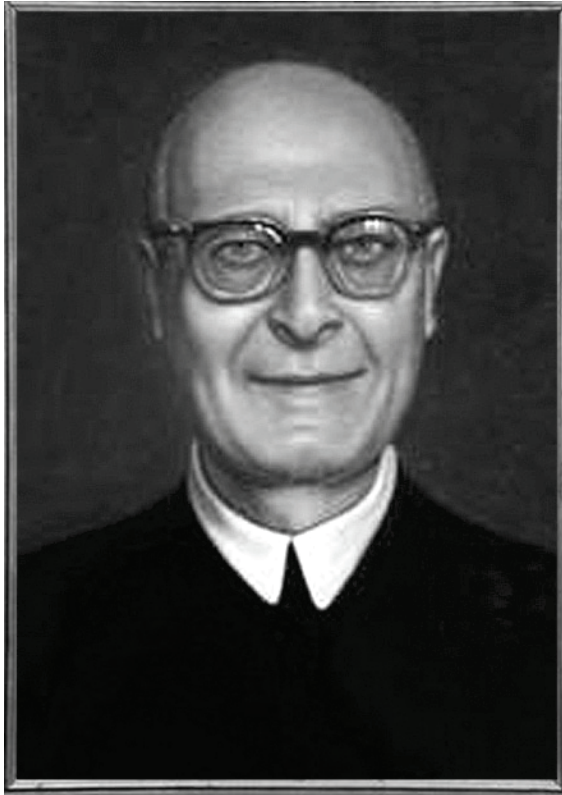
1964-1989

Tartalomjegyzék

- 1. Igazgatók*
- 2. Tanárok névsora*
- 3. Tanári kar átlagéletkora*
- 4. Osztályok, osztályfőnökök, prefektusok*
- 5. A gimnázium létszáma*
- 6. Az érettségizettek névsora*
- 7. Diák-halottak*
- 8. Kimaradtak névsora*
- 9. Gyakorlati foglalkozások*
- 10. Rendkívüli tárgyak*
- 11. Szakkörök*
- 12. Tanulmányi versenyek*
- 13. Diákszínjátás*
- 14. Előadások, zenei rendezvények*
- 15. Ízelítő a Diákotthon étlapjáról*

dr. Monsberger Ulrik OSB

(1905. IV. 14. Tormafalu, Sopron vm. – 1974.VI. 18. Győr)

Igazgató 1952 – 1956, 1962 – 1965

A Vas megyei, németajkú Tormafaluban született, 1905. április 14-én. Szülei buzgó katolikusok, föld- és szőlőművelő vendéglősök voltak. Négy gyermekük közül Rezső volt szellemileg is a legmozgékonyabb, azért kitanították. Mint „cseregyerek” került 11 éves korában magyar szóra Kapuvárra, majd a soproni bencés gimnáziumba. Pannonhalmán öltötte magára a bencés ruhát 1923. augusztus 15-én. Itt végezte a gimnázium utolsó két osztályát, majd teológiai és német-latin tanárképzős tanulmányait, amelyeket 1931-ben bölcsészdoktorátussal zárt le.

Tanári működését Esztergomban kezdte, ahol nem csak az ifjúságnak volt lelkes nevelője és oktatója, hanem a pasztorációban is szívesen dolgozott. Nagy gyakorlati érzéke a helyi cserkészletben is vezető szerepet biztosított neki. 1946-ban Kelemen Krizosztom főapát az esztergomi rendház főnökévé és a gimnázium igazgatójává nevezte ki. A gimnázium államosítása után készséggel vállalt lelkipásztori állást, s ennek révén az esztergomi papsággal és hívekkel a legszívélyesebb kapcsolatot alakította ki.

21 évig tartó esztergomi működését akkor fejezte be, amikor 1952-ben Sárközy Pál főapát a pannonhalmi gimnázium élére állította, majd 1956-ban főmonostori perjellé nevezte ki. Ebben a hivatalában érte a főapát halála 1957. május 10-én, s ekkor, mint kormányzó perjel átvette a Rend vezetését. Legányi Norbert főapátsága idején (1958-1969) mint perjel, közben gimnáziumi igazgató (1962-1965) szolgált a Rendet. Legányi Norbert lemondása után ismét kormányzó perjel lett, 1969-1973 között. Szennay András hivatalba lépésével tehette le a Rend kormányzásának terheit.

Egész életén át ritka világossággal szemlélhetjük a családi környezet és nevelés hatását, amit ő maga is mindig tudatosan és hálásan emlegetett. Az imádság és munka szeretetét onnan hozta magával, és azt az áldott jó kedélyét is, amely sok nehézségen segítette át. Közvetlensége, előzékenysége, segíteni akarása és tettekkészsége sok jó barátot szerzett neki a renden belül és kívül is. Őszinte és egyszerű emberségéért mindenki becsülte.

Bár élete végén – már a győri kórházban – megkapta a bakonybéli apát címet, az igazi elismerés és jutalom hitünk szerint az Úristentől várt rá, amikor így fogadta hazatérő fiát: „Örülj, jó szolgám! Mert kicsiben hű voltál, lépj be Urad örömébe.”

Confrater

Kapuy Vitál OSB

(1913. VIII. 31. Torontálalmás, Torontál vm. - 1995. V. 22. Pannonhalma)

Igazgató 1965. augusztus – 1973. július 1.

Lelki élet, vallásos nevelés

Diákjaink keresztény nevelésében az Intézet egész tanári és nevelői kara kivette részét: jó példával, a munka és művelődés keresztény eszményének gyakorlati valóra váltásával.

Az év elején az elsősök számára dr. Tarnay Brunó, az intézetünk hittanára tartott rekollekciót, amelyben bevezette legifjabb diákjainkat az intézet szellemébe, és gyakorlati eligazítást adott a bencés diák lelkiéletével kapcsolatban (lelkiatya választás, tanárokkal és prefektusokkal való viszony kialakítása, stb.) A többi osztályoknak dr. Örkényi János piarista spirituális tartott évelejei rekollekciót, melyben a személyiség bontakozása, az ifjúság tekintélytisztelete stb. témák szerepeltek.

A háromnapos lelkigyakorlatot az idén nem karácsony előtt, hanem húsvét előtt tartottuk a korai félév miatt. A karácsony előtti rekollekciót Vályi Hugó győri tanár tartotta. Témája: Krisztus és a hit. A lelkigyakorlatra két csoportra osztottuk intézetünk tanulóit. Az alsó két osztálynak dr. Jelenits István piarista hittanár tartott nagyon értékes, élvezetes elmélkedéseket. A gyermekkor és a kamaszkor lelki fejlődéséről, az eszmények megvalósításáról, a tisztaság kérdéséről hallottunk nagy felkészültségről tanúskodó színes előadásokat. A felső két osztálynak dr. Kerényi Lajos szintén pesti piarista tartott elmélkedéseket ugyanakkor. Témái a világnézeti kérdésekről szóltak. Fiaink még éjfél előtt is ajtaja előtt vártak bebocsátásra és egyéni beszélgetésre.

Amikor negyedikes növendékeink befejezték a tanévet, dr. Jámbor Mike alperjel úr tartott számukra rekollekciót, amely a II. vatikáni zsinat szellemében a világiak apostoli szerepéről szólt. Évvégére a többi osztályoknak dr. Tarnay Brunó tartotta a rekollekciót.

A diákok otthoni nevelők munkája állandóan ébren tartja az ifjúság érdeklődését a személyes, öntudatos lelkiélet kérdései iránt a szombati csendes órákon. Egy-egy osztályban a legkomolyabb erkölcsi kérdések iránt is eleven érdeklődés nyilvánult meg, ami a prefektus helyes, életszerű beállításának, tapasztalatának, készségének köszönhető. Közreműködtek a prefektus atyák a lelkigyakorlatokon való részvétel cselekvőleges voltának elősegítésében is: kérdések megválaszolása, beszámolók írása, a negyedikeseknél az érett önjellemzés formájában - ezek voltak ennek a munkának az alkalmas eszközei.

Értékes vallási élményben részesültek növendékeink az év folyamán, amikor januárban a Keleti napok alkalmából dr. Timkó Imre, a Budapesti Hittudományi akadémia prodékánja látogatott el hozzánk. Egyórás előadásában a keletiek problémáit fejtegette, amelyet nagy érdeklődés kísért. Voltak hozzászólások és kérdések is a fiúk részéről. Nagyon imponáló volt, hogy a Professzor úr azonnal válaszolt a kérdésekre. Másnap került sor a görögkatolikus szertartás szerinti szentmise bemutatására, melyen szintén az egész intézet áldozott két szín alatt.

Előadást hallottunk még dr. Pfeifer János akadémiai professzortól a pápák szociális tanítása és békeakarata témaköréből, melyet az előzőekhez hasonlóan nagy érdeklődés kísért.

A vasárnaponkénti 8 órás diákmisén intézetünk nevelőtanárai gazdagították növendékeink lelkét értékes prédikációk tartásával. Az idén Kapuy Vitál igazgató, dr. Szunyogh Xavér Ferenc meghívott szónok, Luif Otmár főprefektus, dr. Tarnay Brunó, Jáki Zénó, Mayer Farkas, Forrai Botond és Horváth Ciprián tanárok voltak a szónokok.

Növendékeink szentségi élete intézetünk lehetőségeit tekintve jó átlagosnak mondható. Az osztályok 50-70%-a havonta gyónik és hetenként áldozik. A szombat délutáni csendes órákon és az esti imákon 5-10 perces elmélkedéseket hallanak és a buzgóbbja kivett lelki könyvből elmélkedik. A heti kétórás hittanórákra közepes buzgalommal készülnek, de általában intelligens feleleteket adnak. Vallási fogalmaik néha tisztázatlanok, sokszor magyarázatra szorulnak.

Ifjúságunk belső nevelése a legnehezebb feladat. Sok türelemmel végeztük és imádságainkkal kísértük és fogjuk kísérni a jövőben is életük irányítását.

(Az 1965/66-os tanév évkönyve)

Kapuy Vitál

Hazafias nevelés

Intézetünkben az egyház és az állam között kötött megállapodás értelmében a nevelés alapja a valláserkölcsei világnézet. A korszerű oktató-nevelő munka mellett az a nevelőtestület feladata, hogy a növendékeket a gyakorlati keresztény életre nevelje és tevékeny, felelősség teljes társadalomépítő munkához szoktassa. Amíg tehát a gimnázium elsősorban a továbbtanulásra felkészítő intézmény, addig a diákotthon és a gimnázium nevelőmunkája az országépítésben való részvételre készít elő.

Hazafias nevelésünknek céljai között első helyen szerepel - és erre Pannonhalma múltja is kötelez - a múlt értékes és haladó hagyományainak megbecsülése és továbbvitele. Ez a nevelés leginkább a tanítási órákon és különösen az idegenvezető képzésen folyt. A nemzeti múlt helyes értékelését segítették elő a megemlékezések október 6-ról, március 15-ről és március 21-ről.

A jövőre való felkészülés szolgálatába állítottuk a gyakorlati oktatás egyes tárgyait, a közösségi megnyilvánulásokat, amelyeknek megrendezésében a tanulók öntevékenyen, azzal a tudattal vettek részt, hogy később több áldozatot követel meg tőlük a társadalom. A jövő feladatait ismerték meg az osztályfőnöki órákon, amikor ismételten volt szó az alkotmány adta jogokról és az állampolgárok kötelességeiről, elsősorban a honvédelmi kötelezettségről, vagy amikor jogi alapismeretek kerültek szóba és megvitatásra.

A szocialista hazafiságra nevelés kérdésében külön is kiemeltünk egy mozzanatot: „fokozni kell fiataljainkban a nemzeti büszkeség érzését.” Nevelőink azonban gondosan ügyelnek arra, hogy ne fejlődjék ki tanulóinkban a sovinizmus és a hibás nacionalizmus. Szerencsésen épült bele ebbe a gondolatba Friedrich Károly színes vetített képes előadása Sopron környékének természeti szépségeiről.

A népek összetartozásának gondolata jegyében tartalmas ünnepéllyel ülte meg az intézet november 7-ét, a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 50. évfordulóját. A növendékek három hónapos tanulmányi versenyt rendeztek az évforduló tiszteletére, eközben meghallgatták dr. Anghy Csaba előadását a Szovjetunió tájairól és városairól.

A szocialista haza megvédése körébe utalható az az előadás, amelyben filmek vetítése után Molnár István BM őrnagy államellenes cselekményekről beszélt és azok elhárítási módjait ismertette a két negyedik osztály tanulóival.

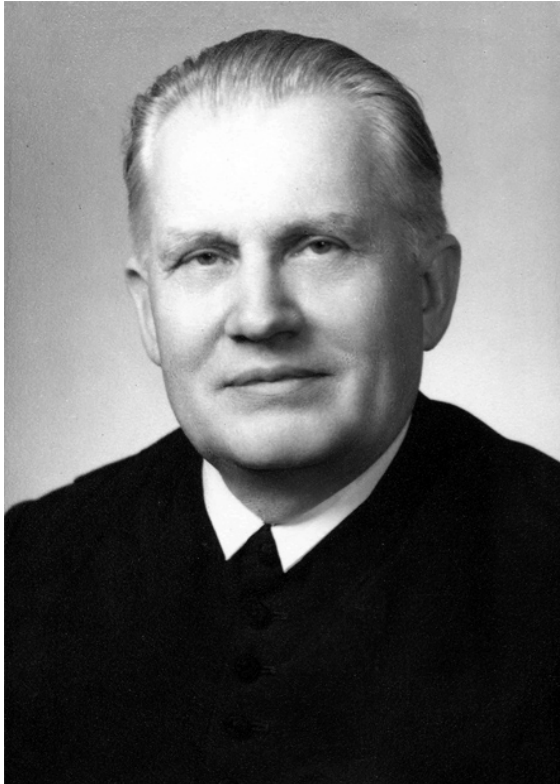
Április 2-án ünnepély keretében emlékezett meg az intézet ifjúsága hazánk felszabadulásának évfordulójáról.

A nemzetközi és hazai élet eseményeivel, gazdasági és kulturális kérdésekkel, 8 újságból és 16 folyóiratból ismerkedhettek meg tanulóink, valamint a rádió és a televízió adásaiból.

(Az 1967/68-as tanév évkönyve)

Jáki Zénó OSB

(1919. augusztus 18. Győr – 2013. március 31. Pannonhalma)

Igazgató 1973. július 1. – 1977. július 20.

Emlékezés Jáki Zénóra

1967 szeptemberében egy mosolygós, középkorú bencés atya kezdte oktatni a fizikát osztályunknak. Az óra végén a következőket mondta: „Ismerek egy győri édesanyát, akinek három fia született és mindháromból bencés szerzetes lett. Az egyikből tudós ember lett, a másiktól művész ember, a harmadiktól csak ember. Ez az ember én vagyok.”

Én Őt, az embert szeretném bemutatni. Ő Jáki Zénó.

1919. augusztus 18-án született Győrben, a keresztségben az Imre nevet kapta. A családja győri volt, édesapja a városházán volt tisztviselő, édesanyja a kor szokásának megfelelően otthon volt és a családdal foglalkozott. Öt gyermek született, három fiú és két lány. A győri bencés gimnáziumba járt, édesapja is itt végzett és édesanyja ide járt templomba. Nagyon szerették és tisztelték a bencés tanárokat, de talán ez nem lett volna elég, hogy mind a három fiú pap legyen. Zénó atya erről a következőt mondta: „Nagyanyámnak 4 fia volt és két lánya, szerette volna, ha a fiaiból valaki bencés lesz. Egyik sem lett az. De nem hagyta abba az imádkozást és az eredménye az lett, hogy az unokák közül három bencés, két szalézi pap, egy orsolyita és két belga apáca lett. Úgy látszik, az imádság valamikor megtérül. Így lettünk mi bencések.”

A fentiek alapján egyértelmű, hogy a család milyen meghatározó az ember életében, amelyre mint biztos alapokra lehetett tovább építkezni. Mit látott a Czuczor gimnáziumban? Kiváló képzettségű tanárokat, akik az oktatás mellett neveltek és példát mutattak, mert az csak így együtt fejti ki áldásos hatását. Zénó atya az alábbiakat mondta erről az időszakról: akkor a bencés szerzetes egyértelműen tanár is volt. Nagyon szerettek foglalkozni a diákokkal, ez tette vonzóvá a munkájukat. Cserkész parancsnokként, kongregáció vezetőként, tanárként nagyon közel álltak a diákokhoz. Egy-egy kiránduláson, sétán, csónaktúrán nagyon sok mindenről elő jött a szó. Vonzó volt ez az életforma. Az, hogy ők papok voltak, mindenképpen emelte tekintélyüket, vonzerejüket. Kik voltak ezek a tanárok? Dr. Holenda Barnabás, dr. Radó Polikárp, Kokas Rajmund, Borbély Kamill, dr. Berta Orbán és Virág Teofil igazgató úr, osztályfőnök Gábrriel Gotthárd.

1937. augusztus 6-án öltötte magára a bencés szerzetesi ruhát. Amikor novícius lett, akkor az áldott emléké Kováts Arisztid volt a magiszter. Abban az időben olyan nagy volt a vonzerő az ifjúságban a bencésekhez, hogy ebben az évben 16-an öltöztek be, akik közül 10-et felszenteltek pappá. Kurzustársai között olyan későbbi kiváló személyiségek és tanárok

találhatók a teljesség igénye nélkül: Vince Amand, Kapcsándi Zsigmond, Faggyas Edvin (akiről sokan állítjuk teljes joggal, hogy ő volt a tanár, mint fogalom etalonja), Solymos Szilveszter, a lelki jó barát, és Molnár Marcián, aki ugyanazt a szakot végezte.

Itt egy kis kitérőt tennék, mert a 20. század bencés diákság által szeretett és tisztelt Arisztid bácsi túl kőszegi igazgatóságán és angliai tanulmányútján és előtte a pannonhalmi és budapesti igazgatóságnak, valamint a börtönnek, éppen a novíciusok magiszter ura. Szilveszter atya így emlékezik rá: Arisztid atya – bár igazán csak két évben volt magiszter – eléggé általánosan úgy szerepel a szerzetben, mint Magiszter úr. Egyik évfolyama, az 1937-38-as a mi kurzusunk volt. Azóta is egyértelműen hálásan gondolunk vissza rá, mint akitől egész életünkre nagyon sokat kaptunk. Nem volt különös, szisztematikus nevelési módszere, ösztönszerűen jól nevelt. Esménye a természetesre épülő természetfeletti élet volt: a görög eszmény, a kalokagathia, a jó és a szép ötvözete, amelyet angol kultúrája nyomán a gentleman kifejezésben vélt megtalálni. Ez a lelki nemesség, a nemes és a szép emberség a krisztusi embernek és szerzetesnek is alapvető vonása kell, hogy legyen.

Zénó atya így emlékezett Arisztid bácsira a *Servus Fidelis* című könyvben: „Különös adománya volt Kováts Arisztidnek a lelkek megnyerésének képessége. A noviciátus előtti lelki gyakorlat alatt aggályaim támadtak bencés hivatásom felől. A szabó hozta fel a félig kész reverendát próbára. Ahogy forgatom magam az újszerű, szokatlan ruhában, kinyílik az ajtó és belép a Magiszter Úr. Rám nézett és csak annyit mondott: Téged a Jó Isten is bencésnek teremtett. Számomra szinte megnyílt az ég. Az aggályok nyomtalanul eltűntek.

Arisztid bácsi sok megvalósulatlan álma közül az egyik: *A három bencés Jáki testvér a Jáki-kápolnában*. A Jáki-kápolna lelkésze volt akkor és arról álmodozott, hogy kibővíti a kápolna pasztorális működését. Természetesen a három Jáki testvérrel. Már a szerepeket is osztogatta. De a Jó Isten másképp döntött. Nem a földön, hanem az örök liturgiában fogjuk együtt dicsérni az Istent.”

A fenti mondatokból is kiviláglik, hogy milyen nagy hatást gyakorolt rá a Magiszter Úr. Mi diákok, a 60-as évek végén a gimnáziumi évek alatt, csak azt az atya-fiúi szeretetet érzékeltek, ahogy Zénó atya naponta törődött az akkor már idős Arisztid bácsival.

1942. június 27-én ünnepélyes fogadalmat tett, majd 1943. június 20-án áldozó pappá szentelték. A Szent Gellért Hittudományi és Tanárképző

Főiskolán matematika-fizika szakos tanári oklevelet szerzett. Hogy miért lett matematika-fizika szakos tanár, arra pontos magyarázatot nem találtam. De az tény, hogy a 20. század első 50 éve a bencéseknél hemzseg a sok kiváló matematikustól. Csak egy-két név: Bognár Cecil (Budapest, egyetemi tanár), Gidró Bonifác (Komárom), Mattyasovszky Kasszián (Budapest, Esztergom), Ferenczy Viktor (1917-43. gimnáziumi tanár, Győr), Nagy Júlián és mindenekelőtt dr. Holenda Barnabás (1929-63. Győr). Valószínű, hogy a legnagyobb hatással ő volt rá, mivel mind a gimnáziumban, mind a főiskolán tanította.

Kelemen Krizosztom főapát úr 1943-ban a kőszegi gimnáziumba nevezte ki tanárnak, ahol 1948-ig tanított. Kőszeg olyan hely volt, ahol lelkipásztorkodás és ifjúsággal való foglalatosság is volt. *„Igen jó kezdőhelyem volt”* - vallotta. Ezen időszakról tanítványa, majd később rendtársa, Domnanovics Ábel Tamás így nyilatkozott: *„amikor Zénó és Szilveszter Kőszegre került, felbolydult az iskola, a két kezdő bencés dinamizmusával, ifjúság iránti elkötelezettségével, minden diák számára új perspektívákat nyújtott.”* 1948-ban a rendek feloszlata miatt a szombathelyi egyházmegyébe került papnak, Celldömölkön és Kemenesszentpéteren volt segédlelkész. Ez utóbbiról így nyilatkozott: *„Nagyon kedves község volt, talán az is számított, hogy fiatal embert kaptak. Csak jókat tapasztaltam tőlük.”*

1951-ben került vissza Pannonhalmára tanárnak, majd ezt követően többször került hol Győrbe, hol Pannonhalmára tanítani, egészen 1985-ig oktatott. Hogyan tanított? Én fizikából mindig gyenge voltam, de ez nem jelentett nála semmi hátrányt, sőt! Negyedikes koromban megkérdezte tőlem, hová megyek továbbtanulni. Válasz: állatorvosira. Az jó. Fizikával kell foglalkoznod? Nem. No, kiskomám, megadom a nem megérdemelt 4-est, de ígérd meg, hogy fizikával soha nem fogsz foglalkozni.

Engedjék meg, hogy osztálytársam, dr. Ócsay Antal orvos, Görgey kutató által elküldött levelet felolvassam:

„Negyedikes korunkban, a második félév elején jártunk 1970-ben. Zénó atya akkor már harmadik éve tanította nekünk a fizikát. Szokásos medrében folydogált az óra, amikor egyszer, minden átmenet nélkül megszólított Zénó:

– Te, Ócsai kiskomám, Te, úgy látom, nem szereted a fizikát.

Meglepődtem, hirtelen meg sem tudtam szólalni. Igaz, hogy fizikából másodikban 4-esem, de harmadikban félévkor és év végén 5-ösöm, sőt

negyedik első félévben is 5-ösöm volt, orvosira készültem, felvételi tárgy volt a fizika. Az igaz, hogy nem szerettem, de becsülettel tanultam.

Még mielőtt kinyöghettem volna valami válaszfélét, már jött is a következő, az előzőnél még nehezebb kérdés Zénó atyától:

– Hát akkor mit szeretsz Te, kiskomám?

Mit szeretek? Ugyan mit szerethet egy 17 éves kamasz? Álmodoztam, persze "dalról, borról, nőről", de a fizika szabadidőmben nem jutott eszembe.

Még butábban leshettem, de a válasszal szerencsére segítségemre sietett Nedeczky Árpád barátom:

– Az irodalmat szereti, Atya kérem!

No, erre már az osztály is nevetett, hogy most Zénó is megtudta, hogy valójában én mit is szeretek, ha nem a fizikát.

– Aha. Szóval Te irodalmár vagy, kiskomám. Jól van, mondta halálos komolysággal Zénó atya.

És mintha mi sem történt volna, folytatta az órát. Irodalmár lettem.

Eltelt 2-3 hét, már mindenkinek kiment a fejéből a fenti történet, amikor fizika órán teljesen váratlanul Zénó hozzám fordult:

– No, figyelj Ócsai, kiskomám, most csak Neked magyarázok, az irodalmárnak. Egy esős, ködös, hideg, novemberi délutánon Párizsban, amikor a szerelmesek fázósan bújtak össze a Szajna parton, az irodalmárok a kávéházakban fontos dolgokkal múltatták az időt, ekkor, mondom EKKOR, Becquerel otthon felfedezte a radioaktivitást!

Az osztály, velem együtt harsány nevetésben tört ki.

– No, szóval, kiskomám, érted? – és folyt tovább az óra.

Értettem. És most már jobban is értem. Szeretettel tanított bennünket.

Azt is tudta, hogy az egyeseknek monoton, netán unalmas fizika órát időnként valamivel "fel kell dobni". Hogy aztán lehessen folytatni a munkát.”

Nagyon szerettük Őt sok mindenért, de talán a közvetlensége, a humora volt a hozzánk legközelebb álló. A tanár-diák kapcsolatról két rövid epizódot is említenék:

Egy focimeccs után jöttünk fel a hegyre a főkapunál három bencés atya beszélgetett. Illő tisztelettel köszöntöttük őket, Zénó atya megszólalt: látom, sportol az ifjúság, mens sana, in corpore sano. Még szerencse, hogy Ijjas Jóska is ott volt, így legalább megtudtuk, hogy mit mondott az atya.

A másik eset: sétára mentünk ki, amikor láttuk, hogy Zénó atya nyakig olajosan javítja a Jawa motorkerékpárját. Egyik osztálytársam

megkérdezte: segíthetek-e? Természetesen kiskomám, volt a válasz. Így már ketten lettek olajosak, de végül is sikerült összerakni a motort. Sőt, meg is engedte neki, hogy egy kört menjen a motorkerékpárral, de figyelmeztette, hogy a Wahler-nél (helybéli kocsmáros) nehogy megálljon.

Összefoglalva: tanárként azt vallotta, hogy a bencés tanár egészen odaadja magát. Ha valaki egészen oda adja magát a tanításnak, az ifjúságnak, a fizikatanár a szertárnak, egy cserkészparancsnok, nevelő a gyerekeknek, akkor nem jut idő másra.

Kedves Emlékezők! Eljutottunk az 1972-es évhez, amely év Zénó atya számára az öröm és bánat, a csúc és a mélység.

Miről van szó? Ebben az évben a konvent Jáki Zénót megválasztja főapátnak. Nézzünk egy kicsit a dolgok elébe.

1969. január 9-én Monsberger Ulrik kormányzó perjel bejelenti, hogy a Szentatya két év mérlegelés után elfogadta Legányi főapát úr lemondását. Az új rendi alkotmány elfogadása után a rend válasszon főapátot a saját szabályai szerint. Január 23-án a Magyar Rádióban elhangzik a Főapát Úr felmentése, mint diákok, mi ennyit tudtunk az eseményekről. Legányi főapát úr a Szentszék engedélye alapján a székesfehérvári papi otthonba vonul vissza. Természetesen az ez után következő háttértárgyalásokról az ÁEH és a BM döntés előkészítő szerepéről és az egyéb eseményekről átlagdiákként semmit sem tudtunk. 1972. január 10-én a főapát választásra megérkezik az engedély Rómából. Február 29-én a főapát választó konventgyűlésen hat név került fel a jelölt listára: Szennay András, Kövér Alajos, Kapuy Vitál, Tihanyi Bánk, Luif Otmár és Jáki Zénó.

Április 9-én a konvent Zénó atyát választja főapátnak. Az ÁEH és a BM számára az eredmény elfogadhatatlan, ezért olyan helyzetet teremtenek, hogy kellő indok legyen a választás megismétlésére. A helyzet megoldásának egyetlen lehetséges útja, ha Zénó atya nem vállalja el a feladatot. Miután Kalocsán felkeresi Ijjas érseket, bejelenti, hogy a rend érdekében nem vállalja a feladatot. 1972. november 6. – a pannonhalmi főapát választás eredménye Szennay András, akit 1973. Szent Benedek napján beiktatnak hivatalába.

Hogyan nyilatkozott Zénó atya később ezekről az eseményekről?

„Én itt bölcsen kiálltam a sorból, félre álltam. Ez a rend számára a biztonságosabb, könnyebb életet biztosított. Az én számomra ugyanezt. Utána könnyebb volt igazgatóként működni.”

Micsoda lelki erő, micsoda alázat kellett részéről, hiszen ezekről az eseményekről 20 évig semmit sem mondott és kifelé csak a megszokott derű,

humor, jókedv és szeretet sugárzott. Akiket az eszme börtönbe zárt, róluk már tudtuk, ki sajnálkozva, ki hősként tekintett rájuk, de mindenképpen tisztelet övezte a bencés diákok részéről. Őneki sokáig a mély hallgatás maradt. De Őt nem törte össze, így szemünkben még nagyobb lett. Íme, az Ember.

1973-1977 között Pannonhalmán, majd 1977-82 között a volt Alma Materben, Győrben volt igazgató. Hogy milyen igazgató volt, azt nem tudom, de elmesélek egy történetet, melyet egy fiatal, civil beosztott győri tanártársa mesélt nekem.

Egyik nap széles jókedvvel érkeztem a gimnáziumba. A folyosón összefutottam az igazgatóval, aki rám nézett és megkérdezte, hogy mitől ez a jókedv. Közöltem vele, hogy éjszaka megszületett a fiam. Megölelt, csak ennyit mondott: az nagyon nagy dolog fiam, majd zsebébe nyúlt és átadott egy borítékot. A borítékot otthon felnyitottam és nagy meglepetésemre, akkori havi fizetésemnek a négyszerese volt a borítékban. Feleségemmel megbeszéltem, hogy ezt az összeget nagyságára való tekintettel, jelezni fogom az Igazgató úrnak. Amikor mindezt jeleztem, ő csak annyit válaszolt: én nem tudom, hogy mennyi volt benne, a Jó Istentől kaptam, bizonyára jól tudjátok hasznosítani.

Egy másik jellemző eset: Pannonhalmán, igazgatósága alatt, sportpályát építettek. Egyik alkalommal a diákokat be akarta vonni az építkezésbe, de ők inkább focizni szerettek volna. Mondta nekik, jól van gyerekek, majd én keverem a betont, ti meg üljétek le és nézzétek. Őt percig sem tudták nézni, jöttek, hogy mégis dolgozni akarnak. Valahogy így oldotta meg a kérdéseket.

1982-től három évig alperjel volt. Erről az időszakról szól az alábbi történetem. Kedves kurzustársa, Marcián atya, nyugdíjba vonulása után kérte a Főapát úrtól, hogy engedélyezze Lázi községben plébánosi működését. Én akkor a Bakonyban voltam állatorvos. Egyik nap kapok egy táviratot Láziból: van egy kutyám, mit csináljak vele? Marcián atya.

Átugrottam hozzá, elrendeztük a kutyát, elkezdtünk beszélgetni és közben motorzúgásra lettünk figyelmesek. Zénó atya érkezett a Jáva motorkerékpárral a hegyről. Még be sem lépett a házba, már hangosan mondta: úgy látom, Marcika kezdesz belejönni a plébánosságba, hiszen már vendégeid is vannak. Majd szeretettel köszöntöttük egymást, kikérdezett, hogy hol szolgálok, és amikor azt mondtam, hogy Csatka községben is, figyelmeztetőleg felemelte a kezét és csak annyit mondott: becsüld meg fiam magadat, mert az szent hely!

A látogatás végén kinyitotta a táskáját, kivett belőle egy üveg bort és az ebédlő kredencbe tette be, így észrevette, hogy a múltkor hozott bor is bontatlanul megtalálható. Rögtön figyelmeztette Marcián atyát, hogy sose lesz belőle jó plébános, ha egy hét alatt egy üveg bort nem tud elfogyasztani. Jött, látott és már viharzott is vissza a hegyre.

1985-től a tanárkodást befejezte, ekkor a Főapát úr a beteggondozói és intenciókezelői feladatokkal bízta meg, amelyet mint eddig minden feladatát, vidáman, készségesen és adakozó lelkülettel látott el. Hiszen már fiatalabb tanár korában mindenki láthatta, hogy milyen szeretettel foglalkozott az idős bencés atyákkal. Ebből következett, hogy a nyalkai plébános megbetegedését követően elszegődött lelkipásztornak. Tíz évig maradt velük. És hogy nem végzett rossz munkát, azt a falu 750 éves jubileuma alkalmából számára nyújtott elismerés mutatja, hiszen a falu díszpolgára lett. Ilyet előtte csak 1920-ban Kelemen Krizosztom, a későbbi főapát kapott.

Utolsó éveiben betegségekkel küzdött, mozgásában erősen korlátozott volt, de szellemi és lelki frissessége töretlen maradt.

Befejezésül felidézem utolsó találkozásomat Zénó atyával, amely nem személyes, de mégis életem hátralévő részében örökre szívembe zártam, amelyről nehéz meghatottság nélkül beszélni.

2013. január 12. Pannonhalma, Bazilika, Jáki Teodóz atya gyászmiséje. Mise közben egy novícius a Főmonostor és a kórust összekötő folyosóra kitolja tolokocsiban Zénó atyát. Az öreg diákok közül valaki észreveszi és a diákság között futótűzként terjedt a hír, hogy Zénó atya is köztünk van. Egyre több szem fordult feléje. Majd egyszer megcsillan a kezében a fém feszület és áldást oszt a jelenlévőknek. Így köszönt el diákjaitól, így vettek tőle búcsút az öregdiákok.

Március 31-én, Húsvét vasárnap hazatért a mennyei atyához. És így megvalósította örök álmát, amelyet Arisztid bácsinak ígért: „Nem a földön, hanem az örök liturgiában fogjuk együtt dicsérni az Istent.”

Nedeczky Árpád

(Elhangzott Győrben 2014. október 28-án, a három Jáki testvér emléktáblájának avatásán)

Csóka Gáspár OSB

(1938. augusztus 3. Bük, Sopron vármegye)

Igazgató 1977. július 20. – 1979. április 7.

A hazafias nevelés problémái és lehetőségei

Olyan kérdéskörrel lesz szó, amely a kényes, nehéz kérdések közé tartozik, de megoldása nevelő munkánkat szükségszerűen mélyen érinti.

A nehézséget éppen az jelenti, hogy - bár a nemzeti öntudatra ébredés kora óta minden társadalomban él a hazafiság fogalma, - de tartalma mindig más és más volt. Nyugodtan mondhatjuk, hogy tartalmát osztályszempontok határozták, határozzák meg. A hatalom megragadására törő osztály pedig mindig a merészen újat hangsúlyozza, támadja a korábbi társadalmi rend hagyományrendszerét és a múltból csak az osztály céljaival szorosan egybevágó, forradalmi elemeket emeli ki. Később ugyan - a rendszer konszolidálódásával - hagyománybázisának kiszélesítésére törekszik és minden múltbeli kulturális értéket igyekszik céljai szolgálatába állítani, és azok örökösének tekinti magát.

Ha így a hazafiság erős politikai-világnézeti oldalát is tekintve nézzük az utóbbi ötven esztendő magyar hazafiságát, előttünk is állnak az óriási nehézségek. A mélyreható társadalmi átalakulások, az erős politikai irányváltások sorra kérdőjelezték meg a hazafiság területén is mindazt, amit a korábbi ideológiák, áramlatok még szentnek tartottak. A Trianon utáni Magyarország sovinizmustól és irredentizmustól nem mentes hazafiságától a dogmatizmus korának minden beszűkítő látásmódján keresztül a mai, szocialista hazafiságnak nevezett felfogásig rendkívül széles és ellentmondásos a skála. Ma szocialista hazafiságról beszélnek az irodalomban. Ez azonban kibékíthetetlen éles ellentétben áll a burzsoá nacionalizmussal. Idézet: *„Megbecsüljük a nép legjobbainak hazafiságát, hagyatékát ápoljuk és beolvasszjuk szocialista hazafiságunk körébe. Ma azonban nem lehet megállni a demokratikus hazafiság szintjén, a szocialista hazafiság szintjére kell emelkedni. Ez mindenekelőtt azt jelenti, hogy el kell jutni ahhoz a meggyőződéshez, - amelyhez a demokratikus hazafiak a maguk korában természetesen még nem juthattak el -, hogy ma a haza szeretete és szolgálata elválaszthatatlan a szocialista társadalmi rendszerrel való szolidaritástól, elválaszthatatlan a szocialista testvérnépekkel való szolidaritástól.”* Ez az egyik, ma hivatalos álláspont. Aligha egyezik azzal, amiben neveltek bennünket. Így aztán, ha nézeteinket nem vizsgáljuk felül, kikötünk az előbbi széles skála valamelyik pontján, vagy pedig - félretéve - nem foglalkozunk a kérdéssel jelentőségének megfelelően. Pedig

önmagunkat és tanulóinkat szegényítjük, ha lemondunk erről az egész problémakörrel és nevelő munkánkban nem tesszük élővé nemzeti és helyi hagyományainkat.

Igaz ugyan, hogy a definícióról lemondunk, a hazafiság tartalmát mégis le kell írunk. Eszerint a hazafiság olyan politikai, világnézeti, morális és érzelmi magatartás, amely a nép, a nemzet igazi értékeivel való azonosulásban fejeződik ki. Tehát nem egyedül intellektuális elemekből, a haza történetéből, népéből, földjéről szerzett ismeretekből szövődik. A hazafiságon hazaszeretetet értünk. De ez nemcsak érzelmi elemeket tartalmaz: a hazánkkal, nemzetünkkel való összetartozás érzését, a nemzeti környezetünk iránti vonzódás érzését, nemzetünk csoportjainak, személyiségeinek magatartása, tettei fölötti öröm, büszkeség vagy éppen szégyen és bánat érzését. Ezekhez a tudati és érzelmi elemekhez kapcsolódni kell a lelkesen, felelősséggel végrehajtott cselekvésnek is. A hazafiság tehát cselekvő hazafiság: a közösségi aktivitás, munka és készenlét a haza szolgálatára. Ezekből a tartalmi jegyekből adódnak is aztán hazafias nevelésünk főbb területei, feladatai. Hazafias nevelésünkben szerepeljenek meghatározott ismeretek (pl. ismerje a forradalmak jelentőségét, szerepét), törekedjünk erkölcsi érzelmek kialakítására (pl. szeresse, tisztelje a dolgozó népet, legyen büszke eredményeire), s ezek az érzelmek alakítsanak ki erkölcsi meggyőződést, szokásokat. (A hazafiság szempontjából a legfontosabbak: bátorság, fegyelmezettség, kötelességteljesítés, helytállás).

Mielőtt a hazafias nevelés lehetőségeit számba vennénk, néhány szót a hazafias nevelés tevékenységi formáiról kellene szólni.

Az első a hazai táj, a szülőföld megismerése és megszerettetése.

Tanulóinknak természetesnek, magától értetődőnek kell lennie a nemzethez, mint nagyobb közösséghez való tartozásnak. Ahogy beleszületik a gyermek a családba és nem igyekszik más apát és anyát keresni, ugyanúgy ebbe is beleszületünk, ez nem szabad választás kérdése, hanem adottság. S itt nem ringathatjuk illúziókba magunkat. Szocialista államunk polgárai nem azért élnek és maradnak meg hazájukban, mert itt könnyebb élni, mint bárhol másutt. A szülőföldből, az itteni szokásból, a megszokott életstílusból, a gyermekkori emlékekből tevődik össze az a vonzó erő, amely az embert a hazájához fűzi.

Ezt a vonzást felfokozza, kiteljesíti a nemzet szellemi, kulturális öröksége. E szellemi hagyományok hordozásában egészen különös szerep jut a nyelvnek. Ami kulturális érték van ugyanis ebben a hazában, azt anyanyelvünk hordozza, és ez teszi közölhetővé, elsajátíthatóvá. S a

hazaszeretettel kapcsolatban az értékét talán egy Kölcsey idézet világíthatja meg: *„Haza, nemzet és nyelv három egymástól válhatatlan dolog; s ki ez utolsóért nem buzog, a két elsőért áldozatokra kész lenni nehezen fog.”* A nyelv szeretete, nem önmagáért való, csupán része, fontos része egy általánosabb szeretet tárgyának, a hazáénak.

Az anyanyelv mellett pedig a nemzeti hagyomány az a legfontosabb tényező, amely a hazához való kötődésünket fenntartja és erősíti.

Manapság egyre többször vetődik fel társadalmi kérdésként, hogy az ifjúság elszakad múltunk értékeitől, nem becsüli kellően a nemzeti tradíciókat. Ha ez valóban bekövetkezik, ha műveltségünknek nem lesznek szerves részei nemzeti hagyományaink, akkor a felnövekvő nemzedéket jelentős kulturális és tudati károk érik.

Szerencsére ma a nemzeti hagyományokat jóval általánosabb körűnek tartják, mint korábban. Ma már a forradalmi hagyományon túl az un. haladó hagyomány is szűk keret. Ma már kötelességünk minden értékes, nemzeti hagyományt fenntartani és közkinccsé tenni. Hogy példákat mondjunk: középkori templomaink freskói, egyik legnagyobb nyelvűvelőnk, Pázmány Péter írásai, vagy Eszterházy Pál hercegnek zeneszerző tevékenysége társadalmi-politikai értelemben ma is nehezen minősülnek „haladó” hagyománynak, de ugyanakkor nemzeti hagyományunk értékei, és vállalni kell a szocialista hazának is ezek megbecsülését. A nemzeti hagyomány tehát a nemzeti közösség egész történelmi tapasztalata, szellemi, kulturális teljesítménye. De a nemzetté válás előtti értékek is szerves részei. A magyarság esetében nemcsak a múlt században nemzetté vált magyar társadalom értékei, hanem a megelőző századok megnyilvánulásai is, amit a magyar társadalom létezése óta létrehozott, sőt mostani lakóhelye magyarok előtti értékei is beleépülnek.

A tradíciónak jól lemérhető szerepe van a közösségek összetartásában. Olyan közösség tagjának lenni, amely mértéktartóan és egészségesen tudatosítja hagyományait, hangsúlyozza azok általános emberi értékeit és kizárja hamis értelmezéseit - a nacionalizmust és a közömbösséget egyaránt - nagyobb vonzó erőt jelent, mint egy olyané, amely nem gondozza, nem sokra tartja őket.

A további kérdésünk, hogyan tudjuk oktató-nevelő munkánkban megvalósítani a hazafias nevelést.

Először is a tantárgyak nyújtotta lehetőségekről és nehézségekről szólunk. Természetesen minden tantárgy megemlíthető lenne, mégis elsősorban a szempontunkból két legfontosabb tárgyról - a magyarról és

történelemről - kell szólni. Mindkét tárgynál a nemzeti hagyomány gondozása terén a legsúlyosabb rendellenesség a múlt iránti érdeklődés időbeli beszűkítése. Az átlag magyar ember lassan egy igen rövid magyar múlt örökösének érezheti magát. A köztudatban a magyar előbb-utóbb csupán száz, százötven éves fiatal kultúra hordozójának fog tűnni. Az újabb tananyag reformok során ugyanis olyan problémák mutatkoznak, amelyről joggal feltételezhetjük, hogy negatívan hatnak majd vissza az ifjúság és a nemzeti hagyomány viszonyára. Nem mindegy, hogy tudatosítjuk-e a kilencszáz éves magyar írásbeliséget, a régi magyar irodalom gazdagságát, a nagy európai áramlatokhoz való kapcsolódását, vagy elfogadjuk a mai tananyag sugallta tételt, hogy a magyar irodalom legfeljebb a felvilágosodás idején, de inkább a reformkorban kezdődik.

A magyar nép története szerves fejlődés eredménye, a nemzeti lét fokát sok évszázados önálló államiság előzte meg. Történelemtanításunkban viszont a folytonosság meg-megszakad. Túlsúlyba került az általános társadalomtörténeti törvények tanítása. A hagyományok elevensége és mozgósító ereje került veszélybe. A megragadó és nevelő hatású eseményeknek, a történelmi mozgás erővonalait magukba sűrítő nagy személyiségeknek nagyobb teret kellene kapniuk. Hangsúlyozottan kell tanítani nemzeti értékeinket, de azért mindjárt az egyetemes kultúrába illesztve, hogy ifjúságunk az abszolutizálás és a lebecsülés szélső pólusai között reális támpontokat nyerjen. Éppen csak utalásként említjük, hogy a hazafias nevelés szempontjából egészen különös rangot kellene kapnia az országok és népek ismeretét oktató földrajznak, a látható világ szépségeit bemutató művészettörténetnek, és a zenei anyanyelvet ápoló énekóráknak.

Az órák között fontos helyet foglalt el az osztályfőnöki óra. Kötelezően is előírt a hazafiság problémájának megtárgyalása. Módszertani szempontból azt hangsúlyoznánk, hogy az osztályfőnöki nem történelem óra: jellegében, levezetésében alapvetően különbözik. Míg a történelemórán egy-egy szakterület adatszerű, a tanuló életkorához képest tüzetes elemzését adjuk, itt a szakterület általánosítható, világnézeti elemeit ragadjuk meg. Nagyon alkalmasnak látszik közös feldolgozásra pl. egy-egy vers, vagy más irodalmi szöveg is. Nem a hazafiság fogalmi meghatározására kell törekednünk, hanem annak tartalmát próbáljuk a gyerekekhez közel hozni.

Osztályfőnöki órákon van rá módunk, és semmi okunk sincs, hogy szemérmesen elhallgassuk gyermekeink előtt az egykori Magyarország létét, valamint, hogy a szomszéd országokban jelentős számú magyar él, méghozzá nem kivételesen, nem is mint újabb jövevény, hanem az esetek

nagy részében mint a területek ősi lakosa. Jelentős magyar nemzeti hagyománnyal rendelkeznek, önálló magyar irodalmuk van.

Csak röviden említjük az olvasmányokat. Megfigyelhető, hogy elmélyült az irodalmi művek hatására a tanulók hazaszeretete. Az irodalom emberformáló ereje talán a legszembetűnőbb. Különösen is megfogja az ifjúságot a hagyomány újra értékelése kapcsán keletkezett irodalom. A felfedezés, a vita hevében túlzott bírálatok is jelentkezhetnek. Lehet tévedés pl. Nemeskürthy könyveiben, de vitathatatlanul áthatja a magyar múlt iránti szenvedély, amit az olvasóra is átsugároz.

Külön nevelési lehetőségek a szakkörök. Ami nálunk is indult: helytörténeti szakkör, népzene-kör. Érdeklődéssel olvassa az ifjúság a falitáblák, a faliújság szövegeit. Érdeklődésre talált a magyar várak bemutatása, és a felszabadulási tárló.

Mivel ifjúságunk nagy része falusi környezetből, nem egyszer nagyon értékes nemzeti hagyományokat őrző tájegységről jön, gondoskodnunk kell, hogy szívesen foglalkozzanak a népi kultúra emlékeinek megismerésével. Nagyon sok jó, néprajzi kiadvány és szociográfia segítheti ezt a munkánkat. Meg kellene óvni a gyermekeket attól, hogy szűkebb szülőföldjük értékeit erőnek erejével le vessék.

Egészen különleges szerepe van az országjáró tanulmányi kirándulásoknak az érzelmi és hazafias nevelés szempontjából. Sorra kell hát vennünk, mik a legmaradandóbb élmények forrásai.

1) A bejárt országrészek természeti, földrajzi szépsége és gazdagsága - ami a hazai föld szeretetét segítheti.

2) Aztán városkultúránk és műemlékeink. A múzeumok ilyenkor általában kisebb szerepet játszanak, valószínű azért, mert csak átfutunk rajtuk. Ezek nemzeti hagyományaink megismerését és megbecsülését segítik.

3) Az ipari létesítmények és a modern lakótelepek: a jelenhez, a mai társadalomhoz kapcsolják az ifjúságot.

Mik segítenek a kívánt nevelő hatás kiváltásában? Hiszen spontán módon az előbbieket nem fejtik ki hatásukat. Nemcsak az esztétikusnak az átélése, hanem az is, hogy minden szépség, ami a hazai tájban körülvesz, egyúttal a miénk is. Így megy végbe a jelentős érzelmi és gondolati azonosulás a tájjal, a hazai földdel, s mindazzal, amit a táj magában foglal (vö. Radnóti: Nem tudhatom). Segíti a nevelő hatást a várakozás élménye és feszültsége. Az élmény attól függ, hogy várjuk-e vagy csak véletlenül találkozunk vele. A jól szervezett kirándulás a feszültséggel teli várakozások

egész sorát nyújtja. A hatást fokozó tényezők között figyelmet érdemel az aktivitás, a cselekvő részvétel a természet birtokbavételével (ilyen kirándulásainkban a hegy megmászása s az ott nyíló látvány).

Nevelési szempontból a tanulmányi kirándulásoknál nem elhanyagolható az érzelmek tartósítása, pl. felidézõ, értékelõ beszélgetésekben.

A nevelési lehetõséget nyújtanak az ünnepnapok, évfordulók is.

A múlt eseményeinek beható vizsgálata tesz képessé bennünket, hogy értsük a jelent és reálisan gondoljuk el a jövõt. A történelmi múlt kiemelkedõ eseményeinek tanulságai azonban nem pusztán értelmünk számára lehetnek hasznosak, hanem érzelmi életünket is gazdagítják. Ez a felismerés szülte az elhatározást már évezredekkel ezelõtt, hogy bizonyos alkalmakat s bizonyos napokat az együttes emlékezésnek szenteljenek az emberek. Így alakultak ki a vallási, nemzeti, forradalmi s egyéb ünnepek azzal a céllal, hogy a múltnak felidézése által figyelmeztetéseket, vigasztalásokat, bátorításokat, tanácsokat adjunk jelen idejû önmagunknak.

Az emlékünnepek különösen nagy erkölcsi és értelmi hasznot hoznak az ifjúság körében. A hétköznapoktól elütõ ünnepi színek és hangulatok, a beszédek s az emlékezések pátosza, az általánosan emelkedett légkör mind kitûnõ alkalmat nyújtanak arra, hogy lelkileg-szellemileg egyaránt közelebb kerüljenek a fiatalok annak megértéséhez, milyen közösségbe, milyen társadalomba, milyen történelmi korba születtek bele; milyen örökséget kaptak elõdeiktõl, és mi a dolguk az életben, hogy a kapotthoz hasonló vagy annál gazdagabb örökséget hagyhassanak utódaikra.

Az ünnepekhez kapcsolódva befejezésül még azt említjük, hogy a hazafiságnál nem elégedhetünk meg hangzatos jelszavak ismételtetésével, a hazaszeretet külsõségeivel. Azt hiszem, ez ellen mindannyian küzdünk. Azt kell hangsúlyoznunk, hogy a realista hazafiság a munka vállalását jelenti. Ifjúságunknál ez a tanulás vállalása. A munkára nevelést a hazafias nevelés részeként kezelhetjük. Mindenki erejéhez, tehetségéhez képest dolgozzon. Ez a legmegfoghatóbb hazafias cselekedet. A jelen és jövõ érdekében végzett munka megbecsülését mindenképpen hangsúlyoznunk kell.

Megpróbáltam elmondani néhány dolgot a hazafias nevelésünk nehézségeirõl, lehetõségeirõl – közel sem a teljesség igényével. Arra talán jó lesz, hogy a probléma aktualitására felhívja figyelmünket.

(Elhangzott a tanári kar nevelésügyi értekezletén, 1975. április 23.)

dr. Korzenszky Richárd OSB

(1941. november 27. Kapuvár, Győr megye)

Igazgató 1979. április 7. – 1989. január 27.

Dr Korzenszky Richárd

A tehetségesek iskolái?

(Az oktatás és nevelés lehetőségei a katolikus iskolákban)

Iskoláink nevében köszönöm, hogy ezen a tehetséggondozással foglalkozó, nagyon fontos tanácskozáson arról a munkáról szólhatok, amely körül nem kevés legenda kering. A legendaképződést segíti az a tény, hogy amiből viszonylag kevés van, a közvélemény előtt könnyen egzotikus színekben jelenik meg – a valóság pedig egészen más. A szerzetesrendek hazánkban a felosztás évében, 1948-ban 402 oktatási intézménnyel voltak jelen az oktatásügyben (Vö. Gergely Jenő: A katolikus egyház Magyarországon 1944-1971. Budapest 1985, 236-241.o.) 1948-ban valamennyi egyházi iskolát államosították. 1950. szeptember 7-én Jóború Magda államtitkár és Sik Sándor piarista rendfőnök írta alá azt a megállapodást, amely – az állam és egyház kapcsolatát szabályozó 1950-es megegyezés részeként – meghatározza, mely iskolákat kapja vissza a katolikus egyház. (A nyolc gimnázium a következő: Piaristák – Budapest, Kecskemét; ferencesek – Esztergom, Szentendre; bencések – Pannonhalma, Győr; iskolanővérek – Budapest, Debrecen. (Gergely J. i.m. 119.o.)

Iskoláink a magyar oktatásügy részei – még ha az elmúlt három és fél évtizedben nem is volt az mindig ilyen egyértelmű tény (jelentkezés ezekbe az iskolákba; a továbbtanulás nehézségei stb.) A tanterv, a tankönyvek ugyanazok, mint valamennyi magyarországi gimnáziumban. Heti két hittanóra szerepel az órarendünkben, és hiányzik a tantárgyak közül a „Bevezetés a filozófiába”.

Természetes, írásban rögzített joguk ezeknek az iskoláknak, hogy érvényesül az oktatásban és nevelésben az egyház által képviselt és hirdetett világnézet: a keresztény tanítás. Miért vagyunk érdekesek a „kívülállók” számára? Nem mondható el, hogy ezek az iskolák az elmúlt évtizedekben valamiféle szellemi „elit” képzésére törekedtek volna. A kétkezi munkások gyermekeinek aránya ezekben az iskolákban magasabb, mint a kiemelkedően jó eredményeket elérő megyeszékhelyi iskolákban. A pannonhalmiban azonban az elmúlt években fokozatosan eltolódott az arány az értelmiségi családokból és városból jelentkezők irányába (nyilvánvaló az összefüggés a gimnázium, mint iskolatípus iránti – tapasztalatunk szerint – csökkenő érdeklődéssel: minél előbb pénzt – s lehetőleg sokat – keresni: ez a

vágy és az eszmény az elmúlt években önmagukból szinte katasztrofálisan kivetkőzött és gyökértelessé vált községekben és falvakban).

Sajátos világ az egyházi iskoláé – főként, ha diákotthonnal fonódik egybe az iskola élete. (A nyolc közül csak kettőnek nincs diákotthona.) Pannonhalmán 310 diákunk közül csak kettő nem bentlakó: még a szomszédos községekből jövők is a diákotthonban laknak, s a helybeliek kora reggeltől késő estig együtt vannak társaikkal az intézetben.

Elsősorban saját iskolámról beszélek – amelynek magam is diákja voltam. Meghúzhatatlanok a határok iskola és diákotthon között: az osztályfőnök egyúttal diákotthoni nevelője saját osztályának, az igazgató egyszerre irányítja az iskola és diákotthon életét. Ugyanaz az épület ad otthont a két intézménynek: benne él a diák iskolájában, egy házban lakik osztályfőnökével, nevelőtanáraival, igazgatójával. Nincs külön „ügyelet”: mindenki mindig szolgálatban van (egy-egy szabad napot leszámítva). Hat napos munkarend szerint dolgozunk: diákjaink alig egyharmada tudna három óránál rövidebb idő alatt hazaérni. Iskolánk durván egyötöde budapesti – akárcsak Magyarországnak. Van diákunk Nyíregyházáról, Ajkáról, Salgótarjánból, Mosonmagyaróvárról, Makóról, Pécsről, Sopronból, Lentiből – és felsorolhatnék még egészen apró távoli falvakat is (pl. Csörötnek, Füzér, Penészlak). Ezek a sokfelől és társadalmunk valamennyi rétegéből jött fiúk sajátos környezetbe kerülnek. A nevelő hatások elsősorban a hasonlónak válnak kedveznek, – a specializálódásnak a meglehetősen kötött napirend, a felkeléstől lefekvésig regulázott életmód. Ez a különleges igények kiegészítésének nem kedvez, de magát az időt jól felhasználhatóvá teszi, hogy viszonylag kevés az „üresjárat” a diákotthon és az iskola életében. Nem vesz el időt az iskolába járás (utazás), nem kell külön utazni az un. közművelődési programokra sem: „házhoz jön” szinte minden (hangverseny, előadást, író-olvasó találkozó stb.). De főnnáll a veszélye az önállótlanná válásnak: a mások által alakított és készen kapott életkeretekben a kevésbé önállóak könnyen sodródó emberekké válhatnak. Nem kell megküzdeni azért, hogy „többlet” jusson az ember – s a felkínált programlehetőségekkel legtöbbször a szabad távolmaradás áll szemben alternatívaként.

Mégis mi teszi akkor sokak számára vonzóvá, visszaemlékezéseik szerint felejthetlenné, életet meghatározóvá és tehetségük kibontakozásában fontos segítővé az ilyen iskolát? Azt az iskolát, amely (már-már programként vallja) elsősorban nem szellemi „kifutópálya” s nem valami „versenyistálló” akar lenni, hanem elsősorban személyiségformáló

otthon (és nem „műhely”). A válaszadási kísérlet szükségképpen szubjektív – hiszen arról az iskoláról kell beszélnem igazgatóként, amelynek, mint említettem, magam is diákja voltam. S bár a tágabb környezet sokat változott, és próbálták reformálni iskolarendszerünket, a legfontosabb tényezők ugyanazok maradtak ma is.

Az első – és talán legfontosabb – a szellemi ingerekben rendkívül gazdag, zárt, de anakronisztikusnak semmiképpen sem nevezhető világ. A tudományok világát nem tudja maga mögött hagyni az ember. Akarva-akaratlanul végigkísérik a tantárgyak és a tanárok – s később az igényesebbek számára a tárgyakon keresztül a világra ablakokat nyitó *tudományok* az itteni egész életet. Háromszáz diák még áttekinthető tömeget alkot. A zártabb osztályközösségekben nem válik névtelenné szinte senki. Az együtt lakók tudják, kit mi érdekel, mivel foglalkozik: akaratlanul is egymást serkentő információk birtokába jutnak. Sokszor adódik alkalom, hogy a tudományos vagy művészeti élet egy-egy kiemelkedő képviselőjével találkozzanak: sokáig beszédtema egy ilyen találkozás.

A zártabb világban élő kisebbség – a nyolc katolikus iskola valamiképpen a kisebbségi szituációban él – tudatosabban kell, hogy dolgozzék. Önmaga elfogadtatásának érdekében a középserrel nem elégedhet meg. A helyesen felfogott érvényesülési vágy előbb-utóbb tudatosítja ezt aényt. Ezt az ingerszegénynek egyáltalán nem nevezhető, sőt az átlagosnál – régi diákjaink tanúsítják – szellemiekben „töményebb” világot olyan *tanári közösség* formálja, indukálja, amely – minden különbözőségük (tehetségük, képzettségük, rátermettségük) ellenére meglehetősen *egyveretű*. Mivel egyházi iskoláink tanári karának túlnyomó többsége szerzetes: olyan emberekről van szó, akik egy szorosan egybetartozó közösségnek, szerzetesrendnek spirituális és szellemi hagyományaiban állnak és élnek. A tanári munkára felkészítő egyetemi tanulmányok előtt még négy-öt-hat éves, saját közösségükön belüli képzési időben volt részük. Ismerik egymást. S bár tehetségben, temperamentumban, érdeklődésben különbözhetnek, mégis valahol, egy nagyon lényeges ponton, *emberségük alakításában*, világnézetükben, amelyet szabadon vállaltak, *azonosak*. És ez a tanítványok helyzetét döntően meghatározza. A fejlődéshez, emberré váláshoz, kibontakozáshoz oly igen szükséges „vonatkozási személyek” közvetlen közélről láthatók, elérhetők, élet közelben vannak. És itt egy semmiképpen sem elhanyagolható tényező kerül előtérbe: a nevelők, tanárok nagy többsége állandóan elérhető, megszólítható távolságban van. Mindenki számára. Minden nap. A kívülállók számára talán

túlságosan is kötetlennek tűnhet ez a tanár-diák kapcsolat: a tanár szobája nem a „magánélet” szférája, hanem a tanterem kibővülése, emberközeli formálódott változata, folytatása. Nincs lehetőség a „szerepjátásra”.

Ami a tehetségesek számára ebből előny: megtalálhatja azt, aki valóban lendíteni tud rajta. Intézményesített „gondozás” nélkül, személyes kapcsolatban. Ami pedig a tanár számára feladat (és nem könnyű teljesíteni): észre kell venni, kinek nagyobb a befogadóképessége. De törődni egyformán kell mindenkivel: tehetségének poharát mindenkinek tele kell tölteni (bár a poharak mérete nagyon különböző). Egy ősi, Szent Benedek-i figyelmeztetés iránymutató legyen a tehetséggondozásban: „ut sit quod fortes plura cupiant, et infirmi non refugiant” – ami annyit tesz, hogy többlet, amit az erősek még kívánhatnak – megkaphatnak, de a gyengébbek se riadjanak vissza.

A viszonylag magas, 40 fős osztálylétszám és a nevelőtanárok ugyancsak viszonylag magas heti iskolai óraszám (18-20-24 óra) alaposan próbára teszi a nevelőket. De ami hátrány, a másik oldalon ugyanakkor óriási előny: alaposan megismeri az osztályfőnök a rábízottakat, és tudja, személyre szabottan tudja, kinek milyen segítségre van szüksége, kit mivel lehet ösztönözni, kinek mire volna még energiája.

Nagyon általánosnak tűnő megállapítás, de nem kerülhetem ki: fontosnak tartottuk és tartjuk ma is, hogy az iskola – elsősorban iskola. A legnehezebb időkben is az tudott maradni, aminek nevezik. A szellemi-tanulmányi munka mindig az első helyen állt. Sosem volt szükség arra, hogy a „tanulmányi órák védelmére” hozott intézkedéseket valóra váltsák. Egyenletes munka folyt az órákon – s még a legnehezebb, az ötvenes években is meg tudott maradni tudást közvetítő és látókört szélesítő intézménynek. Sosem volt kérdés: mik is vagyunk mi egyáltalán? Még akkor sem, amikor országszerte megindult a gimnáziumokban a tagozatos osztályokban való specializáltabb, intenzívebb, teljesítmény-orientáltabb oktatás. Iskoláinkban erre – tagozat indítására – nem volt lehetőségünk, mert „az ötvenes megegyezésben” erről nem volt szó. Lépéshátrányba kerültek ezek az iskolák a papírforma szerint, de úgy látszik, vonzóerejüket mégsem veszítették el. Az „általános képzés” lehetőségei megmaradtak, a diákokthozonnan egybefonódott intézmény látókör-szélesítő szerepe érvényesült, és - bár a különleges tehetségekkel való foglalkozásnak semmiféle módszeres és kiválasztáson alapuló szerepe és gyakorlata az óta sincs iskolánkban - mégis a szellemi légkör, az ingerekben gazdag környezet, a nevelői egyéniségek, a személyes törődés azt eredményezhette, hogy volt diákjaink úgy emlékeznek vissza iskolánkra, mint arra a helyre,

ahol valóban emberré érhetek. Néhány kiragadott vélemény: Itt volt idő a tanulásra, voltak nagy tanár-egyéniségek. Tudás-mennyiséget kaptunk. Az emberi műveltség tiszteletére és szeretetére tanítottak. Mindenki foglalkozhatott azzal, amivel akart. Az emberi szellem optimális terhelésével találkoztunk. A diákok több visszajelzést kaptak, mint másutt. A hagyományok átadódtak. Rendszerességre, módszerességre, önálló munkára neveltek. Pannonhalmán minket szeretettel vettek körül...

A diákanyag, ha szabad egyáltalán az „anyag” szót emberre használni, nem rendkívüli. 4,2-4,5 a hozzánk jövők tanulmányi átlaga: a felvétel, a kiválasztás szempontjai között a tanulmányi eredmény és a tehetség nem kizárólagos szempont: elsősorban azokkal óhajtunk foglalkozni, akik meghatározott szellemű nevelésünket keresik. Így azután nem keressük a helyünket az iskolák versenyében, de természetesen örülünk minden kiemelkedő teljesítménynek, nyelvvizsgának, OKTV-eredménynek.

Nem vagyunk a kiválasztott tehetségesek iskolája. S az egyházi gimnáziumok nem is tekintik hivatásuknak a kimagasló tehetségekkel való különleges foglalkozást. Arra azonban törekszünk, olyan körülményeket, olyan *légkört* biztosítsunk a középiskola négy éve idejére, amelyben lehetővé válik, hogy senki se teljesítsen képességeinek színvonalá alatt.

A fõnt említettek dokumentálására néhány számadat. Hány százaléka felel meg egy iskola érettségizõinek a felvételi vizsgán?

	1980	1981	1983	1984	1985
Orsz.	40	40	36	35	47
Ph.	45	35	35	40	57
Egyh.	29	21	24	22	45

Érdemes egy pillantást vetni a hozott és a szerzett pontok arányára:

Orsz.	42/38	44/36	44/34	48/35	49/38
Ph.	42/45	46/33	46/33	50/40	47/38
Egyh.	40/37	40/30	26/31	46/33	47/38

Beszámolóim elején kérdőjeles volt a cím: „A tehetségesek iskolái?” Válaszom egyértelmű: nem a tehetségeseké. Szeretném remélni, hogy az embereké – ahol „ilyen az ember, egyedüli példány” (Kosztolányi) elvét szeretnénk érvényre juttatni, és szeretnénk megadni az emberré teljesedés lehetőségét mindenkinek, akit ránk bíztak, és akiért hivatásunkból felelősséget vállaltunk.

Az elmondottakból témánkkal kapcsolatban a következőket szeretném összegzésül kiemelni:

1. Nincs elit-képzés ezekben az iskolákban, abban az értelemben, hogy a kiemelkedő képességűek felé nyitná ki kapuit az egyházi iskola. És nincs „elitnevelés” a szónak abban az értelmében sem, hogy a társadalom egy meghatározott rétegéből származókkal foglalkoznánk. Mindenki számára nyitva akarunk lenni, akik tőlünk a nevelés szolgálatát várják.

2. Nincs tehetség-gondozás abban az értelemben, hogy az iskola az általános tantervű gimnázium által biztosított kereteken túl foglalkozásokat szervezne az átlagosnál jobb képességűek számára.

3. De van tehetség-gondozás: elsősorban abban az értelemben, hogy az iskola célkitűzése: *egyformán foglalkozni* mindenkivel, egyformán művelni és képezni mindenkit – tehetsége mértéke szerint.

4. Van tehetség-gondozás (nem kampánymunka formában) intézményesített módon a szakköri foglalkozásokon, a rendkívüli tárgyként tanulható harmadik vagy negyedik idegen nyelv felkínálásával, a számítástechnika szorgalmazásával, a versenyekre való (nem iskolai munkaórák helyett folyó) felkészítés során, az iskola és diákotthon által szervezett látókör szélesítő előadások és megbeszélések stb. keretében.

5. És van tehetség-gondozás nem szervezett módon. Ennek legfőbb megnyilvánulási formája az a *személyes kapcsolat*, amely a diákokkal együtt élő tanárookra épülő iskolában lehetséges. A tanítási órától, a munkaidőtől független személyes találkozók és beszélgetések állandó lehetősége – és nem kevesek esetében meg is valósuló gyakorlata.

Mit tudunk tenni? Mire vagyunk képesek? Önmagunkban nem sokra. A családdal együtt azonban igenis nem kevésre. Képben kifejezve. amit a családok elültettek, annak öntözésére vállalkoznak iskoláink. Más kinőni abból nem fog. Legföljebb megerősödik a hajtás. És a fejlődés egy szakaszában a megkötésre – a karóhoz, iskolai rendhez kötésre szükség van. Öntözésre, gondozásra ugyancsak. De a növekedést – hogy a kertész példánál maradjunk – sosem a kertész adja.

Iskoláink meggyőződése, hogy minőségre igenis szükség van. A közepszer nem megengedhető. Katolikusnak lenni a szó igazi értelmében annyit jelent, mint az egyetemesség igényét vallani és továbbadni. Társadalmunkból – bár rádöbbenünk arra, hogy szükség van a minőségre, hiányzik még valami: a „vox humana” világos, meggyőző képviselése. Amikor nemzeti sorskérdéseink előtérbe kerülnek, meggyőződéssel valljuk, hogy a megoldás „az emberi minőség fölemelésétől függ” (vö. Pál Lénárd: Kultúra, társadalom, gazdaság, in: Társad. Szemle 1985/12.) Iskoláink a tehetség gondozásának sajátos lehetőségeivel szeretnének ennek az ügynek munkásai lenni.

(Elhangzott a Veszprémi Akadémiai Bizottság Konferenciáján 1986. X. 2.)

Pintér Ambrus OSB

(Budapest, 1940. február 9.)

Igazgató 1989. január 27-től

Riporter: Az informatika akkor jött be az országba, amikor még nem is tanították. Nyilván olyan szakos tanárt kerestek rá, aki reálszakos. Nem? Vagy hogy is volt ez?

Pintér Ambrus: Tegnap este is volt egy szakköröm, nyolc óra után, aztán a végén erről beszélgettünk egy kicsit a gyerekekkel. Én foglalkoztam elektronikával otthon gimnazista koromban, annak megint sajátos története van, de az egy külön fejezet lenne. Tehát volt egy alapvető - annak a kornak megfelelő - elektronikai műveltségem. Első osztályom még részt vett egy úgynevezett politechnikai oktatásban. Abban az időben Magyarországon elterjesztették – akkor még hat napos tanítási rendszer volt –, hogy a gyerekek egy teljes napot a termelésben töltsenek, ezt 5 plusz 1-es rendszernek hívta a hivatalos oktatás, a köznyelv azonban nagyon találó módon 6 mínusz 1-esnek nevezte, nagyjából ez is volt a valóság. Pannonhalma ezt elszabotálta, ott megmaradt a hat napos tanítás, de heti két órában politechnikai tárgyat kellett oktatni. Ez komolytalan dolog volt, és sajnáltam a gyerekeket, hogy délelőtt, a legértékesebb időben komolytalan dolgokkal foglalkoznak. Elkezdtem egy kicsit tájékozódni, már amennyi időm volt. Majdnem véletlenül találtam rá, hogy akkor már a logikai áramkörök Nyugat-Európában kereskedelmi forgalomban voltak. Jószerivel én sem tudtam nagyon, hogy mi az. Matematika szakos tanár lévén tanultunk matematikai logikát, de ilyesmit nem. Akkor nyáron elkezdtem tanulmányozni és úgy gondoltam, hogy a következő osztályomnak ez egy életképes politetchnika lesz. Az igazgató kicsit vonakodott, mert látta, hogy még én is csak kezdő vagyok, de mondtam, hogy bizzon meg bennem, jó dolog fog kijönni ebből. Akkor, 1972 őszén, az első osztályommal együtt kezdtük tanulni a digitális technikát. Ez nagyon izgalmas, mert itt tulajdonképpen a kezdetektől követtem, ugye. Az első számítógép, amin programoztam, az a magam által, a 70-es évek végén épített számítógép volt, most is ott van a számítógép- teremben, mint muzeális, de működő eszköz. Aztán onnantól jutottam ide, hogy 70 éves koromban a legmodernebb mikrovezérlőket programozzuk a gyerekekkel. Egy ekkora távolságot így, gyakorlati úton bejárni, azt hiszem egyetlen generációnak sem volt lehetősége rajtunk kívül. És én ezt egy nagy ajándéknak tartom. Nagyon izgalmas utazás volt, bár az életemnek csak egy kis töredék részét foglalja el.

Madocsai Bea: Riport Pintér Ambrus bencés tanárral (részlet) Elhangzott a Katolikus Rádió 2014. december 27. Szomszédoló című műsorában.

A pannonhalmi gimnázium tanári kara 1964-1989

A felsorolásban minden tanár szerepel, függetlenül besorolásától: gyakorló, óraadó, nevelő tanár, rendes tanár, gyakorlatvezető, vagy rendkívüli tárgy tanára. A felsorolásban szerepelnek azok az igazgatók is, akik igazgatóságuk ideje alatt előadó tanárként is működtek.

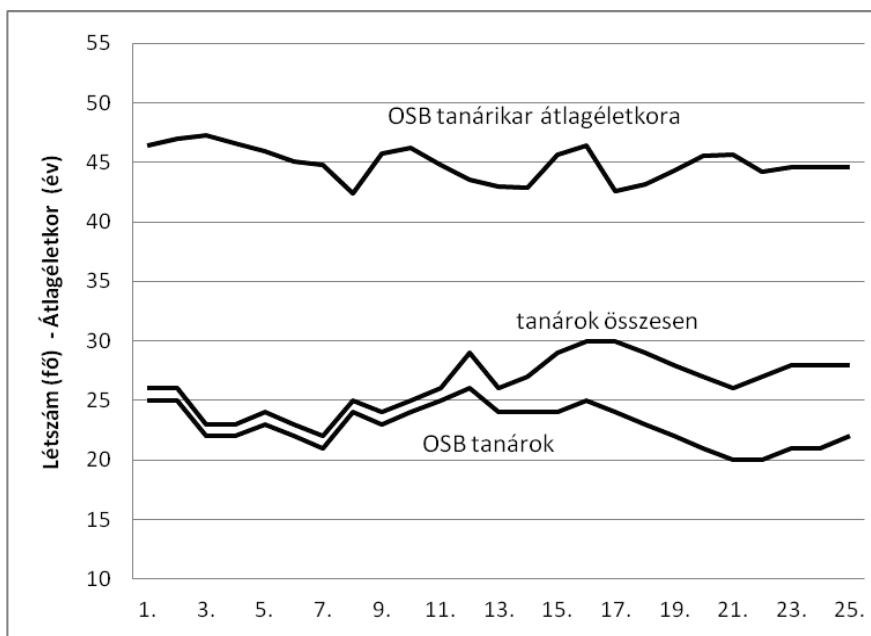
Bencés tanárok

Áment Lukács dr.	hittan, ének-zene	1969-1973, 1974-1989
Ámon Viktorin	matematika-ábrázoló geom., hittan, angol	1964-1966, 1969/70 I. f.
Bánhegyi Miksa	latin-német, művészettörténet	1968-1973, 1980-1989
Bencze Anzelm dr.	magyar-angol	1969-1975 dec.
Binzberger Ákos	matematika-fizika	1983-1989
Boda Sebestyén	könyvkötészet	1971-1977. XII.
Bognár Lambert	magyar-angol, művészettörténet	1966-1969
Borián Elréd	magyar-latin	1988/89
Czakó Dániel dr.	biológia-kémia német, francia	1971-1989
Cziráki László	magyar-francia	1964-1966
Csóka Gáspár	történelem-latin, görög	1966-1985 1985/86 Győrből
Esztergályos Tibor	biológia-földrajz, kémia	1964-1969
Faggyas Edvin	biológia-földrajz, kémia, pszichológia művészettörténet	1964-1970
Forrai Botond	magyar-orosz hittan	1964-1973, 1981-1989
Forsthoffer Máté	magyar	1985-1987
Hegedűs Odó	magyar-történelem angol	1988/89
Hirka Antal	matematika-fizika	1975-1989
Horváth Ciprián dr.	hittan	1965/66
Horváth Valér	orosz-latin	1974-1989
Iróffy Huba	mat.-fizika, rajz	1966-1969

Jáki Zénó	matematika-fizika, ábrázoló geometria	1964-1977, 1982-1985
Jámbor Mike	francia	1975-1985
Kapuy Vitál	magyar-német	1964-1975
Kelemen Szulpic dr.	matematika-fizika	1964-1976
Kemény Dózsa	magyar-német, rajz, angol, spanyol, olasz	1973-1982
Kiss Barnabás dr.	hittan	1978-1982
Kiss Domonkos	biológia	1985-1989
Korbély Vince	görög	1964- 1967
Korzenszky Richárd dr.	magyar-orosz, hittan	1973-1989
Kövér Alajos	hittan	1970-1972
Lindeisz Benát	fizika	1981/82 I. félév
Lővey Félix	matematika-fizika	1966-1981, 1983-1989
Luif Otmár	biológia-földrajz, logika	1964-1982
Marton József	biológia-földrajz, hittan	1967-1980
Mártonffi Marcell	magyar-német, olasz, francia, hittan	1983-1989
Mayer Farkas	fizika-kémia, földrajz	1964-1966, 1970-1989
Molnár Marcián	matematika-fizika, műszaki rajz	1964-1969
Monsberger Ulrik dr.	latin-német	1964-1967
Nagy Endre	magyar-orosz	1971-1989
Németh Lőrinc	történelem-latin	1987-1989
Nyiredy Maurus dr.	hittan	1979-1989
Orbán Dezső dr.	latin-történelem	1966 március - 1967 június
Pálfy Aurél	matematika-fizika, könyvkötészet	1969-1989
Pászthory Valter	kémia-biológia	1964-1966
Pintér Ambrus	matematika-fizika, hittan, könyvkötészet	1968-1989
Polán Hildebrand	történelem-latin	1964-1989
Ruttmayer Ince	latin-német	1964-966,1975/1976 és 1977-1980 óraadó Győrből
Sámson Edgár dr.	magyar-latin	1964-1970 XI.
Somorjai Ádám dr.	történelem-német	1979/80, 1986-1989
Söveges Dávid dr.	magyar-német, angol, hittan	1964-1982

Sulyok Efrém dr.	magyar-latin	1964-1969
Sulyok Elemér dr.	magyar-angol, hittan	1971-1989
Szabó Flóris	magyar-könyvtár művészettörténet	1966-1973 XI. beteg, 1980-1985
Szalóky Albert	fizika, mérnök tanár	1985-1989
Szigeti Kilián dr.	történelem-földrajz, ének-zene	1964-1981
Szigeti Rajnald	történelem-földrajz, művészettörténet könyvkötészet	1964-1968
Tarnay Brúnó dr.	hittan	1964-1970
Tóth Antonin	német	1964/65 I. félév
Vanyó Tihamér dr.	történelem-földrajz	1964/65
Várszegi Asztrik dr.	történelem-német	1976-1985, 1987/88
Vida Szabolcs	matematika-fizika	1964-1981 XI.
Villányi Anaklét	történelem-földrajz, orosz	1964-1981

A tanári kar létszáma, a bencés tanárok átlagéletkora

Világi tanárok

Csóka Norberta	angol	1975 XII.-1976 I.
Fehrentheil Henriette	művészettörténet holland nyelv	1988/89
Feith Péter	matematika, technika	1981-1989
Feith Péterné	matematika	1984-1989
Horváth Mária	angol	1975-1976
Kapiller Ferenc	magyar irodalom	1980-1981 XII.
Kovács Márta	francia, eszperantó	1981-1982
Kürthy Judit Szalayné	angol, orosz	1976-1987
Osztoivits Eszter	angol	1975-1981
Rékási József dr.	biológia	1982-1989
Schramkó Péter	magyar irodalom	1987-1989
Szabó Attila	rajz-műalkotás	1985-1987, 1988/89
Tálos Zoltán	testnevelés	1964-1989
Tálos Zoltánné	matematika	1979-1983
Tolnai Tünde	német, történelem	1980-1982
Tóth László	könyvkötészet	1978-1979 VI.
Valler József	könyvkötészet	1979 IX.-1981 VI.
Vida Éva dr /Dr. Szenténé/	angol, német, történelem	1981-1989

Zenetanárok

Áment Lukács OSB	orgona	1977-89
Bodó Istvánné	hegedű	1975/76
Fejérvári Sándorné Nyári Piroska	gordonka	1975-78, 1981-89
Fekete András	zongora	1977-1989
Felföldi Gábor	fúvós hangszerek	1982-1984
Gál Geláz dr. OSB	hegedű	1964-1969
Jurenák János	cselló	1978/79 II. félév
Lizán Katalin	fuvola	1980/81
Mike Zoltán	fuvola	1984/85
Moldvai Margit Gertrúd	zongora	1975-1982
Nagy Csaba	gordonka	1979-1981
Pauker Angéla	hegedű	1969-1971?
Princzinger Lászlóné	zongora	1984/85
Rézbányai Dezső dr.	zongora	1964-1969
Rupert István	zongora	1988/89
Suhajda Mária /Móricz Emilné/	zongora	1969-1988
Szigeti Kilián	orgona	1964-1976
Tóth Éva	zongora	1969-1976
Vagyon István	fuvola	1985-1989

Osztályok, osztályfőnökök, prefektusok

1964-1989

- 1964/65 IVA** 30 fő, osztályfőnök és prefektus I.-II. osztály *Polán Hildebrand* III.-IV. osztály *Mayer Farkas*
- 1964/65 IV.B** 40 fő, osztályfőnök és prefektus *Luif Otmár*
- 1965/66 IV.A** 32 fő, osztályfőnök IV. osztály és prefektus I.-IV. osztály *Tarnay Brúnó*, osztályfőnök I.-III. osztály *Molnár Marcián*
- 1965/66 IV.B** 34 fő, osztályfőnök I.-II. osztály *Villányi Anaklét*, prefektus I.-II. osztály *Horváth Patrik*, osztályfőnök és prefektus III.-IV. osztály *Szigeti Rajnald*
- 1966/67 IV.A** 34 fő, osztályfőnök és prefektus *Forrai Botond*
- 1966/67 IV.B** 37 fő, osztályfőnök és prefektus I.-III. osztály *Pászthory Valter*, IV. osztály osztályfőnök *Kelemen Szulpic*, prefektus *Forrai Botond*
- 1967/68 IV.A** 32 fő, osztályfőnök és prefektus I.-II. osztály *Rutmayer Ince*, III.-IV. osztály *Bognár Lambert*
- 1967/68 IV.B** 32 fő, osztályfőnök és prefektus I.-II. osztály *Ámon Viktorin*, III.-IV. osztály *Iróffy Huba*
- 1968/69 IV.A** 38 fő, osztályfőnök és prefektus I. osztály *Horváth Ciprián*, II.-IV. osztály *Polán Hildebrand*
- 1968/69 IV.B** 33 fő, osztályfőnök és prefektus *Luif Otmár*
- 1969/70 IV.A** 31 fő, osztályfőnök és prefektus *Csóka Gáspár*
- 1969/70 IV.B** 38 fő, osztályfőnök és prefektus *Lővey Félix*
- 1970/71 IV.A** 31 fő, osztályfőnök és prefektus *Forrai Botond*
- 1970/71 IV.B** 37 fő, osztályfőnök *Szabó Flóris*, prefektus *Marton József*
- 1971/72 IV.A** 34 fő, osztályfőnök és prefektus *Bánhegyi Miksa*
- 1971/72 IV.B** 34 fő, osztályfőnök és prefektus *Pintér Ambrus*
- 1972/73 IV.A** 34 fő, osztályfőnök és prefektus *Polán Hildebrand*
- 1972/73 IV.B** 35 fő, osztályfőnök és prefektus *dr. Bencze Anzelm*
- 1973/74 IV.A** 37 fő, osztályfőnök és prefektus *Csóka Gáspár*
- 1973/74 IV.B** 40 fő, osztályfőnök és prefektus *Lővey Félix*
- 1974/75 IV.A** 39 fő, osztályfőnök és prefektus *Pályf Aurél*

- 1974/75 IV.B 36 fő, osztályfőnök és prefektus I. osztály Szabó Flóris,
II.-IV. osztály *dr. Czakó Dániel*
- 1975/76 IV.A 39 fő, osztályfőnök és prefektus *Luif Otmár*
- 1975/76 IV.B 36 fő, osztályfőnök és prefektus *Pintér Ambrus*
- 1976/77 IV.A 35 fő, osztályfőnök és prefektus I. osztály *dr. Sulyok Elemér*, II.-IV. osztály *Lővey Félix*
- 1976/77 IV.B 38 fő, osztályfőnök és prefektus I.-II. osztály *Bencze Anzelm*, III.-IV. osztály *Nagy Endre*
- 1977/78 IV.A 35 fő, osztályfőnök és prefektus I.-III. osztály *Csóka Gáspár*, IV. osztály *Hirka Antal*
- 1977/78 IV.B 34 fő, osztályfőnök és prefektus *Áment Lukács*
- 1978/79 IV.A 37 fő, osztályfőnök és prefektus *Horváth Valér*
- 1978/79 IV.B 32 fő, osztályfőnök és prefektus *dr. Czakó Dániel*
- 1979/80 IV.A 33 fő, osztályfőnök és prefektus *Luif Otmár*
- 1979/80 IV.B 39 fő, osztályfőnök és prefektus *Pintér Ambrus*
- 1980/81 IV.A 34 fő, osztályfőnök és prefektus *Nagy Endre*
- 1980/81 IV.B 35 fő, osztályfőnök *Lővey Félix*, prefektus I. osztály *Lővey Félix*, II. és IV. osztály *Kiss Barnabás*, III. osztály *dr. Nyiredy Maurus*
- 1981/82 IV.A 34 fő, osztályfőnök és prefektus *Hirka Antal*
- 1981/82 IV.B 34 fő, osztályfőnök és prefektus *Áment Lukács*
- 1982/83 IV.A 30 fő, osztályfőnök és prefektus *Horváth Valér*
- 1982/83 IV.B 37 fő, osztályfőnök és prefektus *dr. Czakó Dániel*
- 1983/84 IV.A 31 fő, osztályfőnök és prefektus *dr. Nyiredy Maurus*
- 1983/84 IV.B 33 fő, osztályfőnök és prefektus *Pintér Ambrus*
- 1984/85 IV.A 31 fő, osztályfőnök és prefektus *Nagy Endre*
- 1984/85 IV.B 30 fő, osztályfőnök és prefektus I. osztály *Kiss Barnabás*, II. osztály *Forrai Botond*, III.-IV. osztály *Horváth Valér*
- 1985/86 IV.A 38 fő, osztályfőnök és prefektus *Hirka Antal*
- 1985/86 IV.B 32 fő, osztályfőnök és prefektus *Áment Lukács*
- 1986/87 IV.A 38 fő, osztályfőnök és prefektus *Mártonffy Marcell*
- 1986/87 IV.B 34 fő, osztályfőnök és prefektus *dr. Czakó Dániel*
- 1987/88 IV.A 35 fő, osztályfőnök és prefektus I. osztály *dr. Nyiredy Maurus*, II.-IV. osztály *Kiss Domokos*
- 1987/88 IV.B 38 fő, osztályfőnök és prefektus *Pintér Ambrus*
- 1988/89 IV.A 37 fő, osztályfőnök és prefektus *Horváth Valér*
- 1988/89 IV.B 38 fő, osztályfőnök és prefektus *Nagy Endre*

A pannonhalmi gimnázium és diákotthon létszáma 1964-1989

Tanév / létszám	Beirat- kozott	el- ment	jött	Év végén	Hely- beli	Bejáró	Diák- otthoni	Érettsé- gizett
1964/65	306	2	0	304	12	14	278	70
1965/66	307	9	0	298	11	15	272	66
1966/67	307	2	0	305	13	19	273	71
1967/68	298	6	1	293	10	12	271	64
1968/69	301	8	0	293	11	11	271	71
1969/70	298	4	1	295	10	10	275	69
1970/71	301	6	3	298	9	7	282	68
1971/72	304	4	1	301	14	10	277	68
1972/73	308	3	0	305	13	9	283	69
1973/74	314	4	0	310	16	7	287	77
1974/75	312	0	0	312	12	5	295	75
1975/76	310	3	0	307	9	2	296	75
1976/77	302	5	1	298	8	1	289	73
1977/78	299	5	0	294	5	1	288	69
1978/79	301	2	1	300	7	3	290	69
1979/80	297	3	2	296	8	2	286	72
1980/81	301	9	2	294	6	2	286	69
1981/82	298	4	0	294	6	2	286	68
1982/83	301	9	0	292	4	0	292	67
1983/84	286	2	0	284	2	0	282	64
1984/85	299	8	0	291	3	0	288	61
1985/86	305	3	2	304	3	0	301	70
1986/87	310	6	0	304	2	0	302	72
1987/88	303	0	0	303	2	0	301	73
1988/89	306	7	5	304	2	0	302	75
Összesen		114	20					1745

Pannonhalmán érettségizettek névsora 1965-1989

Adamik Attila 1980A
Adamovich Károly 1972A
 Agyagos András 1975B
 Akaró Ferenc 1983A
 Akaró János 1968B
 Alapy Balázs 1979B
 Alexa István 1986A
 Almássy László 1975A
 Ambrosz Ottó 1982B
 Ambrus József 1981A
 Andrónyi Balázs 1989A
 Andrónyi Miklós 1987A
 Anga András 1968B
 Anga Gábor 1966B
 Angeli József 1971B
 Angyal Ernő 1981B
 Angyal Ferenc 1973A
 Antal Géza 1966A
 Antal István 1966B
 Antal Károly 1975A
 Antal László 1972B
 Antal László 1973A
 Apor Péter 1984B
 Aradi István 1988B
 Arlay Frigyes 1971A
 Árpási Attila 1979A
 Babay Bálint Béla 1972B
Bagó Attila 1988B
 Baján László 1981A
 Baki Ferenc 1972B
 Bakonyi Tibor 1977B
 Bakonyvári Imre 1988B
Bakos László 1965A
 Bakos Péter 1989B
Bakos Tibor 1989A
 Baladik József 1966B
 Balázs Tibor 1989A
 Balla Péter 1976A
 Balló László 1985A
 Balogh András 1985B
 Balogh Endre 1989A
Balogh János 1988A
 Balogh László 1968B
 Balogh Vilmos 1974A
 Balogh Zoltán 1965A
Balogh Zoltán 1973A
 Balthazár András 1983B
 Barabás Károly 1976A
 Baracsi Gábor 1977A
 Baracska Ervin 1981B
 Baranics András 1973A
 Baranyai Ferenc 1981B
 Baranyai László 1979B
 Barasevich Antal 1980B
 Barasevich Péter 1982B
 Barbai László 1983A
 Barcza István 1987B
 Barcza Tibor 1981A
 Bari József 1980A
 Barna Bertalan 1978B
 Barnácz Mihály 1974A
 Baróczi Sándor 1973B
 Barok József 1969A
Baróthy Béla 1967A
 Baróthy István 1968B
 Barsi Árpád 1987B
 Barta József 1980A
 Barth Róbert 1987B
 Bartha Béla 1967A
Bartha Gábor 1970B
 Batkay László 1965A
 Bálint Bánk 1976B
Bálint György 1988B
 Bánfalvi Tivadar 1987B
 Bányai Andor 1971B
 Bárcki Attila 1985B
 Bárczy Péter 1970B
Bárczy Zoltán 1967B
 Bárkovits Tibor 1968B
 Báthory Gábor 1977A
 Beckl Béla 1982B
 Becsei Lajos 1972A

- Becskey György 1989B
 Bede Fazekas Péter 1979B
 Bede Fazekas Tamás 1981B
 Bejczy Béla 1978A
 Belina Csaba 1981B
Belina Dezső 1972B
 Bencsik Antal 1979B
 Bencsik Péter 1988B
 Benedek András 1984B
 Benke Gábor 1982B
 Benke Kálmán 1983A
 Benkő Károly 1965A
 Berdefi Péter 1983A
 Berecz Loránd 1988A
 Beregi Attila 1981B
 Beregi István 1979A
 Beregi Péter 1984B
 Berta László 1974B
 Bertalan Zoltán 1974B
 Berzsenyi Gyula 1978A
Bessenyő András 1968B
 Bécsér Pál 1981B
 Bécsér Péter 1980B
 Békássy Gábor 1977B
 Békássy Tamás 1975A
 Békés Géza 1968A
Béli László 1971A
 Bérci László 1965A
 Béres Tamás 1983B
 Bicskei József 1966A
 Bicskey István 1968A
 Bicskey Tibor 1966A
 Bieder Tamás 1988A
Bircher Zsolt 1980A
Birinyi György 1971B
 Birinyi Lajos 1969A
 Birkus Imre 1980A
Bíró Béla 1969B
 Bíró Gábor 1975B
Bíró Gáspár 1969A
 Bíró Miklós 1975B
 Bíró Zoltán 1966A
 Bischof Péter 1975A
 Bitskey Gábor 1980B
 Bizse Ferenc 1965A
 Bizse László 1966A
 Blaskó György 1975B
 Bobok Tivadar 1965A
 Bódis László 1973B
 Bodor Csaba 1988A
 Bodor László 1967B
Bogár Gáspár 1966A
 Bogárdi László 1973A
 Boglári Pál 1972B
 Bognár András 1986A
 Bognár Endre 1987A
 Bokor Balázs 1970B
 Bokor Zoltán 1983A
 Boncz János 1967A
 Bónis Attila 1978B
 Borbás Dénes 1975A
 Borbás László 1966B
 Borbás László 1979A
 Borbély Csaba 1974B
Borbély József 1971A
 Borbély László 1978A
 Borbély Péter 1975B
 Borbély Szabolcs 1988A
 Borián Gellért 1980B
Borián György 1977B
 Boronkay László 1967A
 Boros Gábor 1983B
 Boros János 1982A
 Boros Zoltán 1979A
 Boross Ferenc 1968A
 Bors Gyula 1978B
Borsa Béla 1966B
 Borsa József 1971B
 Borsós István 1976B
 Borsos József 1984B
 Borsos László 1987B
 Borsós Tibor 1982A
 Botló Sándor 1968B
Bózsik Béla 1987B
 Böde Flórián 1975B
 Bör Péter 1986A

- Brázik István 1977B
 Brezanóczy Ferenc 1975B
 Brezanóczy János 1974B
 Brumbauer József 1973B
 Brunner Róbert 1987A
Brückner Özséb 1969A
 Budai András 1974B
 Budai Imre 1989A
 Budai László 1972A
 Budavári Miklós 1966B
 Budavári Zoltán 1965B
 Bukor Ferenc 1966A
 Bulátkó János 1989A
Bulla Miklós 1969A
 Burkus István 1985B
 Buttyán Kornél 1965A
 Búza István 1984B
 Búza Kristóf 1985B
 Búza Patrik 1989A
 Bükkfalvy János 1965A
 Czákler József 1978A
 Czákó Károly 1970B
 Czár Attila 1989B
 Czárán György 1982A
Czégé Gyula 1971B
Czeglédy Ferenc 1969A
 Czeyda-Pommersheim Ferenc
 1970A
 Czigány István 1976A
 Czigány Sándor 1978A
 Czigler Ágoston 1972B
 Czirák Antal 1965A
 Czomba Dénes 1982A
 Czompó Ferenc 1973B
 Czupi Károly 1982A
Csaba Tamás 1965B
Csaba Tibor 1971B
 Csákányosi Tamás 1985A
Csanády Zsolt 1967B
 Csarnóy Péter 1975A
 Csatlós István 1980A
 Cséfalvay Gyula 1974A
 Csegezi Tamás 1969A
 Csegezy Zsolt 1986B
 Cseh Ferenc 1979A
 Csepinszky András 1987B
 Csepregi Antal 1986A
 Cser Ferenc 1970B
 Csermely Tamás 1986A
 Cserpán Imre 1975B
 Csertán Károly 1987A
 Cséri Tamás 1986A
 Csiba Gábor 1974A
Csiba László 1970A
Csiba Tamás 1982A
 Csibi Imre 1988A
 Csibi Sándor 1973A
 Csiky Gábor 1969B
 Csiky Lajos 1968A
 Csiky László 1987A
 Csiky Miklós 1984B
 Csili Tibor 1979A
 Csillag Kristóf 1978B
 Csillag Péter 1979B
 Csimazia Ferenc 1967B
Csizmarik Gábor 1982B
 Csóka Barnabás 1986A
 Csóka Gábor 1981B
 Csoma János 1965A
 Csomay Csaba Péter 1973A
 Csombó György 1983A
 Csonka Róbert 1968B
 Csontos Károly 1970A
 Csorba Béla 1968A
 Csordás Zoltán 1989B
Csőnge Lajos 1980A
 Csósz György 1981A
 Csutorás Antal 1973B
 Csutorás Sándor 1966A
 Dabasi Halász Zsigmond
 1989B
 Dakos László 1979B
 Dalanics Zoltán 1987A
 Dallos Sándor 1979A
 Dallos Zoltán 1987B
 Damjanovics József 1966A

Damjanovits László 1968B
 Dávid Lajos 1976A
Deák András 1982A
 Deák Ferenc 1983A
 Deák Ferenc 1986A
 Deák Gábor 1988B
 Deák István 1986B
 Deák Mihály 1985A
 Debródy István 1973A
 Decs István 1969A
 Deli Ferenc 1972B
 Dely Dezső 1965B
Demeter László 1976B
 Demeter Márton 1983B
 Detky András 1976A
Dettai István 1970B
 Dékány Árpád 1988B
Dékány Ferenc 1979B
 Dénes Gyula 1981B
 Dénes Lajos 1969B
 Dér Ferenc 1965B
 Dér György 1965B
 Déri János 1978A
 Déri Tamás 1984A
Dévényi István 1979A
 Dévényi Norbert 1989A
 Dévényi Tamás 1985A
 Dian József 1978B
 Disztl Gábor 1976A
 Dobos Gábor 1977A
 Dobos János 1970A
 Dobos László 1982B
 Dobos László 1988A
 Dóczy József 1975B
 Dóka Ferenc 1976B
 Doman Imre 1973A
 Dombi László 1987A
 Dombos János 1969B
Dombóvári Zalán 1989B
 Domokos Tamás 1981A
 Domokos Zsolt 1985A
 Domonkos Géza 1965B
 Domonkos Gyula 1965B

Donáczai Béla 1974B
 Dornai Zoltán 1968B
 Doromby Géza 1965B
 Dósa György 1977A
 Doszpoth József 1974B
 Dovicscsák Tamás 1982B
 Dömötör Béla 1977B
Dömötör László 1965A
Dömötör Pál 1966A
Dudás Sándor 1969B
 Dudás Tamás 1986B
 Dudaskó Zoltán 1988B
 Dudok Gyula 1979B
Dura Kornél 1989B
 Durucz László 1988B
 Dzsiniich Máté 1985A
 Eberhardt Jenő 1982B
Egervári Bertalan 1971A
 Egervári Ferenc 1973B
 Egresits Ferenc 1979A
 Egri László 1973B
 Egyed Gábor 1979B
 Elek Zoltán 1989A
 Elekes György 1988B
 Ellenrieder Gábor 1978A
 Endródi József 1966B
 Epinger Emil 1986A
 Eráth József 1987A
 Erdei Gábor 1985B
 Erdei Sándor 1984A
 Erdélyi János 1966B
 Erhardt Csaba 1973B
 Erkel András 1977B
Eszes István 1970A
 Eszter István 1967B
 Eteli Ferenc 1970B
Élő Péter 1983B
 Élő Zoltán 1988B
 Facskó Gergely 1987A
 Fajta József 1972A
 Fajta Péter 1987A
 Falkai György 1966B
 Falussy József 1968A

- Fancsovits Péter 1986B
 Faragó Csaba 1989A
 Farkas Attila 1980B
 Farkas Csaba 1972A
 Farkas Gábor 1981B
 Farkas Géza 1978B
 Farkas László 1984A
 Farkas Tibor 1970A
 Farkas Viktor 1983A
 Fazekas Ágoston 1989B
 Fazekas Béla 1969A
 Fazekas Pál 1969A
 Fábián Árpád 1976B
 Fábián Csaba 1978B
 Fábián József 1978A
Fábián Tamás 1988A
 Fecskés Zoltán 1975A
 Fehér Sándor 1978A
 Fehér Tamás 1984B
 Fehérvári József 1968A
 Fejes Ferenc 1975A
 Fejes György 1972A
 Fekete Ákos 1985B
 Fekete István 1978B
 Fekete Sándor 1979A
 Felber Gyula 1984B
 Felcser István 1972A
 Felkai Péter 1971A
Feller Antal 1976A
Feller Gábor 1981A
 Ferencz Pál 1980B
 Ferencz Péter 1975A
 Ferenczi Imre 1966B
 Ferenczy Sándor 1968B
 Fébert Miklós 1978A
 Ficzek László 1987A
 Filep György 1982A
 Filep Gyula 1975B
 Fiskál Lőrinc 1978A
 Flórián Endre 1971B
 Fódi István 1980A
 Fodor Attila 1965A
 Fodor György 1976A
 Fodor István 1969B
 Fodor István 1974A
 Fodor József 1985B
 Fodor László 1971A
Fodor László 1980A
 Folly Péter 1986B
 Fonai László 1977A
 Fónai Sándor 1967A
 Fónai Tibor 1975A
 Forgách László 1984A
 Fóris Ferenc 1980B
 Főríz László 1978B
 Fortenbacher János 1984B
Fortenbacher Tibor 1985A
Fömötör Ferenc 1968A
Fráter Lóránd 1966B
 Fülöp András 1980B
 Fülöp Ferenc 1968A
Fülöp István 1977B
 Fülöp Tibor 1983A
 Fülöpp Zsolt 1978A
 Füredi Mihály 1969B
 Fűrész Sándor 1975B
Füzy Árpád 1973A
 Füzy Sebestyén 1967A
 Gaál Antal 1967B
 Gaál György 1972B
 Gaál Győző 1966A
 Gaál Miklós 1976A
 Gaál Ottó 1981B
 Gajda Péter 1982A
 Gajdics Gábor 1985-86A
 Galavics Ferenc 1974B
 Galgóczy Kornél 1972A
Gallatz Imre 1968A
 Garami Zsolt 1987B
 Gábeli Ádám 1989B
 Gábor Róbert 1970B
 Gáspár Péter 1987A
 Gebauer Béla 1967B
 Gebauer István 1971B
 Gebauer József 1969A
 Gedeon Csaba 1985B

- Gedeon Gergely 1986A
Gedeon Miklós 1980A
 Gera Ferenc 1984A
 Gerdei Tamás 1983A
 Gerencsér István 1988B
 Gerencsér Sándor 1983A
 Gergál Sándor 1978B
 Gergely Antal 1989B
 Gergely Sándor 1971B
 Gergelyi Ferenc 1967A
 Gécsék Jenő 1972B
 Glósz András 1969A
Gloviczki Péter 1966A
 Goda Imre 1981B
 Goda József 1980A
Godza József 1967B
 Goller Attila 1989A
Gólya János 1968B
Gonda László 1979A
 Gödölle Gyula 1981A
 Gráczol Csaba 1973B
 Gratzer Mihály 1967B
 Gratzl András 1970B
Gratzl Miklós 1968A
 Gréger Attila 1979A
 Gregorits István 1985A
 Gregosits Gábor 1985A
Grétsy Zsombor 1988B
 Grunda Miklós 1983B
Gubicza László 1969B
 Gudenus János 1965A
 Gulyás Balázs 1974A
Gulyás Gábor 1976B
 Gulyás Miklós 1978B
 Gurdon Zoltán 1988A
 Gyalókai Zoltán 1988A
 Gyarmati Gergely 1988B
 Gyenes László 1976B
 Gyenes Szilárd 1986A
 Gyenese Balázs 1988A
 Gyimesi Csaba 1979B
Gyöngyösi Gábor 1984A
 Györe Alajos 1984A
 Györfy Péter 1967B
 Györgyi János 1975B
 Györkös Imre 1987A
 Gyuga Mihály 1976A
 Gyuga Pál 1977A
 Gyulai György 1984A
 Gyuricza Zsolt 1988B
 Gyurok Ernő 1981B
 Hábel János 1982A
 Hadarics András 1971B
 Hadarits Vilmos 1973A
 Hadászi János 1971A
Haide János 1984B
 Hajdu Jenő 1988A
Hajnal Rudolf 1971A
 Halápi Pál 1981A
 Halász Ernő 1976A
 Halász József 1977B
 Halmos Emil 1979B
 Hammer Sándor 1975B
Hamvas Szilárd 1987A
 Hanák Sándor 1975A
 Hancz Péter 1987B
 Hansághy Péter 1969B
 Hanusz Zsolt 1988B
 Hanzély Zsigmond 1989A
 Hanyecz Mihály 1967A
 Harangozó István 1974A
Hargita Nándor 1972B
 Hári Antal 1977A
 Hári Ferenc 1977B
 Hári Lajos 1983B
 Harkay János 1966B
 Harmath Gábor 1970B
 Harmath István 1972B
 Harmath László 1976B
 Hartmann Ferenc 1985A
 Hatos László 1974B
 Hauberl László 1972B
 Hauser Péter 1989B
 Hauzmann János 1966A
 Havasi András 1965A
 Havris György 1980A

- Haydu Péter 1973B
 Haydu Zsolt 1965B
Hedry Béla 1966B
 Hegedűs Balázs 1982A
 Hegedűs Imre 1989B
 Hegedűs József 1978B
Hegel István 1976B
 Hegybíró Miklós 1973B
Heil Ádám 1978B
 Heim László 1966B
 Hencz Gyula 1981B
Henczi László 1973A
 Herbert János 1972B
Herbert József 1968B
Herczeg Zoltán 1965A
 Herczku György 1965A
 Herczku József 1967A
 Hérics Tibor 1982B
 Herkli Antal 1965B
 Herman Gábor 1976A
Herman Sándor 1971A
 Herman Zoltán 1972A
Hersényi Bálint 1966B
 Hersényi Imre 1968B
 Hertelendy László 1978A
 Hesz Antal 1987A
 Hetesi Tibor 1976A
 Héthársi Balázs 1982A
 Hevér Zoltán 1981A
Hevesi András 1989B
 Hír József 1968A
Hirka Gábor 1969A
 Hodász István 1986B
 Hódi Rezső 1989A
 Hoffman Jenő 1980B
 Holczer István 1977B
 Holl Nándor 1973B
 Holló Szabó Lajos 1983B
 Horányi Márton 1983A
 Horn Gábor 1980B
 Hortobágyi Tamás 1977A
Horváth Albert 1967B
Horváth Béla 1966B
 Horváth Csaba 1989B
 Horváth Endre 1986B
 Horváth Ferenc 1969B
 Horváth Ferenc 1970A
 Horváth Ferenc 1978B
 Horváth György 1968B
 Horváth György 1982B
 Horváth Győző 1967B
 Horváth Imre 1965A
 Horváth Imre 1968A
 Horváth Imre 1989B
 Horváth István 1965A
 Horváth István 1988A
 Horváth József 1967B
 Horváth Lajos 1981B
Horváth László 1969A
 Horváth László 1969B
 Horváth László 1971B
 Horváth László 1972A
 Horváth Mihály 1987A
 Horváth Miklós 1968B
 Horváth Miklós 1974B
 Horváth Miklós 1977A
 Horváth Norbert
 Horváth Ottó 1980A
 Horváth Sándor 1978A
 Horváth Tamás 1972A
 Horváth Tibor 1975A
 Horváth Tivadar 1975B
 Horváth Zoltán 1967A
 Horváth Zoltán 1970A
 Horváth Zoltán 1980B
 Horváth Zsolt 1982B
 Horváth Zsolt 1989B
 Hulyák Géza 1969A
Hum László 1976A
 Hutton-Mills René 1985B
 Iberpaker Ferenc 1967B
Ifi Ferenc 1965B
 Igmándi Antal 1977A
 Ignác Árpád 1985A
 Ignác Péter 1981B
 Ihász Csaba 1977B

Ijjas József 1970A

Ijjas László 1974A
 Iker Gyula 1989B
 Ilosvai Gábor 1988B
 Istvánffy Miklós 1985A
 Iván István 1976A
 Iváncsics László 1982A

Iváncsics Pál 1981A

Iványi András 1968A
 Iványi Gábor 1966B
 Izer Zoltán 1987A
 Jaczkó József 1985B
 Jagasich András 1971B
 Jáger György 1980B
 Jáger Lajos 1989B
 Jáger Tamás 1976A
 Jagicza József 1966A
 Jakab László 1970A
 Jákó Péter 1982B

Janka Ferenc 1984A

Janka György 1983A
 Jankovics Attila 1970B
 Jankovits Gyula 1965B
 Jánoki Miklós 1979B
 Jantyik Pál 1974A
 Jasztrab István 1977A

Jávor Balázs 1988B

Jávorszky Andor 1987A
 Jenei Béla 1976A
 Jenei Ferenc 1976A
 Jernei György 1977A
 Jeviczki Attila 1983A
 Jeviczki Ferenc 1982B
 Jezsó Béla 1967B
 Jobbágy Lajos 1969A
 Jokkel Gábor 1984B

Joó István 1967A

Juhász Árpád 1970B
 Juhász Balázs 1980B
 Juhász Barna 1979B
 Juhász Imre 1974B
 Juhász Lajos 1972A
 Juhász Norbert 1967A

Kababik Attila 1986B

Kafka Péter 1967B

Kaifis László 1985A
 Kajtor János 1976B
 Kakas József 1969A
 Kalauz Tamás 1989A
 Káldy Zsolt 1970A
 Káli András 1980A
 Kálmán István 1972B
 Kálmán Pál 1965A
 Kaló Tamás 1986B

Kámán Attila 1982A

Kámán Imre 1986A
 Kammermann Csaba 1986B
 Kanozsai Csaba 1979B
 Kanta András 1982A
 Kanta Tamás 1978A
 Kapiller Péter 1984A
 Kapin István 1988A
 Káplár Ágoston 1985B
 Káplár Mihály 1985B

Káplár Miklós 1983B

Kaposi András 1978B
 Kaposi Béla 1980B
 Kapovits Ignác 1970A

Karácsonyi Ottó 1979A

Kardos Tamás 1987B

Karetko Gábor 1971A

Karger Kocsis József 1968A
 Karger Kocsis László 1971B
 Karger Kocsis Mihály 1970B
 Karikó János 1969A
 Karmó Zoltán 1977B
 Károly Tibor 1978B
 Károlyi Gábor 1985A

Károlyi György 1968A**Karosi György 1966A**

Karosi Imre 1969B
 Kárpáti Attila 1981A
 Karsai Márton 1969B

Kása Zoltán 1971A

Kassai Gábor 1986B
 Kátai Balázs 1967A

- Kátay Zsolt 1967B
 Katona Miklós 1975B
 Kauker Ottó 1974A
 Kauker Tamás 1980B
 Kelemen János 1981A
 Keleti József 1968B
 Keller Pál 1973B
Keller Péter 1974B
 Kemény András 1980B
 Kercsik András 1975B
 Kerekes Szilárd 1977A
Kerényi Ervin 1970A
 Kerényi Nándor 1974B
 Keresztes József 1977A
 Keresztfalvi László 1971B
 Keresztury Imre 1983A
 Keresztury János 1967B
 Kéri Ferenc 1965B
Kéri Ferenc 1975A
 Kéri Gyula 1978A
 Kéri Vilmos 1975A
 Kernya István 1979B
 Kertay György 1973A
 Keszthelyi Ákos 1982B
 Kicsák György 1982A
 Kimberger Ferenc 1983A
 Kincses Imre 1982A
 Kincses János 1976A
 Kincses József 1980A
 Kincses Tibor 1975A
 Király Balázs 1974B
 Király László 1977B
 Kis József 1967B
 Kiss András 1967A
 Kiss Barnabás 1976B
 Kiss Ernő 1968B
 Kiss Ferenc 1979B
 Kiss György 1967A
 Kiss Gyula 1966B
 Kiss István 1983B
 Kiss József 1977B
 Kiss József 1980B
 Kiss Károly 1986A
 Kiss László 1981A
 Kiss Levente 1982B
Kiss Nándor 1969A
 Kiss Péter 1975A
 Kiss Róbert 1985A
 Kiss Sándor 1987B
 Kiss Zoltán 1974A
 Kiss Zoltán 1983B
 Kiss Zsolt 1975A
 Kiss Zsolt 1987B
 Kizman Antal 1973B
 Kizman István 1974B
 Klaibán Sándor 1974A
 Klauz György 1978B
 Klemm György 1982A
 Klupács Sándor 1974A
 Knáb János 1983B
 Knáb József 1988B
 Knauer István 1975A
 Knipper Emil 1970B
 Kóczán István 1973A
 Kóczán Lajos 1975A
 Koczmán László 1982B
 Kocsis István 1987A
 Kohányi Balázs 1981B
 Kokas Endre 1971A
 Kokas Géza 1974B
 Kokas Károly 1977B
Koleszár Kázmér 1985A
 Kolossváry Gábor 1974B
Koltai János 1972B
 Komán István 1984B
 Kondor József 1969B
 Kontor István 1972B
 Koór Sándor 1965B
Koráncsi László 1976B
 Kormos Miklós 1985A
 Koroknai Zsolt 1979B
 Koronghy Tibor 1969A
 Korzenszky Emőd 1966A
 Korzenszky László 1972B
 Kósa Gábor 1970B
 Kovács Ferenc 1966B

- Kovács Gábor 1970B
Kovács Géza 1969B
 Kovács György 1968B
 Kovács György 1978B
 Kovács Győző 1974A
 Kovács Imre 1968A
 Kovács István 1977A
 Kovács János 1986A
Kovács József 1971A
 Kovács József 1972A
 Kovács László 1980B
 Kovács Norbert 1985B
 Kovács Tamás 1986A
 Kovács Tibor 1975B
Kovács Tibor 1984B
 Kovács Zoltán 1969B
 Kovács Zoltán 1982A
 Kovács Zoltán 1983A
 Kováts Attila 1970A
 Kováts Sebestyén 1966A
 Kovátsits László 1987A
 Kozma Ede 1967B
 Kozma József 1968A
 Kozma Ottó 1965B
 Kozma Zoltán 1972A
 Kő József 1975A
 Kökény István 1977A
Körmeny Szabolcs 1989A
 Kőrös László 1977A
 Kőrösi Péter 1965B
 Kőrösi Tamás 1973B
 Kőszeghy István 1967B
 Kővári László 1970A
Kőváry György 1969A
 Kövécs László 1979A
 Kövesdi István 1973A
 Kövessy Gábor 1989B
 Krajczár Pongrác 1965B
Krámer György 1988B
 Kránitz Ferenc 1965A
 Krefcsik Ervin 1965A
 Kricsafalusy Mihály 1975A
 Krigler Ferenc 1966B
 Kriskó Miklós 1980A
 Kristóf István 1979A
 Kroneraff László 1985B
 Krulik Zoltán 1970B
 Kugler Zsolt 1986A
 Kukor Gyula 1975A
Kukorelli István 1970A
 Kulcsár József 1972A
 Kulcsár Róbert 1982B
 Kuntz Zoltán 1974B
Kustos Gyula 1976B
 Kuti József 1969A
 Kuti József 1973A
 Lábady Csaba 1981B
 Lábady István 1987B
 Lábady Zsolt 1979A
 Laborc Gábor 1971B
 Laborc György 1973B
 Lábos Gábor 1988A
 Ladányi József 1966A
Lajkó Károly 1966B
 Lakatos László 1980B
 Laki László 1966A
 Lakner Géza 1966A
 Lakos László 1971B
 Lakosi György 1976A
 Láng Dénes 1972A
 Láng István 1981A
 Láng Lajos 1965B
 Lassin László 1985B
 László Attila 1985A
 László Szabolcs 1988A
 László Tibor 1987B
Látits Miklós 1985B
 Laukó Ferenc 1965A
 Léber Mihály 1966A
 Ledniczki Imre 1965B
 Légár György 1981B
 Légrády Péter 1965B
 Léhner Gábor 1984B
 Lei Attila 1984A
 Leitner Pál 1987B
Lelkes András 1967B

- Lelkes György 1966B
 Lelkes Péter 1975A
 Lénárt Balázs 1971A
 Lendvai Tamás 1976A
Lendvay Lehel 1972B
 Léner Ferenc 1984B
 Lengyel Gyula 1973A
 Lengyel Tibor 1970B
 Leposa Ferenc 1987A
 Lepp Pál 1988A
 Lévai Flórián 1974A
 Ligeti András 1973A
 Linczenbold Kristóf 1965B
 Lipovniczky Kázmér 1971A
 Lippai Csaba 1981A
 Locsmáncsi László 1971A
 Lónárt Attila 1974A
 Lonkay Géza 1965B
 Losonczi Ferenc 1976B
 Losonczi Lajos 1974B
 Losteiner József 1971A
 Lovasi Gyula 1968B
Lovászi Zsolt 1976A
Lőrincz György 1965B
 Lőrincz István 1978B
 Lőrincz József 1977A
 Lőrincz Vilmos 1977B
 Lövey György 1980B
 Lövey József 1986A
 Lubics László 1981A
 Lucza Endre 1987B
 Ludányi Lajos 1977B
 Lukács Ferenc 1967A
 Lukács Károly 1971B
 Lukács Tamás 1986B
 Lukácsi Zoltán 1986B
 Lutter Sándor 1977A
 Maár Márton 1979B
 Mácsai András 1976B
 Mácsai Gyula 1974B
 Madarász Attila 1989A
 Madarász Zoltán 1970A
Madocsai Zsolt 1976B
 Magyar Sándor 1985B
 Magyaros Ferenc 1974A
 Magyaros Tamás 1980A
 Máhr Gábor 1987B
 Májer Sándor 1983B
Major Ferenc 1965A
 Major István 1978A
 Major Zoltán 1972A
 Major Zsolt 1977B
 Majoros Gusztáv 1984B
 Majoros Ottó 1978B
Majtényi Gábor 1965B
 Maklár Csaba 1987A
 Maklár Szabolcs 1986A
 Maklár Zsolt 1985B
 Mándi Miklós 1988B
 Márczis István 1966B
 Márczisák Zoltán 1973B
 Markó Béla 1972A
 Markó Mihály 1978A
 Markovics Tihamér 1978A
 Márkus György 1979A
 Márkus István 1972A
 Marót János 1976B
Marschall Mátyás 1965B
 Marschall Miklós 1971B
 Marton Tibor 1976A
Masek István 1969B
 Mátay Péter 1985A
Máté Miklós 1982B
 Mátsay László 1972B
 Mausz Mihály 1971A
May Zsolt 1987A
 Mayer Kálmán 1979A
 Mayer László 1977B
 Mayer Richárd 1978B
 Mazgon Gábor 1986A
 Mázi László 1979A
 Mecseky László 1967A
 Medgyessy László 1983B
Medgyesy Kornél 1967A
 Medve József 1986B
 Medveczky Miklós 1969B

- Megyeri Sándor 1972A
 Meggyes Ákos 1987B
 Méhes Gábor 1985A
 Méhes Károly 1983B
 Méhesfalvi Péter 1968B
 Mensáros Tamás 1974A
 Menyhárt Károly 1989B
 Mércz József 1977B
 Merencsics István 1972B
 Merényi András 1981A
 Mester Árpád 1974A
 Mester Csaba 1987A
 Mester Sándor 1975A
 Mészáros György 1973B
 Mészáros János 1969B
 Mészáros József 1968A
 Mészáros Zsolt 1982B
 Mezei Márton 1966A
 Mezey István 1979A
 Mező György 1988A
 Mihalitz Gyula 1989A
 Mihócza Csaba 1978A
 Mihócza Zsolt 1985A
 Miklós János 1982A
 Miklós Tamás 1978A
Miklósfalvi Gusztáv 1971B
 Miklósi Miklós 1972B
 Mikulásik Endre 1983B
 Milánkovich András 1975B
 Milánkovich Ernő 1977B
Milián Csaba 1987B
 Milián Zsolt 1988B
 Miló Miklós 1968A
 Mischinger András 1973B
 Mischinger Ferenc 1983B
Mischinger Gábor 1971B
 Mischinger Pál 1975A
 Mischinger Péter 1975B
 Miskei Antal 1986A
 Mitterer Ákos 1975A
 Mitterer Valter 1972A
 Mocsáry Géza 1981A
 Mocsáry Pál 1972A
 Mód Ferenc 1983A
 Mód Miklós 1979A
 Módos Tibor 1966B
 Mohácsi Péter 1979B
 Mohácsi Szilveszter 1976B
 Mohai Lajos 1976B
 Mohay József 1984B
 Mohos Attila 1979A
 Mohos György 1979A
 Mohos László 1977A
Molnár Antal 1988A
 Molnár Attila 1983B
Molnár Gábor 1967B
 Molnár Gábor 1989B
Molnár György 1978B
 Molnár István 1975B
 Molnár István 1980A
 Molnár Jenő 1984A
 Molnár Károly 1974A
 Molnár Károly 1987B
 Molnár Lajos 1981-82A
Molnár László 1967B
 Molnár László 1977B
 Molnár László 1978A
 Molnár Miklós 1971A
Molnár Sándor 1979B
 Molnár Tamás 1980B
 Mosolygó Marcell 1972A
 Mosonyi Richárd 1981B
 Módl Sándor 1978A
 Murányi Gyula 1967A
 Murányi Sándor 1971A
 Musitz László 1979A
Mustos Péter 1969A
 Musulin Béla 1989B
 Musza László 1976B
Muth Miklós 1983B
 Müller Ferenc 1969A
Müllner Nándor 1973A
 Nádasy Gábor 1974B
Nagy András 1984B
 Nagy Csaba 1979A
 Nagy Ferenc 1985A

- Nagy Gáspár 1967A
 Nagy Géza 1980B
 Nagy György 1970A
 Nagy Győző 1982B
 Nagy Imre 1967B
 Nagy István 1980B
Nagy Iván 1989A
 Nagy József 1968A
 Nagy József 1973A
 Nagy József 1974A
 Nagy Károly 1966A
 Nagy Lajos 1974A
 Nagy Lajos 1981A
 Nagy Lajos 1989A
 Nagy László 1967A
 Nagy Ottó 1983B
 Nagy Péter 1982A
 Nagy Péter 1982B
 Nagy Róbert 1980A
 Nagy Tamás 1989B
 Nagy Zoltán 1970B
 Nagy Zoltán 1980A
 Nagybaczoni Béla 1974A
 Nagygyőry Szilveszter 1965A
 Nánai Sándor 1974A
Nedeczky Árpád 1970A
 Nedeczky Ferenc 1971A
 Nemerey Péter 1987B
 Nemes Gábor 1980A
 Nemes József 1975B
 Nemes Zoltán 1977A
 Nemes Zsolt 1983A
 Nemeskéri Ernő 1972A
 Németh Ferenc 1975B
 Németh Ferenc 1980B
 Németh Imre 1967B
 Németh Imre 1970A
 Németh Imre 1972A
 Németh Imre 1975B
 Németh István 1978A
 Németh János 1969A
 Németh József 1972B
 Németh József 1988A
 Németh Károly 1978A
 Németh Károly 1987A
 Németh Lajos 1979A
 Németh László 1984A
 Németh Mihály 1974B
 Németh Péter 1980B
 Németh Szilárd 1981B
 Németh Szilveszter 1979B
 Németh Tamás 1969A
 Németh Tihamér 1978B
 Nemoda Tamás 1989A
 Neszt Kálmán 1973A
 Neumayer József 1986A
 Nikolausz József 1981A
 Ninausz György 1984B
 Nobilis Márió 1984A
 Nógrádi László 1966B
 Novák Árpád 1980A
 Novák István 1985B
 Ny. Szabó Attila 1984B
 Nyárai-Horváth Péter 1985A
 Nyári Barna 1988A
 Nyikus Csaba 1973B
 Nyirati Csaba 1986A
 Nyirati Zoltán 1989B
 Nyíry Ákos 1972A
 Nyíry István 1970A
Ócsai Antal 1970A
 Ocsák József 1972B
 Ocsovai László 1981A
 Ocsovay Róbert 1983A
Ódor Tamás 1978B
 Oláh András 1982A
 Oláh Csaba 1986A
 Oláh Imre 1979B
 Oláh László 1976B
 Oláh Miklós 1973B
 Oláh Szabolcs 1986A
Oltvai László 1976A
 Ombodi Csaba 1979B
 Ongjerth Richard 1972B
 Orbán Miklós 1982B
 Orbán Péter 1977A

- Orbán Tibor 1972B
 Orosz Árpád 1983B
 Orosz Ferenc 1981B
 Orosz István 1983B
 Orosz Károly 1981B
 Orosz Lajos 1981B
Orosz László 1978A
 Orosz Miklós 1980A
Orosz Péter 1971A
 Orosz Zoltán 1987A
 Orova János 1973A
 Ortó János 1987B
 Oszvald Antal 1983B
 Oszvald Zoltán 1986B
 Ottlik András 1981B
 Ottlik György 1980B
Ölbei Ferenc 1972A
 Ölbei László 1976B
 Ördög Endre 1987A
 Örkényi Antal 1986A
 Örkényi Ferenc 1976A
 Örkényi György 1983A
 Örkényi Tibor 1982A
Óry Iván 1969B
 Ötvös András 1968A
 Ötvös István 1976A
 Pádár Miklós 1987A
 Páhoki Tamás 1971B
 Paikert Péter 1973B
 Pajor Péter 1987A
 Pákozdi József 1981A
 Paksa István 1965B
 Palánkai Gellért 1988A
 Palásty István 1985B
 Pálfi József 1976A
 Pálinkás Attila 1980A
 Páll József 1984A
Pallós Henrik 1989B
 Pálmai József 1973B
Palotás Árpád 1965A
 Pálvölgyi Attila 1989A
 Pamuk Lóránt 1987B
 Pandur Imre 1967A
 Pandur Pál 1965A
 Papanek Ernő 1983A
 Papolczy Géza 1966A
Papp András 1982B
 Papp Béla 1974B
 Papp Csaba 1984A
Papp Ferenc 1970A
 Papp György 1974B
Papp István 1971A
 Papp Károly 1971B
 Papp Mihály 1983A
 Papp Miklós 1979A
 Papp Szabolcs 1986B
 Papp Zoltán 1986B
 Pardavi András 1979B
 Párkányi Szabolcs 1989A
Pártos Gyula 1969B
 Pataki András 1975A
Pataki Imre 1973A
 Patakylászló 1989A
 Patonai Attila 1986B
 Péch Szabolcs 1984B
 Pecze Gábor 1973B
 Pecze Tibor 1989B
 Pécseli József 1975B
 Pécsi József 1983A
 Pék Győző 1973A
 Pekker Ferenc 1974B
Pekker Sándor 1972B
 Pelládi József 1969B
 Pem László 1970A
 Péntes László 1986B
 Péntes Zoltán 1988B
 Péter Ferenc 1973A
 Péter Zoltán 1982B
 Pethő Imre 1967B
 Pethő István 1965B
 Pethő Lajos 1986B
 Pető Zoltán 1987A
 Pető Zoltán 1989A
 Petrás Antal 1971A
 Petrina Péter 1989B
 Piliskó Ferenc 1967A

Pingiczer Ottó 1975B
 Pintér Lajos 1976B
Pintér László 1979A
 Pintér Péter 1980B
 Pintér Tibor 1979B
 Pirisi Gábor 1986A
 Pirisi Tibor 1988A
 Pirót László 1978B
 Plander László 1984A
 Pócza Gyula 1971A
 Podlovich Péter 1984B
 Pohl Tibor 1968B
 Polai György 1975A
 Polner Kálmán 1969A
 Pomozi László 1974B
Pongrácz József 1969B
 Pongrácz Mihály 1976B
Pozsgai András 1970A
 Pozsgai Jenő 1967A
 Pozsgai József 1967A
 Pozsgay Jenő 1979B
 Praznovszky Géza 1982B
Pregun István 1989B
Pregun Tamás 1988B
 Princzinger László 1984B
 Puhr Károly 1978A
 Pulsfort Edwárd 1981B
 Pump Gábor 1976A
 Pusztai Antal 1986B
 Pusztai László 1978B
 Putnoky Péter 1975A
 Rabóczki József 1986B
Rác Dénes 1982B
Rác József 1968A
 Radics Csaba 1979B
 Radnai Bertalan 1977B
 Radnai István 1970B
 Radnai István 1975B
Radnai János 1976A
 Radnai Tibor 1973B
 Raikovich Péter 1974B
 Rajháthy Kornél 1989A
 Rajta Péter 1970B

Raskó Géza 1976B
 Raskó György 1970B
 Ráti József 1969B
 Rebi József 1983B
 Rédly Dénes 1986A
 Reichenbach Pál 1971B
Reichhardt Ákos 1973A
 Reichhardt Tamás 1975A
Rékási Zoltán 1980A
 Reményi Ferenc 1985B
 Rendek Zsolt 1968B
 Répási Sándor 1980A
 Ress János 1975B
 Révúti Károly 1977B
Rigó Gyula 1970A
 Rill Péter 1965B
 Rimai János 1974B
 Rodek István 1981A
 Rodler András 1978B
 Rodler Miklós 1971B
 Romhányi Balázs 1986A
 Romháti László 1971A
 Rónaszéki Ágoston 1975B
 Rónaszéki Aladár 1974B
Rónaszéki Balázs 1978A
 Rónaszéki Csaba 1971A
 Rónaszéki Gábor 1981B
 Rónaszéki Gábor 1988B
 Roykó Ádám 1980B
 Rózsa Attila 1973B
 Rucz Károly 1980B
 Ruff Ferenc 1987B
 Ruff Flórián 1981A
 Ruff János 1966B
 Ruff Viktor 1987A
 Ruzsics Tamás 1985B
Sági László 1976A
 Sági László 1976B
Sági Péter 1987A
 Sági Zoltán 1986A
 Sajgó Apor 1978A
 Sajgó Ferenc 1976A
Salamon János 1977A

- Salánki Endre 1984A
 Samu János 1974A
 Samu László 1969B
 Sándor György 1974A
 Sándor Pál 1967B
Sándor Péter 1971B
 Sándor Tamás 1985B
 Sára Attila 1984A
 Sára József 1968B
 Sára Mihály 1969A
 Sárdy Csaba 1983A
 Sárdy László 1978A
 Sári László 1967A
 Sári Zoltán 1985A
 Sárközi Elemér 1967B
 Sárközi Péter 1978B
 Sárosi György 1974B
 Saruga Gábor 1988A
 Saruga Rudolf 1986B
 Sáry András 1970B
 Sási Péter 1982B
 Schall József 1976B
 Schall Nándor 1974A
 Schannen Miklós 1965B
 Schauer Gáspár 1969B
 Schauer József 1984A
 Schifferer József 1980A
 Schiler György 1975B
 Schindler János 1969A
 Schindler József 1981B
 Schindler Mátyás 1977A
Schindler Mihály 1966A
 Schlemmer Tamás 1982A
Schmal Dániel 1987A
 Schmidt István 1977A
 Schneider József 1975B
Schramkó Péter 1982B
 Schreindorfer István 1973B
 Schreindorfer Károly 1975B
 Schrenk Gyula 1970B
 Schrenk László 1977B
 Schulcz Gyula 1988A
Schumacher István 1973A
- Schwarz Ervin 1986B
Scsaurszki Péter 1965B
 Sebestény Ferenc 1970B
 Sebestyén Emil 1967B
 Sebő Imre 1967A
 Sellei Tamás 1988A
 Seres József 1972A
 Silhavy Mihály 1977B
Sili István 1970A
 Simárszki Gábor 1985A
Simig György 1970B
Simig Gyula 1965B
 Simon Attila 1985B
 Simon Gábor 1976B
 Simon Gábor 1982B
Simon László 1971A
 Simon Miklós 1980A
Simon Tamás 1982A
Simon Tamás 1987B
 Sinka András 1968A
Sinkó János 1978B
 Sipos Ferenc 1971A
 Sipos László 1967B
 Siska Gábor 1982A
 Sivadó János 1981A
 Sivadó László 1983B
 Skamla Pál 1983A
 Smeller László 1977B
Solecki Levente 1979A
 Soltész János 1976A
Sólymos László 1967A
 Solymosi Róbert 1983A
 Somogyi Cs. Zsolt 1969A
 Somogyi Csizmazia Csaba
 1972A
 Somogyi György 1968A
 Somogyi Imre 1982A
 Somogyi István 1977B
 Somogyi Miklós 1972B
Somorai Tamás 1970B
 Soóki-Tóth Balázs 1988B
 Soóki-Tóth Gábor 1986B
 Soós Géza 1981B

- Soós László 1977B
 Soós Péter 1988B
Soós Tamás 1989B
 Sopronyi János 1974A
 Sóttonyi Tamás 1986A
 Sörös Jenő 1978B
 Sprincsecs Lajos 1989B
Stangl Ernő 1966B
 Stefler Balázs 1986A
 Stefler István 1989B
 Steiner Mátyás 1980B
 Stimecz János 1988B
 Stubán Géza 1973B
Subert Péter 1981A
 Subert Sándor 1982A
 Surányi András 1985A
Surányi Dezső 1965A
Surányi Gyula 1976A
 Surman Mihály 1976B
 Suskó Mihály 1981B
 Sütő László 1970A
 Szabó A. László 1988A
 Szabó András 1983A
 Szabó Balázs 1974B
 Szabó Balázs 1976B
Szabó Csaba 1982A
 Szabó Ferenc 1966B
 Szabó Ferenc 1979A
Szabó Gábor 1987A
 Szabó Gyula 1965B
 Szabó Imre 1970B
 Szabó István 1986B
 Szabó János 1966B
 Szabó László 1965B
 Szabó László 1966B
 Szabó László 1978B
 Szabó Lóránt 1966A
Szabó Ottó 1971B
 Szabó Péter 1978B
 Szabó Péter 1982A
 Szabó Péter 1984B
 Szabó Tamás 1979B
 Szabó Zoltán 1986B
- Szabó Zoltán 1987B
Szabó Zsolt 1989B
 Szádeczky-Kardoss Ákos
 1968B
 Szakács István 1983B
 Szakáll Attila Szilárd 1976A
 Szakos János 1985A
 Szakos József 1975A
 Szakos László 1974A
 Szalczer Lajos 1975A
 Szalóky János 1977A
 Szamosi Szabolcs 1989B
 Szaniszló Gábor 1983B
Szántay György 1984A
 Szántó János 1977B
 Szaplóczay György 1977B
 Szaplóczay Miklós 1980B
 Szarvas Péter 1983B
 Szebedy Örs 1975A
 Szederkényi Károly 1977A
 Szedresi Károly 1971B
 Szegedi Miklós 1971B
 Szeibel Zoltán 1972B
 Szeiler László 1965B
 Székely András 1988A
 Székely István 1970B
 Szekrényes Gábor 1980A
 Szele Imre 1981B
 Szele Zsolt 1987A
 Széles Ervin 1979A
Széles Ferenc 1967B
Szelestei Gábor 1988B
Szelestei Tamás 1985B
 Széll Gábor 1985A
 Szendi Zoltán 1968A
 Szendrő Zsolt 1974B
 Szenecsár János 1977B
 Szentgyörgyváry Tamás
 1974B
Szentirmay István 1970B
Szent-Iványi Kristóf 1973B
 Szentmiklóssy Barnabás
 1985A

- Szepesi Gábor 1985A
Szeredi Ákos 1983B
 Szeredi Tamás 1987B
 Szerencsi Péter 1972B
 Szeyffert Ödön 1966A
 Szigeccsán Pál 1966A
 Szigeccsán Tamás 1989A
 Szigony Gyula 1974B
 Szijártó Ottó 1979A
Szijártó Zoltán 1982B
Szikora István 1970B
Szikora József 1967B
 Szilágyi Árpád 1970B
 Szilágyi Árpád 1985A
 Szilágyi Mihály 1978A
Szilárd Róbert 1976A
Szilléry András 1968A
Szilvássy László 1973A
 Szilvássy Péter 1976A
 Szilveszter Péter 1976B
 Szita János 1976A
 Szlávi József 1966A
 Szlovacsek Péter 1989A
 Szmodics Ferenc 1974A
 Szolga László 1971B
 Szollár Tibor 1971B
 Szombathelyi Gyula 1979A
 Szombathelyi Szaniszló
 1968A
 Szoták Pál 1977B
 Szovák Kornél 1981A
 Szőke Gábor 1984A
 Szőke Géza 1983A
 Szőke János 1982A
 Szőke Tamás 1965A
 Szőnyi Ákos 1971B
 Sztankay Árpád 1974A
 Sztankovszky Ervin 1973B
 Sztankovszky László 1976B
Sztrinkay László 1968B
 Szűcs András 1982B
 Szűcs Csaba 1986B
 Szűcs Imre 1982B
- Szűcs János 1984A
 Szűcs László 1974B
 Szűcs Mihály 1989A
 Szűr Alajos 1972A
 Tabányi György 1967B
 Takács Antal 1981A
 Takács Attila 1980B
 Takács Ferenc 1979B
 Takács Gyula 1965B
 Takács Imre 1978A
Takács László 1987A
 Takács Miklós 1986B
 Takács Norbert 1975A
 Takács Sándor 1972B
 Takács Tamás 1984B
 Takács Tibor 1972B
 Takács Tibor 1986A
 Takáts József 1986B
 Takátsy Tibor 1986A
Talián János 1972A
 Tamás Gábor 1967B
 Tamás József 1974A
 Tari Zsolt 1987B
 Tarján Imre 1972B
 Tarnóczy György 1970B
 Tas János 1969B
 Tasi Rudolf 1965B
 Tászler László 1973A
 Tauer Gusztáv 1965B
 Tauer Oszkár 1967B
 Tauer Róbert 1968B
Tavaszi Tamás 1988B
Temesi Balázs 1971B
Tempfli László 1977B
 Tenke Péter 1978A
 Tepliczki István 1979A
 Terdik Sebestyén 1988A
 Tersztyánszky Andor 1968B
Tibiássy Béla 1965A
 Tibold Csaba 1975B
 Tibold Kálmán 1973A
 Tibold Péter 1989A
 Tirczka Imre 1980B

- Tirczka Tamás 1976B
 Tiringner Imre 1973B
 Toldi László 1980B
 Tomasics Tamás 1976B
 Tomcsányi Gábor 1988B
 Tomka Miklós 1983B
 Torbágyi László 1965B
 Torbágyi Pál 1975A
 Torbágyi Zoltán 1975A
 Torda István 1967A
 Torma József 1967A
 Torma Sándor 1981A
 Torma Tamás 1984A
 Tóta Péter 1976A
 Tóta Tamás 1973A
 Tóth Ádám 1984A
 Tóth Ákos 1987A
 Tóth Ambrus 1988B
 Tóth András 1986A
 Tóth András 1989B
 Tóth Árpád 1987B
 Tóth Attila 1984B
Tóth Béla 1972A
 Tóth Béla 1981A
 Tóth Elek 1984B
 Tóth Ferenc 1968A
Tóth Géza 1969B
Tóth Gyula 1975A
 Tóth Gyula 1975B
Tóth István 1969B
 Tóth István 1973B
 Tóth István 1974A
Tóth István 1980A
 Tóth István 1989A
 Tóth J. Csaba 1984A
Tóth József 1972B
 Tóth József 1980A
 Tóth Károly 1966A
 Tóth Lajos 1982A
 Tóth Lajos 1989A
 Tóth László 1973B
 Tóth László 1974A
 Tóth László 1975B
 Tóth László 1977A
 Tóth László 1981B
 Tóth Márton 1989A
 Tóth Péter 1984A
 Tóth Róbert 1988B
 Tóth Szabolcs 1966B
 Tóth Tamás 1983B
 Tóth Tamás 1988A
 Tóth Tibor 1981B
 Tóth Tibor 1986A
 Tóth Zoltán 1987B
 Tóth Zsolt 1986A
 Tóthmárton Tamás 1971B
 Tótmárton Balázs 1969B
 Tóvári András 1969A
 Tölgyesi Béla 1989B
 Tölgyesi György 1980B
 Tölgyesi Zoltán 1988B
 Tömör Gábor 1983B
 Tömör László 1977A
 Török Lajos 1979A
 Török Miklós 1977B
Török Péter 1988B
 Török Szabolcs 1989B
 Török Tihamér 1977A
 Trásy Gábor 1974B
 Trásy László 1978B
 Tuba Jenő 1965B
Turán Miklós 1968A
 Turczer Géza 1968B
 Turcsányi Sándor 1970A
 Túri László 1965B
 Ugron András 1966B
 Ugry Kornél 1969A
 Uher Ferenc 1972B
 Újfalussy Andor 1978A
Újfalussy Balázs 1983B
 Újfalussy Miklós 1974B
 Ujhelyi László 1968A
 Ujváry György 1977B
 Ulrich Ferenc 1970B
Urbán Imre 1970A
 Urbán László 1974A

Urbán Tibor 1984B
 Urbányi János 1981A
 Usz István 1967A
 Üregi Sándor 1978A
 Üveges Zsolt 1983A
 Vácity József 1977A
 Vadász István 1966A
 Vadász Jenő 1971B
 Vagyon Árpád 1974A
 Vagyon István 1971A
 Vagyon László 1969A
 Vajda Antal 1975A
 Valler József 1974B
 Vámos Sándor 1986B
 Vancsura Gábor 1989A
 Vancsura László 1984A
Váradi Szabó László 1966B
Várady Szabó István 1969B
 Várady Szabó Tibor 1970B
 Varga Attila 1987A
 Varga B. János 1987B
 Varga B. Tamás 1984A
 Varga Berta József 1983B
 Varga Csaba 1988B
 Varga Dezső 1977B
 Varga Emánuel 1967A
 Varga Ferenc 1969B
 Varga Gábor 1986A
Varga Gábor 1989A
 Varga György 1988B
 Varga Gyula 1977A
 Varga István 1976B
 Varga István 1979A
 Varga István 1983B
 Varga József 1972A
 Varga József 1979A
 Varga József 1982A
 Varga Károly 1980B
 Varga Károly 1985B
 Varga Konstantin 1988A
 Varga László 1982B
 Varga Ottó 1969A
Varga Péter 1966B

Varga Péter János 1988A
Varga Péter Piusz 1979B
Varga Tamás 1987B
Varga Tibor 1984B
 Várhelyi Endre 1981A
 Varjú József 1973A
 Vasadi Krisztián 1988A
 Vásárhelyi Béla 1969B
 Vass János 1976B
 Vavrik László 1977B
 Végh György 1968B
 Veidinger István 1979B
 Velősy Gábor 1979B
 Vér György 1969A
Verdes Sándor 1967A
 Veress Dávid 1989B
 Vértes Miklós 1989A
 Vida Imre 1974A
 Vida Péter 1989A
 Vidéki József 1984A
 Vigh Antal 1980A
 Világosi Gábor 1974B
 Világosi György 1970B
 Vincze Gábor 1985B
 Vincze Imre 1971B
 Vincze István 1984B
 Vincze József 1983B
 Viola Ernő 1981A
 Virág József 1984B
 Virág Miklós 1971A
 Visy Szilveszter 1981A
 Vizeli-Várnai László 1973A
Vizúr János 1973A
 Vízny Lóránt 1970B
 Vladár Ferenc 1966A
Völgyi Balázs 1989B
 Völner Pál 1981B
 Vörös István 1970B
 Vörös Kálmán 1974B
 Vöröskői István 1975B
Wachsler György 1985B
Wachsler Péter 1985B
Wachsler Tamás 1984B

Wachtler Ferenc 1968A	Zakupszki Attila 1988A
Wachtler László 1970A	Zalán János 1984B
Wácsek Frigyes 1967B	Zamadits Péter 1969A
Wágner László 1988B	Zambó István 1967A
Wágner Lipót 1977A	Zámolyi József 1968B
Wágner Tibor 1978B	Zarnóczay Ferenc 1986B
Wierdl Viktor 1971B	Zatik István 1985B
Wittmann Tibor 1969A	Zatik János 1980B
Wolleszky Tibor 1975A	Zaymus Miklós 1973B
Wunderlich Gábor 1987B	Zaymus Vince 1971B
Wunderlich János 1984A	Zichy Mihály 1977A
Wyszomirski László 1973B	Zima Elek 1968B
Zab András 1977A	Zlinszky Tibor 1969A
Zab Gyula 1980A	Zöldy Pál 1972A
Zab Tamás 1983B	Zsámboki Endre 1988A
Zabó Attila 1981B	Zsemlovics Zsolt 1980B
Zagorác Imre 1982B	Zsinkó Gábor 1975B
Zagorác István 1980B	Zsúnyi Béla 1976A

Halottaink

*Azok, akik pannonhalmi diákként,
vagy gimnazista korban haltak meg, betegség miatt kimaradva,
de emléküket osztálytársaik az érettségi tablón fényképükkel megőrizték*

Bárczy Dénes 1968B † kimaradt I. osztályból 1965 februárjában, szívizomgyulladás miatt

Brückner Emőd 1967A † 1965. december 31. Baradla-barlang

Dénes Ferenc 1988B † 1987 június motorbaleset

Nagy Aurél 1972B † 1969. február 17. Pannonhalmán

Pintér Péter 1989A † temetése 1988. január 15.

Serbán Mihály 1967A † 1965 június 23. vízbe fulladt Nyíregyháza, Sóstó

Staudt Ferenc 1980A † 1979. június 10.

Tost Attila 1984A † 1981 július 27. motor baleset

Wettstein Antal 1967A † 1965. december 31. Baradla-barlang

**Pannonhalmán voltak diákok, de nem ott érettségiztek
1964-1989**

Ágoston István 1986A	Dudás László 1967A
Almási András 1966A	Dudora István 1986B
Ambrózy György 1972A	Edöcsény András 1983A
Árok József 1965A	Egri Tamás 1982B
Baky István 1979A	Egyed András 1981A
Bálint János 1968B	Elek Ákos 1972B
Bálint Zoltán 1967B	Enődy Emil 1971B
Balogh András 1988B	Érczes Ernő 1967B
Balogh István 1985B	Erdősi Gábor 1971B
Balogh János 1984B	Erdőssy György 1974A
Balogh Péter 1978A	Erdőssy László 1976B
Balogh Tibor 1983B	Erhardt László 1971A
Barta Lajos 1987A	Etter Ödön 1965B
Bartus Péter 1985B	Ézsöl György 1968A
Berendi Gyula 1966B	Fácán Gábor 1982B
Béres László 1988A	Fajta György 1976B
Bertalan Róbert 1972A	Farkas György 1984B
Binder Tamás 1977A	Farkas László Béla 1984A
Bíró Tamás 1988B	Farkas Tamás 1973A
Bocskai László 1965A	Fazekas Árpád 1980A
Bodnár László 1966A	Ferenczy István 1969B
Bognár Géza 1973B	Figeczki István 1983A
Bózsik András 1989B	Forgách Tibor 1965A
Braun Árpád 1979A	Fórizs Péter 1981B
Czakó Elemér 1986A	Forrai József 1968B
Csermely Szabolcs 1974A	Freisleben András 1986A
Csiszár Attila 1979B	Füzesi Gábor 1984A
Csóka Ferenc 1985B	Gábor Balázs 1987B
Csollány Csaba 1968A	Galambos Sándor 1978B
Csordás Attila 1987B	Gáll István 1987B
Csordás István 1970A	Gedeon András 1982A
Csury Zoltán 1983B	Gelencsér György 1986B
Deák Tamás 1971A	Gerencsér Antal 1985A
Dér József 1967B-A	Gergely Ákos 1987B
Dezsényi László 1983B	Gerse Ferenc 1985A
Diósi Gábor 1973B	Görgényi Tibor 1967B
Dippold Pál 1972A	Gudenus László 1972B
Domina Csaba 1971B	Gyenese Endre 1987A
Domján Péter 1988A	Hadi Gábor 1973B
Domonkos Máté 1984B	Hajnal Mihály 1973A

- Halápi Imre 1965A
 Halmágyi László 1974A
 Hambuch Henrik 1989A
 Harangozó István 1980B
 Harangozó Vilmos 1979B
 Harasztos István 1970A
 Harkányi Zoltán 1978A
 Harmath Ede 1986A
 Harmath Ferenc 1971A
 Hauke Ferenc 1970B
 Hermann István 1969B
 Héthelyi Ferenc 1967B
 Hittner Gábor 1970A
 Holczer Ferenc 1969B
 Hollósy János 1969A
 Holtság Albert 1973B
 Horányi György 1986B
 Horváth László 1973B
 Horváth Sándor 1983B
 Hufnagel Ferenc 1972B
 Huszti Ádám 1984B
 Huszti Kristóf 1985A
 Iberpakker Jenő 1967A
 Igerth Károly 1981A
 Imre Mihály 1976B
 Istvánffy László 1969B
 Janka Gábor 1988B-1990A
 Jobbágy Tamás 1968A
 Jusztin Alajos 1965A
 Kálé Imre 1973A
 Kampis Miklós 1983A
 Kánya Lóránt 1986B
 Káplár István 1982B
 Káplár Lajos 1970A
 Kapui Jenő 1970A
 Kar János 1986B
 Karácsonyi György 1966A
 Karhusz Péter 1989B
 Kárpáti Ferenc 1985B
 Kecskés Kálmán 1966A
 Kecskés Péter 1975A
 Kecső Ferenc 1968A
 Kelecsényi István 1966B
 Kemény Szilárd 1970A
 Kérdő Péter 1967B
 Kerényi Nándor 1975B
 Keresztes Dénes 1968A
 Keszei Péter 1978B
 Király László 1978B
 Kiss Csaba 1977B
 Kiss Ernő 1976A
 Kiss Gyula 1984A
 Kiss Sándor 1966A
 Klausz Tamás 1969B
 Kocsis András 1970A
 Kocsis László 1987B
 Koltai Péter 1967A
 Komjáthy Zsolt 1986A
 Komlóssy Attila 1968A
 Korcsok József 1977A
 Kósa Tibor 1969B
 Kósa Zsolt 1978B
 Kovács Gergely 1983A
 Kovács József 1968A
 Kováts Endre 1975B
 Kozári Kadosa 1979B
 Kozári Kálmán 1976A
 Kozáry Gábor 1975B
 Kozma József 1988A
 Kozma László 1985B
 Krafcsik Tamás 1966-67B
 Kretovics Jenő 1984A
 Krigler Ottó 1968B
 Kuszál László 1983A
 Kuti István 1978A
 Kuti László 1989A
 Lakatos György 1985A
 Lakosi Tamás 1981B
 Laky Dezső 1965A
 Lázár Mihály 1983A
 Légrádi Ákos 1979B
 Légrády Gábor 1968A
 Légrády György 1966A
 Leidenbach Nándor 1967A
 Leidenbach Norbert 1967B
 Lévay Péter 1981A

- Lovas Gyula 1968A
 Lőrinczy Attila 1978A
 Lőrinczy Csaba 1979A
 Lukács Tibor 1981B
 Markó Tíbor 1976B
 Markovits Ferenc 1965A
 Maronics László 1984A
 Martini András 1972A
 Marzó János 1967A
 Matolay András 1985B
 Medgyesi Péter 1984B
 Medgyesy Kornél 1967A
 Mészáros József 1970A
 Mihály László 1965B
 Mikola József 1983A
 Milánkovich György 1978B
 Mititzky László 1980A
 Mocsári Endre 1984A
 Molnár András 1983A
 Morvay László 1966B
 Mózer Tamás 1971A
 Munka László 1968B
 Nagy Ákos 1973B
 Nagy Alpár 1968A
 Nagy András 1985A
 Nagy Attila 1975A
 Nagy Csaba 1973A
 Nagy Ervin 1968B
 Nagy Gábor 1970B
 Nagy Miklós 1968B
 Nagy Sándor 1980A
 Nagy Zoltán 1984B
 Németh Endre 1971A
 Németh Iván 1969B
 Németh Tamás 1971A
 Ninausz Gábor 1985A
 Ódor András 1989B
 Ondek István 1970A
 Ondruss István 1985A
 Ottlik Dániel 1979B
 Örményi László 1971A
 Ósapai László 1970A
 Pál Lajos 1977A
 Pardavi Ferenc 1968B ism.
 Parrag Attila 1985A
 Paulicsek Péter 1984A
 Pauser Tamás 1971A
 Pelczéder Titusz 1965A
 Pentz Ferenc László 1981B
 Pénzváltó Pál 1970A
 Peresztegi Gyula 1976B
 Pesti István 1966B
 Petkovics Ferenc 1968A
 Pintér András 1985B
 Pogátsnik Olivér 1984A
 Posta Gábor 1980A
 Prohászka János 1972A
 Pusker Imre 1975B
 Rádi Csaba 1987B
 Rádi Zoltán 1986B
 Radnai Róbert 1986B
 Reger József 1975B
 Rendi Zsolt 1977A
 Réti Ferenc 1972A
 Reusz József 1968A
 Ridel René 1984A
 Rimai Győző 1968B
 Ritter Nándor 1984A
 Róth Gyula 1979B
 Rózsa László 1966B
 Ruzsina László 1965A
 Sáfrány Péter 1984B
 Sági Simon 1981A
 Sas László 1981B
 Sasvári József 1968A
 Scharf József 1973B
 Schifter Miklós 1970A
 Sebestyén László 1965A
 Silhavy Marcell 1979B
 Simon László 1983A
 Snakovszky Árpád 1972B
 Sobor András 1984B
 Stark Gergely 1986B
 Stifner Gábor 1973A
 Sümegi László 1987A
 Szabados István 1980A

Szabados Péter 1971A
Szabó Attila 1988A
Szabó Ede 1974A
Szabó Gábor 1977A
Szabó Gyula 1968B
Szabó János 1969B
Szabó József 1972A
Szabó Zsolt 1982B
Szalay Miklós 1969B
Szalay Zoltán 1980B
Szalczer Tamás 1978B
Szántay István 1987A
Szántó András 1967A
Szathmáry Zsolt 1985B
Szedresi Gábor 1972A
Szélinger László 1977B
Szelva György 1982A
Szemerjey Tamás 1966A
Szepesy László 1970B
Szirmay Péter 1971A
Szirmay Tamás 1966A
Szlanka Géza 1968B
Szokolik Balázs 1969A
Szőnyi Imre 1975B
Sztipánkovich Gábor 1966A
Taba István 1982A
Takács József 1968B
Takátsy Péter 1987B
Tasnády Attila 1970A
Tauer László 1966B
Terdik Mihály 1982A
Ternovszky Ferenc 1965A
Thurzó Tibor 1975A
Titrik Ferenc 1970B
Tomka Kristóf 1988B
Tóth Árpád 1982B
Tóth László 1968B
Tóth László 1969B
Tóth Péter 1968A
Tóth Tamás 1984B
Tóthpál Tamás 1982B
Tótpeti Antal 1983A
Tótszöllősy Géza 1969B
Tölgyesi Árpád 1984B
Török László 1965A
Tuller András 1973A
Üsth Domonkos 1985B
Valler Tibor 1979B
Vándor János 1965A
Varga István 1971A
Varga István 1971B
Varga László 1973A
Varga Péter 1985B
Varga Róbert 1980A
Varjas István 1989A
Vattay Antal 1971A
Vavra Imre 1972B
Vékony Sándor 1983A
Velkovics Vilmos 1988A
Vendel Gyula 1967B
Vigh Mihály 1982A
Vízhányó György 1978A
Werner Péter 1986B
Zauer Gábor 1983A
Zemplényi Péter 1982A
Zengő Árpád 1966A
Zlinszky János 1972B
Zoltai Zsolt 1966B

Gyakorlati foglalkozások 1964-1981

	I.A	I.B	II.A	II.B	III.A	III.B	IV.A	IV.B
1964/65								
1965/66	vagy							
1966/67			vagy					
1967/68					vagy			
1968/69		vagy		vagy			vagy	
1969/70				vagy		vagy		
1970/71						vagy		vagy
1971/72								
1972/73								
1973/74								
1974/75								
1975/76								
1976/77								
1977/78								
1978/79								
1979/80								
1980/81								

	biológia gyakorlat
	fizika gyakorlat
	kémia gyakorlat
	fémmegmunkálás
	műszaki rajz
	kertápolás
	könyvkötés
	fotólabor
	idegenvezetés
	rádióműszerész
	számítástechnika
	digitális technika
	elektrotechnika

Rendkívüli tárgyak 1964-1989								
Tanév / tantárgy	latin	görög	angol	német	francia	olasz	spanyol	műszaki rajz
1964/65	☺	☺	0	☺	☺	0	0	☺
1965/66	☺	☺	0	☺	☺	0	0	☺
1966/67	☺	☺	☺	☺	0	0	0	0
1967/68	☺	☺	☺	☺	0	0	0	0
1968/69	☺	☺	☺	☺	0	0	0	0
1969/70	☺	☺	☺	☺	0	0	0	0
1970/71	☺	☺	☺	☺	0	0	0	0
1971/72	☺	☺	☺	☺	0	0	0	0
1972/73	☺	☺	☺	☺	0	0	0	0
1973/74	☺	☺	☺	☺	0	0	0	0
1974/75	☺	0	☺	☺	0	0	0	0
1975/76	☺	☺	☺	☺	☺	0	0	0
1976/77	☺	☺	☺	☺	0	0	0	0
1977/78	☺	☺	☺	☺	☺	0	0	0
1978/79	☺	☺	☺	☺	☺	0	☺	0
1979/80	☺	☺	☺	☺	☺	0	0	0
1980/81	☺	☺	☺	☺	☺	0	0	0
1981/82	☺	☺	☺	☺	☺	☺	☺	0
1982/83	☺	☺	☺	☺	☺	☺	0	0
1983/84	☺	☺	☺	☺	☺	0	0	0
1984/85	☺	☺	☺	☺	☺	☺	0	0
1985/86	☺	☺	☺	☺	☺	☺	0	0
1986/87	☺	0	☺	☺	☺	☺	0	0
1987/88	☺	0	☺	☺	☺	☺	0	0
1988/89	☺	0	☺	☺	☺	☺	0	0

Továbbiak: ószláv 1984/85, esperantó 1981/82, holland 1988/89

A pannonhalmi gimnáziumban 1964-1989 között működött szakkörök, és a szakköröket vezető tanárok

Kötelező tantárgyak

1. magyar irodalom 1965-1975, 1981-1989
Kapuy Vitál, dr. Sámson Edgár, dr. Sulyok Efrém, dr. Söveges Dávid, Bognár Lambert, Szabó Flóris, Nagy Endre, Mártonffy Marcell
2. magyar nyelvi előkészítő szakkör 1981/82 *Szabó Flóris*
3. történelem 1964-1969, 1979-1985, 1987-1989
Polán Hildebrand, Várszegi Asztrik, dr. Somorjai Ádám
4. földrajz 1978/79, 1980-1983 (csak felkészítő), 1986-1989
Villányi Anaklét, Mayer Farkas
5. matematika 1964-1989
Kelemen Szulpic, Vida Szabolcs, Jáki Zénó, Molnár Marcián, Iróffy Huba, Pálffy Aurél, Lövey Félix, Ámon Viktorin, Pintér Ambrus,
Hirka Antal, Feith Péter, Feith Péterné, Binzberger Ákos
6. fizika 1966-1989
Jáki Zénó, Lövey Félix, Mayer Farkas, Pintér Ambrus, Hirka Antal
7. kémia 1964-1973, 1974-1984
Esztergályos Tibor, Faggyas Edvin, Marton József, dr. Czakó Dániel
8. biológia 1964-1989
Faggyas Edvin, Luif Otmár, Marton József,
dr. Czakó Dániel, Kiss Domonkos dr. Rékási József

Egyéb tantárgyak

1. filozófia 1985-1987 *dr. Sulyok Elemér*
2. logika 1965/66 *Faggyas Edvin*
3. matematikai logika 1966/67, 1968/69 *Faggyas Edvin*
4. pszichológia 1965/66, 1986/87 *Faggyas Edvin, Kiss Domonkos*
5. biokémia 1973-1982, 1986-1989 *dr. Czakó Dániel*

Nyelvi szakkörök

1. orosz 1965-1969, 1970/71, 1976/77, 1979-1984
Forrai Botond, Kürthy Judit, Horváth Valér
2. angol 1972/73, 1979-1984
Bencze Anzelm, Osztoivits Eszter, Kürthy Judit

3. német 1964-1966, 1973-1976, 1986/87
Kapuy Vitál, Bánhegyi Miksa, Mártonffy Marcell
4. interlingvisztika 1981/82 *Kovács Márta*

Vallási szakkörök

1. Biblia kör 1982-1989 *dr. Nyiredi Maurus. Kiss Barnabás*
2. latin nyelvű Biblia kör 1982-1985 *Horváth Valér*

Művészeti szakkörök

1. fotó 1964-1989 *Gál Geláz 1964-65, Tólos Zoltán 1966-1989*
2. képzőművészeti 1978- 1982? *dr. Czákó Dániel*
3. művészettörténelem 1965/66, 1969-1971, 1988/89
Faggyas Edvin, Szabó Flóris, Fehrentheil Henriette
4. népdal 1974/75 *dr. Áment Lukács*
5. vizuális kultúra 1984/85 *Szabó Attila*

Technikai szakkörök

1. BASIC 1980-1982 *Mayer Farkas*
2. digitális technika 1973-1985
Pintér Ambrus, Feith Péter
3. híradástechnika 1969-1971 *Pintér Ambrus*
4. irányítás technika 1986/87 *Pintér Ambrus*
5. rádiótechnika 1967/68 *Jáki Zénó*
6. számítástechnika 1984-1989
Mayer Farkas, Pintér Ambrus, Feith Péter

Egyebek

1. oklevél-olvasási 1979-1981, 1988/89
Csóka Gáspár, Németh Lőrinc
2. régészeti 1974/75 *Polán Hildebrand*
3. könyvtári ismeretek 1988/89
Szabó Flóris, Schramkó Péter
4. csillagászati 1986-1989 *Binzberger Ákos*
5. környezetvédelmi 1977/78, 1980/81
dr. Czákó Dániel, Polán Hildebrand
6. világnézeti 1988/89 *dr. Somorjai Ádám*
7. bélyeggyűjtő 1964-1982 *Gál Geláz*

Sport jellegű szakkörök

1. barlangászati szakkör 1964-1966 *Pászthory Valter*
2. természetjáró szakkör 1966-1968 *Tálos Zoltán*
3. kenu szakkör 1974/75 *Lővey Félix, Tálos Zoltán*
4. sakk-kör 1964-1989 (időszakosan a Sport-körön belül)
Ámon Viktorin, (Tálos Zoltán), dr. Czakó Dániel

Gyakorlati szakkörök

1. könyvkötészet 1965-1976, (1976-1981 gyakorlati tárgy), 1987/88
*Sámbokréthy Péter, Szigeti Rajnald, Pintér Ambrus, Pálffy Aurél,
Boda Sebestyén, Tóth László, Valler József, Schramkó Péter*
2. KRESZ tanfolyam *Lővey Félix, Feith Péter*

Diákok színelőadásai

1. **Arany János** A bajusz – színpadi feldolgozás. 1970 február 10. Előadta az I.b osztály, rendezte Bencze Anzelm
2. **Bálint Sándor** Karácsonyvárás – az előadására felfűzve karácsonyi Pásztorjátékok. 1977. december 10. Előadta az Irodalmi Színpad
3. **Báthory Gábor** / III. a osztály/ Haláltánc - allegorikus játék. 1976 tavasz. Előadta az Irodalmi Színpad keretében a III.a osztály, szervezte és rendezte Báthory Gábor
4. **Bolt, Robert** Kinek se nap, se szél – dráma. 1979. május 27. Előadta a III.b osztály, rendezte Szabó Flóris. A darabot az 1979/80-as tanév során bemutatták az esztergomi Ferences gimnáziumban, a győri Bencés gimnáziumban és Szemináriumban, Siófokon, Hatvanban a Plébánia-templomban és a székesfehérvári Székesegyházban.
5. **Devecseri Gábor** Bikasírató – oratorikus feldolgozás. 1974. április 28. előadta az irodalmi Színpad, rendezte Korzenszky Richárd
6. **Jókai Mór** Gazdag szegények – jelenetek a vidám népszínműből. Premier 1976. március 2. Előadta az Irodalmi Színpad, rendezte Szabó Flóris
7. **Karácsonyi ünnepség** – az Irodalmi Színpad és az Énekkar közös előadóestje - népi hagyományokat felidéző versek, jelenetek és népi betlehemes játékok, karácsonyi népi énekekkel. 1976. december 17. Rendezte Korzenszky Richárd és Áment Lukács
8. **Karinthy Frigyes** Visszakérem az iskolapénzt (jelenetek) 1967. április 22. Előadta a két III. osztály, rendezte Bognár Lambert

9. **Kiss Péter** /IV.a osztály/ Közlegelő. 1974 ősz. Előadta az Irodalmi Színpad, rendezte Korzenszky Richárd
10. **Kocsonya Mihály házassága** - XVIII. századi pálos iskola-játék. 1967. június 5. Előadta az I.B osztály, rendezte Szabó Flóris
11. **Kocsonya Mihály házassága** -XVIII. századi pálos iskola-játék. 1968. december 5. Előadták az I-II. osztály magyar szakkörös tanulói, rendezte Szabó Flóris
12. **Lebović, Đorđe** Az ezredik éjszaka - modern tündérmese a 12 és 112 év közöttiek részére. 1975. május. Előadta Báthory Gábor és Fonai László, rendezte Korzenszky Richárd
13. **Molière** A botcsinálta doktor 1969 május 12. Előadta a IIb. osztály, rendezte Szabó Flóris
14. **Molière** A botcsinálta doktor 1977 tavasz. Előadta az Irodalmi Színpad. A színdarabot a tanév során a budapesti Patrona Hungariae gimnáziumban is előadták.
15. **Molnár Ferenc** A Pál utcai fiúk 1965. április 3. Előadta két II. osztály közösen, rendezte Pászthory Valter
16. **Petőfi Sándor** A helység kalapácsa – színpadi átdolgozás. 1969. május 12. Előadták a II. és III. osztályok, rendezte Szabó Flóris
17. **Petőfi Sándor** A helység kalapácsa – színpadi átdolgozás. 1970.február 10. Előadta a III.b osztály, rendezte Szabó Flóris
18. **Petőfi Sándor** A helység kalapácsa – színpadi átdolgozás. 1973. március 6.
19. **Petőfi Sándor** A helység kalapácsa – színpadi átdolgozás. 1977 ősz. . Előadta a két II. osztály. A színdarabot a tanév során a budapesti Patrona Hungariae és a győri Bencés gimnáziumban is előadták.
20. **Rónay György** Olajfák éjszakája misztérium játék 1982. március 29. Előadta az Irodalmi Színpad.
21. **Saint-Exupery, Antoine de** Éjszakai repülés – részletek Saint-Exupery műveiből. 1972. május 2. Előadta a III.a és a III.b osztály, rendezte Bencze Anzelm
22. **Shakespeare, William** Szentivánéji álom (jelenetek) 1967. április 22. Előadta a két III. osztály, rendezte Bognár Lambert
23. **Shakespeare, William** Szentivánéji álom - a Mesteremberek jelenete. 1973 ősz. Előadta az I.b osztály, rendezte Szabó Flóris

Országos Középiskolai Tanulmányi Versenyek

- 1964/65** *Indulók száma 33/13 továbbjutó (biológia 1/0, matematika 8/2)*
 fizika 15/8 Simig Gyula dicséret
 latin 8/1 Major Ferenc II. fokú dicséret
 orosz 11/2 Scsaurszky Péter megyei 9. hely,
 Simig Gyula dicséret
- 1965/66** *Indulók száma 83/4 továbbjutó (biológia 3/0, fizika 22/4, kémia 5/0, latin 14/0, matematika 20/0, orosz 19/0)*
 senki nem ért el helyezést
- 1966/67** *Indulók száma 51/10 továbbjutó (biológia 3/0, fizika 16/1, kémia 1/1, matematika 19/7, orosz 11/1, történelem 1/0)*
 senki nem ért el helyezést
- 1967/68** *Indulók száma 33/9 továbbjutó (biológia 5/3, kémia 3/0, magyar 1/1, matematika 8/3, orosz 2/0, történelem 3/0)*
 fizika 11/2 Gratzl Miklós országos 9. hely
- 1968/69** *Indulók száma 47/11 továbbjutó (angol 1/0, biológia 7/6, fizika 15/1 kémia 1/0, matematika 17/2, orosz 5/1)*
 történelem 1/1 Brückner Özséb országos döntő, MM dicséret
- 1969/70** *Indulók száma 57/9 továbbjutó (fizika 16/1, magyar 2/0, történelem 1/0)*
 biológia 2/2 Kapovics Ignác, Szikora István MM dicséret
 kémia 4/3 Czégé Gyula, Sándor Péter, Somorai Tamás oklevél
 matematika 21/2 Borbély József oklevél
 orosz 11/1 Papp István megyei 3. hely
- 1970/71** *Indulók száma 83/11 továbbjutó (matematika 17/2)*
 biológia ?/? **Szegedi Miklós országos 3. hely**, Egervári Bertalan,
 Csaba Tibor, Orosz Péter oklevél
 fizika ?/? Papp Károly oklevél
 kémia ?/1 Pekker Sándor országos 7. hely
 orosz ?/? Marschal Miklós országos döntő
- 1971/72** *Indulók száma 92/8 továbbjutó (biológia 27/2, fizika 28/0, magyar 1/0, matematika 17/3, orosz 17/1)*

- kémia 2/2 Pekker Sándor országos 6. hely
- 1972/73** *Indulók száma 95/13 továbbjutó (biológia 19/6, fizika 24/0, orosz 15/1)*
 földrajz 1/1 Király Balázs oklevél
 magyar 5/1 Oláh Miklós országos 8. hely
 matematika 31/4 **Újfalussy Miklós országos 2. hely** és diákolimpiai válogató, Zaymus Miklós oklevél
- 1973/74** *Indulók száma 64/25 továbbjutó (biológia 34/15, fizika 11/3, kémia 3/3, magyar 3/0, matematika 10/4, orosz 3/0)*
 senki nem ért el helyezést
- 1974/75** *Indulók száma 85/21 továbbjutó (angol 1/0, fizika 20/0, kémia 5/2, magyar 1/0, matematika 19/3, orosz 3/1)*
 biológia 36/15 Kéri Ferenc országos 6. hely, Horváth Tibor, Kricsfalussy Mihály miniszteri dicséret
- 1975/76** *Indulók száma 60/18 továbbjutó (angol 5/0, fizika 9/2, német 4/0, orosz 3/0, történelem 1/1)*
 biológia 24/7 Jenei Béla emléklap
 magyar 1/1 Kokas Károly országos 7. hely
 matematika 13/7 **Fülöp István országos 3. hely**, megyei helyezések Madocsai Zsolt 1. hely, Oltvai László 3. hely, Hegel István 4. hely
- 1976/77** *Indulók száma 54/22 továbbjutó (fizika 8/3, matematika 12/0, német 4/0, történelem 3/0)*
 biológia 20/15 Silhavy Mihály országos 9. hely
 kémia 2/1 Csillag Kristóf országos döntő, dicséret
 magyar 3/1 Báthory Gábor megyei döntő, dicséret
 orosz 2/2 Szederkényi Károly megyei 9.hely, Salamon János megyei dicséret
- 1977/78** *Indulók száma 70/14 továbbjutó (fizika 4/3, német 9/0, orosz 5/0)*
 angol 8/1 Csillag Kristóf megyei dicséret
 biológia 32/5 Heil Ádám, Pirót László, Pintér László, Tenke Péter, Fábíán József megyei dicséret
 kémia 3/3 Dékány Ferenc, Szabó P. Tamás, Csillag Péter megyei dicséret
 matematika 9/2 Gonda László, Ódor Tamás megyei dicséret

- 1978/79** *Indulók száma 81/15 továbbjutó (angol 9/0, fizika 9/4, magyar 11/0, német 8/0, orosz 3/0)*
 biológia 29/9 **Rékási Zoltán országos 2. hely**, Rucz Károly miniszteri dicséret
 kémia 2/1 Dékány Ferenc megyei 1. hely
 matematika 10/1 Megyei helyezés: Solecki Levente 2. Hoffmann Jenő 2-3. Gonda László 4. Toldi László 5-6.
- 1979/80** *Indulók száma 94/27 továbbjutó (angol 14/0, magyar 1/0, német 9/0, orosz 2/0, történelem 3/0)*
 biológia 25/15 Molnár Tamás, Rucz Károly országos döntő, Kriskó Miklós, Adamik Attila, Barta József, Csöngé Lajos, Goda József, Kincses József, Szekrényes Gábor, Ferencz Pál, Juhász Balázs, Lakatos László, Lövey György, Nagy István, Zatik János megyei dicséret
 fizika 22/7 Simon Miklós országos 13. hely, Takács Attila, Toldi László OM dicséret
 matematika 18/5 Farkas Attila OM dics, Takács Attila megyei dicséret
- 1980/81** *Indulók száma 66/11 továbbjutó (angol 10/0, fizika 16/3, német 2/0, orosz 2/0)*
 biológia 17/4 Feller Gábor, Szűcs Imre, Csizmarik Gábor, Kámán Attila megyei dicséret
 magyar 2/1 Hevér Zoltán miniszteri dicséret
 matematika 16/2 Csupi Károly megyei 2. hely
 történelem 1/1 Mosonyi Mihály megyei dicséret
- 1981/82** *Indulók száma 62/21 továbbjutó (orosz 7/0)*
 angol 13/3 Simon Tamás megyei dicséret
 biológia 11/10 Kámán Attila miniszteri dicséret, Héthársi Balázs, Kincses Imre, Kovács Zoltán, Szabó Péter, Beckl Béla, Csizmarik Gábor, Kulcsár Róbert, Máthé Miklós, Szűcs Imre megyei dicséret
 fizika 16/3 Csiba Tamás megyei dicséret
 kémia 3/1 Szűcs Imre megyei dicséret
 magyar 2/1 Gajda Péter megyei dicséret
 matematika 10/3 Szijártó Zoltán miniszteri dicséret
- 1982/83** *Indulók és továbbjutók számáról nincs adat*
 biológia Élő Péter országos 9. hely
 fizika Újfalussy Balázs országos 14. hely, Káplár Miklós, Szarvas Péter, Szeredi Ákos megyei dicséret
 kémia Molnár Attila országos 50. hely

latin	Janka György, Gyöngyösi Gábor országos döntő
1983/84	<i>Indulók és továbbjutók számáról nincs adat</i>
biológia	Janka Ferenc országos 17. hely, Kovács Tibor 18. hely, Nagy András 20. hely, Jokkel Gábor miniszteri dicséret
fizika	Koleszár Kázmér országos 6. hely
latin	Búza Kristóf országos 4. hely, Janka Ferenc 12. hely
1984/85	<i>Indulók száma 89/22 továbbjutó, nincs további adat</i>
biológia	Koleszár Kázmér miniszteri dicséret, 12 tanuló megyei dicséret
fizika	Csegezy Zsolt országos 3. hely
földrajz	Soóki-Tóth Gábor MM dicséret
latin	Maklár Szabolcs MM dicséret
matematika	Koleszár Kázmér, Simárszki Gábor MM dicséret
1985/86	<i>Indulók és továbbjutók számáról nincs adat</i>
biológia	Simon Tamás, Pajor Péter, Hamvas Szilárd, May Zsolt, Kardos Tamás, Varga Tamás, Pető Zoltán, Sági Péter, Csepregi Antal, Tóth Zsolt, Fancsovits Péter, Vámos Sándor, Kassai Gábor, Gyenes Szilárd megyei dicséret
fizika	Dombi László miniszteri dicséret
kémia	Németh Károly megyei dicséret
latin	May Zsolt országos 7. hely, Maklár Szabolcs miniszteri dicséret
matematika	Dombi László megyei 3. hely, Milián Csaba megyei dicséret
1986/87	<i>Indulók és továbbjutók számáról nincs adat</i>
angol	Bózsik Béla országos 6. hely
biológia	May Zsolt országos 7. hely, Csiki László országos 14. hely, Gurdon Zoltán, Grétsy Zsombor, Pénez Zoltán, Pregun Tamás, Szelestei Gábor, Zakupszki Attila, Csepinszky András, Györkös Imre, Hamvas Szilárd, Orosz Zoltán, Pajor Péter, Sági Péter, Simon Tamás, Varga Tamás megyei dicséret
kémia	Németh Károly megyei dicséret
latin	Molnár Antal országos 1. hely , May Zsolt országos 6. hely
magyar	Schmal Dániel megyei dicséret
matematika	Dombi László országos 22. hely
német	Varga Gábor országos 6. hely

orosz	Tari Zsolt megyei dicséret
történelem	Molnár Antal megyei dicséret
1987/88	<i>Indulók és továbbjutók számáról nincs adat</i>
biológia	Török Péter országos 10. hely, Bálint György miniszteri dicséret
kémia	Dombóvári Zalán országos 8. hely
német	Vasadi Krisztián országos 36. hely
1988/89	<i>Indulók és továbbjutók számáról nincs adat</i>
biológia	Török Szabolcs országos 5. hely, Dombóvári Zalán országos 7. hely, Rajháthy Kornél, Pregun István, Hegedűs Imre min. dicséret, Becsky György, Hauser Péter, Hevesi András, Pallós Henrik Völgyi Balázs megyei dicséret
fizika	Molnár Gábor miniszteri dicséret
latin	Czigány Ákos országos 4. hely, Nagy Iván országos 11. hely
matematika	Dombóvári Zalán miniszteri dicséret
orosz	Dura Kornél megyei dicséret
történelem	Hódi Rezső országos 16. hely

Kürschák József Matematikai Tanulóverseny

Kürschák József emlékére a Bolyai János Matematikai Társulat évente *egyfordulós*, pénzdíjas emlékversenyt rendezett. A Kürschák-díj tekinthető a legrangosabb elismerésnek, amit hazai matematikaversenyen középiskolás diák elérhetett.

Pannonhalmáról a versenybe benevezett 1964/65: 3 tanuló, 1966/67: 9 tanuló, 1968/69: 3 tanuló, 1975/76 1 tanuló (Fülöp István), 1978/79: 1 tanuló (Gonda László). Egyikük sem ért el helyezést.

Ki miben tudós – országos fizika verseny

Az 1984. évi döntőben Koleszár Kázmér 11. helyet szerzett

Az 1985. évi döntőben, amelyet a Magyar Televízió élő adásban közvetített, Koleszár Kázmér III. helyet szerzett

Arany Dániel matematikai verseny

	I. forduló	II. forduló	eredmény
1964/65	12	2	
1965/66	15	0	
1966/67	17	5	Németh Iván megyei dicséret
1967/68	30	4	
1968/69	19	2	
1969/70	20	0	
1970/71	26	4	
1971/72	18	3	
1972/73	15	0	
1973/74	18	3	
1974/75	24	2	Fülöp István országos dicséret
1975/76	19	9	Megyei helyezés: Solecki Levente 1. Ódor Tamás 2. Orosz László 3. Rónaszéki Balázs 5.
1976/77	8	2	Ottlik Dániel megyei 6. hely
1977/78	13	0	
1978/79	21	3	Megyei helyezés: Czupi Károly 1-2. Kohányi Balázs 3. Kámán Attila 4-5
1979/80	11	1	Csiba Tamás megyei 1. hely
1980/81	26	8	Szarvas Péter megyei dicséret
1981/82	7	3	Koleszár Kázmér országos dicséret, Simárszki Gábor, Szakos János megyei döntő
1982/83			Koleszár Kázmér országos dicséret
1983/84	nincs adat		Dombi László dicséret???
1984/85			7 diák megyei dicséret
1985/86			Megyei helyezés: Grétsy Zsolt 1. hely, Dombóvári Zalán 5. hely
1986/87			Kiss Domonkos megyei 3. hely, Nagy Sándor megyei 5. hely
1987/88			Kiss Domonkos országos döntő
1988/89			Fogarasi András megyei 5. hely

Ókortudományi Intézet latin versenye

	Induló	Eredmény
1964/65	8	Major Ferenc országos dícséret
1965/66	14	
1966/67	16	Gratzl Miklós országos döntő
1967/68	9	Gratzl Miklós országos döntő
1968/69	12	Balla Miklós, Urbán Imre országos döntő
1969/70	12	Urbán Imre dícséret, Tóth Béla országos döntő
1970/71	13	Karetka Gábor országos döntő
1971/72	6	Tóth Béla országos 3. hely
1972/73	9	Klupács Sándor országos döntő
1973/74	13	Gulyás Balázs, Szakos József országos döntő
1974/75	3	
1975/76	2	Fodor György országos döntő
1976/77	12	Orosz László országos dícséret
1977/78	10	Orosz László országos 2. hely, Fazekas Árpád országos döntő
1978/79	19	Barta József, Borbás László országos döntő
1979/80	17	Barta József, Nagy Lajos országos döntő
1980/81	15	Szovák Kornél országos 3. hely
1981/82	0	
1982/83	9/3	Búza Kristóf országos II. hely, Janka György és Gyöngyösi Gábor országos döntő
1983/84	nincs adat	
1984/85	10	May Zsolt országos 10. hely, további 3 diák miniszteri dícséret
1985/86		Molnár Antal országos 5. hely
1986/87	nincs adat	
1987/88		Kiss Domonkos országos 4. hely Czigány Ákos országos 5. hely
1988/89		Kerényi Zoltán dícséret

Iryni János kémiai verseny

	Induló	Eredmény
1971/72	1	Pekker Sándor 4. hely
1972/73	6	Cserpán Imre országos 1. hely
1973/74	26	semmi
1974/75	nem indultak	
1975/76	5, ebből 2	semmi
1976/77	4	Dékány Ferenc megyei 1. hely és országos döntős Megyei döntőben Csillag Péter, Szabó Tamás, Cseh Ferenc
1977/78	nem indultak	
1978/79	17-ből 7 tovább	Rácz Dénes, Szijártó Zoltán országos döntő
1979/80	2	Csiba Tamás országos döntő
1980/81	nem indultak	
1981/82	6	Koleszár Kázmér országos 1. hely, Simárszki Gábor megyei döntő
1982/83	5/4 megyei döntős	Koleszár Kázmér országos dicséret
1983/84	nincs adat	Szabó Zoltán országos 6. hely Ortó János országos 22. hely
1984/85	???	4 megyei döntős helyezés
1985/86		Gordon Zoltán megyei 1. hely, Dombóvári Zalán, Pallós Henrik megyei dicséret
1986/87		Dombóvári Zalán országos döntő
1987/88	nincs adat	
1988/89		Lőrincz Balázs, Trombitás András, Andor Szabolcs megyei dicséret

Kitaibel Pál biológiai verseny

	I. forduló	II. forduló	Eredmény
1973/74	6	?	Megyei helyezés: Jeney Béla 3. hely, Surányi Gyula 5. hely
1974/75	6	?	Szélingér László megyei 5. hely
1975/76	35	10	Déri János megyei 3. hely
1976/77	10	2	Rékási Zoltán országos 1. hely , Simon Miklós országos döntő
1977/78	3		Rékási Zoltán megyei 4. hely
1978/79	13		nem volt
1979/80	10		nem volt
1980/81	25		Benedek András országos 9. hely
1981/82	27	5	Koleszár Kázmér, Szakos János, Wachslér Péter, Benedek András, Lei Attila megyei dicséret
1982/83			Kassai Gábor oklevél, Koleszár Kázmér oklevél
1983/84			Hesz Antal országos 8. hely Simon Tamás országos 19. hely
1984/85			Gurdon Zoltán országos döntő
1985/86			Varga Csaba országos 4. hely, Faragó Imre megyei 3. hely
1986/87	11 második fordulóban.		Horváth Zsolt országos 4. hely
1987/88			nincs adat
1988/89			Mihalik Zoltán országos 9. hely, Terdik Gergely, Krámer Balázs országos döntő

Eötvös Lóránd Fizikai Társulat fizika versenye

1981/82	Koleszár Kázmér országos döntő
1982/83	Koleszár Kázmér országos döntő
1983/84	
1984/85	Bagó Attila, Tomcsányi Gábor, Szabó Attila országos döntő
1985/86	Pallós Henrik országos döntő
1986/87	Móczár Sándor, Hevesi András országos döntő

Országos Középiskolai Számítástechnikai Verseny

1982/83	Újfalussy Balázs, Nagy Ottó megyei dicséret

Nemes Tihamér középiskolai számítástechnikai verseny

1985/86	Dombi László országos döntő
1986/87	Dombi László országos döntő

A Középiskolai Matematikai Lapok feladatmegoldó verseny

Kimagasló eredményt értek el, és ezért fényképüket a legjobb feladatmegoldók között a Középiskolai Matematikai Lapokban közzétették:

1965-66-ban	Joó István, Kafka Péter, Pethő Imre, Verdes Sándor (III. osztály)
1966-67-ben:	Etefi Ferenc (I. osztály), Joó István (IV. osztály)
1968-69-ben:	Reichenbach Pál (II. osztály), Somorai Tamás (III. osztály), Fazekas Béla (IV. osztály)
1972-73-ban:	Erhardt Elemér Csaba (IV. osztály)
1975-76-ban:	Madocsai Zsolt (IV. osztály)
1982-83-ban:	Werner Péter (I. osztály)

A Katolikus Középiskolák Főhatóságának pályázatai

1964-66 nem volt induló

1966/67 4 témában 9 pályázatot nyújtottak be

Molnár Gábor A mai ember életének problémái az írói lelkiismeret mérlegén I. díj, Boronkay László fénykép-pályázata dicsérető oklevél

1967/68 az Egy templom története pályázatra 4 pályaművet adtak be

Damjanovits László és Pozsgai András kiemelt I. díj, Németh János I. díj Brückner Özséb II. díj

1968/69 5 témában 37 pályamű, köztük 17 a „Legkedvesebb olvasmányom 8-10 képben” illusztrációs összeállítás

Fazekas Béla illusztráció-összeállítás III. díj, Glósz András illusztráció-összeállítás dicsérető oklevél

1969/70 A kiírt 5 témában senki nem adott be pályaművet

1970/71 A Szent István emlékére pályázatai

Uher Ferenc Kövek vallomása – a sztyepei kultúra és a kereszténység Szent István kori egybeforrása I. díj, Mosolygó Marcell Bizánci tradíciók Szent István Magyarországon I. díj, Ocsák József Szent István külföldi kapcsolatai III. díj, Korzenszky László „Ül Isztragomban István szent király” könyvjutalom

1971/72 13 témára 5 pályaművet nyújtottak be

Sztankovszky Ervin A felnőtté válás kritériumai III. díj, Gulyás Balázs - Keller Pál Szent Margit élete dicséret és pénzjutalom

1972/73 nem nyújtottak be pályaműveket

1973/74 egy pályaművet nyújtottak be, eredményt nem ért el

1974/75 két pályázó volt

Fodor György I. díj, Surányi Gyula II. díj

1975/76 két pályaművet nyújtottak be

Karmó Zoltán Művészet és zenetörténet III. díj, Szalczer Tamás Szűz Mária ábrázolások (5 saját rajz) II. díj

1976/77 Hat pályázó indult

Kanta Tamás, Orosz László, Takács Imre I. díj Mohácsi Péter, Varga Péter II. díj Király László III. díj

1977/78 Négy pályázó indult

Orosz László Az ismeretlen József Attila I. díj, Zsemlovics Zsolt Művészettörténet II. díj, Mohácsi Péter A katolikus restauráció művészetet III. díj

1978/79

Oláh Imre Verseinkből I. díj Kiss József Képelmékedések I. díj
 Velősy Gábor Hittan III. díj Zsemlovits Zsolt A modern
 egyházművészet III. díj

1979/80

Czárán György Hittan dicséret, Szovák Kornél történelem I. díj
 Pintér Péter, Varga Károly történelem könyvjutalom Hevér Zoltán
 egyfelvonásos színmű könyvjutalom
 Rajzverseny: Lévay Péter I. díj, Boros János, Kincses Imre II. díj,
 Ignác Péter III. díj

1980/81 Két pályaművet nyújtottak be

Rác Dénés - Újfalussy Balázs A Sixtusi-kápolna logikája I.díj,
 Hevér Zoltán Színpadí jelenet könyvjutalom

1981/82

Nagy Ottó könyvjutalom, Farkas László dicséret

1982/83 nincs adat**1983/84** nincs adat**1984/85**

Kiss Zsolt vallásos néprajz I. díj, Molnár Antal történelem I. díj,
 Péntes Zoltán - Péntes László biológia I. díj, Epinger Emil
 vallásos néprajz II. díj, Bánfalvi Tivadar történelem II. díj, Pető
 Zoltán biológia II. díj, Miskei Antal történelem III. díj, Vámos
 Sándor irodalom III. díj, Gyenes Szilárd és Kiss Károly verseikért
 III. díj

1985/86

Történelem Tari Zsolt I. díj, Kiss Zsolt III. díj
 Biológia Péntes Zoltán - Péntes László I. díj, Kugler Zsolt - Orosz
 Zoltán I. díj, Pető Zoltán II. díj, Gyenes Szilárd, Péntes testvérek,
 Wagner László, Patonai Attila, Hamvas Szilárd, Tóth Zoltán III. díj
 Könyvjutalmat kapott Bagó Attila, Hevesi András és Tóth Zsolt.

1986/87

Hittan Varga Péter János I. díj
 Történelem Dévényi Norbert és Patani László II. díj, Tóth András
 III. díj
 Biológia Dékány Árpád, Pallós Henrik III. díj, Janka Gábor,
 Körmendy Szabolcs, Pető Zoltán, Soós Péter könyvjutalom

1987/88 nincs adat

1988/89

Plugor Magor A legjobbnak tartott öt versem I. díj, Csordás Zoltán és Sivadó Miklós könyvjutalom

Kazinczy Ferenc Szép magyar beszéd verseny

Többfordulós, országos verseny

- 1968/69 Tóth István megyei döntő
 1969/70 Becsei Lajos, Marschall Miklós megyei döntő
 1972/73 Szabó Ede megyei 1. hely, országos döntő
 1975/76 Holczer István megyei 2. hely
 1980/81 Bokor Zoltán, Mikola József megyei döntő

Dunántúli Ifjú Kémikusok versenye

- 1970/71 Pekker Sándor I. hely Flórián Endre II. hely

Magyar Mezőgazdasági Múzeum Hazánk mezőgazdasága diákszemmel pályázata

Szabadon választott mezőgazdasági témából kidolgozott írásos pályázatot kellett benyújtani

- 1973/74 Surányi Gyula II. díj
 1976/77 Rékási Zoltán II. díj
 1982/83 Látits Miklós jutalom, Takács Tamás jutalom
 1983/84 Vancsura László III. díj
 1984/85 Kovátsits László, Péntes Zoltán, Péntes László közös pályaműve II. díj
 Jutalomban részesült Gedeon Zoltán, Gyenes Szilárd, Hesz Antal
 1985/86 Kugler Zsolt I. díj
 Grétsy Zsombor és Sági Péter közös pályaműve II. díj
 Jutalomban részesült Péntes Zoltán - Péntes László valamint Orosz Zoltán
 1986/87 Jutalomban részesült Pető Zoltán, Eráth József, Györkös Imre, Horváth Zsolt
 1987/88 Faragó Csaba I. díj
 1988/89 Jutalomban részesült Horváth Zsolt

Az Élet és Tudomány folyóirat pályázata: A gondolkodás iskolája

- 1968/69 Szentirmay István oklevél-dicséret
 1970/71 Gulyás Balázs oklevél-dicséret

Új kor nyitánya járási szavaló verseny

- 1969/70 Kerényi Ervin 2. hely, Kovács József 3. hely, Horváth Ferenc 8. hely
 1970/71 Kovács József dicséret
 1980/81 Zalán János 4. hely

Actio Catholica pályázat

- 1970/71 Gulyás Balázs, Íjjas László, Harangozó István emléklap

A Pannonhalmi Szent Benedek rend Szent István pályázata

- 1970/71 Czigler Ágoston - Ongjerth Richárd Szent István ikonográfiája Pannonhalmán – pénzjutalom

Győr megyei Csokonai szavalóverseny

- 1973/74 Csapatversenyben Báthory Gábor, Orbán Péter, Schindler Mátyás 2. hely, egyéni Orbán Péter dicséret

Kisfaludy napok szavalóverseny

- 1974/75 Báthory Gábor arany oklevél, Schindler Mátyás ezüst oklevél

A Ferences Rend Szent Ferenc pályázata

- 1977/78 Takács Ferenc III. díj

Ki tud többet Magyarországról?

Győr megyei verseny

- 1980/81 Völner Pál 5. hely, Szele Imre dicséret

Öveges József matematika-fizika emlékverseny
a tatai Eötvös gimnázium versenye

- 1985/86 Tomcsányi Gábor matematika és összetett matematika-fizika egyaránt 1. hely, csapatverseny Bagó Attila, Bakos Tibor, Dombóvári Zalán, Tomcsányi Gábor 2. hely
- 1986/87 Dombóvári Zalán fizika 2. hely, összetett matematika-fizika 3. hely, csapatverseny Dombóvári Zalán, Szabó Zsolt, Kiss Domonkos, Nagy Sándor 1. hely

A győri Pattantyús A. Géza Ipari Szakközépiskola a névadó születésének 100. évfordulójának versenye

- 1985/86 Számítástechnika Bagó Attila 1. helyezés

Győr-Sopron megyei középiskolák versenye

- 1988/89 Német nyelv Krámer Balázs 6. hely, Kovács Zsolt 14. hely
Angol nyelv Balló Tamás 12. hely, Gergelyfy Gábor 14. hely
Matematika évfolyamos verseny Fogarasi András 5. hely,
Dombóvári Zalán 5. hely, Kiss Domonkos 5. hely, Hutás Gábor 7. hely, Nagy Sándor 8. hely

Mikola Sándor Győr-Sopron megyei középiskolai fizika verseny

- 1988/89 Kovács György dicséret

A soproni Széchenyi gimnázium idegen nyelvi versenye

- 1985/86 Angol nyelv Gerencsér István 1. hely, Gyarmati Gergely 2. hely
Német nyelv Vasadi Krisztián 4. hely
Orosz nyelv Dura Kornél 3. hely

Berzsényi Dániel vers és prózamondó verseny
Szombathely

- 1988/89 Nagy Attila 6. hely

A gimnázium házi-versenyei

1964/65

Szavaló verseny

1. Palotás Árpád
2. Major Ferenc
3. Takács Gyula

Pályamű verseny (irodalom, történelem, egyházművészet, latin, zene, hittan)

- I. díj Wettstein Antal Bencések az 1848/49-es szabadságharcban
- II. díj Bérczi László
- III. díj Turán Miklós

Fotó kör fotópályázat

- I. díj Kérdő Péter
- II. díj Kátai Balázs
- III. díj Szikora József

1965/66

Szavaló verseny

- 1-2-3. hely holtversenyben
- Budavári Miklós, Karosi György, Varga Péter

Pályamű verseny

- I. díj Mustos Péter és Horváth Miklós
- II. díj Németh János
- III. díj Kondor József

1966/67

Szavalóverseny

1. Bartha Béla
2. Békés Géza
3. Csiba László és Kerényi Ervin

Biológiai „Ki mit tud”

1. Kovács Géza
2. Pártos Gyula
3. Hollósy János és Németh Iván

1967/68

Szavaló verseny

1. Csiba László
2. Falussy József, 3. Békés Géza
- Hansághy Péter Zsolt külön dicséretben részesült

1968/69*Szavaló verseny*

1. Csiba László
2. Karosi Imre
3. Kerényi Ervin

1969/70*Szavaló verseny*

1. Kerényi Ervin
2. Horváth Ferenc
3. Kovács József

1970/71*Szavaló verseny*

1. Becsey Lajos
2. Trásy Gábor
3. Nagy Lajos

1971/72*Szavaló verseny*

1. Stifner Gábor
2. Dóczy József
3. Nemes József

Hittan pályázat

1. Gulyás Balázs
2. Papp György
3. Vida Imre

Janus Pannonius műfordítói verseny

1. Klupács Sándor
2. Szakos László
3. Pusker Imre

1972/73*Hittan pályázat*

- Külön díj Putnok Péter
I. díj Szentgyörgyváros Tamás és Kő József

A Szavaló verseny győztese

Trásy Gábor

1978/79*Biblia ismereti csapatverseny (I. osztályosok)*

1. I.b osztály Horváth György, Jeviczki Ferenc, Schramkó Péter, Tóthpál Tamás
2. I.a osztály Csiba Tamás, Czárán György, Kicsák György, Oláh András

1980/81*Angol műfordítási verseny*

1. Praznovszky Géza
2. Csiky Miklós
3. Simon Tamás

BASIC verseny

1. Merényi András
2. Czupi Károly

1984/85*Gimnáziumi „Ki mit tud?”*

Győztesek:

Versmondás Kormos Miklós

Komolyzene Hajdú Jenő

Humor Lassan László, Sándor Tamás, Kroneraff László és Wachslér

György kvartett

Könnözőzene Surányi András és zenekara

1985/86*Gimnáziumi „Ki mit tud?”*

Győztesek:

Versmondás Bánfalvy Tibor

Komolyzene Hajdú Jenő

Paródia Ördög Endre

Tánc Dévényi Norbert

1988/89*Magyar irodalom-tanulmányi ösztöndíj*

- I. hely Plugor Magor

Szent István jubileumi év pályázat

- I. hely Lőrincz Péter

Könyvjutalom Gergelyffy Gábor, Forisek Ferenc

Megjegyzés: a versenyeredmények felsorolása nem teljes, első sorban a gimnázium házi versenyei (pl. alkalmi szavalóversenyek) tekintetében.

Előadások, zenei rendezvények

1964/65 tanév

December 20. Dr. Rézbányai Dezső és Gál Geláz hangversenye

Február 17. Dr. Rézbányai Dezső Úti élmények Svédországból

Február 21. Növendékek zongora és hegedű bemutatója

Május 30. Növendékek zongorahangversenye a Teleki teremben

1965/66 tanév

Szeptember 19. Péntek Gyula, a Filatéliai Szemle főszerkesztője: Ami a bélyegek mögött van

Szeptember 26. Lőrincze Lajos nyelvvelő előadása

Szeptember 27. Dr. Pfeiffer János /Hazafias népfrent/ Az Egyház feladatai a béke megvédésében

November 22. Az Országos Filharmónia első ifjúsági hangversenye

December 16. Kormos Ottó előadása Közel-Keleti újtjáról

December 20. A Győri Filharmónia hangversenye

Január 24. Filharmónia hangverseny

Február 7. Dr. Rézbányai Dezső és Gál Geláz házi hangversenye

Február 25. Filharmónia hangverseny

1966/67 tanév

Október 10. Filharmónia I. Hangverseny

Január 16. Filharmónia II. Hangverseny

Január 27. A Pozsonyi Konzervatórium hangversenye

Január 30. Filharmónia III. Hangverseny.

Február 21. Filharmónia IV. Hangverseny

Április 23. Dr. Rézbányai Dezső és dr. Gál Geláz hangversenye

Április 26. Filharmónia V. Hangverseny

Május 20. Győri Zeneművészeti Szakközépiskola hangversenye Kodály Zoltán emlékére

1967/68 tanév

Október 10. A Hazafias Népfrent tájékoztató előadása az új gazdaságirányításról

November 11. Dr. Anghy Csaba előadása A Szovjetunió városai, természetvédelmi területei címmel

November 15. Filharmónia hangverseny a Bazilikában

Február 8. Dr. Friedrich Károly vetítettképes előadása Sopronról

Február 24. Molnár István r.őrnagy filmvetítéses előadása állambiztonsági kérdésekről /IV. osztályosok/

Február 26. Belügyminisztériumi előadás az ifjúkori bűnözés kérdéseiről /II. osztályosok/

Május 26. A Jeney-ikrek (Zoltán és Gábor) hangversenye Benjamin Britten:
Iker- variációk hegedűre és fuvolára

1968/69 tanév

November 20. A Győri Filharmónia I. hangversenye (Pallagi-Wehner)

November 24. Dr. Keresztényi József olimpiatörténész előadása az
olimpiákról

December 17. A Győri Filharmónia II. hangversenye Kocsis Albert
hegedűművésszel

Február 12. A Budapesti Fúvósötös hangversenye

Április 18. Radics József r.százados előadása az államellenes
bűncselekményekről. /IV: osztályok/

Április 29. Filharmónia hangversenye a Bazilikában

Május 31. A Győri Filharmónia utolsó hangversenye (Mátrai vonósnégyes)

1969/70 tanév

Október 5. Mensáros László előadóestje a Teleki teremben

Október 8. Az I. Filharmóniai hangverseny /orgona/ a Bazilikában

Október 12. Horváth Tamás öregdiák előadása a Teleki teremben

Január 19. Dr. Timkó Imre professzor előadása: Kelet és Nyugat - a vallási
dialógus kérdése

Január 22. A Filharmónia kórushangversenye

Január 30. Horváth Ferenc r.százados előadása az államellenes
bűncselekményekről. /IV: osztályok/

Február 27. A Filharmónia hangversenye

Március 19. A Filharmónia hangversenye: A XX. század zenéje

Május 19. A Magyarhoni Földtani Társaság előadásai a Teleki teremben

1970/71 tanév

Október 7. A Filharmónia hangversenye

December 16. A Tátrai vonósnégyes hangversenye

Február 16. A Hazafias Népfront tájékoztató előadása

Február 23. A Filharmónia 4. hangversenye

Március 2. A Filharmónia 5. hangversenye

Március 11. Szent István r.őrnagy és Radics József r.százados előadása az
államellenes bűncselekményekről /IV. osztályok/ és az ifjúkori
bűnözésről /II. osztályok/

Március 18. A Hazafias Népfront jelölő gyűlése az országos választásokra

Március 27. Pilinszky János előadóestje

Április 30. Katolikus iskolák diákjainak Szent István jubileumi fotókiállítása

1971/72 tanév

Szeptember 10. Bálint Mária hegedűművésznő hangversenye

- Szeptember 23. „Földédesanyám” - Jancsó Adrienne előadóművész és Faragó Laura énekművész előadóestje
- Október 11. A Filharmónia hangversenye Szendrey-Karper László – Ágay Karola – Kovács Lóránt: Peng a gitár
- December 13. A Győri Filharmonikusok zenekarának hangversenye, vezényelt Sándor János
- Január 25. Sente István r.őrnagy és Radics József r.százados előadása az államellenes bűncselekményekről /IV. osztályok/ és az ifjúkori bűnözésről /II. osztályok/
- Február 2. A Filharmónia hangversenye Szabó Zsuzsa fellépésével
- Február 26. Dr. Bardon Alfréd egy. tanár előadása Spanyolország mór építésze címmel
- Március 12. A Szombathelyi Zeneiskola tanárainak hangversenye
- Március 22. A Tátrai vonósnégyes hangversenye
- Április 15. Dr. Bardon Alfréd előadása Spanyolország középkori építésze
- Április 23. A Felső-Krisztinavárosi Plébánia ének- és zenekarának oratórium előadása
- Május 4. Gergely Ferenc és Szabó Miklós orgonahangversenye
- Május 22. A münsterschwarzachi bencés gimnázium diákjainak beat-miséje a Bazilikában

1972/73 tanév

- Október 9. A Filharmónia I. hangversenye
- December 10. A Filharmónia nagyzenekari hangversenye
- Január 15. Baranyai Mihály r.alezredes előadása az fiatalkori bűnözésről /II. osztályok/
- Január 16. A Filharmónia III. hangversenye - Petőfi dalest
- Január 17. Modok Árpád r.főhadnagy előadása az államellenes bűncselekményekről /IV. osztályok/
- Február 10. Mensáros László előadóestje: A 20. század
- Március 25. Gyurkovics Tibor szerzői estje. A döntés órája monodramájából részleteket előadott Dávid Kiss Ferenc öregdiák, színművész
- Április 4. A Filharmónia IV. hangversenye
- Május 28. A pannonhalmi Kazinczy Ferenc Művelődési Ház Irodalmi Színpadának előadása: Levelek

1973/74 tanév

- Október 29. A Filharmónia I. hangversenye
- December 3. A Filharmónia II. hangversenye
- Február 1. Belügyminisztérium előadás a II. osztályoknak
- Február 8. BM Modok Árpád r.főhadnagy előadás a IV. osztályoknak
- Március 24. A Filharmónia hangversenye
- Április 20. Dr. Bardon Alfréd előadása Itália kútjairól

Április 22. A Filharmónia III. hangversenye
 Április 22. Cs. Szabó Anna-Mária előadása: A magyar nyelv életrajza
 Április 26. Tüskés Tibor író előadása

1974/75 tanév

Szeptember 22. A Filharmónia hangversenye
 Október 27. A Filharmónia hangversenye
 November 4. A Filharmónia hangversenye
 December 2. Baranyai Mihály r.alezredes előadása az fiatalkori bűnözésről /II. osztályok/
 December 10. Modok Árpád r.főhadnagy előadása az államvédelemről /IV. osztályok/
 December 15. A Filharmónia hangversenye
 Január 20. A Filharmónia hangversenye
 Március 15. Zongoraverseny a Kazinczy emléknap tiszteletére
 Április 21. A Filharmónia hangversenye
 Május 5. Sánta Ferenc író-olvasó találkozója

1975/76 tanév

November 3. A Filharmónia hangversenye
 December 8. Modok Árpád r.főhadnagy előadása az államellenes bűncselekményekről /IV. osztályok/
 December 11. Baranyai Mihály r.alezredes előadása az fiatalkori bűnözésről /II. osztályok/
 December 14. Jeney Ferenc sakkmester szimultánja a diákoknak
 Január 18. Gergely Ferenc orgonaművész hangversenye az iskolai énekkarral
 Február 14. A Filharmónia hangversenye
 Március 1. A Filharmónia hangversenye
 Március 29. Borsos Miklós szobrászművész találkozása a diákokkal
 Április 6. Suhajda Mária zongora hangversenye
 Április 26. A Filharmónia hangversenye
 Erdélyi György színművész és Szabados György zongoraművész előadóestje

1976/77 tanév

Október 24. A Filharmónia hangversenye Bécsi klasszikus zene
 Október 24. Bokodi József előadása a vízi túrázásokról
 November 11. Camerata Hungarica – reneszánsz és barokk zene
 November 24. Jankovics Marcell öregdiák előadása a rajzfilmkészítésről
 December 5. Szabó László előadása a Hortobágyról és a Vértessől
 December 12. Tálos Zoltán élménybeszámolója a Mont Blanc túrájáról
 December 14. Belügyminisztériumi előadások
 Február 2. Nádasy Alfonz előadása Kodály Zoltánról
 Február 23. Győri Filharmonikusok hangversenye A XX. század zenéje

Február 28. Bitskey Tibor színművész előadóestje
 Március 19. Gábor Pál öregdiák, filmrendező előadása
 Március 24. Schiff András hangversenye - A romantika zenéje
 Március 28. Dr. Bardon Alfréd előadása az itáliai gótikáról és a normannok
 szicíliai művészetéről
 Április 20. Vlastimil Lejsek zongoraművész hangversenye
 Április 25. A Varsói Akadémia énekkarának hangversenye

1977/78 tanév

Október 4. Bitskey Tibor színművész Ady estje
 November 14. A Bartók vonósnégyes Schubert emlék-hangversenye
 December 1-2. Balczó András olimpiai bajnok Kósa Ferenc filmrendező
 előadása a Küldetés című filmről
 December 10. Bálint Sándor előadása: Karácsony-várás
 December 14. Budapesti Kamaragyüttes hangversenye, vezényelt Mihály
 András XX. század zenéje
 Február 20. Tusa Erzsébet és Lantos István zongoraestje Liszt Ferenc
 műveiből
 Március 12. Suhajda Mária zongoraestje
 Április 11. Győri Filharmonikus zenekar Csajkovszkij estje - vezényelt
 Sándor János, hegedűszóló Kiss András
 Április 21. Margittay Sándor orgonahangversenye a Bazilikában
 Április 29. Mensáros László előadóestje a XX. század műveiből
 Fábry Zoltán és Apor Noémi filmankétja a Falusi Filmnapok
 rendezvényének keretében
 Dr. Bakay Ervin muzeológus: A somogyvári bencés apátság ásatásairól

1978-79 tanév

Szeptember 19. Keresztury Dezső író, professor Beszélgetés
 Október 4. A Filharmónia I. hangversenye
 Október 22. Haág Ervin nemzetközi sakkmeister Előadás, szimultán játék
 Október 25. A Filharmónia II. hangversenye
 November 15. A Filharmónia III. hangversenye
 November 17. Elbert János irodalomtörténész - Lev Tolsztoj születésének
 100. évfordulója
 November 21. Dr. Koch Sándor orvosprofesszor biokémiai előadása
 December 7. A Filharmónia IV. hangversenye
 Január 30. Bálint András színművész „Magyarország messzire van.”
 Február 2. Lőrincze Lajos nyelvész Nyelvművelő előadás
 Március 15. Portisch Lajos nemzetközi sakkmeister Előadás, szimultán játék
 Április 21. Takács István mérnök vetítéses előadása Kínáról és Vietnamból
 Május 12. Fischer Annie zongorahangversenye
 Május 28. Suhajda Mária zongoraművész Hangverseny

1979-80 tanév

- Október 15. Kipke Tamás újságíró /Új Ember/ találkozója a diákokkal, erről írt cikke „Iskolavár” címmel megjelent november 22-én.
- November 9. Kobzos Kiss Tamás Énekmondók, vígság- tévők
- November 23. Varga Péter káplán előadása II. János Pál pápáról
- November 24. Gömör István tanár /Dombóvár/ Pedagógiai ars poetica
- November 27. Belügyminisztériumi előadás a II. osztályoknak
- December 4. A Filharmónia Csajkovszkij hangversenye
- December 7. Legányi Norbert ny. főapát Hogyan épült a pannonhalmi gimnázium?
- Január 17. Tólos Zoltán tanár előadása: Az Alpok „négyezresei”
- Január 23. Gereben Ferenc, Veres András és Kamarás István irodalom- és olvasásszociológusok Az új irodalom tankönyvről
- Február 1. Szigeti Kilián előadása orgona kutatásairól
- Február 21. A Filharmónia hangversenye Fúvósötös – zongorán közreműködött Jandó Jenő
- Február 29. Keresztényi József és Reisinger János történészek Az újkori olimpiák története
- Március 10. Suhajda Mária zongorahangversenye a Teleki teremben
- Március 13. A Filharmónia kamarazene hangversenye
- Április 2. Hetényi Varga Károly tanár A katolikus egyház az antifasiszta ellenállási mozgalomban
- Április 18. Szathmári István egy. tanár nyelvész Romlik-e a magyar nyelv?
- Április 28. Dálnok Lajos orgonahangversenye a bazilikában
- Május 2. A Győri Szeminárium növendékeinek előadása: Byron Kain
- Május 14. Kerényi Grácia író előadása a háborús gyűjtőtáborok életéről

1980-81 tanév

- Szeptember 25. Tólos Zoltán tanár Az Alpok négyezres csúcsai
- Október 2. Gergely Ferenc orgonaművész hangversenye a Bazilikában
- Október 11. A budapesti Örökimádás templom énekkarának hangversenye
- Október 17. Farkas Andrásné: Három hónap a Földközi és a Vörös-tengeren
- Október 30. Vasadi Péter költő Találkozás, háborús gyűjtőtáborok életéről
- November 13. A győri Theatrum és Alfa amatőr színpad előadása
- November 25. A Filharmónia hangversenye
- November 28. Török Endre irodalom-történész: Tolsztoj és Dosztojevszkij
- December 11. Varga Imre szobrászművész Találkozás
- Január 7. Rác Gábor -Vasadi Péter művész-költő Tűzzománc kereszt megáldása
- Január 24. A váci Vox Humana énekkar hangversenye Bartók műveiből
- Február 10. A Dimov-vonósnégyes /Bulgária/ hangversenye
- Február 13. Magyar Ferenc szerkesztő (Új Ember) A katolikus sajtóról

- Március 11. Mészöly Miklós író Találkozás
 Március 13. Iróffy Zsolt OSB igazgató A Sáo Pauló-i bencés gimnáziumról
 Március 16. Mensáros László előadóestje A 20. század
 Március 21. dr. Kuncz Elemér Alkoholizmus, kábítószer a fiatalok körében
 Május 4. Bálint András színművész Kosztolányi: Boldog, szomorú dal
 Március 28. Hangverseny Bartók Béla születésének centenáriumára
 Április 29. A Filharmónia hangversenye
 Május 29. Suhajda Mária zongorahangversenye dr. Méhes Károlyné /ének/
 közreműködésével

1981-82 tanév

- Szeptember 17. Lukács József muzeológus A zempléni fejedelmi sír
 Szeptember 20. Vasadi Péter költő Tűz és szellem - képzőművészeti kiállítás
 megnyitója
 Október 8. Domokos Pál Péter néprajztudós A moldvai csángó magyarság
 Október 27. A Tátrai vonósnégyes hangversenye
 November 24. Tomka Miklós öregdiák, szociológus Az egyházi iskolák
 vallásszociológiai jelentősége
 November 26. Milcsinszky Alajos vetítettképes előadása Szent Erzsébetről
 és az erfurti Szent Erzsébet zarándoklatról
 November 25. Lehotka Gábor orgonahangversenye
 December 5. Keresztes Szilárd gk. püspök A római magyar kápolna
 felszentelése
 Január 8. Ugrin Emese művészettörténész Karácsony az Esztergomi
 Keresztény Múzeum anyagában
 Január 20. A Győri Filharmonikusok zenekarának hangversenye
 Február 19. Tusa Erzsébet zongoraművész és Mensáros László színművész
 Melodrámaest
 Február 26. Z. Szabó László tanár Kazinczy Ferencről
 Március 12. Palotay Károly FIFA játékvezető Élménybeszámoló
 Március 20. A budavári Nagyboldogasszony templom énekkarának
 hangversenye
 Március 23. A Filharmónia hangversenye Faragó Laura és Várnagy Katalin
 fellépésével
 Március 26. Simonffy András író Magyarország a II. világháborúban
 Április 17. A Patrona Hungariae leánygimnázium irodalmi színpadjának
 előadása: Heinrich Böll A barát és a rabló
 Április 19. Lantos György zongoraművész hangversenye
 Április 29. Nemes Nagy Ágnes költő A költészet lehetőségei
 Május 4. Püspöki Nagy Péter: A Kárpát-medence a honfoglalás korában
 Május 5. Csányi Vilmos és Ludas M. László szerkesztők Élet és Tudomány
 ankétja
 Június 1. Suhajda Mária zongoraművész Előadás

Június 8. Keresztes Szilárd gk. püspök A Lourdes-i Eucharisztikus Kongresszusról

1982-83 tanév

- Szeptember 24. Trogmayer Ottó muzeológus A pusztaszeri bencés monostor feltárása
- Október 1. Tusa Erzsébet zongoraművész Hangverseny a zenei világnap alkalmából
- Október 16. Elbert János irodalom- történész Csingiz Ajtmatov
- November 16. Kányádi Sándor költő Ioan Alexandru versei
- November 26. Filharmónia hangversenye
- November 30. Bálint András színművész Kafka: Levelek apámhoz
- December 7. Nádasi Alfonz OSB tanár Kodály Zoltán
- Február 12. Koch Sándor biokémikus előadása
- Február 19. Filharmóniai hangverseny Győri Leánykar
- Március 16. Kovács Endre orgonahangversenye
- Április 11. Nagy Gáspár öregdiák, költő Költészet napja
- Május 5. Jandó Jenő zongorahangversenye
- Május 6. Mensáros László színművész Mindvégig (Arany János-műsor)
- Május 27. Szabolcsi Miklós Az ezredforduló műveltségismérvénye

1983-84 tanév

- Október 7. Róbert László TV-szerkesztő A *Tisztelendők* c. TV-sorozat kapcsán a párbeszédről
- Október 17. Lehotka Gábor orgonahangversenye
- November 11. A Filharmónia hangversenye Győrben
- November 25. Vida Gábor, András Péter és Alexay Zoltán biológus előadása az idegrendszeréről
- December 1. Csapody István- Z. Szabó László- Korzenszky Richárd „*Oh természet...*” - a természet védelméről
- December 3. Kányádi Sándor költő Rendhagyó irodalomóra
- Január 24. A Tátrai-vonósnégyes és Szendrey Karper László hangversenye
- Január 26. Gyöngyössi Imre, Kabay Barna filmrendezők és Zenthe Ferenc színművész: Találkozás a *Jób lázadása* film kapcsán
- Január 31. dr. Nagy Miklós tanár Diaporáma-előadás a nagyatádi művésztelepről
- Február 1. Uzsoki András muzeológus A tihanyi barlang kolostorról
- Február 2. Zalán János IV. osztályos tanuló önálló előadóestje
- Február 14. Magyar József filmrendező ankétja *A mi iskolánk* c. dokumentumfilmről
- Február 16. Kallós Zoltán néprajztudós előadása a kutatásairól
- Február 17. Oláh Margit és Földi Bence zongoraművész hangversenye

- Február 26. Szilágyi Pál református lelkész vetített képes előadása
 Március 8. A Győri Filharmonikusok Zenekarának hangversenye
 Március 2. Jánossy Tamás tanár Vitorlással az Égei tengeren
 Március 30. Oláh László versmondó előadóestje Dsida Jenő verseiből
 Április 4. Dr. Jokkel Istvánné hangversenye
 Április 6. Szabó Vilmos OCist biológus Természetvédelmi előadás
 Április 25. A torstbergi Állami zeneiskola /NSZK/ ének- és zenekari
 hangversenye
 Április 27. Tüskés Tibor író előadása Illyés Gyuláról
 Május 4. Török Endre irodalom-történész Hogyan olvassunk regényt?
 (Dosztojevszkij *Bűn és bűnhődés*)
 Május 20. Szabó István filmrendező ankétja a *Mefisztó* c. filmről
 Június 2. Az Alsó- és Felső-Krisztinavárosi egyházközségek Babits
 oratórium előadása

1984-85 tanév

- Szeptember 23. Szigli László festőművész Kiállításának megnyitója
 (Szilárdffy Zoltán)
 Október 11. Kovács Endre orgonaművész hangversenye
 November 14. A Tátrai-vonósnégyes hangversenye
 November 30. A győri Ütő-együttes régi-zenei hangversenye
 November 30. Győri Ütő-együttes Régizene-hangversenye
 December 8. A budapesti Bolero pantomim együttes előadása
 December 13. Baranyi Ferenc és Karsai Franciska költő Rendhagyó
 irodalomóra
 Január 19. A budapesti Újlaki-plébánia fiataljainak Kis herceg című
 oratórium előadása
 Január 22. Babura László filmrendező Ankét *Búvó örökség* c. film
 Február 1. Mécs László emlékest
 Február 18. A győri Filharmonikusok zenekarának hangversenye,
 vezényelt Sulyok Tamás
 Február 22. Hetényi Varga Károly tanár Az antifasiszta ellenállás és a
 magyar katolikus egyház
 Február 27. Söveges Dávid bencés tanár Dsida Jenő költészete
 Március 4. Markó Imre Lehel bencés tanár Néprajz és nyelvészet
 Március 6. Keresztes Szilárd gk. püspök A modern görög
 templomépítészetéről
 Március 24. Tarr Miklós szobrászművész Szt. Benedek szobrának felavatása
 (Török Ferenc)
 Március 29. Szennay András főapát A II. világháború befejezésének 40.
 évfordulója
 Április 16. Andrassy Péter - Alexay Zoltán - Csapody István - Z. Szabó L.
Harmóniában-pusztításban - a természet védelméről

- Április 27. Földi Bence, E. Kawrza és J. Kern zenész Zongora-, szaxofon-, trombitahangverseny
- Május 6. Budapesti Filharmonikusok hangversenye, vezényelt Kobayashi Ken Ichiro /Győrben/
- Május 8. Grastyán Endre biológus előadása
- Május 24. Czákó Gábor író előadása
- Május 31. Grétsy László nyelvész Játékos nyelvi vetélkedő

1985-86 tanév

- Szeptember 17. Mensáros László színművész Találkozásaim az irodalommal
- Szeptember 26. Baán István gk. paróchus előadása: Athosz
- Október 7. A Zürcher Sengerknaben hangversenye, vezényelt Alphons von Aarberg
- Október 8. A lipcsei tamás-templom kórusának hangversenye /Győr/
- Október 15. Mensáros László színművész előadójestje: A 20. század
- Október 24. Krzysztof. Penderecki hangversenye
- November 22. Balassa Péter esztéta Kosztolányi Dezső prózájáról
- November 29. Sági László biológus A biotechnológiáról
- December 11. Markó Iván balett művész Találkozás
- December 14. Kecskés Lant-együttes Adventi műsora
- December 17. A Tátrai-vonósnégyes hangversenye
- Január 10. Novák Ferenc táncművész tánc történeti előadása és bemutatója
- Február 18. dr. Dombi Elemér főorvos Az AID S-ről
- Február 21. Szokolay Sándor zeneszerző A muzsika emberformáló szerepe
- Március 12. A Filharmónia hangversenye /Cziffra alapítvány/
- Március 14. Kamarás István szociológus Tarkovszkij: *Stalker* című filmje
- Április 17. Ella István orgonahangversenye
- Április 18. Géher István irodalomtörténész Shakespeare-előadása (Hamlet) és Hemingway: *Az indián tábor* (irodalomóra)
- Április 19. A budapesti Egyetemi templom Adoremus ifjúsági kórusának előadása
- Április 21. Bereményi Géza filmrendező Ankét a *Tanítványok* film után
- Április 25. dr. Szalay László citológus orvos A rákkutatásról
- Május 5. Markó Iván balett művész Találkozó a *Jézus, az ember fia* előadás kapcsán

1986-87 tanév

- Szeptember 24. Vahram Martiroszjan örmény költő Felolvasóest (Balássy László tolmácsolásával)
- Október 4. Magyar harmónia kórus Bárdos Lajos hangversenye, vezényelt Horváth József
- Október 10. Sója Miklós gk. paróchus A cigányok lelkipásztori szolgálata

- Október 13. Mészáros Ferenc öregdiák, verbita misszionárius, Indonéziai missziókról
- Október 30. A Machaut Kamaraegyüttes hangversenye
- November 14. Balassa Péter esztéta Szovjet filmművészetéről - Tarkovszkij
- November 17. Harsányi István pszichológus Tehetség, önismeret, szabadidő
- November 19. Lehotka Gábor orgonaművész Liszt emlékhangversenye
- December 2. Kapossy Gyula testnevelő tanár A régi idők sportjáról
- December 9. MAKÁM együttes Karácsonyi koncert
- Február 10. A Tátrai-vonósnégyes hangversenye
- Február 20. Czine Mihály irodalomtörténész Magyar irodalom Romániában
- Február 26. Czigány Tamás építész Vetítettképes úti- beszámoló Kínáról
- Március 6. Dr. Romhányi György professzor orvos Előadás
- Március 13. Borsi-Kálmán Béla és Móser Zoltán fotóművész *Együtt vagy külön utakon?*- a magyar-román kapcsolatokról
- Március 17. Bak Tamás és Olgyai Gábor gitárművész hangversenye
- Március 26. Pregun István gk. főiskolai rektor Ifjúságunkat veszélyeztető jelenségek és a család
- Április 8. dr. Kovács István lelkész, orvos A fogyatékos gyermekekkel való foglalkozásokról
- Április 22. Arturo Sàhetti orgonaművész hangversenye a Bazilikában
- Április 24. A Győri Filharmonikusok zenekarának hangversenye
- Május 5. Árva Vince plébános Boldog Özsébről
- Május 22. Beke László művészettörténész A modern festészetéről
- Május 31. Tomkins énekegyüttes Szokolay Sándor Missa Pannonica ősbemutatója

1987-88 tanév

- Szeptember 25. A Budafoki Kórus hangversenye a Bazilikában
- Október 14. Kárpáti József orgona hangversenye
- November 18. Schweitzer József főrabbi Zsidó kultúra, vallásos élet
- November 19. A Tátrai vonósnégyes hangversenye
- December 11. Cseh Tamás előadóművész *Mélyrepülés*
- December 15. Szabó Flóris bencés tanár: Könyvtár Pannonhalmán (előadás az új diák-könyvtár átadása alkalmából)
- Január 22. Vigassy József fizikus Atomenergia, atomerőművek, Csernobil
- Január 27. Tusa Erzsébet zongoraművész zongoraestje
- Január 30. Mensáros László színművész *Mindvégig* (Arany János-est)
- Február 19. Grétsy László és Z. Szabó László nyelvész Nyelv- és magatartáskultúra
- Március 8. A Győri Filharmonikusok hangversenye
- Május 18. Kamarás István és Varga Csaba író/szociológus Az olvasásról

1988-89 tanév

Szeptember 9. Ugrin József történész A KALOT-ról

Szeptember 13. A Magyar Néphadsereg Művészegyüttes Énekkarának Szent István műsora a Bazilikában

Szeptember 23. Püspöki Nagy Péter történész A keresztény térítés kezdetei és a pannonhalmi alapítólevél

Október 14. AULOS együttes reneszánszzené hangversenye a tornateremben

Október 17. Az aacheni Székesegyházi kórus hangversenye a Bazilikában

Október 18. A Győri Filharmonikusok hangversenye Haydn és Schubert művek

Október 21. Tomka Péter régész Népvándorlás és honfoglalás

November 16. A Tátrai vonósnégyes Haydn hangversenye

November 18. Andrásfalvy Bertalan néprajztudós Kereszténység, magyarság, néphagyomány

November 29. Almássy László Attila orgonaművész hangversenye

December 2. Lukin László zenetudós Bartók hazatérése

December 7. Uzsoki András régész Boldog Gizella királyné

December 11. Szabó István filmrendező Beszélgetés (*Mephisto, Redl- ezredes, Hanussen*)

Január 13. Kiss Gy. Csaba történész Magyarország és szomszédjai

Január 21. Téglásy Ferenc filmrendező Soha, sehol, senkinek

Január 27. Jin Soo Lee dél-koreai szerzetes előadása a Buddhizmusról

Január 28. *Erdőntúli táj* a Forrás-kör előadása, válogatás az erdélyi magyar irodalomból – összeállította Hevér Zoltán öregdiák

Február 17. Kamarás István szociológus és Tölgyesi Ágnes rendező: beszélgetés az *Evilágból...* c. dokumentumfilm levetítése után

Február 24. Karlovitz Kristóf öregdiák Kerékpárral az Alpokban

Március 10. Szigethy Gábor irodalomtörténész Széchenyi és Magyarország feltámadása

Május 3. Henrich Schütz Kreis kórus /NSZK/ hangversenye a Bazilikában

Május 5. Lankó József plébános Cigányok a társadalomban és az Egyházban

Április 18. A Győri Útő-együttes hangversenye

Május 19. Sági László biológus A szövettenyésztésről

Június 6. Mensáros László színművész főszerepével Thornton Wilder: *A mi kis városunk* (a Nyíregyházi Móricz Zsigmond gimnázium színjátszó köre)

Megjegyzés Hirka Antal gyűjtéseként a *Filharmónia hangversenyek részletes programjai* szinte teljes sorozatban megtalálhatók a Pannonhalmi Főlevéltárban

Ízelítő a Diákotthon étlapjáról

1981-82. tanév

Január 4. hétfő reggeli: zsíros kenyér, tea; ebéd: zöldborsó leves, grízes tészta vacsora: paprikás krumpli

Január 5. kedd reggeli: vajás kifli, kakaó; ebéd: rántott leves, babfőzelék, pörkölt; vacsora: húskrém, kenyér, tea

Január 6. szerda reggeli: szalonna, kenyér, tea; ebéd: paradicsomleves, tejfölös csirke; vacsora: főtt kolbász, kenyér, tea

Január 7. csütörtök reggeli: sajt, zsemle, kakaó; ebéd: zöldségleves, pörkölt, krumplipüré; vacsora: szalámi, kenyér, tea, sütemény

Január 8. péntek reggeli: vajás kifli, kakaó; ebéd: bableves, bukta; vacsora; sült krumpli

Január 9. szombat reggeli: párizsi, kenyér, tea; ebéd: zöldségleves, töltött káposzta; vacsora: virsli, mustár, kenyér, tea

Január 10. vasárnap reggeli: ribizli dzsem, kenyér, kakaó; ebéd: csontleves, sült hús, rizs; vacsora: szalámi, kenyér, tea, sütemény

1982-83. tanév

November 22. hétfő reggeli: húskrém, kenyér, tea; ebéd: gulyásleves, smarni; vacsora: tökfőzelék, sült kolbász

November 23. kedd reggeli: vajás kifli, kakaó; ebéd: paradicsomleves, pörkölt, nokedli; vacsora: túró, kenyér, tea

November 24. szerda reggeli: hurka, kenyér, tea; ebéd: tyúkhúsleves, krumplis tészta; vacsora: sült krumpli

November 25. csütörtök reggeli: méz, zsemle, kakaó; ebéd: zöldségleves, zöldborsó főzelék, sült hús; vacsora: meleg szendvics, tea

November 26. péntek reggeli: vajás kifli, kakaó; ebéd: bableves, krumplis pogácsa, befőtt; vacsora: tejbegríz

November 27. szombat reggeli: töpörtyű, kenyér, tea; ebéd: zöldségleves, paprikás krumpli; vacsora: felvágott, mustár, kenyér, tea

November 28. vasárnap reggeli: meggy dzsem, kenyér, kakaó; ebéd: csontleves, rántott csirke, rizs; vacsora: kolbász, kenyér, tea, sütemény

1983-84. tanév

Április 2. hétfő reggeli: kolbász, kenyér, tea; ebéd: zöldségleves, sárgaborsó ("beton") főzelék, pörkölt; vacsora: sajt, kenyér, tea, puding

Április 3. kedd reggeli: vajás kifli, kakaó; ebéd: grízgaluska leves, rakott krumpli; vacsora: szalámi, vaj, kenyér, tea

Április 4. szerda reggeli: húskrém, kenyér, tea; ebéd: gombaleves, túrós bukta; vacsora: gombapörkölt, krumpli

Április 5. csütörtök reggeli: méz, zsemle, kakaó; ebéd: krumplileves, káposztafőzelék, húsgombóc; vacsora: húskrém, kenyér, tejbegríz

Április 6. péntek reggeli: vajás kifli, kakaó; ebéd: gombaleves, krumplis pogácsa, befőtt; vacsora: kemény tojás, tartár, kenyér, tea

Április 7. szombat reggeli: húskrém, kenyér, tea; ebéd: karfiol leves, reszelt máj, krumpli; vacsora: párizsi, mustár, kenyér, tea

Április 8. vasárnap reggeli: ribizli dzsem, kenyér, kakaó; ebéd: csontleves, gombás hús, rizs; vacsora: rántott csirke, kenyér, tea, sütemény

1984-85. tanév

December 3. hétfő reggeli: húskrém, kenyér, tea; ebéd: gulyásleves, smarni; vacsora: rizses hús

December 4. kedd reggeli: vajás kifli, kakaó; ebéd: grízgaluska leves, székelykáposzta; vacsora: sajt, kenyér, tea

December 5. szerda reggeli: hurka, kenyér, tea; ebéd: frankfurti leves, túrós tészta; vacsora: virsli, mustár, kenyér, tea, gyümölcskocsonya

December 6. csütörtök reggeli: méz, zsemle, kakaó; ebéd: zöldborsó leves, tökfőzelék, sült oldalas; vacsora: húskrém, kenyér, madártej

December 7. péntek reggeli: vajás kifli, kakaó; ebéd: bableves, szilvás gombóc; vacsora: tojásrántotta

December 8. szombat reggeli: húskrém, kenyér, tea; ebéd: májgombóc leves, sárgaborsó ("beton") főzelék, pörkölt; vacsora: párizsi, mustár, kenyér, tea

December 9. vasárnap reggeli: málna dzsem, kenyér, kakaó; ebéd: csontleves, sült hús, rizs; vacsora: rántott csirke, kenyér, tea, sütemény

(Látits Miklós gyűjtése)

Tartalomjegyzék

<i>Bevezetés</i>	5
<i>A gimnázium</i>	9
<i>Az oktatás rendje</i>	11
<i>A tanárok</i>	30
<i>Önképzés</i>	41
<i>Tanulmányi versenyek</i>	62
<i>Szervezett további elfoglaltságok</i>	71
<i>Zenei élet</i>	99
<i>Művelődés</i>	105
<i>Sportélet</i>	119
<i>Kirándulások, szünidei túrák, zárándoklatok</i>	125
<i>A gimnázium és diákotthon épülete</i>	131
<i>Nevelés</i>	137
<i>Vallásos nevelés</i>	140
<i>Hazafias nevelés</i>	150
<i>A prefektusok</i>	155
<i>A diákok és a diákotthon</i>	163
<i>Rövid évenkénti krónika</i>	195
<i>Epilógus</i>	243
<i>Források, irodalomjegyzék</i>	265
<i>Adattár</i>	269

Jegyzetek